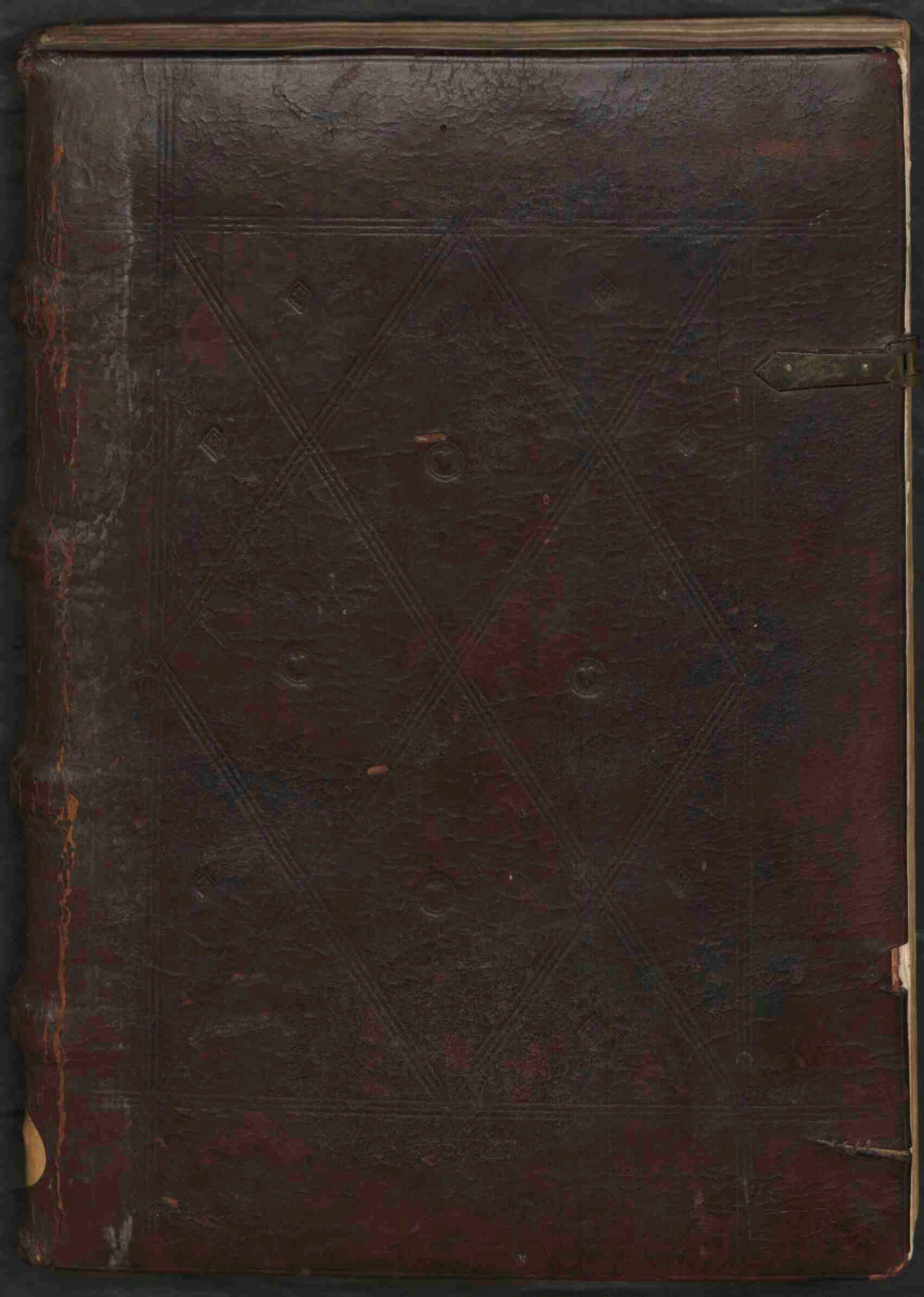

Liber de vitiis et virtutibus

<https://hdl.handle.net/1874/336425>

Aevum medium.
Scriptores ecclesinst.
N°. 160.

N° 500

N° 20

T. 200

Hs.
5 C 20

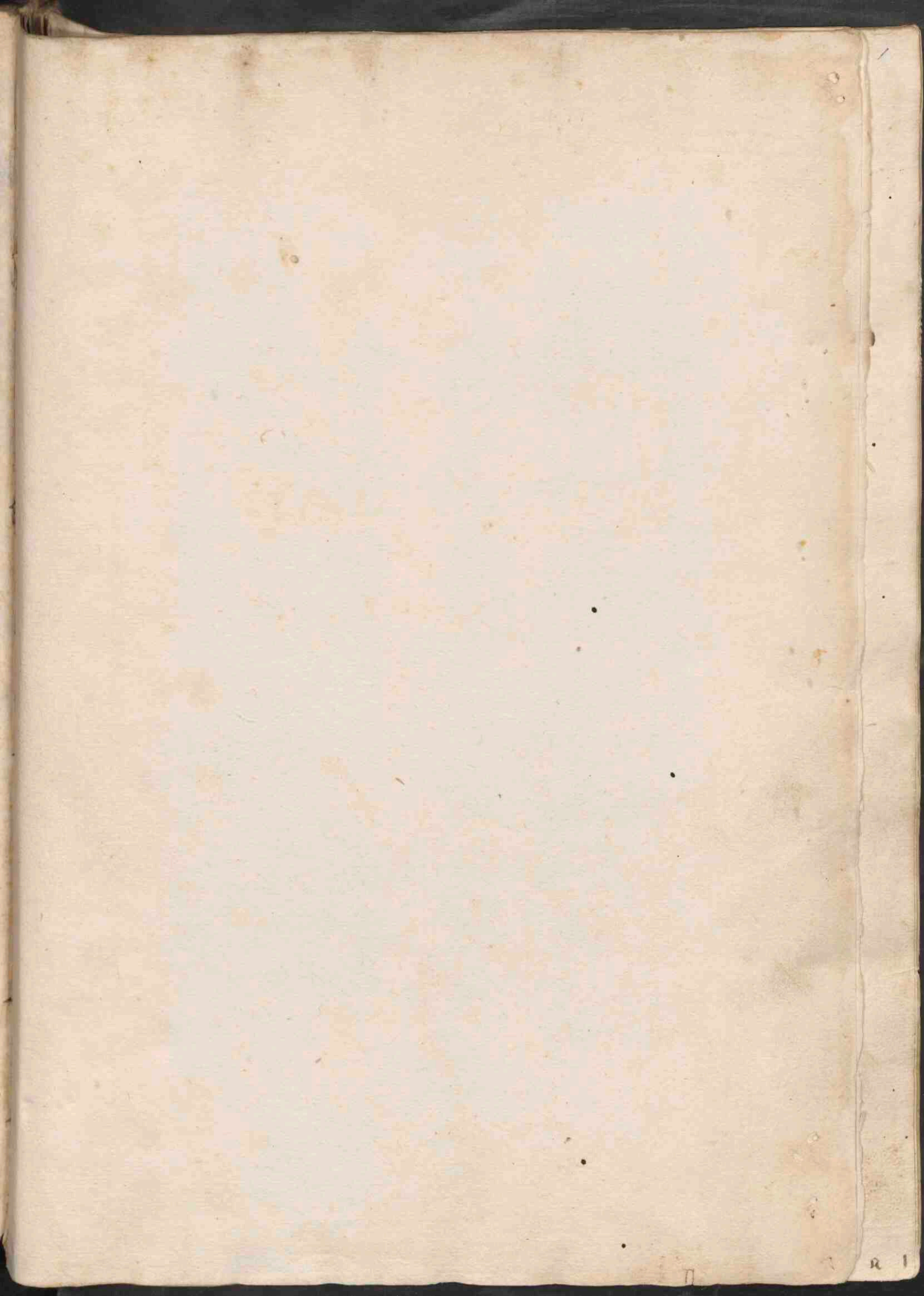
200 (*Eccl.* 160, *antea* 293bb.) *Charta. fol.* 125 ff. 2 col. *Saec.* XV.

Dionysius Carthusiensis, Liber de vitiis et virtutibus.

Fol. 1a. Tituli sequentis opusculi, cet. Fol. 1b. Incipit liber de vicijs dyonisij cartusiensis. Fol. 125a. Explicit liber... de vicijs et virtutibus. Fol. 125b. Tabula titulorum libri prescripti.

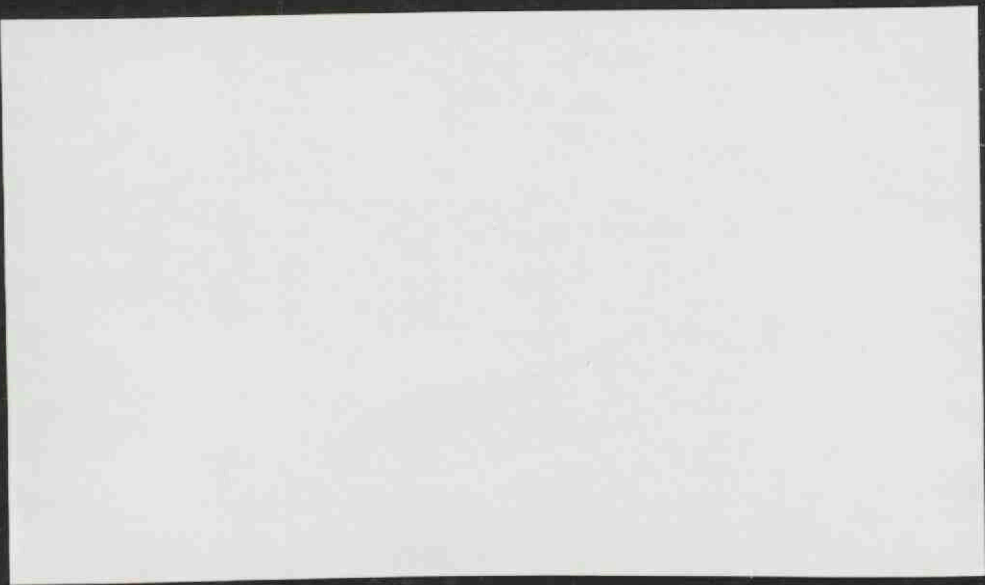
200

Codex oriundus est ex conventu Canonicorum Regularium Traiectensi; vide notam ad cod. 78.

Hs. 5.C.20

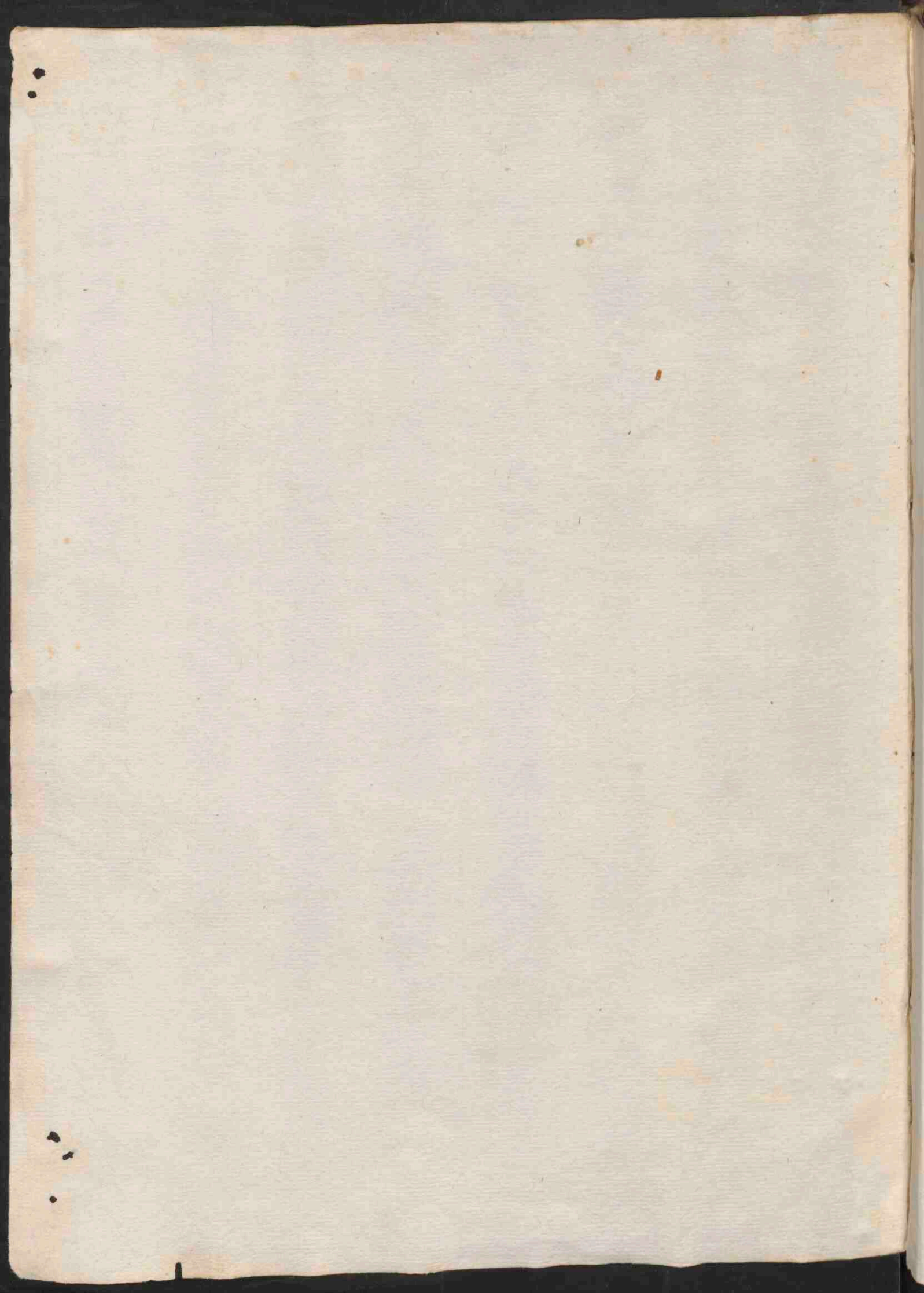
Behandeld met 'Cire 212'
mei 1989

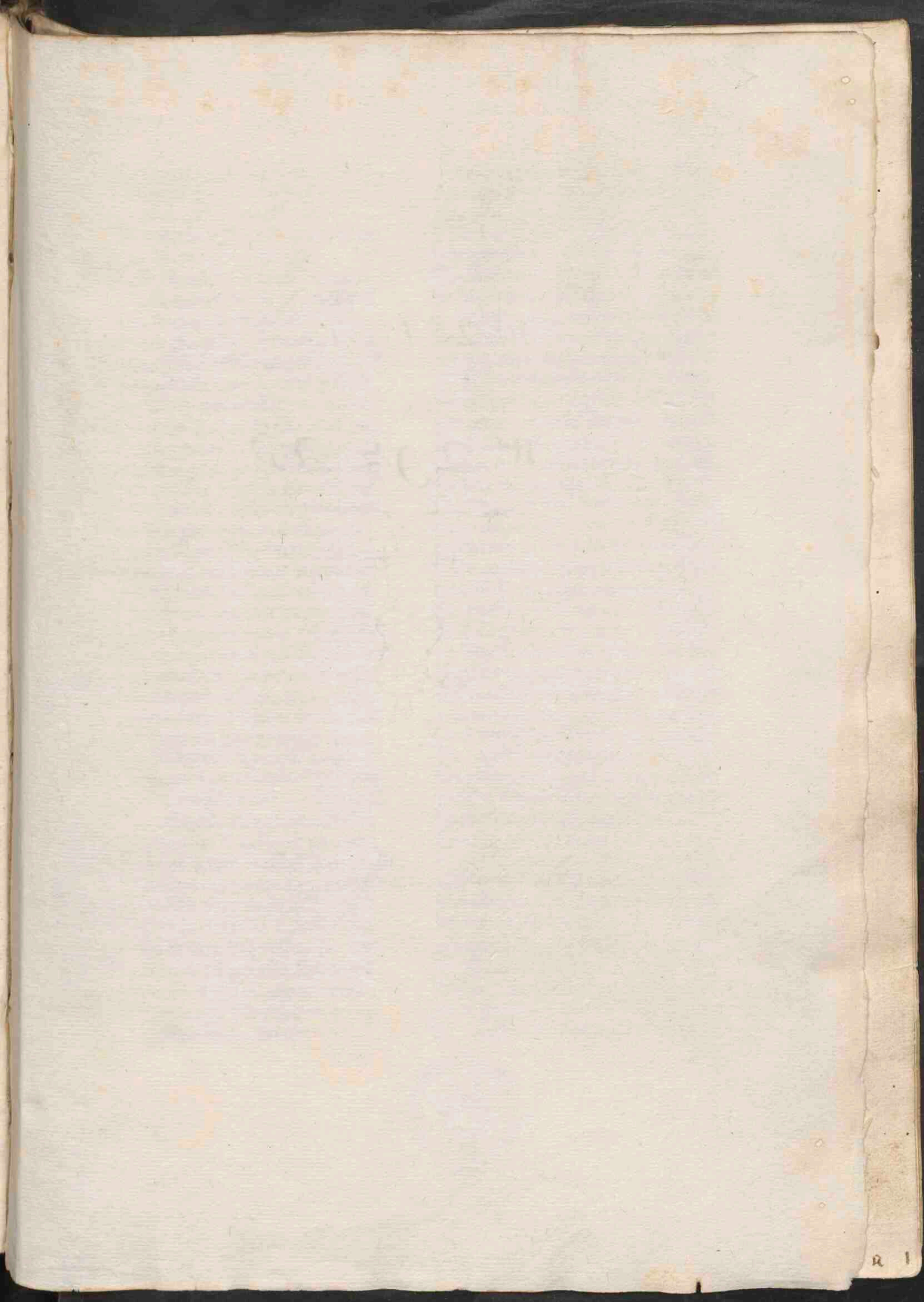

n°. 254. cc.

n°. 293. BB.

~~N 131. A.~~

Tituli septem opusculi. qd' vocatur
illuminatorum salutaris scientie.
Prohemium. Qui dimiserit. **tr.**
De materia & progressu huius tractatuli. **Articulus primus.**
 Cur ois ronalis creatura intelligens
 usq; ex se prona sit ad peccm, & gra
 dei virtutibusq; idigeat. **Ar. 1. scds.**
Quid sit peccm. **Articulus secundus.**
 De notumētis effectib; peccm. **Ar. 2. q. 1.**
 De abhorribili enormitate peccm ex
 vobis wilhel. parisiens. **Art. quintus.**
 De duodeci stulticijs vniu'soz pec
 catoru peccantiu. **Articulus sextus.**
 De ead ma. ex alijs asidationibus.
Articulus vii. De septē ex qbus asidat
 peccm enormitas loqdo in gnali. **8.**
 Qualiter peccm enormitas ex pte
 dei multipliciter attendatur. **Ar. 9.**
 Qualiter peccm multipliciter agguent
 ex pte peccantis. **Articulus decimus.**
 De vicioz enormitate ex pte obi.
 De vicioz enormitatib; ex **Ar. xi.**
 pte fis et ciuitanciaru. **Articulus xii.**
 De turpitudine odibilitate et fu
 gibilitate peccm in seipso. **Art. xiii.**
 Et nemo ualeat i pnti viti enor
 mitate peccati pfecte scire nec i
 plene intelligere. **Articulus xiiii.**
 De grauitate et multiplicitate peccm
 omissionis. **Ar. xv.** **Ar. xvi.**
De veniali peccato et ei' effectib;.
 De multiplici diuisione peccanti.
 De dca mē peccm mortale. **Ar. xvii.**
 et veniale. et qd' modis peccm vo
 cetur mortale siue veniale. **Ar. 18.**
 De ead ma. et aliter i peccis fiat
 paulati ad viciora pressus. **Ar. xix.**
 Qualiter oia sit poneda sub ordie
 duu amois. & qd' i oī peccato mortali
 peccans asituat sibi fine in re cre
 ata caduca. **Art. vicesimus.**

Introductio reglaru p q's possit
 agnosci q' peccm sint mortalia. et
 que venialia. **Articulus vicesimus primus.**
 Et i omi peccato mortali duo asideant.
 & qd' horribile s' peccare mortali. **Ar. 19.**
 Qualiter ciues supni & ois iusti or
 besq; celestes. & oia elemēta ymo et
 irroabilia atq; iauata et mixta r
 clamitet et ultione exquirant
 contra iniquos. **Articulus xxii.**
**De detestabile odibile & enor
 me peccm extat supbia.** **Ar. xxiii.**
 De uarijs causis supbie. **Ar. xxiv.**
 De speciebus superbie. **Articulus 25.**
 Adhuc de qbusda speciebus supbie. **Ar. 26.**
 De filiabus supbie. **Ar. vicesimus 8.**
 De remedijs con. supbiam. **Ar. 29.**
 Exhortatio ad uitatione ois supbie
 ex scripturis & scōz p'm doctris. **Ar. 30.**
**De auaricia et de mesura q' tpa
 lia pnt licite appeti ac tenei.** **Ar. 31.**
 Et tpaalia q' tū ad usu dent esse
 coia. et q' viciosu ac pculosu sit
 ea supflueretine. & cur ista sup
 fluitas sit ita elpabil'. **Ar. 32.**
 Et detestabile & enorme peccm sit
 auaricia. & cur ydolatria ac max
 imū viciū appelletur. **Ar. xxxiii.**
 De speciebus auaricie. **Ar. 34.**
 De multiplici origine auaricie. & de
 mal' q' sequunt ex ea utpote de ef
 fertib; et filiabus eius. **Ar. 35.**
 Contra auaricia ex scriptura et i
 dictis sanctorum. **Articulus 36.**
 Et uehemēter auaricia & cupidi
 tas obduret et obtenebriet quos
 da religiosos. **Ar. 37.** De remedijs
 i auaricia et de stulticijs cupidoz.
Contra feda luxurie. **Ar. 38.**
 culpa. **Ar. 39.** Quid sit luxuria
 et de gradib; eius. **Articulus 40.**
 De speciebus luxurie. & de ordie e

normitatis iparum. **Articulus xliij.**
De filiabus luxurie. **Ar. 92. 93.**
De detestanda & fugienda sit luxuria.
Contra luxuriam et species eius ex sacra
scriptura. **Articulus 94.** Contra luxuriam
ex dictis sanctorum patrum. **Ar. 95.**
De feditate & periculositate & signis
garnalis amoris. **Articulus 96.**
De remedijs contra luxuriam. **Ar. 96.**
De gula & modis speciebus eius.
De filiabus gule. **Ar. 97. 98.**
De detestabile viciu sit gula. et
spoualiter contra ebrietatem & consue
tudinem aliquorum. **Ar. 99.**
Contra gula et emessationes ac
ebrietates ex sacra scriptura. **Ar. 100.**
Contra easde ex verbis sanctorum patrum. **Ar. 101.**
De remedijs gule. **Articulus 102.**
De ira. quid sit. et de eius di
uisione. **Ar. 103.** De detestanda
et inhonestu ac fugienda sit ira. **Ar. 104.**
De filiabus ire & effectibus. **Ar. 105.**
Contra iram ex sacra scriptura. **Ar. 106.**
Contra iram ex dictis sanctorum
patrum. **Articulus 107.** De remedijs
contra iram. **Articulus 108.**
Quid sit accidia. et de speciebus
seu gradibus eius. **Articulus 109.**
De detestandu ac fugendu viciu
sit accidia. **Ar. 110.** De remedijs
contra iram. **Articulus 111.**
De varijs causis accidie. **Ar. 112.**
Contra accidia ex sacra scriptura. **Ar. 113.**
Contra accidia et pigriniam ex
verbis sanctorum patrum. **Articulus 114.**
De remedijs accidie. **Ar. 115.**
Quid sit inuidia. et an sit pec
catum mortale. **Articulus 116.**
De speciebus inuidie. **Articulus 117.**
De detestabile inaturale ac pes
simu crime sit inuidia. **Ar. 118.**
De causis inuidie. **Ar. 119.**

De differentia inter odium atque
inuidiam. et de filiabus inuidie.
Contra inuidiam ex scripturis. **Ar. 120.**
et dictis sanctorum. **Ar. 121.** De rme
dys contra inuidiam. **Articulus 122.**
Quid sit vana gloria. **Ar. 123.**
An vana gloria sit peccatum mor
tale ac capitale. **Articulus 124.**
De filiabus vane glorie. et de g
urgate earu. **Articulus 125.**
De periculosum insidiosu peccat
viciu sit vana gloria. **Ar. 126.**
Contra va. gl. ex dictis sanctorum patrum. **Ar. 127.**
De multiplici diuisione vane gl.
et de remedijs contra eam. **Ar. 128.**
Contra choreas. **Ar. 129.**
Qualiter caute predicand sit contra
choreas. & de remedijs contra eas. **Ar. 130.**
De peccato lusoz. potissime. **Ar. 131.**
De sceleribus taxillatoz. **Articulus 132.**
De ix. alienis peccatis descende
do ad particularia. et qualiter quidam
in illis enormiter peccant. **Articulus 133.**
De gubernatio ac refrenatio li
gue sit valde necessaria ad salute.
De quibusdam vicijs. **Ar. 134.**
Cuius lingue vitandis videlicet me
dicio detractione susurratione. et de
guitate vicioz istoz. **Ar. 135.**
De stulticia deisioe et maledicoe. **Ar. 136.**
De adulatione nimiratione & ne
cioe. et de guitate vicioz istoz. **Ar. 137.**
Contra cetera vicia. **Articulus 138.**
lingue. **Ar. 139.** Contra inoz
dinata et temeraria iudicia. **Ar. 140.**
octogesimo nono et ultimo.
Explicit tabula.

Incipit liber de vicijs dyo
nisi cartusien. viri religio
sissimi.

Prohemiu.

O di conuertit fecerit peccatorem ab errore viae suae: saluabit anima eius a morte: et o-

perit multitudinem peccatorum. In his uerbis gloriosus ap[osto]lus iacobus docet: q[uo]d magnu[m] merito[rum] consistit. peccatore[m] conuertere. Nempe qui facit hoc. corp[or]e quo id agit. curat & eripit anima[m] peccatoris a morte culpe i[n] uita p[re]senti: atq[ue] a morte da[m]pnationis eterne ac infernalis miserie in futuro. Operit quoq[ue] multitudinem peccato[rum]: q[ui] inducendo peccatorem ad iustitiam. stru[m]tionem & emendatione[m]: coope[r]atur ad hoc q[uo]d peccata uersi qua[m]tuncunq[ue] sint multa & magna dimittant eide[m]. Sicq[ue] tegit[ur] et obliuiscitur: ita q[uo]d ei non imputatur a iudice sumo: nec inspiciunt ab eo ad ulascendu[m] p[ro]p[ter] depre[ss]ione[m] p[er]petua[m]. Ideo aut[em] p[ro]ph[eta] beati quor[um] tecta s[un]t peccata: beatus uir cui no[n] imputauit d[omi]n[us] peccata. Deniq[ue] qui aliu[m] sic conuertit. no[n] solu[m] op[er]it multitudinem peccato[rum] illius: s[ed] etia[m] p[ro]p[ri]o[rum]. Na[m] aliu[m] conuertedo. meretur a p[ro]p[ri]is uenialib[us] seu cotidianis culpis purgari: p[ri]mo a reatu seu p[er]p[et]u[is] peccato[rum] uicio[rum] suoru[m] etia[m] mortaliu[m] p[er]p[et]u[is] a o[mn]i[o] absolui: scd[m] q[uo]d ex maiori aut miore[m] caritatis feruore conuertit peccatorem. Et item prout i[n] hoc laborauerit magnis aut minus. Quia ut salomo testatur: omnia delicta operit charitas.

Wecce q[uo]d magnu[m] & saluberrimu[m] op[us] est uite peccatore: q[uo]d uidelicet sicut ia[m] tactu[m] est p[ro] hac conuersione inuag[er]imouet[ur] duo maxima mala: utpote malu[m] totius culpe. et malu[m] da[m]nationis eterne. **P**reterea qui peccatore[m] conuertit. no[n] solu[m] saluat uitam eius ab hac duplici morte et a duobus his maximis malis: s[ed] i[n] sup[er] ei acquirit duplicem uitam. et duo p[ro]p[ri]a bona: scilicet uitam g[ra]ti[ae] uirtutes ac dona sp[irit]us s[an]cti in uia: deinde uitam glorie. hoc e[st] o[mn]i[u]m bono[rum] beatifica[m] possessione[m] in patria. **N**o[n] ei dimittuntur peccata: sine g[ra]t[ia] uirtutu[m] infusione. **R**ursus q[uo]d peccatore[m] conuertit: x[rist]o o[mn]i[u]m saluatori uirtuosissime ac fructuosissime coo[per]at. **A**d hoc equide[m] unigenit[us] dei filius incarnari i[n] m[un]do i[n]sari euangelizare. et acerbissimam morte[m] pati dignatus est: ut peccatores saluet. **Q**ui ergo peccatore[m] conuertit: fructu[m] passionis et sanguis x[rist]i parit i[n] alio. et fil[ius] cu[m] x[rist]o fructificat. **A**mplius qui peccatore[m] conuertit deum potissime uenerit: q[ui] inuisibiles hostes da[m] ab eor[um] uase castro ac sermo eicit et expugnat: et p[er]dam ab eor[um] ore euellit ac deo restituit: nec se tm[en] sed aliu[m] quoq[ue] a creatore auertit inhoratioe atq[ue] iniuria: sicut fidelissime militat o[mn]i potenti. **D**eniq[ue] qui peccatorem conuertit scos exhilarat angelos: n[on] q[uo]d absit quis ambigat de ueritate uerbor[um] dicetur. gaudiu[m] & agel[us] dei sup[er] uno peccatore. **E**tia[m] q[uo]d nutrit auget et confortat: et x[rist]o parat hospitiu[m]. exhibet q[uo]d diuini. **Q**uod si uel unu[m] conuertit peccatore[m] adeo magnu[m] est

taq; bñm: quati meiti extat ac p
mij pluiinos: quioni indefineter
ntende. dei verbu vñdij: disseia
re: ac multos errates a suis erro
rib; reuocare. ac macipare vtuti
bus: **R**one q; sic separas pposum
a vili quasi os vni extat: **R**one
qui deo un recosiliat trāgressores
audire meretur: bñ pacifica qm
fily dei vocabitur: **R**one ad o e
oz ptinet nūm de quib; illustrissi
m; loquitur ysaias: **O** q; pulchri
pedes euāgelizantiū bona. **I**nter
si iuxta ppos motus a actio nome
spemaz ac dignitate fortitur a tñ
ad que: quis mente cōcipe aut ore
queat ppari quate dignitatis ac me
riti. quate deificationis ac xpifoz
mitatis sit motus seu actus quo iste.
alioz quioni studetur: **V**erissime
ergo diuin; dyoniſius dixit **O**m
niūz diuinissimū est deo cooperari
i reductione marian ad ipm. **E**ius
item gregoz; sacrificiū deo gra
tissimūz zelū pphib; auarū. **P**rimo
sicut deuotissimūz bñar. rite dis
seruit. nōnet videt xps; gūore sus
tine psecutionē ab illo qui sugges
tione maligna: exēplo pnuoso.
scandali occasione ab ipō auit
animas quas redemit. q; a iudeo
qui sanguine eius fudit: sic dicere
possum; q; gratiore obsecrationē
et ruentiam xpo impedit. qui ex
hortatione benigna vtuoso exēplo
documentis pponere ad ipm reuo
cat aias dyabolica fraude decep
tas: q; martha q; xpm adhuc am
bularem in terris corpe pauit. vel
nicodem; et ioseph qui corpe eius
exiue tradiderūt venerabile sepul
ture. **H**ic demū doctoz; ac pdica

toz; datur aureolar: de quib; archā
gelus gabriel dameli locutus est.
Qui multos erudit ad iusticiam:
quasi stelle fulgebūt in ppetuis
eternitates. **V**erūptamē hoc
esse vigilatissime ē pensandū.
qm nisi vita eoz; scordet predi
cationi ipōū. non solū nō pmēn
tur: sed potius demēt in pdica
to. et peccant mortalit; corpe quo
pdicare psumūt indigni. **E**ū
admodū enim actus sacroz
ordinū pūlegiati sūt ita q; mor
taliter peccat: quicūq; cū mortal
cōscia culpe eos exercent: ita et
actus predicandi. put hoc scō thoz;
sup; 4. sūnarum magis declarat.
Deō pdicatio indigno seu male
vūeti iudex dicit celestis. **E**x ore
tuo te iudico serue neq; **E**t denuo.
Qui aliu docet: reipm nō docet.
Etenū pccōū dixit dō. **Q**uāē tu
enarras iusticias meas. **Q**ui
nāq; agit cōtra xpe s; motina
noni: ipō fō seu ope pūo ostendit
sermōnes suos nō esse curandos.
ymmo net veros: cū magis sit ali
quid affirmare factis q; solū vōbis.
Proptea pdicatioz; verbi celestis quo
a pluribus auditur cōmendatur. p
sequitur: eo plus nēcārie sē. pūda
humilitas mortificatio plena. reso
mano fixatne vel modicissimā glā.
vana. oplacētia stultare flexio i
pba iniquet mentē eius. **D**ec
plurū sermocinādo quasi iustificā
tū se arbitrentur. **V**erū est equidē
q; salomō loquit; letatur homo i
sua oris sui. **H**ic nōn illi pūis
sermocinatioz; delatū. sibi in se
applaudūt ac blandiuntur: arbi
trantes se tales ēē in factis qua

les existit in verbis: nec discutit
miseri efficaciter semetipos. Porro
predicator veraciter sapiens. quod quid
aliis euangelizat applicet sibi: ne
forte aliis predicans ipse inueniatur
iniquus: et quanto plus ab aliis repu-
tatur. tanto amplius in diuino iudi-
cio reprobus appere vereatur. potissi-
sime tu ignores an amore dignus
sit an odio. Sicque cum fessio viro
bernardo uberrim alloquar scilicet.
Heu quot verba ociosa iniqui me-
dusa illicita per hoc os meum spurrisi-
simu sum locutus: per quod nunc verba
sacra proferre presumo. Quicquid fons
ex eodem foramine emanat dulcis
et amarus aqua. Itaque cum tunc
deforme salubre ac meritorium
sit alios predicando instruere. exhor-
tari corripere. iudicare et saluare?
ego qui ex religione quam professus
sum. clausus sum nec egredi va-
leo. nec predicandi privilegium habeo.
quanto minus hoc facere queo lo-
quendo. tanto plus ea agere oportet
scribendo colligendo dictando: quod
quidem utriusque pro viribus iam effeci.
compilando sermones partim de tempore
et de sanctis: tam pro secularibus
quam pro religiosis. Attamen ista
adice quasi compellor. utpote in-
stantissime ad hoc rogatus a vi-
derudito ac feruido ordis facti fra-
tisu. secundum carnem propinquo atque secundum
spiritu multum propinquioris sperans
patreps fieri fructus labiorum illius.
si forte ex isto opusculo potuerit
aliquatulum adiuuari. Ad laudem
et gloriam domini altissimi.

**De materia et processu huius
tractatuli. Articulus primus.**
Sic omnis frater: ut auferatur peccatum.

Itaque xxvii. Iuxta conceptum et petiti-
one eius. cuius rogatu hoc conscri-
bitur: intendo de ratione et enormita-
te diuisione et effectu peccati aliis
tangere: deinde de peccatis mobilibus
et eorum speciebus ac filiabus parum
differere. Deinceps de virtutibus con-
trariis illis: et qualiter omnis christia-
nus semper hinc se debeat in diuine
patria maiestatis. Qualiter etiam
omnis creatura clamitet contra ini-
quos: ultioneque exigat contra eos.
De quibus omnibus ac consiliis in-
tendentibus loqui propono. non secundum
scolasticam subtilitatem: sed quantum
spiritus dare dignabitur. sed re-
ligiosam simplicitate. modestam
deuotionem et sancte dilectionis fer-
uorem: prout amplius poterit des-
uere ad audientium lapidum. consilium
plum infortione. emedatione. in-
flamatione atque profectu. Et quoniam
primo oportet a malo recedere
et vitia si insint retere. deinde ad
bonum accedere virtutumque opera exercere:
quodmodum ait propheta. declina a ma-
lo et fac bonum: que duo sunt quasi
due integrales iusticie partes. Hinc
iuxta preceptum nature ordinem prius
de peccatis deinde de virtutibus loquar.
Deinde quod nichil sine impediat nos
a gratia et virtute ac salute nisi
peccatum: merito locutus est ysaias.
hinc esse omnem fructum ut peccatum
collatur: non quod sola ablatio pec-
cati sufficiat ad salutem: cum beatissi-
mus iohannes baptista testetur. omnis
arbor que non facit fructum bonum
excidetur et in ignem mittetur:
sed iniquum in ipsa peccati ablatioe
includitur gratia ac virtutes: sine
quarum infusione mortale peccatum non

collicitur nec aia a vicis emundatur.
Hinc et iohannes ap[osto]l[us] in sua p[ri]ma
facetur canonica karissimi hec se-
bo uobis: ut no[n] peccetis.

Cur omnis rationalis creatura et i[n]
tellectualis, ex se p[ri]ma sit ad p[er]m.
et gra[ti]a dei virtutibusq[ue] indigeat.

Apre qui seruiunt deo **Articulus 2us**
no[n] su[n]t stabiles, et in angelis
suis reperit p[er]uicacitate[m] q[ui]nto magis
h[ab]e[n]t q[ui] habitant domos luteas i[n]su-
metur uelut a tinea. **Job 4.** Et
ita sit fragilitas omnis intellectualis
rationalisq[ue] creature, constat ex casu
luciferi. Qui cu[m] esset inter ange-
los summus, tamen post sua crea-
tionem irreparabilis lapsus e[st]. Pec-
catus suffecit ei iniquitas p[ro]p[ri]a: sed in
nu[m]era angelor[um] milia ad sue impietatis
co[n]sensu[m] imitationeq[ue] ixit.
Itaq[ue] s[ecundu]m aug[ustinu]m, libro de triu[n]gulo dei,
in plurib[us] locis. Omnis inq[ui]t[er] mes
creatura[m] angelicam q[ue] humana
corp[or]e quo ex nichilo facta e[st], ex
se habet qu[od]da[m] innata[m] ac natu-
ralem fragilitatem, destituta[m]
et pronitate[m] ad malu[m] culpe: et
nisi p[er] sup[er]naturalia dona gra[ti]e aut
glorie roboretur adiuuetur ac ro-
feruetur: cito labitur in p[er]m.
Idcirco virtutibus indiget. **P**re-
terea cu[m] omnis intellectualis cre-
atura ordinetur ad fine[m] se subti-
liore[m] et a se distat[er]em, p[er] ab illo
fine deficit si ip[s]a secundu[m] se p[er]p[etua]
consideretur, ideo p[otes]t peccare: et
cu[m] p[er]m no[n] sit nisi obliquatio
ac recessus ab ultimo fine, s[ecundu]m
bonuentura[m] sup[er] e[st] s[er]uatiu[m]. Et
ex hac co[n]sideratione o[n]dit th[omas]
i[n] s[er]mone contra gentiles libro 2°:
qualit[er] i[n] angelis potuit ee p[er]m.

Hinc omnis creatura rationalis et intel-
lectualis virtutibus eget ne peccet,
quia ut sup[er] tertium s[er]uatiu[m] scri-
bit albertus: virtus est retinaculu[m]
mentis create, ne p[er] ingenit[er]a pro-
nitate[m] ad malu[m] ruat in illud: et
robur eiusde[m] aduersus ruina[m]. **A**m-
plius nulla creatura e[st] essentialit[er]
sancta aut felix: idcirco gra[ti]a et vir-
tutibus indiget: quibus ad beatitudi[n]e[m]
tendat ac p[er]ducatur. **C**ursus liberu[m]
arbitriu[m] mentis create s[ecundu]m se co[n]-
sideratu[m] ad utru[m]q[ue] vertibile est:
idcirco gra[ti]a et virtutibus opus h[ab]et
inclinari ad bonu[m] et stabiliri in
eo. Et quia ad sup[er]naturale fine[m]
qui est beatifici deitatis fructio
ordinata et co[n]dita e[st] rationalis cre-
atura: sup[er]naturalibus medijs hoc e[st]
gra[ti]a gratificante[m] virtutibusq[ue] in-
fufis, ac donis sp[irit]us est indigens:
p[er] que fine[m] illu[m] attingat, q[ui] mo-
dia s[er]uatiu[m] p[ro]p[ri]a[m] op[er]e p[er] quod
ait ap[osto]l[us]. **G**ra[ti]a dei vita eterna.
Ex istis immotescit cur solus deus
ex sua natura est i[m]peccabilis.
Ipse na[m]q[ue] e[st] ens independens
no[n] ordinatu[m] ad aliud: estq[ue] es-
sentialit[er] s[an]ctus atq[ue] beatus: nec
eius libtas mutabilis e[st], quippe q[ui]
p[er]p[etua] e[st] actus. **N**on et mala
e[st]ne tertio ait. Ego d[omi]n[us] et non
mutor. **Q**uid sit peccatu[m].

Artus tua **Articulus tertius**
de nomine: iusticie i[n]t[er]iu[m] e[st].
Sapientia xii. Quomodo iuxta
doctrina[m] phi[losophi] in omni ordine ac
q[ui]ne reru[m] p[ri]mu[m] e[st] m[er]itura ac
regula quedam inferior ac se-
cundariu[m], sic iuxta theologos deus
gloriosus et b[e]n[e]dictus e[st] omnis
bonitatis et equitatis, omnis vir-

tutis et p̄ficiōis. oīs r̄ctitudis sapie
ac beatitudis. inuābilis et ifalli
bilis regula. sapientissima iobliqu
bilis mensura: ita q̄ in eo ipso
quo mēs diuina et increata
dicat et iudicat aliqd̄ esse bonū.
etm̄ ut uosū p̄f̄m̄ a iustū. sapi
entia aut sc̄m̄: ifallibiliter
tale est. Quāto n̄. quid magis
torozdat. s̄fortur seu s̄sonat lei
gi et̄na seu dictamini mētis di
uine. et increate iusticie ac sapie
dei: eo melius ut uosū rectius
sapientiusq̄ cōsistit. Itaq̄ q̄qd̄
a lege eterna. q̄qd̄ ab ic̄rita
iusticia. q̄qd̄ a sapia creatoris
discordat. stultū obliquū atq̄
iniquū est: et tanto stolidi⁹ vi
ciosiusq̄ censet: q̄to plus inde
recedit discordat. auertit. Qd̄
igitur ē p̄c̄m̄? n̄ cuius et reces
sus mētis create a lege eterna
a sapia creatoris. a dictamine
seu recto iudicio primi ac sumi
legislatoris. Qui sapie sue dic
tamē et uolūtatis sue decretū
utq̄ sue r̄sura iusticie. nobis
in sanctis pateferit scripturis.
dado p̄cepta r̄ctissima saluber
rima documēta sapientissima
q̄ cōsilia: que oīa s̄t quedā ex
pressiones ac splēdidi radij et
signa p̄clara legis eternę
create iusticie ifinitę sapie
ōipotētis. Ideo r̄cē dicit **ambo.**
P̄c̄m̄ ē p̄uāricatio legis diuine:
et celestū in obia māditōr. Pre
terea cōstat ex introductis. q̄
omne p̄c̄m̄ sit q̄dā fatuitas: et
q̄ om̄is p̄c̄tor: i mōli iacēs p̄c̄o
sit stultus. Cūq̄ inuābiles s̄nt
huiusmodi p̄ctores: r̄cē salomō

p̄testatur. Scultor ifinitus est
nūa. Deniq̄ cū deus sublimis
sit uniuersor. ultimus finis ad
quē cūcta s̄t referenda ac ordi
nāda et sumū bonū quo solo
fruedū seu p̄ se ihēndū: recte
aug. differuit. P̄c̄m̄ ē sp̄c̄o
seu relicto sumo et imutabi
li bono. reb̄ caducis ac muta
bilibus inherē. Et denuo. P̄c̄ca
re inquit nō est aliud nisi utendis
frui. s̄ fruedisq̄ uti. Insuper quia
p̄c̄m̄ est q̄qd̄ legi contrariatur
diuine: ideo rursus **augustinus**
affirmat. P̄c̄m̄ ē dictū vel f̄m̄
aut cōcupitū cōn̄ legē dei. In
qua descriptione p̄c̄i p̄ d̄m̄ et
f̄m̄ nō solū intelligenda ē pra
ua locutio et opatio mala: sed
etiā bone locutionis uirtuosiq̄
actus omissio. Per cōcupitū
quorū nō solū inordinata af
fectio: sed et cogitatio illicita:
p̄mo et uirtuose affectionis ac
bone cogitationis omissio rite
intelligitur. Ideo dici p̄t q̄ p̄
ratū non sit nisi omittere cō
mitte. et cōmittere omittere.
Timplius prout diuin⁹ d̄o
nifius p̄testat. p̄c̄m̄ ē recessus
ab ordine. hoc ē a r̄a ordina
tione atq̄ ab habitudie iueien
ti ac debita. q̄ rōnal̄ creatura
coherē ac subdi debet p̄rio cre
atorū. Hoc n̄ēpe r̄s ac r̄oderēs
ordo requirit: ut inferius suo sub
dat̄ superiorū: ut ad suā cām cō
uertatur effectus. ut media re
ducatur ad finē: intellectuālisq̄
creatura suo imitatur atq̄
adherat iditori. itaq̄ effectus p̄
cipio ac b̄nifio fini: sicut i libro

de ⁱⁱⁱ coequens tractatu de angel
pandit albertus. Verū hoc totum
per pccm subicitur: ymo ordinatio
tā iuste subuersio forlitter ē ipm
pccm. **¶** qd apls iohānes in sua
prima fatetur canonica. Omnis q
facit pccm iniquitate facit: et pec
catū iniquitas est. Etenū p pccm
mēs creati suo efficitur creato
ri rebell. eiusq; uolūtatē dignis
sime ppiā prefert uolūtatē ui
lissimā: et quasi dorsum suum
vertit ei in facie. **¶** Propt̄ qd dñs
ait iheremie 2. **¶** Vertentur ad me
dorsū: et nō faciem. **¶** Zacharie qd
vii. **¶** Soluerūt attende: et auer
terunt scapulas recedentes.
¶ Interea adiutendū qd pcedē
descriptioēs pccī datur de pccō
mortalī. Cūq; pccm dī esse puarica
tio legis diuine. atq; celestii mobe
dia mādatōriū: p legē diuinā et
mādata celestia nō intelligūt tm
lex et mādata a deo imediate vol
lata: s; etiā lex positīua. huāna
ecclīastica qd pcepta: quib; dī ult
obediri tāq; legi ac iussioni diuine:
qm̄ ipē ait suis uicariis. **¶** Eum uos
audit me audit: et q uos spnit me
spernit. **¶** Omno et rē rōi obedire
necē est. **¶** Rcā uō rō est legis et ne
picipatio: signaculūq; lūis vul
tus diuini. **¶** Juxta qd scriptū ē. ps
iij. Signatū est sup nos lume
vultus tui dñe. **¶** Quero qd
iuxta auicēnā et algazele in me
thaphysicis suis. res creata dī ve
ra. ueritate rei seu entis. inq̄tū h
nām scdm̄ istitutioem cōceptā
exēplareis formā altissimi crea
toris. hoc est inq̄tū q̄fōtur p̄dē
quā hab; in mente diuina: prout

aniel. in libro de ueritate plenius
docet. et thōs in summa diffusius
tractat: sic rōalis creatura dī
uirtuosa ac scā. inq̄tū uersatio
seu actio eius dīcordat et assilat
ditamū seu iudicio legis eterne:
q̄ uniuē iusticie. scitatis ac uir
tis fons. cū. instituitur. mē sua ac
regula phibetur. **¶** qd dñs ait.
¶ An nō licet m̄ qd uolo facere?
¶ Enūero 7 ex ipso et p ipm et in
ipso sūt omnia: qui aut ad scm̄
iob. Rūq; dēpnabis me ut tu ius
tificeris? **¶** Hic viij hbro de ci. dei
loquit̄ augustinus. Celebriores
platonici differunt. qd in deo iue
nitur cū subsistēdi. rō intelligēdi.
et ordo uiuēdi: quoz primū ad
natūalē. 2^m ad rōnalē. tertium
ad mortālē phie p̄inet ptem.
¶ Postremo cum deus sit pri
mū sumū purū in spabile et in
circūscriptibile bonū: constat qd
ipē sit primū amabile. sumū ho
norabile plenarie contentiuū.
omnis appetitōis obiectū. Ideo pec
catū quo creatura p̄pam uolūta
te p̄fert diuine. i. bonū creatu
raduū ac uile. ymmo ipam iniqui
tate delationēq; p̄pauā. supdig
nissio creatoris: est grauissimū
dei dēptus. uilipensio altissime
bonitatis. diuine maiestatis in
iuria. diuine iussiois icuria. diuine
scitatis offensio: oipotentis crea
toris relictio. insipientia mēiose
a sapiā dei autentis. interēptre
grē ac uirtutū. sumū boni priuatio.
etne felicitatis amissio. obscura
intellcūs subissio uolūtatōis. ve
nenu dyaboli uiscus ifernū. uia
dāpnatiois p̄petue cū totius m̄

op ite tā p̄tū v̄rēni eius odiū. dis-
plicētā inimicitias iurē. **O**
q̄ v̄lis creāta es o trāsgressor qui
creatorē tuū sic **p̄** p̄p̄edis?
v̄tinā sapes et intelligēs ac nouis-
sima p̄uidēs. **Q**uid dices. quid a-
ges. **q**uid vbi latebis i die furois
dñi dei? q̄n̄ s̄surrexit de solio sc̄o
suo. vel potius q̄n̄ pro tribuāli re-
sedit: ut i furore suo arguat cōtēp-
tores. et i ira sua corripiat et cōdē-
net p̄uersos ac reprobos. **T**ertū
ū nocumētū ac opus p̄cā ē q̄ p̄-
catorē faciū eē seruū et mēbrū cap-
tiuū q̄. filiū dyaboli: p̄mo et
seruū p̄p̄ue iūquitas et corrup-
tiois. **P**eccati cā dñatur peccanti:
q̄m̄ sup̄at roēm ipsius. et s̄biat
eū dyabolo eiusq̄ corp̄ hoc ē im-
piorū cōgregatione: et eāte ma-
lignatū incorporat p̄cōre. **R**ā
ip̄obus ac p̄uatus amor sui. i
se crescēs usq̄ ad dei cōtēptū. oēs
dñatū iūquos. et eos i v̄nū corp̄
dñatū q̄ ad amor dei crescēs
usq̄ ad cōtēptū sui. v̄tiosos cō-
iūgit: et v̄nū mysticū xp̄i corp̄
efficit eos. **H**ic ioh̄ v̄m̄. ait salua-
tor. **O**m̄s qui faciū p̄cā: seruū
est p̄cā. **P**riūcip̄ q̄ ap̄loy i sua
2ª testatur cōm̄itā. **I**niqui sūt
seruū corruptionis. **I**n quo n. quis
sup̄atus ē i huius et seruus est.
Talibus **et** rursus loquitur xp̄s.
Vos ex p̄cē dyabolo estis: et desi-
deria p̄cā v̄r̄ vultis p̄ficē. **J**oh̄
quoq̄ i sua p̄ma fatetur epla.
Qui faciū p̄cā ex dyabolo este
quia ab iūcio dyabolus peccat. **I**
Porro q̄ tales sūt captiū dyabo-
li: cōstat ex eo q̄ paul̄ s̄cribit
ap̄tius. **R**espirat a laq̄is dyaboli

a quo captiū tenetur ad ip̄ius
volūtate. **E**t salomō p̄testat.
Iniquitates sue capiet ip̄iū: et sum-
bus p̄cōr̄ suor̄ cōstringetur. **A**c
ergo o p̄cōres. v̄m̄ hor̄ verborū
solterter videte: et si ē in vobis
v̄llus sensus horrete. **E**cce quid p̄cā
vestra vobis faciū in p̄nti. **S**er-
uos utiq̄ ac captiuos. mēbra et fi-
lios vos reddūt dyaboli. **E**d tam-
vile ac miserū. **H**ōne qui talis ē.
om̄i b̄ruto ē vilior. **I**deo hieremi-
as p̄p̄ha ait ad eū. **T**ena in direc-
tū odos tuos: et vide vbi p̄strata
sūt. hoc ē ad cōtā deuēsi v̄nā:
q̄ viliter es deiectus: q̄ infelicit̄
sup̄atus. **V**e ut salomō dicit. via
impior̄ t̄n̄brosa: nesciūt vbi cor-
ruūt. **N**esciūt in qua: q̄ nō ad-
uertūt. **D**e quib̄ ait ps̄m̄. **S**ūt
via illor̄ t̄n̄bree et lubricū. **R**epe-
si casū sui calamitatē aduēret:
nequaq̄ se ita calcari. ligari
ac vici ab hostib̄ sue salutis per-
mitteret. **Q**uid aut̄ ē hec via
impior̄ t̄n̄brosa q̄ t̄n̄bree et lu-
bricū vocatur? nisi cōsatio eor̄
viciosa. om̄i luce v̄ sapie cures.
nec aliquo v̄tutū splēdore reful-
gens. **Q**uartū p̄cā nocumētū
ac opus est q̄ p̄cāntē spoliat
om̄i grā ac v̄tute. oī p̄cā et me-
rito. om̄i dono et p̄ fructu sp̄s.
quib̄ an̄ p̄cā fuerat decoratus
dignitas ac s̄blimatus. **E**x quo ml̄
n̄ alij sequūtur effūs: v̄ q̄ pec-
cātē denudat. deturpat v̄neat
sp̄ualit̄q̄ interimit: ita q̄ corā
deo ē quasi fetidissimū turpissi-
mūq̄ cadauer: nec aliq̄ facit
m̄itorū actūq̄ nec sp̄italiter
v̄uit. **Q**uod totū designat per

hoiēm qui a iherosolymis in iherosolymis des-
cendēs incidit in latrōes. Quo
circa narrat. p̄t̄ exēplū illō i m̄
taspm̄ de agelo. qui i spē pulch-
rimi iuuenis ambulauit cū quodā
scō hēmita i hēmo: quibz cū oc-
currisset quidā adolestēs letus
et caritas: angel⁹ scs se ab illo au-
tit & nares obstruxit. **¶** Hinc
apocal. iiii. loquitur sūm⁹ iudex
ad pōdēm. Tu es miser et misera-
bilis: paup̄ tecus & nudus. **¶** Quāde-
o igit̄ tibi emē aurē ignitū p̄ba-
tū. i. caritate feruētē: ut octuples
fias opulētia spiritali i tuā: et
nō appareat infusio nuditatis
tue: hoc ē erubescibilis feda & inho-
nesta tua nuditas. q̄ est v̄tutū
cāretia. **¶** Quātū p̄cī nocuitūm
ac opus est: q̄ p̄uat hoiēm b̄tū
dine etnali. **¶** Quod ondit sūma
& infinita facinrositas trāsgressorū:
q̄ p̄ tā viles ac breues vite p̄ntē
ac sordide carnis delectationes amittit
b̄titudinē illā etnā: tutissi-
simā plenissimāq̄ om̄i opulētia
ac ortis delicijs inestimabilis super-
fluentem b̄titudinē deificā deificā
splendidissimā diuie centie visio-
nē. om̄i cuius sup̄nox iocundissi-
mā sonetūem: que plane b̄tū-
tudo etna talis ac tāta. ē. tam
p̄stātissima habūdātissima ac de-
liciosissima: q̄ p̄ eā vno die h̄nda-
rē despicerentur vniūse diuicie
delicie & honores vite p̄ntis. q̄tū-
libz diuitiarū. **¶** Dextrū p̄cī opus
ac nocuētū est: q̄ p̄ante t̄hit
deorsū. et efficit eū tardū ac debi-
lē durū atq̄ insipidū ad bona a-
gēda. **¶** Copatur eī p̄cī grauissi-
mo cuidam pōdere: qm̄ deprim-

6.
mētē ad inuēdū appetendū & appnā-
dū infelora carlia et terrena: m̄
tm̄ q̄ ea p̄p̄t altissis sp̄italibus
ac diuis. **¶** Quos p̄cī assilatur gra-
uitati lapidū ac lignorū: et sparat
hoiēm p̄corā tale bz oculorū effi-
giem. q̄ nōq̄ asp̄iat sursum. **¶** Qd̄
hortat ap̄ls. **¶** Deponam⁹ om̄ne pō-
dus: & circūstas nos p̄cī. **¶** Unde
zacharie v. habet. **¶** Misit massam
plūbeā in os eius. **¶** Vbi p̄ massā plū-
beā designtur ad lram enormitatis vi-
norū israheliticę plebis. **¶** Hic de p̄cī
catorē sapie x̄i terribilit̄ legit̄. **¶** Cor
imp̄m̄ cūis ē et t̄ra: sup̄uacua spes
illius. et luto vilior: vita illius: q̄
a deo recessit mēs illius eius. **¶** Idcir-
co p̄cī ē sile febr̄. et frigidus sup̄fluo
corruptorū huōr. **¶** Sicut febr̄
tūti dulcia vident̄ amara: sic p̄cī
ri sp̄ialia exercitia v̄tuosāq̄ opa
ex sua natūā v̄ suauia apparent
acerba molesta & pene intolerabilia.
¶ Pursū quēnd̄ febr̄ corruptit iudic-
iū gustus et facit eū nocuā appe-
tere: ita p̄cī inficit et euertit rois
iudicū: facitq̄ eā illa desiderare
app̄bare app̄lecti et intra se retine-
re que maxie nocet. **¶** Ideo rē loquit̄
sp̄s̄s̄s̄s̄ v̄ saue v̄. **¶** De qui dicitis bonū
malū et malū bonū: ponētes t̄bras
lucē et lucē tenebras: ponētes ama-
rū in dulce. & dulce i amarū. **¶** In-
sup̄ sicut huōr frigidus sup̄fluo et
corruptorū corp⁹ grauat debilitat atq̄
a motu et ope impedit: sic p̄cī
obnuit animā et natūāle eius ich-
nationē ad bonū. aptitudinēq̄ ad
virtutes: igenitā q̄ p̄bitate ac in-
dolē inficit minuit ac retardat.
¶ Deprimū p̄cī nocuētū ac op⁹
ē q̄ suo pōdere ac demerito mox t̄hit

ad alia vicia et sepe ad gnuora. Na
q̄to quis frequentius ac enormi⁹ p̄
caritate plus metur a deo reliqui.
dyabolo subdi. obtenebrū ac itiora
tior fieri: certūq̄ ē q̄ q̄nto plus a
deo relinq̄tur: tāto ad plura ac enor
muora p̄cā dilabitur. **Dico osee c.**
asserit. Iudiciū dno cū habitatori
bus terre: nō n. ē veims. et nō est
mīa: et nō est scīa dei in terra. **Ma**
ledictū et horādū & mēdatū. et
furtū & adulterū mundauerit: et
sāguis sāguine tetigit. Dupie q̄
xm. fore. **Dia** mixta s̄. sanguis.
hoīdū. furtū. fictio. corruptio. si
delitū. turbatio p̄uiriū. tumultus. et
bonorū dñi imemoratio: auarum
inquinatio. natiuit̄ imutatio. nup
tiarū iconstātia: iordiatio mechie
& ipudicicie. **¶** **Octauū** p̄cā notu
mētū et op⁹ ē. q̄ mētē p̄cōris in
durat: & quasi agelat ac pessima
asuetudie afficit: ut q̄ emolliri &
aperi vix p̄t ad p̄nā: nec recepti
ua de facili est sp̄uctionis & grāie:
sed insensibilis extat ad ea que sūt
sue salutis: nisi benignissim⁹ dñi
rū medicus deus op⁹ p̄ pietate et
mīam suā immēsam. p̄ueniat tō
pūgat atq̄ emolliat mētē. **¶** **Dea**
p̄uiriū xpm. salomō loquit. **Impe**
cū in p̄fidū uenit n̄ p̄nit. p̄cōr.
Et ihermie v. de ip̄is d̄. Indurave
rūt facies suas sup petra: et no
luerūt reūti. **De** quib⁹ ad ezechiel.
loquit⁹ deus. **Fili** indomabili cor
de s̄: om̄s attrita fronte. **Dñ** et ysa.
xlvi. dñs aut habituato i vicis.
Scio quia durus es tu. et neruus
ferre⁹: ceruix tua: & frōs tua enea.
¶ **Donū** p̄cā op⁹ ac nocumtū ē:
q̄ p̄cōre facit inferno asilem. **Quē**

admodū s̄ infern⁹: habitatio deōnū.
p̄fidissim⁹ latus. t̄brofissim⁹ man
sio: ita uiqu⁹ hō est subiectū iūq̄ta
tū hitaculū deōnōr. baratrū viciōr:
et qui esse deberet tēplū dei pulcherrim⁹:
domus est error: ac p̄uatiū caligi
bus plena. **Et** sicut infra seu intra
terrā nō turpior locus inferno: sic
sup̄ terrā nō est res turpior p̄cōre.
Et sicut i inferno sūt ignis et frig⁹
caligo & fetor: uermis sitis & fusio:
sic i p̄cōre & occupie ignis iracūdie.
feruor ip̄acis. ac auaricie flāma: ac
s̄idie torpor iudicis: gelu i frigidatio
caritatis: sitis cupiditatis fetor: lux
urie om̄is. ostie: inordinatio ai. detes
tatio boni honesti. **¶** **Decimū** p̄cā
opus ac nocumtū est: et̄na dāpnā:
que merito sola dñō inducēt hoīem
ad diligētissimā p̄cā uitationē. **Et**
aut et multi alij effectus ac dāpnā
p̄cā. **Et** breuit̄ ex hoc solo p̄t p̄pen
di iestūabilis grauitas p̄cā mortā
lis: q̄ q̄uis homo cētū annis deo i
om̄i factitate seruisset: p̄mo & b̄t̄
simo iohāni bap̄tiste i sc̄itate par
esset: tñ si uel vna incidēt mortale
culpa. p̄t̄in⁹ efficitur deo odibilis
dyaboli seruus: et si absq̄ d̄t̄itioe
d̄cedēt eternaliter eēt dāpnādus s̄.
diuina iusticia. **Deniq̄** si vni p̄cā
mortale ita deturpat & dēpnat: s̄
uertit ignobilitat hoīem: q̄ turpes
& condēpnabiles q̄ pueri ac igno
biles s̄ qui p̄cā p̄cā condie addūt.
qui sine t̄d̄re p̄p̄tāt mala: quoz
corda iplentur malicia. **Idē** p̄mo
regū aut altissim⁹ **Qui** n̄ p̄p̄t
me: erūt ignobiles. **Et** ihermie ii. **Q̄**
nilis fr̄ es nimis: iterās vias tuas.
¶ **Idē** q̄si a facie colubri. quasi a mor
uened ac moisu dyaboli. q̄si a mor

te eterna atq; infernali incendio fugi-
am? peccata: resiliam? a vicis: abhor-
ream? dei offensa. **lus quintus.**

De abhorribili enormitate peccati:
ex obis wilhelmi parisiensis. **Articu-**

Hilios enutrivit & exaltavit:
ipsum autem spreverunt me. **Hec**
sunt verba dei psalmo. de ingrato vi-
nosorum populo iudeorum: cui quanto maiora
ac plura & specialiora beneficia deus
contulerat in veteri testamento: tanto
eiusdem populi vitia erant tunc graviora.

Et istud nunc multo plus dici potest de
populo christiano ipso et ingrato. Porro
ut in libro de prima scribit dominus wilhelmus
parisiensis episcopus doctor valde pro-
fundus et unctus: sex sunt cause pro
quibus homo debet seipsum totaliter

¶ deo. **Primo** ratione ac iure creationis:
quonia totum quod habet et est: totum
quod vivit movetur & patitur: corpus & animam
vires et membra a deo accepit. Ideo
omni homo est debitor creatori: a quo in-
dubitater cuncta accepit gratis. sine
exceptione & mutuo. **¶** Magis quippe obli-
gatur libertas dono quam iustitia mutu-
o: magisque deliquit ingratus contra bene-
factorem quam fenerator contra promoda-
torem. **¶** Itaque iure creationis debet homo
se totum cum omnibus suis deo: et eius ob-
sequio ac amori. **¶** Secundo iure assuati-
onis. Nam si omnia illa ab alio essent da-
ta: & ab alio conservata: non omnia ipsa de-
berent conservatori: nec magis viderentur
ea largiri: quam largita tueri. Certum
est quod cuncta creata in terris dependere
a creatore: & eius maintenance indigere:
quod nec ad momentum possent: & sine eius
assuatiōe subsistere aut durare. **¶** In
quod libro huius damasceni fatetur. Omne
creatum veribile est. **¶** Tertio iure
redemptoris: quod homo omnia huiusmodi amisisset

et etiam fuisset peritendus supplicis:
nisi subieisset ei redemptor. **¶** Quarto
ratione seu iure reformationis. videlicet
propter dona gratie ac virtutum a deo collata:
que sunt naturalibus donis multo prestanti-
ora. **¶** Quinto propter eorundem donorum con-
servationem: quod nisi deus custodiret
& conservaret in homine: protinus perirent.

¶ Sexto glorificationis iure. hoc est
propter felicitatem eternam & dona glorie
hominum in celestibus: & promissa ac pre-
parata: quod tante sunt dignitatis. quod quod
ius ea que habet homo infinites
multiplicaretur in vita presentis: me-
nullius essent momenti a rationis. ad
bona illa que nec oculus vidit: nec
auris audivit: nec in cor hominis asse-
derunt. **¶** Ideo si venalis esset expositio
ta: & omnia tibi concessa essent omnia
notua: non tamen reputares ea in pro-
portione felicitatis illius: nisi recus
meritatos existes. istar minus de quo
vulgariter ridiculoseque dicitur. **¶** Cum
tenet os ore & aude rodit illud:
non pro eo accipet centum marcas.

¶ Sic plane execratus est peccator: & pro-
prium est iumentis insipientibus: qui
in palia ista vilissima quibus inheret.
ita appreciatur. quod non vult ea reli-
que pro prefata glorie bona incom-
parabiliter meliora. **¶** His ergo
ex causis in mentem te totum et omnia tua
debes deo: quod nichil tui neque eorum
que tua sunt: poteris tibi licite vi-
surpare nisi iustitiam dixerit ille:
et quod amplius inde usurpas aut
facis: expendis siue usus: illius
raptor es furti que reus. **¶** Et si aliquid
esset divinis laudibus usibus: & sacra-
tum: nec tamen illud violare aut pollue-
re formidares: nonne sacrilegii cri-
men incurres. **¶** Memoro igitur hanc

illa etiam beatitudo.

timulus assecrationis, quia templum dei
sem in baptisate fecit es: et in ho-
nore diuini nominis assecratus. Pro-
ergo coram deo sacrilegus es. si tem-
plum istud puta tempus inferna-
lium porcorum uoluptuarum fecisti per
luxuriam: aut per phanum per dolum per auar-
itiam, quos teste apostolo est per dolum ser-
uitus. **Uel** si illud fecisti arce seu
curri dyaboli per superbiam: aut tui-
nam reguli per inuidiam, aut infernalium
vulpium latibulum per dolositatem:
vel cubile leonis qui erunt queres
que deuoret per iracundiam. **Quis**
aliorum pestibus victor, considera
te polluisse templum istud sacrilege.
Quia quid de apostasie crimine
loquar: cuius tam manifesta est per-
tratio in seipsum manifesta est federis con-
fessio diuini cultus permissio, dy-
aboli que negatio et omnium populum eius
renunciatio in baptismo: quoniam a deo
auersus tempus dyaboli seruitio
mactasti, seruituti dyabolice
te subdidisti. **Quid** dicam de adul-
terio, id est de uoluntate spirituali inrimo-
niam quod cum deo in baptisate accepisti.
Cuius fide fecisti irrita, quoties te
vicio fornicationibus polluisti:
hoc quoties moliter pertrasti, si-
des quippe spiritualis huius coniugii est
abdicatio vicio. **Cuius** ergo ad thoro-
scie tue quodcumque mortale vitium ad-
misisti, thorum maritale perculdu-
bio violaisti: et crimine adulterii in-
cidisti. **Pro** autem tuam que dei ex-
titit sponsa per fide caritate et gra-
tiam, fecisti dyaboli adultera
per culpam mortalem: in qua ei admix-
ta es per sensum et unione. **Insup-**
cum non dubites regere te esse quod te
docet unctio baptismalis, non enim sa-

tra unctio ungit nisi reges et
sacerdotes: et omnia tua sint quasi
regnum quod dicitur quod deus fidei ac solli-
citudini tue tradidit et commisit, tam
sub onere terti tributi: si ergo imperator
illius uniuersale ac summum in
causam manum suam omnia ultra regnum
rebellasti: et alium puta dyabolum
presumpsisti constitue dominum regni tui,
ac illi tributum solue quod soli deo de-
bebas, ipso deo deo eiecto cui te omnem
fide debere dubitare non potes: pa-
lam est te incurrisse crimine proditio-
nis et lese maiestatis. **Quia** si
cum capitalibus dei inimicis fedus
et amicitiam inire non timuisti, immo
cum illo que manifestum est ab initio
fuisse reum lese maiestatis diuine
atque damnatum esse pro crimine illo:
nonne eodem reatu te inuoluisti, hoc
est si consensisti dyabolo qui regnum
dei in celo sibi meti voluit usurpa-
re. **Eodem** modo cogitare debes te esse
constitutum a deo custodem castri: quod
tu ipse es. **Si** ergo tempus dyabolo
subdis, nec hostibus dei vite resisti-
tis, aut animi eorum impugnatione per-
tatis succubis: nonne proditor es,
infidelis, tu stas et totum infirmum
stultus aut negligens. **Amplius**
clausus claustrum istius, est cogitatio
cordis. **Quoties** ergo tradis dyabolo
clauem istius claustrum: quoties per
uam cogitationem admittis, per quam
patet dyabolo aditum ad supandum
ac possidendum tempus. **Uterum** per
ias docet te esse vineam exultam, orna-
tam diligentia, prudentie dei. **Ad** er-
go si te spoliari et deturpari a de-
moribus permisisti: atque pro viuis
profers labris tuis. **Rursus** omnia
tibi a deo collata sunt, ut per ea tempus

p arma atq; stipedia milites do
 contra hostes diu honois et tue
 salutis. **E**t culpabilis ergo es q
 p arma et stipendia illa militas
 si seu desuisti dyabolo. et dei hoie
 et tua salutē: et mēbra tua exhi
 buisti arma uiquitatis pō. **N**ō
 huc at pscutores iustorū s̄ ba
 culi ac gladiū deōnū. Si q̄ osensu
 ti et deseruisti atq; cooperatus es
 dyabolo iustos psequēdo: fecisti
 teipm demonū ensem ac baculū.
Siliter si alios traxisti ad uicia:
 fcs es laque⁹ ⁊ sagena ifernalibz
 venatoribz et piscatoribz. **M**os
 tios qm̄ deus est uirtus debet ei
 fides: et qm̄ ipse est iudex iustus:
 debetur ei tior: ⁊ q̄ ipse ⁊ p̄ mia
 rū detur ei spes. q̄ altissim⁹ de
 betur ei diligēs cultus: qm̄ oīa
 etiam ituctur. detur ei cast⁹ sapia
 lisq; pudor. ut i ei⁹ p̄tia erubesc
 ramus nos inhoneste turpiterq;
 hie. de pastinis q; turpitudibz co
 vā eo uigiter uigitem⁹: et qm̄ tot⁹
 bon⁹ ac dulcis debetur ei amor:
 qm̄ dñs est. debet ei obediā: qm̄
 dona eius tpm̄ pecuniaz ⁊ talenta ad
 negociādū et lucrādū ab eo rece
 pimus. debem⁹ ei roēm nōe uillita
 tiōis seu xputū nre negotiōis: q̄
 bn̄fic⁹ ē gratitudinē ei debemus:
 qm̄ medic⁹ ⁊ curator ⁊ errorū ac
 uiciorū. paciēz ei exhibere te
 nemur. **I**mpaciētē nāq; ⁊ mobe
 dietem egrū. unpossibile est cura
 ri. **I**taq; exp̄chabitis eluces
 cit q̄ m̄te ⁊ magne deformitates
 possit in omī mōdū asideari p̄cō:
 ⁊ qualit⁹ nos ubiq; ⁊ sp̄ hie debe
 am⁹ ad deū. **D**e xij. stultitiis
uniuersoz p̄cōntium. ex sumā

virtutū ⁊ uiciorum. **Ar. Sextus.**
Ulquo stulti ea q̄ sibi no
 nua s̄ cupiet. **P**rimo.
Omne p̄cōm stulticia est:
 nec aliqd est tam stultū sicut qui
 mōdū p̄cōt. Et q̄to q̄ graui⁹
 p̄cōt eo stultior eē probatur: qm̄
 p̄cōm sūme ⁊ ifinite sapiē dei con
 trariatur. doctrine sacre repug
 nat: et maxie nocet p̄cōti. **R**e
 pe qd̄ dei sapia reprobat. ipius
 approbat: qd̄ deus iudicat fugiē
 dū p̄cōr̄ aplectitur: qd̄ i xp̄abilis
 ledit ⁊ obest. p̄cōis eligit et assu
 mit. **P**rima q̄ p̄cōtis stulticia
 ē q̄ extēat seipm. p̄mo oculū suū
 interiorem uidelicet itellm̄: quo
 nichil dignius i natalibz habet
 secūdu aug⁹. i de ciui. di i pluibz
 locis. Si ergo stultus reputaretur.
 qui oculos suos extēiores ac corpa
 les. fulce fumo pulueibz pugione
 aut silibus extēaret: nōne ml
 to isipientior est censend⁹. qui ocu
 los sue mētis spirituales et interiores
 p̄cōdo extēat: ita ut nichil sa
 lubiter ac meritorie uideat: iux
 ta illd̄ sapēn. **E**xtēat eos ma
 licia eoz. **D**ñ de p̄cōribz aut sal
 uator. **C**eci sūt. ⁊ duces cecorū. **S**
Scd̄a p̄cōtis stulticia ⁊ q̄ dya
 bō seipm illaqueat: ⁊ i captiuitatē
 eius se redigit sponte dicente ap̄lo
 ad thōs. **I**niqui a dyabolo captiui
 tenentur. **I**dcirco iob xvij. fertur
 de p̄cōre. **I**mmisit in rethe pedē
 suū. **S**i ergo stult⁹ reputaretur.
 qui uolūtariē sine obligatiōe et
 rōnabili cū daret se captiuitati le
 talis adūsarij sui et uelut tyran
 ni: nōne in xp̄abilis inueitū
 stolidior. qui ferocissior deōnū

Laqueus se inectit, captivum se in-
gerit ~~capit~~ servituti submitit.
¶ Denique laquei isti sunt peccata, de-
ceptioes quoque et occasioes atque
temptationes, quibus dyabolus inducit ho-
mines ad peccandum, quibus iniqui stulti-
dissime semetipsos irretiunt: immo
multi cum omni festinatione ex infelici-
tatis amara currit ad eas. **¶** Quod
scriptum est sapientie primo. Injustitia
mortis acquisitio est: impij autem
manibus et pedibus accersierunt ad
illa. **¶** Ab his laqueis vir sanctus ac sa-
piens erui cupiens ait. **¶** Ipe s. d. h.
perabit me de laqueo venantium.
¶ Tercia peccatorum stulticia est, quod
manus sacrilegas iicit in seipsum: et
propria ledit peccatorum personam. **¶** Ita
sapientie xvi. scriptum est. Homo pro ma-
liciam occidit animam suam. **¶** Unde
qui venialia frequenter committit: sibi
est quasi cum cultello intra puerum vul-
nera corpori suo infligit. **¶** Porro qui
peccat mortaliter ei affilatur quasi gla-
diu transfigit pro corpore suo sicque cor-
pore necat seipsum. **¶** Si igitur talis
in se fatissimus reputatur: nonne
stolidissimus esse conuincitur. quicquid mor-
tale vitium operatur. **¶** Repe si mortale
peccatum non esset mors anime priuans ea
vita gratie in presentia et vita glorie in fu-
turo: immo et gratiosa eius presentia
qui essentialiter viues ac vita est, et
omnis vite fontana origo: christus in
euangelio non dixisset. dimitte mor-
tuos sepelire mortuos suos: nec apo-
calypsi. dicitur negligens: nomen habes
quod viuas sed mortuus es. **¶** Cum itaque
vita gratie ineffabiliter prestantior a
mortalioribus consistat quam vita nate.
vitaque glorie in comparatione seu beati-
tudo eterna, utriusque desiderabilior

extet: nonne mortaliter peccans infelicitate
et incomparabiliter insipientior atque
ametior reputatur eo qui corpus suum
interimit. quantum ad hoc quod corporale nocumtum sibi infligit.
¶ Idcirco ad ezechielem dominus loquitur
de iustis. **¶** Filij insipientes sunt et ve-
cordes. **¶** Ezechielem quoque vii. dominus testatur
de perfido populo effratro. **¶** Scius est effratro
quasi coluba seducta non habens cor.
¶ Quarta peccatorum stulticia est, quod
preclarissimas diuitias et preciosissimas
quas uel habet uel potest habere abicit et repel-
lit destruit et contempnit: omnes uirtutes
bonas et fructus spiritus sancti et octo beatitudines:
omnia quoque opera bona que unquam profecerunt:
beatitudinesque eternamquam meruit. **¶** Nam
omnia ista perdit peccando mortaliter. **¶** Quod
salomon etiam scribit se fatetur. **¶** Cui in
vno peccauit: multa bona perdit. **¶** Ita
ubi quoque non afficit. **¶** Qui cum totam legem
impleuit: offendat autem in vno: factus
est omni reus. **¶** Ideo ezechielem iii. dicit. **¶** Pro-
iecit israel bonum. **¶** Rone fati dicitur. **¶** Quia
marces suas ex nauis in mare proiecit:
tepestate non imminet. **¶** Quantomagis
fatius prohibetur: qui in mari hoc in
no. seu in seculo isto nequa. **¶** In presentia
immobilitate sponte. **¶** Quod prefata preciosissima
a se reicit bona. **¶** De quibus in ezechielem. **¶**
sue ratione sacratissimus scribit prin-
ceps apostolice choris. **¶** Maxima et precio-
sa nobis promissa donauit: ut per her
efficiamur diuine sortis nature. **¶** Hic
apocalypsi 2. deus reciduantem imperat.
¶ Habeo aduersus te pauca: quia car-
ritate tua prima reliquisti. **¶** Alcor
esto itaque unde excedes: et primas age.
¶ Alioquin venio tibi cito. **¶** Quinta pecca-
torum stulticia est, quod seipsum preciosissimum sag-
uine christi emptum pro peccato vendit vilis-
simo: puta pro delatione spurcissima. a

re terrena seu nullo malicie se tradit
dyabolo: quod in regno helios aut ad
ahab. **V**enudatus es ut faceres malu
coram dno. **V**n p ysaiam loquit deus.
Ere iustitibus vus venudatus est. **H**ec
e prava et falsa humilitas. immo infe
lissima ceatas: qua ho sic pependit
seipm. propam ve dignitate: et neg
ligit sua salute: no attedes nec iples
illud apli pauli. **E**mpu estis pno mg
no: glorificate & portate deu in corpe
vno. **S**exta peccatis stulticia e: q a
fidelissimo suo amatore scz deo auit
se. **I**deo mox impletur miseria: de qua
loquit salomo prou. xiii. **M**iseros
facit plos peccm. **E**t vir ille penitens
ait i psalmo. **M**iser factus suet cur
uatus usq; in fine. **C**u eni ds sit fons
totius salutis: quid pte in ausis ab
eo: nisi vera miseria & fallax prospe
ctio. que no est vera felicitas. sed de
testanda calamitas. **N**a qui habet
et agit qd sibi no expedit. presertim
quod a salute ipe dit eu: quanto plus
habudat et occupatur i illo: tanto
infelicioz extat. **I**deo dno p ozee tes
tatur. **D**e eis qm recesserunt a me.
Et denuo **D**e eis ru recessed ab eis. **S**e
Septima peccatis stulticia est. q omni
potenti resistere et conrari presuit:
a quo si iuste reliqueretur: pnm a
dyabolo stragularetur. **C**u n. quis
peccat mortalit. meret no solum dap
natioem etna: sed tpalem etia mor
tem. **I**mo metur statim a deo relinqui.
dyabolo tradi & suffocari ab eo: omq;
creaturam priuari obsequio: vt aut
thos in summa. **S**tra gentiles. **E**t tamen
iniqui ta omnipotenti domio audet non
obedire: ta myordissio creatori ac sal
uatori irreuentia et ingitudinē re
pende no exhorret. **H**inc iob xxii. p

capitur. **A**cquisce deo: et hēto pacē:
et per hoc habebis fructu optionis.
Quis ei restitit ei: et habuit pacē.
Octaua peccatis stulticia est: q
arrogatio ac pēssio adūsario suo dy
abolo seruit: a quo tūto ignora for
tietur supplicia: qto plus nūc ei
obsequitur. **N**ona peccatis stulticia
e. q in vita pnti affligit se mul
tiplica pena: atq; idignū se facit
omni consolatione diuina spitali inter
na. **N**o eni hē pectoris pacē: nec
scie tranquillitate letatur: immo
remorsum synderisis mltiones patit.
Na ut asserit aug: aīm i mordiatu
sibiipi est grauis. **I**deo scptū est eā.
q. **B**atō dedit deus afflictionem et
curā supflua. **E**t ibēmie q. hētur. **D**i
to & uide qz malū et amarū est te re
liquisse dnm dnm tuū: & nō esse tōiem
eius apud te. **I**deito qui peccat. sara
nā graue sibiipi imponit: qua & mō
grauatur: & paulo post in ifernū pre
cipitatur. **D**ecima peccatis stulticia est
q aditū sibi facit ac portā ad tritu
rum: ad que pntā mortalia porte sūt.
Undecima peccatis stulticia e. q vna sibi
obstruit regni celestis: ymo cotidie ma
gis ac longius inde recedit: pntis adia
endo pnti: et tū fatue dice solet. **E**go
pmisi iter in regnū celoz. **I**mmo frō
testantur se pmisisse vā in profunda
ac tristia tuitarozū. **D**uodecima
peccatis stulticia e. q sciēter ac spō
te trāsit ad suspēditū infernale: qz
p hoc vore differt sapiēs ab insipēte.
q ppat ad vitā bñm: insipēs vero
ad infelissimū tinnit. **P**roptea eā
astes vii. scribitur. **Q**uid āplius hē
sapiēs stulto: nisi ut ppat vbi est
vita. **C**ū q. in omi mortali pntō tot
& tūte cōsidentur ac inueniant stulticia:

meo vitare debem⁹ rā extēo posse
omē pētm moīle: q̄ nil stultus nil
vili. nil p̄culos⁹ ac dāpnabili⁹ q̄
De eadē mat̄ia ex I pentate.
alijs cōsiderationib⁹. Articul⁹ vii.
Sap̄ia foris p̄dicat̄ in plateis
dat uocē suā: dūtūm ad cor
reuerōnē meā: en proferā vob⁹ sp̄m
meū. **Prōuēb⁹. p̄mo.** Quēad sc̄us
basili⁹ rā cum origenes testat̄ st̄
sicut quīq⁹ st̄ sensus extēiores. ita st̄
quīq⁹ sens⁹ spirituales: qui rā sc̄dm
vnū modū loq̄di realiter idē sūt ut
pote intellect⁹. Ip̄e etē intellect⁹ est
visus iterior: quo veritas sūma sp̄i
tatur. **En̄ mat̄. v.** ait saluator. **En̄**
mūdo corde: qm̄ ip̄i deū videbūt. **Job q̄**
xxxvi. assertur. Om̄s hoīes videt deū:
vnusquisq⁹ intuetur p̄ ocul. **Insup**
intellect⁹ est spiritalis interior⁹ au
dit⁹: quo verbū dei aure cordis p̄cipit.
r̄ quo aīa audit qd̄ dñs deus intra eā
loquat̄: sicut ait p̄salmograph⁹. **Au**
diā quid loquat̄ in me dñs deus.
Est etiā intellect⁹ gust⁹ iterior. quo
diuīe bonitatis dulcedo gustatur: iuc.
illud p̄. **Gustate r̄ videte qm̄ suauis**
ē dñs. Est itē iterior odorat⁹: quo o
dor sup̄n⁹ p̄cipit. Est r̄ tact⁹: q̄ calor
sci amoris sentitur. **Nec** q̄ est ma
grādis stulticia mōlīter trāsgredie
ns. q̄ om̄i sensu iteriori sp̄itūli p̄nuat
seipm̄: nec solū facit se sp̄ualiter cecū.
sed r̄ surdū: modoratiu⁹q⁹ diuīe su
auitatis. atq⁹ iceptūm r̄ p̄sue inse
sibile mente: ita qd̄ corā homib⁹
non r̄ tā turpis ac mōstruos⁹ r̄ mi
serabilis. qui om̄i caret sensu extē
ori: q̄ deformis miser ac sedus ē to
ram dño qui ī mōlī iact̄ p̄ad. **Prētia**
qm̄ hō est p̄ rōem quasi rex r̄ rector
siuipius: deus dedit ei cōsiliarios ml̄

Itos. In p̄mis eī ip̄sem⁹ deus dignat⁹
se exhibere cōsiliariū hōm̄ qui p̄t⁹
p̄mo ait iustis. **Desperistis om̄e cō**
siliū meū. Ip̄e enī p̄ diuinū iusticiū
et iustitiam intrinam iustitiam exorat
r̄ sultit r̄ hortat̄ mentes nr̄as ad bo
na. Deinde vnigenit⁹ dei iūrnatus.
magni cōsiliū angelus: fr̄s est nr̄
cōsiliari⁹. **De quo loquit̄ ysaias.** Et
vocabitur nomē eius admirabilis.
cōsiliari⁹. **ds. fortis.** **Qui** ī euāgē.
dedit nobis xij. salubriā sapiētissia
q̄ cōsilia. **Vnicuiq⁹** quoq⁹ dedit cō
siliariū optimū angelū sc̄m. **p̄mo**
om̄s s̄i p̄ scripta r̄ exempla que nob̄
reliquerūt sūt cōsiliari⁹ nr̄: p̄fer
r̄ apli ac p̄phe boniq⁹ p̄lati: r̄ p̄
dicatores r̄ ferudi exhortatores sūt
cōsiliari⁹ sapiētēs. **Porro** hoīes uiciosi
ac dōnes. raro et mūdus: s̄ cōsilia
r̄ mali. **Rōne** ḡ stultissim⁹ ē qui m
mōlīter p̄rat: qm̄ tot sapiētissios
fidelissios amicitissiosq⁹ cōsiliarios
desertit ac repellit: et viciosissios
rudelissios ac immissios cōsiliari
os audit r̄ sequit̄. **Quis** p̄phēdere
aut eloqui queat: q̄ta sit ista fa
tuitas. **p̄mo** ī sanā. **Quod** si p̄un
ceps terren⁹ sc̄uer se h̄c quosdā cō
siliarios sapiētes fideles ac iustos:
quosdā quoq⁹ nequissios infideles ac
inuidos: spernētq⁹ cōsilia illorū bo
norū. r̄ horū pessiorū audiret cōsilia:
nōne talis ab vnūis stolidissim⁹ re
putaretur. r̄ regno cit⁹ p̄uacur.
Talis fuit rex roboam filius salōis:
qui relicto senū sapiētūq⁹ cōsilio salu
bri acquieuit cōsilio iuuenū. ut legit̄
tertio regū. **Uqd̄** decē trib⁹ israhel
mox r̄cesserūt ab ip̄ius dño. **Nec**
ē ergo r̄ ac deplorada peccātis stul
ticia: q̄ repellit a se cōsiliū sūmū ac

supersapientissimi dei. filium xpi. filium
angelorum sui. & uniuersorum sanctorum: atque
omnium qui uerbum dei sibi proponunt hortantur
instigant ad salutis itinera: et eorum
acquiescit. filius qui maxime odit ipsi:
nec aliud querit nisi eterna damnatio
ne ipsius. **Tercia peccata stulti:**
atque insana est: quod eterne damnationis
periculum se exponit. cum nesciat die neque
horam. Atque ut scimus aut uideamus: sep-
ties stultior est eo qui nudo corpore ponetur
se in medio hostium armatorum. Unde
secundum sanctos doctores. nichil periculo-
sius quam in illo statu uiuere. in quo quis
morti non audeat. **Hic scriptum est et**
desastria v. Non adicias peccatum super
peccatum: quoniam ira cito a deo premar:
et subito ueniet ira eius. Idcirco deuto.
vi. moyses fatur. Dominus deus tuus
ipse est fortis: reddes odientibus se stant:
ita ut disperdat eos et ultra non dese-
nat: propterea eius restituens quod meretur.
Quarta peccata stulticia est: quod
pro eo quod cotidie debet seipsum magis ac
magis curare. non uiciorum suorum quo
peccatur. moderare: et otiosum magis
se grauat ac uideat. Quocirca re-
citari potest ex illis ex uita spiritum: de se
hemita. que angelus duxit. et opa
hominum demonstrauit. Et prius quendam
qui cum ligna colligasset in uia. et
ea pro ponte nimis eleuare non pos-
set: pro eo quod pedibus illud debuisset
minuere. auxit ipsum. **Quinta est.** quod
antiqua renouat uulnera: quod acruis
nocet. **Sexta:** quod nec aliena dampna
faciunt eum peritum. Cum nesciat tor-
mentum iniquos iam eternaliter et damnatos:
primo euasisse tam paucos: deberet
illoz exemplo terri ac peitire. **Circa**
quod potest narrari ex illis de balthazar
rege babilonis: cui daniel propheta mor-

te. et regni peruatione predictum: eo quod
deum non timuisset: cum tamen agnosceret
quod nabugodonosor rex. per se uel
potius cuius ipse fuisset a deo pro
sua superbia castigatus: per daniel
v. diffuse describitur. **Septima est.**
quod cum offendit cuius misericordiam et beneficium
maxime et ineffabilem egot. sustentatur
et utitur: cuius ex solo nutu possit occidi.
irreparabiliter damnari. **Quod quod impi-**
um sit ac stultum. diuina iusticia in
antiocho rege ostendit: cuius uis septi-
me fratrum quos martirizauit. in suo
statu miris prophete pronuntiauit. **Re-**
existens tibi impune futurum: quod con-
deum pugnae temptaueris. ut et mach.
vi. legitur. Quod quod sit fuerit im-
pletum: in eodum libro in nono enarrat.
De ergo tabis incidam stulticia.
ne tot insanis uoluamur: cum omni
solicitudine sanctam uitemus peccata: et omni
custodia custodiamus ineffabiliter
corda nostra: atque in omni potentis dei
presentia reuerenter uiuam.
De septem ex quibus peccatur
peccata enormitas. longum in generali.
Primo fuerunt re. Acti viii.
bellis luci. Job xxiii. Quicquid
quod mortaliter peccat: rebellis est mul-
tipliciter luci. **Primo enim rebellis luminis**
in creato. quod est trinitas de quo per
iob primo asseritur. **Deus lux est et**
inbre non sunt in eo uille. Et specialiter
rebellis est dei unigenito incarnato qui
ait. **Ego sum lux mundi. Ipse quippe est**
lux uera: illuminans omnem hominem uolente
in hunc mundum. **De quo ait iob euangelis-**
ta. Lux uenit in mundum: et dilexerunt ho-
mies tenebras magis quam lucem. **Secundo**
rebellis est luci creato. uisus angelo sancto
custodi suo: et inspirationibus non assentit.
Tercio luci atque doctrine euangelice lu-

cis. quā aspnatur. **Quarto** lūa grē
ac dātū: que ad bonū inclināt. **Qui**
to lūa vīe rōis: q̄ deperat ad optiā.
Dexto lūa seu luade iſorioni ecclie.
Itaq̄ q̄ abhoiāda feda ac graua ſit
p̄c̄m mōi lia: ex vii. ſideratur. **Prō**
ex pte ſūmi legiſlatoris: videlicet dei
ōipotentis: con. cui⁹ maieſtatē et le
gē agit qui mortalit̄ peccat. **Certū**
eſt autē q̄ quanto iſ in que peccatur
maioris eſt dignitatu. tanto gr̄uora
ſūt p̄c̄m que committuntur. quēad̄ gra
uius eſt p̄c̄m. et uelūa facere regi
q̄ militi: p̄ncipi milicie q̄ ſimplici
militi. **Itaq̄** adhuc multo graui⁹ eſt
peccare i papa. q̄ in regem uel i pa
torem: enormius quoq̄ eſt peccare
in p̄ſule. q̄ in p̄ncipe ſeculare: et in
ſacerdote q̄ in laycū. **Cū** itaq̄ deus
excell⁹ ac adorād⁹ ſit p̄oſ⁹ inter
mūabilis maieſtatis. ſc̄itatis ac dig
nitatis: cui⁹ ſapie nō eſt nūis. cui⁹
excellētie null⁹ eſt finis: palā eſt
q̄ p̄c̄m mōale in p̄c̄m con. deū committitur.
iſinitā quodāmo grauitatē ſor
titur. **Ad** qd̄ inſinuādū i regū i.
habetur. **Si** peccauit vir i uirum:
placari ei p̄t deus. **Si** autē in d̄m
peccauit: quis orabit p̄ eo. **Et** **ozre** ix.
Noli letari et noli exultare: q̄ for
nicauit es a deo tuo. **Om̄is** n. q̄ mor
taliter peccat. ſp̄italit̄ fornicat a d̄o.
i. mētē ſuā auertit a ſpoſo celeſti:
et aiām ſuā que p̄ fide et caritate
fuit aut eē potuit ſpoſa dei: facit
adultera et fornicatrice dyaboli. **Et**
ita qui peccat. aiām ſuā exponit d̄m:
ſtuprandū. ymo cū ip̄o interius forni
catur: qd̄ p̄oſ⁹ iniquū eſt. **Propter**
quod p̄oſ⁹ ad d̄m. **Quia** ecce q̄ elon
gat ſe a te peribit: p̄didisti om̄s qui
fornicatur abs te. **Si** quis pl̄herri

mā ac nobiliſſimā uirginē regis filio
deſponſatā. exponet ribaldo uiliſſio
polluedā atq̄ aduſteandā. q̄ uicioſū
hoc eēt. et q̄ egre hoc ip̄m acciperet fili⁹
regis et p̄ ip̄ſus. **Et** grauiſſe ergo
offendit d̄m maieſtatis amatoſē mū
dicie. ſpoſū auarū ſc̄arū: qui aiām ſu
am aut p̄ximi ſui ip̄ſio et ſup̄uiliſ
ſimo totius turpitudis amatoſi d̄m
iniquādā et conſuprādā expoſit. **Per**
tim cū aiā rōnalis ſit creaturā tam
nobilis in ſua natā. ut pote ſup̄biſſe
trinitatis p̄magine ſignitā et mul
to nobilioſ ac pulchroſ p̄ dona gratui
tatiſimo et nobiliſſimū ſuam cū ſpoſo
releſti deſpoſitione. **Unione** amplexū
et concupatione. **Prō** p̄c̄m enormitas
penſatur ex pte peccatis: et hoc dupl̄.
Primo ex parte peccatis. et ſtatū ſeu
gradus eius qui peccat. **Prō** q̄to qd̄
doctioſ. excellētioſ. et magis aſtrict⁹
ē ad uicioſa exēplareq̄ uitiū. ſeu plā
ac maiora deſup̄ b̄nficia ē ſortitus:
tāto ceteris parit̄s enormioſa ſūt eius
peccata. ita qd̄ graui⁹ peccat iudex. aut
p̄nceps q̄ ſubdit. et p̄familias q̄ ſub
dit. eius domeſtici: ſc̄abini in et ceteri
officiari. q̄ ſimplices t̄ues. **Prō** ex pte
radicis p̄c̄m. **Prō** graui⁹ ē peccare ex
habitu uicioſo. ſeu ex poſito et certa
ſc̄iā. q̄ ex ignorātia et inſinitate ſeu
uehementia paſſiois. **Hic** daniel xii.
d̄queit de uiquis r̄d̄ib⁹. **Iniquitas**
egreſſa eſt de babilone a ſeniorib⁹:
qui uidebātur regē p̄lm. **Et** i. **Et**
d̄re nono iducit. **Prō** p̄ncipi et
magiſtratu ſuit in trāgreſſione
hac prima. **Tercio** enormitas p̄c̄m
attēditur ex pte materie cura quā
peccatur. **Gravi⁹** n. ē furari calicem:
q̄ manū. **Enormi⁹** quoq̄ eſt nocere
hoī in ſua p̄pria p̄ſona: q̄ i ſua ſba.

Dilic grauius est peccare in religio
sa q̄ in scilicet p̄sona. **Q**uarto ex
pte circūstantiarū. videlicet loci uel tē
poris. **S**icut grauius ē fabulari libidi
nose appetere. illucate cogitare ī locis sa
cris ac festis diebus aut tpe p̄nic: q̄
alibi aliis uo diebus. **Q**uinto ex pte
finis seu intentionis. **Q**uo enim deteriore
extat final intentio p̄uarietantis: eo
culpa ē maior. **S**exto ex p̄ia rōe & pro
prietate p̄ci: uiz quāto directe d̄nat
virtuti. **S**ic et grauius p̄m
ē odiū dei: q̄ directe opponit cari
tati diuine: q̄ est optia atq̄ dignis
sīa v̄tus. **S**eptimo ex pte effectus p̄ci.
Nā tanto peccat aliquis grauius.
q̄to iniquitas sua ī plures extendit:
& quāto plures. seu acruis alios sc̄m
talizat. **D**icitur t̄c̄is paribz q̄uora
sūt vicia que publice sūt. et de q̄bz
se aliquis iactat: q̄. **ps̄al̄m̄. di. de qui
busdā. B**er̄m suū quasi zodoma p̄e
dicauerūt. nec absoderūt. **E**t x̄p̄s ī
euā. **D**e iquit̄ hōi. p̄ que sc̄dala vēit.
Qualiter p̄ci endemicus ex pte
dei multipliciter at̄dat. **Articul. ix.**

Distinctum eos qui auertuntur de
post tergū d̄ni: et qui nō exequi
suerunt d̄m. nec inuestigauerūt eum.
Diphonie p̄mo. **O**biectū appetit̄ est
bonū. **I**deoq̄ vniq̄q̄z t̄m h̄z de appeti
bilitate & amabilitate q̄m h̄z de boni
tate. **H**orū appetitus. intellcū. videlicet
voluntatis obiectū. est bonū intellcū
liter apphensū seu cognitū. **C**ū igitur
deus gloriofus ac sempit̄ sit bonū ī
creatū. incommutabile & immensū. p̄mo
bonitas pura. incūscriptibilis. p̄sona
literq̄ īfinita. **A**stat q̄ ip̄e sit p̄e om̄i
creatura infinite desiderabilis atq̄
amabilis. **D**ed quāto ip̄e om̄ibz ama
bilior desiderabilior q̄ asistit: tanto

maior fit ei irreuentia atq̄ iūria.
dū aliq̄s bonū creatū inducū ei p̄e
fertur. & p̄e ip̄o appetit̄ honoat̄ur
sue amatur. **C**ūq̄ in om̄i mortali
p̄ci hoc fiat: **M**eq̄ns ē q̄ grauitas
culpe mortis p̄ opationē ad supercal
tata īfinitas dei bonitatis. amabili
tate ac honorabilitate: sit q̄dāmodo ī
finita. **D**ico id p̄batur ex asidē.
diuine sc̄ntitatis et iusticie. **C**ertū est
nāq̄ q̄ q̄to quis in seip̄o v̄e sc̄ntior
extat ac iustior: tanto plus detes
abhorret. odit ac p̄derat p̄sitate
curpitudines p̄ci. Cū itaq̄ sit sc̄ali
ter & inuicibiliter ī seip̄o sc̄ntus ac
iustus. ita q̄ sue sc̄ntitatis et equitatis
nulla mēsurā ē nec aliq̄s t̄m̄:
pat̄ q̄ om̄e impietate & culpa mor
talem abhorretur abhorreat ac odiat
īfinitē. **R**ursus quo deus ī seip̄o
ē sc̄ntior iustior ac sapietior: eo p̄m
turpido īp̄ia p̄uersitas est dis
placetior ei. **E**t ip̄e p̄ci quasi ī
mensam dissilitudine disp̄hetiam
ac odibilitate coram deo incurrit:
peccado et ea itra se diliscedo ac re
tinendo. q̄ deus sic rep̄bat. **A**mpli
q̄to quis nō aliquid naturaliter in
magis afficit. & q̄to illud ē ei ma
gis placitū atq̄ suemens: tāto illi
oppositū est sibi magis disp̄licet: deo
autē naturali diligit bonū v̄tutū:
ideo malū culpe odit & reprobat ve
hemētissime. **T**ercio idē onditur
ex pte diuine auctoritatis ac maiestatis
īmensē. **C**ū enī deus legisser n̄ sit
sūme & īcompabil̄ auct̄s ac maiest
tatis: grauius est lege eius at̄p̄
nere: eius p̄cepta trāsgredi & nō
curare: eiusq̄ auctoritatem dissilac.
Ideo ip̄e **ih̄emie v̄. locutus est. Audi
plē stultē qui non h̄es cor: me nō**

timetis. qui posui arenam terminum
mari. Et sēs moyses testat. **A**uer sat
dñs oēm impietate. **Q**uarto id inotes
tit ex asiduatione sapiē dei omia in
tuentis. **E**t magna quippe legisla
toris seu preceptoris irreuerentia in
lupatione p̄met: si subdite eius co
p̄te ac intuente ipius p̄ceptu au
deat violare. et sine tōre ipm offendē.
Cūq; sciam⁹ deū vniūsa etiā intia
cordis inspire: ineffabilis eū inhorat
ac asp̄nat: quicūq; eius p̄cepta
transgredit. **H**oc pensus p̄pha aut
ad dñm. **S**eruaui mandatu tua
testi: tua: q; os vie mee i asp̄u tuo.
Et denuo. **M**edita: inquit cord mei
i consp̄u t. sp. **N**ō ut scribit boetia.
Grandis nobis induta est bñ agēdi
necitas: qm̄ an oculos iudis cuncta
cerneris est tota diuisa. nra. **I**deo
veream ac vēcūdem aliquā cogita
tionē hęc inuēda: x oēm illicitam
appetitionē vitē: qm̄ om̄ipotētū
iugit exhibeam⁹ cor purū. **D**e hys
qui hūmā p̄ntiā amplius q; diuini
attendūt formidāt et venerātur.
Quinto idem mostrat ex p̄te cop
osissē munificētiē et bñficioz altissē.
Ip̄e nāq; ē liberalissim⁹ bñfactor.
qui ex sua mera bonitate x pietate
tot et tanta bona nob largit⁹ est:
qui a tātis picul et p̄ris eripuit nos
x p̄seruauit: qui de necessitatibus
vite p̄ntiā indefinēt p̄mōct nobis:
qui i tantis excessibz nris tā logan
miter ac m̄ordissime nob peperit.
Deniq; bñficia eius gnālia ac spe
cialia. corpalia x spūalia. natālia
et sup̄naturalia: x glōsissā eius pro
missa p̄oēs inuābilia sūt et ineffa
bilit magna. **M**axie ergo ip̄bitas
p̄uēditatis ip̄ie ingratitudez co

stiti. bñfactorē istū inhorare offendē
obliuisci reliquere: tū bñficioz iu
giter indigem⁹: x sine tū pietate ac
dono. nec ad momentū subsiste unq; va
lem⁹. **D**exto idipm̄ inotesit ex p̄te
dilectionis ac dignationis dei ad nos.
Ip̄e n. p̄ior dilexit nos: nō p̄ modū
sui. q; bonoz nroz nō eget: sed ut
nos sue bñficioz sim⁹ p̄cipēs: x glō
sue s̄ortes. **E**t ita dilexit nos ab eter
no sine merito nris: eoz dilectio eius ad
nos sūma gratuita pura ac maxima.
Pā et p̄ etn⁹ unigenitū filiū suū
maluit incarnari ac crucifigi: q; nos
dāpnari. **V**ilit filius dōdit seipm̄ p̄
nobis oblationem x hostiū p̄i m̄
odore suauitatis. **E**t enorme ē q;
q; ingratiū impiū et p̄uersū talem
ac tm̄ amatore. tā p̄ssimū p̄cama
toz saltē nō reamato. sed reliquē
inhorare abire: nō obseruādo p̄o
cepta ipius. s; asentiedo ad asariū
sui honores ac nre salutis. **C**um
itaq; tā abhorribilia enormia ac o
dibilia sint p̄cā: et ipi p̄iores sūt
p̄ ea. uix qd̄ aut ozte p̄pha. **A**bhorra
biles sūt sūt sicut et ea q; dilexerūt:
utpote vicia q; gesserūt. **H**ic meri
to dñs p̄ iheremīā de ip̄is p̄testatur.
Si moyses et samuel steterunt corā
me: nō est aīā mea ad ip̄m istum.
De quibz x p̄o fater. **C**orrupti sūt
x abhorribiles sūt in iniquitatibz.
Ex p̄cactis q; asiderationibz totis
p̄oēs detestem ac fugiam⁹ p̄cā:
nec deo aliquid p̄feram⁹: sed fideli x
integro corde ei sup̄ oīa adhaerem⁹ ac
Equalit p̄cā mlti. **I**obsequam.
pluriter arguent ex p̄te peccantis.
Deus me⁹ ofudor x. **Articulus x.**
Derubesto leuāe faciē meā ad
te: qm̄ iniquitates nre multiplicatē sūt

mer

Sup caput nem. & pna nra creuerit
 usq; ad celu. **Primo** ex ore. **Her** e. s. fu
 sio adduces gram & gloria. **Her** erubef
 centia salutis ex pfida fidei. mul
 titudis ac magnitudis pnoz excessuu.
 verudal facie ad deu leuac: sed eam
 cu oi humilitate atq; stricte in terra
 depme. **Calis** etei fuit publican. ille
 veiffie penites. qui nec oculos suos au
 debat leuac in celu: si pntiebat pecc
 suu dice. deus ppiu esto in pccori.
Caliter ager. deu honorat: & e iusti
 cia. **Her** uix illd **baruch**. **Ma** que
 tristis est sup magnitudine mali. & in
 aditu turba & infima & et oculi deficie
 tes: dat gloria et iusticia tibi dne.
Deniq; si quis sapient. et acute ppe
 dat uniuersa ex quib; vicioz suoz au
 getur enormitas: tu reu et miserum
 inuicta semetipm. q; rosa deo in vehe
 mentissie erubescet. **Flur** itaq; tan
 greda sui breuiter aliq. ex qbz pccm
 grauatur ex pte pccantis. **Primo** itaq;
 sicut pccatu est. pccm hois tato est
 graui: q; pto maiora ac pla bnificia
 a deo suscipit. q; magis igrat e deo. **Se**
 to ergo quis ditior est. q; pto potetior.
 nobilior siue sublimior: tato plus te
 netur vitae pccm. ac subici deo. **Primo**
 grauatur pccm pccantis. ex ei sua. **Ma**
 q; pto quis meli nouit dei pcepta. vi
 am iusticie ac scriptas: tanto enor
 mi pccat. nisi uix sua uiuat sciam.
 sicut ait saluator. **Teru** q; ignou.
 uoluntate dni sui et no ferit: plagis
 uapulabit multis. **Jacob** q; **Di**cti
 anquit bonu facit & no facienti: pcc
 e illi. **Tercio** ex pccu vita virtuosai ut
 du quis p; ditione laudabile eaduiat.
Primo bassim pccu i sua u. testatur
 innoica. **Melius** erat no ignouisse via
 iusticie: q; post agnitioes reu su reu.

Congit n. ill' illd veri puby. **Canis** re
 usus ad vomitu: & sus lota i uolub
 luti. **Quarto** roe platiois a presidecie
 siue officij. **Di**elat nax seu iudex dz
 ee iustissim. ymo ut ait pho. q; vna
 lex & aucta iusticia: ut nup declinat a
 vtute & veritate. **Quinto** ex gradu et
 ordie sacro. q; ad q; uis est pccm doc
 toris ac sacerdot: q; pccote a layci. ym
 mo q; uis aliq; actu sacri ordinis
 cu scia pccm morlis exequit: pccat
 mortaliter. **Sexto** ex facultate resisto
 di pccis: sicut pccm eius qui bone e in
 dolis: graui e pccu ei q; corrupte est
 pplexioms. **Septimo** religio professioe.
 seu pua obligatioe ad bonu: sicut i
 hys qui voto solepni aut simplic. seu
 iuramento ad bona se strixerunt. **Octo**
 roe etatis: sicut in sene vitupalior e
 leuitas moui. immetia. dissolutio uis:
 q; in iuene. **Ido** sapiens ait. **Co**es spes
 odiuit aia mea. **Paupere** superbu:
 diuite medate: et senem isensatu. **Her**
 nax p; sae h; fertur. **Pr**ter cetum
 anozu morietur: & pccu c. anoz ma
 ledictus erit. **Porro** puer c. anoz. est
 senex caris. **Id**centia moru. maturi
 tate ac deo vtutu: imozat. atq;
 iuuebz teceptis. q; senib; sume vi
 tadu est: qui paulo post mouetur mor
 te etne d; pntiois. **Ad** dicit q; senes
 q; z. machab. vi. de eleazaro nomagea
 rio scribit. **Eleazarus** etate puertus
 glosissiaz morte magis q; odibile vita
 plectes. uoluntate pccat ad suplici
 u: destiauit ei no admittit illicita p
 vite amozie: et cogitare cepit etatis &
 senectutis sue eminetia. et igenue
 nobilitatis canicie dice. **Non** enim
 etati nre dignu est fingere. ut multi
 adolefctiu decipiatur: et p hoc ma
 cula senectuti mee aquiri. **Quabre**

Ho

Ho

vita excedens senectute digni appeto:
adoloscentibus aut exempli forte reliqua.
Ecce venerabilis et sanctus senex ille maluit
pro iusticia mori: quam iuvenes scandalizant.
Idcirco hortat apostolus. Nolite pueri effici
sensibus: sed malicia pueri estote. Denique
qui in mortali est culpa. puer est sensu: id
est pueriliter atque insipienter. Est namque in
eo vitium pualitatis. quod sapientie dono
opponitur: quoniam sicut infantiuli pomum et
purum preferunt auro ac gemis: sic ipse
carnalia et terrena pro appetit quam spiritualia.
De vicio enormitatis. Et diuina.
ex parte obiecti seu materie circa qua.

Honorabilis et senex: ipse. **Acti. xi.**
Est caput. **Pla. ix.** Cum deus glori-
sus ac adorandus sit. primum ac summum
honorabile: rationalis creatura tanto est ho-
norabilior. quanto fuerit deo similior.
propinquo siue diuino. Quoad quod peccatum in
deum absolute se grauiora. pro inopabile
atque imensa dei excellentia. in omni
sapientia scientia ac dignitate: sic peccatum
in proximum tanto grauiora censent: quanto
sapientior virtuosior digniorque extiterit
proximus in quem peccat. **Primo** igitur
enormitatis culpe in proximum: peccatum ex
parte sapientie proximi in quem peccat. Sapientia
namque ut ait philosophus est diuina possessio. Sa-
lomo dicit. Preciosior iquit est sapientia car-
nis opibus: et omnia que desiderant huius non
valent comparari. Sapientiam namque affilatur
homo deo ac angelis: ideo honorabile facit
habentem. quem dicitur sapiens ait. **Sapientia vii.**
Propter sapientiam habeo claritatem ad tribus:
et in aspectu potentium admirabilis eror: et
facies principum mirabuntur me. **Propria**
~~habet~~ habeo propter hanc immortalitatem: et
memoria huius qui post me futuri sunt
reliqua. **Hic** et alius sapiens. **eccl. 29.**
fateatur. In duobus constitutus est cor
meum: vir bellator deficiens: et vir sen-

satus creptus. **In** et rursum hortat. **Cu**
videis se fatum: euigila ad ipsum. **Quo**
enormitas peccati in proximum sumitur ex
auctore seu iurisdictione eius in quem pec-
catur: et proferat ei quod peccat in ipsum. **Hic**
paulus apostolus suis scribit discipulis.
Cui hec spernit: non homines spernit
sed deum. **Moses** quoque inobediens filius
israhel dixit. **Pro** contra nos est murmur-
um: sed contra deum. **Nepe** quod deo displi-
ceat deo rebellio. **Superiores**: operis deus
evident tribuliterque monstrat in
dathan abiron et chore. et horum quos
pro hoc vitium terra viuos absorbitur
cum tabernaculo eorum. **ut** **nuos**
xvi. legit. **Hic** ~~pro~~ in spirituali peccato
seu pastore peccate est ualde deformis:
cum dicat apostolus. **Cui** peccati resistit di-
ordinationi resistit: quod autem resistit
ipsi: sibi damnationem acquirit. **Ver.**
pensat hec grauitas ex parte virtuosius
tatis eius in quem peccatur. **Cum** enim hoc
debeat utriusque: quanto quis virtuosior
fuerit tanto iniquus est ipse in hoc peccato.
Quarto ex parte propinquitatis et sagui-
nitatis. **Enormis** enim est propter fratrem
occidere: quam alienum: et magis contra
legem nature. **Quinto** ex parte beneficii
quod quis ab eo in quem peccat accepit. **Et**
propter has duas causas. ualde enor-
me est peccatum in proprios parentes: scilicet
et specialiter in proprios instructores. **Na**
et philosophus ait. **Parentibus** et magis et deus:
non potest reddi equalis. **Pro** quod etiam uel
sapiens loquitur. **Dati** in sapientia dabo
gloria. **Et** augustinus fateatur. **Si** me daret quod
nescio. libentissime te ferre deberem: non
solum uerbis corripere: sed et frustibus me
redente. **Dextero** ex parte simplicitatis et
inocentie. **et** etiam insipientie eius in quem pec-
cat. **Specialiter** namque crudelis et turbari
simplicibus inocentibus. et huius qui rois

vsu punita sūt: sit & pusillos scādali
 zae iniqui est. **Sextimo** ex pte reli
 gios gradū seu ordinis sacri. **Idēto**
 in religiosos & clericos. p̄cipuei sac
 dotes deliquē est multū enormē. **De**
imo ex pte civitatis seu fidei quā is
 i que peccat h̄ in illo qui peccat i
 se: p̄ferri si peccat id inotescit. **Idēto**
 i eccl̄a d̄. **De iudiciis p̄cio:** tū ille fi
 ducia h̄eat in te. **Job q̄ vii:** scriptū ē.
Qui deridetur ab amico suo: iocabit
 d̄m̄ et exaudiet illū. **Nono** ex euen
 tu cōtrario proximo **Idēto** gravē ē fo
 refacē infortunatis afflictis opp̄sis
 tēptatis captivus: cū non sit afflictio
 addenda afflictio s̄ i p̄cedēda p̄passio:
 sicut ait apl̄s. **flere tū flentibus.** Et
 scūs iob p̄testatur **fleba sup eo** qui
 afflictus erat: & p̄p̄ciebat aīa mea
 paupi. **Etā q̄ vii:** admonetur. **De desis**
 plorantibus in consolatione. **Decio**
 ex pte miscabilitatis eoz i quos pec
 catur. **Propter** quod sp̄cūliter grave
 est i pupillos orphanos viduas ino
 pes p̄grinos adueas q̄ peccare. **Un**
 p̄ moysen d̄ n̄o iussit. **Peregrinū** ex
 aduenā nō distabis. **Et p̄saic p̄mo.**
Dubitate opp̄sis: iudicate pupillo: de
 fendite viduā. **Salomō** quoq̄. **Qui** co
 mūciatur inquit paupi: exprobat fac
 tori eius. **Undecio** ex pte monstruosita
 tis seu n̄alis deficiōsitatis. **Hic** le
 utici **xxx d̄ n̄o** iussit. **Pro** malidues
 surdo: nec corā teo ponce offenditū.
Itaq̄ i natalibz deficiōsi. vt claudi
 balli obtusi: nō sūt p̄ hoc deridēdi.
Quodēcio ex pte etatis: p̄ qd̄ leui.
xxx. d̄. **Corā** anno rapite surge: et
 honora p̄sonā senis. **Quo** contra sap.
 n̄. impū dicit. **Nō** reuēam veteram
 ranos multi t̄pis. **Tertiodēcio** ex pte
 nocuenti: qd̄ peccat infert ei in que

peccat. **Hic** inter p̄cā in proxim: ho
 micidū mualatio adulterū exant g
 iussū. **Detractio** q̄ gravior est furto:
 qm̄ aufert bonā famā: que p̄ponderā
 da z auro & argēto. **Senāio** vero dis
 cordie ē p̄ior detractione: qm̄ tollit ca
 ritatē et pacē: que p̄feroida est fame.
Undecio roe detractionis marie &
 sicut enormē est va sa diuio cultū
 detrata: eccl̄as re moniales molare.
Itaq̄ iuxta p̄cāta. vnusq̄sq̄ diligent
 vitā suā distutiat. cōsuetū suam
 examinet: excessūq̄ suorū in p̄p̄
 imos amissos enormitates digne p̄
 pendat: emendet fugiatq̄ deinceps.
Hoc q̄ pensandū: q̄ frequenter i
 eodē p̄cā d̄currūt multe enormites.
De vicioz enormita. **I** p̄fate.
 n̄s ex pte finis & circūstantiarū.
S **locū** tuus fuit. **Angul̄ xii.**
 simplex totū corp̄ tuū lucidu
 cit: si aū oculus tuus neq̄ fucit: to
 corp̄ tuū t̄brosū est. **Math. vi.**
Dicit i p̄ma z. vii. quoe loquit th̄s
 nomē circūstantie in actibz huānis. o
 riginaliter ac metaphoricē sūtur a
 circūstantia s̄m̄ locū. **Sicut** ei qd̄ loca
 luce rē circūstant. ea attingit & extē
 scitū ei ē: sic d̄ditiones discernētes ac
 tus huānos. & t̄n extra eoz s̄bam ex
 istētē: eoz dē circūstantie appellantur.
Et sūt septē ut tullius ait: que d̄tinēt
 i hoc vsu. **Quis. quid. vbi. q̄bus. cur.**
Quis. quid. vbi. q̄bus. cur. **Quis.** a distā
 tia loci trāsfertur nome distācie: ad
 designādā sp̄cūq̄ diuisiōne seu distinc
 tiōne in rebus. **Itaq̄** asidēare debz hō
 in op̄atioibz suis hec septē: videlicet
 quis fecit. h̄ est. q̄s et qualis sit ipse
 qui fecit: item quid fecit. & quibz sub
 sidys opatus est: q̄ etiā loco et tēpore.
 quo fine & qualiter. **Porro** cōfessōes

et aliorum prelati omnia ista impedere debent:
non solum in propriis actibus: sed et in eorum ac-
tionibus, verbis, cogitationibus, affectionibus,
quorum audiunt confessiones et quibus preest.
Nec solum attendenda sunt in his actionibus
homo, bonus et malus: sed etiam in o-
missionibus eorumdem. Si autem his obi-
ciatur, quod materia actionis non est ex se bona
eius: sed quod quod egit, est ipsum et opus:
sicut finis est a quo actio nomine rationis
speciemque sortitur: ergo non habet se accidere
maliter ad eandem: materiaque seu quid
est finis, non sunt circumstantie actionis.
Dicendum, quod preinducta de circumstantiis
intelligenda sunt non de principali et proprio
fine a quo sunt spes actionis: nec de
ipso se opere: sed de aliquo fine
secundario et adiuncto ex libere arbitrio:
atque de quadam proprietate circa actum si ma-
teriam eius. **I**tem ad hoc quod actio hominis
sit moraliter bona vel vitiosa: requiruntur
septem predicata. **Q**ui testis diuino dictione
bonum est ex omniaria causa: utpote con-
currunt omnes que ad actus bonitatem
exiguntur: quod Aristoteles docet. Bonum
est iniquum ex integra causa. **E**o intelligitur
dum est de bonitate actus moralis quantum
ad suam perfectionem. Non enim cuiuslibet
circumstantie ommissio bonitatis actus omnino
corrupta: aliqua tamen imperfectione seu
defectu circa actum vitiosus inducit. Si autem
defectio loci a tempore cadat sub precepto:
ommissio loci seu tempore bonitatem actus om-
nino corrupta et impeditur: ut si quis pro
predicium celebret: a in loco non conferrato
baptizet, extra necesse articulum. **I**dem
de aliis circumstantiis est tenendum.
Similia quoque assiduitas omissionis
circumstantiarum, posset mortale inducere
culpam. **D**icendum secundum alexandrum de
halis in summa sua. et super 3^m sententiarum.
Actus proprie dicuntur humani: imperium

ex deliberata voluntate et ratione procedit.
Cum igitur finis potissime moueat
uoluntatem, finis namque et bonum conuenit.
bonum uero est uoluntatis obiectum, obiectum autem
est mouere potentiam: ideo finis seu cuius quod
fiat est potissima causa actus. deinde
materia actionis: deinde modus seu qualiter
se habet sit aliquid: quod intelligitur est de qua-
litate actus non cadere sub precepto. **N**am
pe quod actio fiat: bene sub precepto cadit:
sed modus seu gradus bene agendi non cadit
regulariter sub precepto: videlicet, quod ac-
tio bona, fiat cum tanta promptitudine me-
cordis, a cuius tanta deuotione. **N**am
magis et minus, in eadem natura: non
uariat speciem. Itaque quanto plures cir-
cumstantie deest actu bono, tanto est im-
perfectior: perfectior si finis sit prius, fiat
actio bonitatis: uero si finis sit sub
precepto vitari: actio vitiosa redditur.
et quanto fit aliquid ob fine magis
illicitum: tanto detentius est. **R**ursum
quanto ordinatur actio ad plures fi-
nes illicitos, tanto peior est: ut si quis
furet, quatenus possit uariare non so-
lum uoluptati gule, sed uite luxurie:
aut cum pecunia ecclesiasticum bene finem sy-
morare parare. **I**nsuper secundum thomam
et boaventuram, aliosque doctores do-
citer: duplex est finis. **U**nus propositio
natur, ut reddensque opus, quod ordinatur
ad ipsum, qui proprie appellatur finis ac-
tionis seu operis: de quo utique fine intel-
ligi debet deinde illud uero. **C**uius opus
est bonum: cum bonus est finis. **A**lius est
finis operis imperfectionis ac alienus,
qui dici potest finis ipsius operantis: quod
scilicet sibi inordinate prefigit, reddendo
in ipsum per media per se inordinata et
inrequisita: ut si quis dicat se uelle
unicum occidere, quatenus habeat pacem.
Considerandum est deinde in opere ma-

h. ex q̄to q̄d affcū p̄cedat q̄ t̄to
maius; q̄to ex uentioe p̄cedat
uoluntate egrediet̄. **Sicut** est p̄fand̄
q̄tes f̄m̄ sit. et quali s̄f̄dio; at; cū
quali p̄sona; aut q̄to sc̄dalo p̄cedat.
Dicit̄ intuēda ar p̄ponderāda s̄t om̄ia
ista; q̄m ut b̄tus ait gregori⁹. sepe
q̄d bonū ab hoib⁹ creditur; a deo
mauū censetur; t̄ in deus magis
offendit; vñ horari t̄ placari putat.
Id q̄d salomō ait. Est uia q̄ uide
tur homi r̄ta; et nouissia eius du
cit ad morte. **Et** p̄s̄. **Quasi** inq̄t
quis itelligit. **Quasi** dicat. Non
p̄t homo culpas suas r̄te discernē.
et uniuersas et singulas itelligere
clare; sine illuatiōe t̄ directione di
uina. **Hui⁹** rei ueritas innotescit
t̄ trib⁹ amicis b̄ti iob. qui putabāt
se ml̄tū uirtuose p̄dū. hōre zelai
ac disputat; et t̄n̄ audire a d̄no.
m̄uerūt **Frater** ē furor m̄s i te t̄ in
duos amicos tuos; x̄. q̄ d̄ns dicit
ad p̄ncipaliorē eorū. t̄ p̄c̄t ad alios.
ut **iob** r̄li. h̄etur. **Simili** ozias
rex iuda a deo p̄cuss⁹ est lepra. quia
p̄s̄p̄s̄it thurificare i quo putauit
se agere ualde b̄n̄. ut legit̄ in reḡ.
Sedon quoq; faciendo ephod ex
maurib⁹ aureis; et illud in domo
sua ponēdo. putauit se optime fa
re; et t̄n̄ f̄m̄ est ei ut domus eius
i ruina. ut **Judic** **vij.** describitur.
Hic d̄m̄ dep̄cem condie. ut m̄etes
v̄nras illuare dignet̄; ita ut eis
luē. m̄t nos radiante. **aspiciam⁹**
p̄s̄tē q̄c̄d in nob̄ culpabile ē; et
quātū unūquodq; culpabile sit.
Rūq; enī dep̄hendit hō m̄p̄f̄m̄
suū aut malū tā lipide. sicut dū
copiose illuatur a sp̄u s̄c̄o. p̄m̄io
q̄ad sole luente i domo. clausse

athomi uident in radio; sic deo ra
diose splendet in aīa; uident̄ p̄c̄m̄
ēē minutissimā. **De turpitu**
odibilitate t̄ fugibili. in seipso. **p̄c̄m̄**
Quasi a facie **Articul⁹ xij.**
Colubū; fuge p̄c̄m̄. **Eccl̄ xij.**
Et admodū uirtute nū splendidus;
ita p̄c̄o nū turpius. **Deniq;** cū
p̄c̄m̄ sit recessus atq; auersio.
diffinitudo ac lapsus a pura ac i
finita clauitate dei bonitate ac
sc̄ritate; t̄ a sup̄splendidissia sapiā
ac iusticia eius; **stat** q̄ p̄c̄m̄ in
seipso sit ineffabiliter turpe; fugi
bile atq; odibile. **Et** sicut creator
ōp̄s qui p̄ p̄c̄m̄ offendit. in hō
ratur et relinquit; est amabilitat⁹
pulchritudis ac honorabilitatis pe
nitus infinite; sic p̄c̄m̄ p̄ resp̄m̄
ad q̄m̄ infinita h̄ fugibilitatē
odibilitate ac deformitate. **Pea**
debet hō p̄c̄m̄ uia. et om̄ia m̄di
bona p̄mo et cuncta creatū uelle
amitte. q̄ p̄c̄are m̄r̄li. p̄mo n̄
ueniale p̄c̄m̄ admittēdū est aut
amittēdū. p̄ **sp̄uatiōe** p̄p̄e uite a
aliene. ut **aug⁹** dissectuit. **Immo**
ut **thōs** declarat. nō debet homo
lic̄ p̄c̄are; ut ualeat p̄c̄m̄
a m̄r̄li culpa eipe. **P̄c̄tēa** mini
mū malū culpe seu m̄ma culpa
peius aut turpius. odibilis fu
gibilisq; **asistit** om̄i sup̄plūo;
seu q̄m̄q; malo pene. **Idcirco** pro
nulla ad āsitate tribulatiōe a
morte uitanda. pro nulla p̄spe
ritate a **moderate** adipiscenda;
debet quis culpā q̄r̄lib⁹ p̄uā cō
mitte. **Rursus** cū hō debeat deū
i infinitū magis dilige. q̄ seipm̄
t̄ totū m̄dū; nō debz deū offen
de. pro quocūq; creato h̄ndo; n̄

pro aliquo malo penali vitando.
Ampli. vniuersis morle pām tā
to est peius ac turpi q̄to ei conra
pstantior atq; splēdidior p̄probat.
Merito igitur etiā vn̄ gētili sapiē
tū phibuit. Quis scire deos n̄ ignos
curos. et hoies ignoturos: adhuc
nolle peccare. p̄ p̄ccā feditate in seipō.
Hui⁹ exemplū habem⁹ i scis mirib⁹.
qui vniuersos comitorū gnā p̄p̄ta ma
luerit q̄ta uelitate. via equitatis māg
fide recede. aut dīn aliquo mō in hō
rare. **D**erptū p̄ceductis obici possit:
q̄d scis p̄p̄ta m̄p̄cheas aut v. caplo.
Vniā nō eem v̄ scis h̄is spm̄: et
mēdaciū potius loquerer. Et q̄
paul⁹ optauit eē a xp̄o. p̄ fr̄ib⁹ suis
iudeis. Itēq; moyses locut⁹ ē deo.
Aut dimitte p̄lo hāc noxā: aut de
le me de libro quē scripsisti. **H**eroni⁹
q̄ p̄tacta nuichee verba ita expoit.
Vniā ver⁹ p̄p̄ta nō eem sed pseudo.
i spū sc̄o carere: q̄m̄ mltitudo ui
deorū p̄teretur: et credent in filiū
dei. **R**espondeo ad om̄ia ista. q̄
p̄fator sc̄oz verba prolata sūt ex
ardentissā caritate salutis p̄li sui.
Dicito p̄ modū p̄p̄bolite locutionis
v̄tē intelligit⁹: q̄m̄ vehemētā ar
doris quo ad fr̄m salutē accēdebūt.
acerbitatē quoq; doloris quo de il
lorū p̄ditione atq; p̄iculo afflige
bātur: alit̄ nā p̄uementer ac plene
nequibāt exp̄ime: nisi v̄tēdo hoc
mō loq̄di. quo aliq̄d p̄ excessu dicit.
Pretēa v̄ba illa mochee v̄niā men
sacri loq̄rer. ac t̄pi p̄m̄ materialit̄
nō forlitter. utpote pro sermōe sine
intentionē fallendi. plato: q̄ tamē
ex alijs v̄bis t̄m̄p̄ ab adiplenōe
v̄tē impedit⁹: q̄ad in p̄p̄his ac ver
bis amnatiois at̄gere solet. **C**or

anachema

ignit virib⁹ itegrisq; p̄cedus. om̄s
p̄tē in odiam⁹ et deuit⁹. p̄ feditate
susp̄sus: et p̄ cetis t̄is p̄tactas:
nec t̄ore n̄ adulationē. nec ulla af
fectioē flectam ad culpā: cū vili
illa susanna dicitur. **M**dyus est
m̄ incide i man⁹ hoim⁹: q̄ p̄ccatē
in sp̄cū domini.

Co neō valeat i vita p̄nti enoz
mitate p̄ccā p̄tē concipere nec plene

Vniā deus of. **A**rt. **C**itellige.

Atendit tibi secreta **XIII**.
sapie tue: et itelliges q̄ m̄lto mag
cōp̄igaris ab illo: q̄ m̄etur in a
tas tua. **J**ob xi. Sicut ostēsu est.
tanto maior est enoz mitas p̄ccā: q̄to
maior ē dignitas ac maiestas om̄i
potentis. bonitas sc̄itas atq; iusti
creatoris qui p̄tā phibuit: cui p̄
p̄ccā p̄ferūt carnalia et ca du
ca: et v̄luntati ac sapie p̄ccā sunt
sūme cōtraria. **I**deo sicut iurā sep
tibile p̄fōnē. maiestate sc̄itatemq;
dei plene agnosce nō valem⁹ in
statu vite p̄sentis: sic nec mō p̄ferte
capē possum⁹. q̄ta sit q̄uitas v̄tū.
sed q̄nto quis altius illuminatur a spū
sc̄o: tanto p̄ccā enoz mitate lipidus
intuetur. **H**ic vi p̄ferti et sc̄ti. veni
alia acutissē. **R**iderauerūt. et ea vehe
ment⁹ exaggerauerūt: atq; ex eorū
p̄fideatōe profundissē hūlauerūt. se
cordialiter desp̄cerūt: ac rime casti
guerūt seipōs. **Q**uēadmod⁹. de sc̄o
Heronio legit⁹ in libro de obitu eius:
q̄ leuissā venialia tā mundatē ac
dolorose defleuit condie: quasi homin
dū p̄trasset: cui etiā fletu p̄ccā
natam satisfactionē adiecit: quia
om̄i die seipm̄ ter flagellauit. usq;
ad sanguinis sui effusione. **P**retēa
sicut p̄habuit est q̄to plura et e

minētorā s̄ b̄n̄ficia ac p̄missa
 d̄ni. dei ⁊ saluatoris nr̄i sup̄ nos: tā
 to maior enormitas īgratitudo negli
 gētia ī nr̄is cōsistit p̄ccis. Ideo sicut
 b̄n̄ficia ⁊ p̄missa dei nr̄i. oēm nr̄am
 trāscendūt capacitātē. oēs estiatōnē
 ac nr̄m: ita t̄p̄chētibilibis ē enomi
 tas īgratitudo negligētia. p̄sitas
 ve vicioz nostrorū. **A**mplius q̄ad.
 vna actio v̄tuosa. ornāt̄ auget̄ et
 roborat̄ ex alia. q̄ad. et̄ in exercitiu
 vn̄. cōspat̄ fulcitur ac cōfortat̄ ab
 alio: sic vnū p̄ccm̄ ex alio agguat̄
 et̄ deturpat̄. atq; ī act̄ vicioz vnū
 ex alio peiorat̄. **A**ssiduitas quippe
 offendendi auget̄ cōceptū: ⁊ recidua.
 īgratitudinē. Ideo sicut culpe cogi
 tationū affectio nū locutionū opa
 tio. et̄ omissionū nr̄arū. tot ac tā
 ta existūt. q̄ cōgnitionē nr̄am dis
 tictā supant̄ ac euadūt: sic et̄ vicioz
 nostrorū enormitas. nr̄am heu p̄
 sus excedūt noticiā. Ideo ex it̄mo
 cordis affcū cū p̄o. dicam. **C**ircū
 dederūt me mala q̄ nō est nr̄a: cō
 prehenderūt me īiquitates mee: ⁊ nō
 potui v̄t̄ videre. **H**oc it̄tellexit manā
 ī īsses rex iuda: qm̄ ex illuatiōne
 diuī. cordialit̄e penitēs dixit.
Peccaui sup̄ nr̄m arene maris. **A**
Huc at̄ cetera p̄inducta. ex q̄bz
 p̄cc̄ enormitas sūt̄. tot et̄ tanta
 cōsistūt: q̄ ea ī p̄cc̄ulari det̄tate cōgnos
 cere nō ualem̄: videlz cōt̄stātē. fies.
 qualitates p̄cc̄atis nocumētā ac
 scandala ex p̄cc̄is nr̄is secuta: p̄p̄
 et̄tes ac d̄spōēs mact̄arū seu ob
 iectorū p̄cc̄. **H**ic nr̄orū grauitas vi
 cioz. metis nr̄e cōgnitionē trāscēdūt
 qd̄ v̄tinā iugit̄ p̄pondem̄: p̄ofcō
 displicem̄ nobis ip̄s̄. displicētā
 salubriā et̄ imēta: atq; p̄erubescē

tia q̄si. ut̄ ita loqz. de fodem̄ nos sup̄
 s̄b̄ terra: om̄iq; obsequio creatoris.
 arbitrem̄ nos p̄s̄ idignos: idignos
 inq̄m̄ p̄cc̄ quo vestim̄. aere quē respi
 ram̄. tra qm̄ calcam̄: sicut̄ oēm
 adūsitatē ⁊ asp̄natioz: iurā fame
 paciētissie sustinem̄: p̄mo nullā
 adūsitatē nullā increpationē aut̄
 p̄secutionē reputam̄ iniuriā nr̄as.
 qm̄ om̄ia talia m̄ltorū p̄iora nos
 meruisse. huillime fatem̄. **H**ic **Job.**
 cōp̄mac̄ v̄ illustratissie cōtestat̄. **S**i
 p̄cc̄a nr̄a s̄m̄ q̄ p̄deyanda s̄m̄ p̄de
 rarem̄: arbitram̄ nos nō posse sa
 t̄sare p̄ cōstetā si mille ānis absti
 nerem̄ in pane et̄ aqua: vniūsq; q̄
 m̄dm̄ p̄ducem̄ nobiscū et̄ p̄ nobis
 plorātē: totūq; iordānē fluiū. plo
 rando effluerem̄ p̄ oculos nr̄os. **E**d
 ei est cōpotentē et̄ infinitū deū offe
 de: quē seraphi et̄ cherubi nō au
 dent sine cōuentia sūma īspicē. **H**inc
 demū īheoni aut̄ in reḡa sua. **S**or
 sitan p̄uā est̄as culpā. **D**ico tibi q̄
 nec p̄ m̄ima culpa totus satisfacc
 mund̄ posset: nisi deus ex sua me
 tate dignetur ignoscere. **H**oc ⁊ in rē.
 sua scribit̄ basilus. **E**x quibz̄ cor
 pate q̄ subalissie auḡ locut̄ sūt̄ li
 eri. de ci. de. **I**deo inquit pena et̄na
 que p̄ tp̄ali p̄cc̄o infligitur. dura ⁊
 quasi iusta sensibz̄ videt̄ huānibz̄:
 qm̄ in hac vita mori d̄est nobis ille
 altissie et̄ purissie sapie sens̄: quo
 sentiri ac inspici possit. q̄m̄ nephas
 in p̄uacatione cōmittit. **D**eniq;
 sicut̄ deus s̄bilimus ⁊ b̄ndictus in seip̄o
 inophensibil̄ extat̄: ⁊ tamē q̄ in
 d̄p̄chētibilib̄ atq; imens̄ sit. p̄ eius
 effectus aliq̄liter inotescit: sic q̄uis
 d̄p̄chēde neq̄am̄ q̄ enormia sūt̄
 p̄cc̄a: nichilomin̄ eoz effectibus

15.

15.

tualiter age bonū: tū nec hoc videatur eē in hac vita possibile nisi p omīpotentiā dei. Itaq; tūc p omissiōne peccat: dū actio bona negligit. tpe illo quo fieri debet. Sed aliqñ est morio: dū scz cōtrariatur pcepto seu caritati: ita q pceptū nō impletio omittit tpe debito. il lūpō veniale. dū actio bona negligā non cadit sū pcepto: a dū circa actū bonū negligit aliquid. qd eius bonitatis et spēm nō corrūpit ex toto. **Intēa** diligentissīe adūterndū. q scz thōs sup iob ait: afflictiōs q hō cori: plus peccat omittendo q amittendo: qd vbi est notabile. s magis tibi le. **Rēpēdū** hō ocio aut torpore seu negligentie vacat. peccat p omissiōes: tūc expēdit tps suū infructuose. **Dū** autē malis insistat a imorat cogitatioibz. affectiōibz vbiis aut actiōibz. non solū peccat p omissiōes: sed male agendo: sed etiā boā omittendo a negligendo: ut patet i his qui cōfabulādo potādo amittendo ridēdo iocando ludēdo. supflue tps suūm expēdit: et pluriās horas insipienter ac dāpnose sūmūt. i quibz gūter puaricāt legem altissimi: nō solū exēcōdo p̄tatos atq; siles artū illiatos: sed itē omittendo actus virtuosos qd tūc exēcere mēte ore ac ope debent aut obligant. Tales qpe nō implet pceptū illd apli ad **col. iii. scptū. Omne qd cūq; agitis** in vbo aut ope. oīa i noīe dñi ihu x. m. agite: grās agētes deo p̄i p ipsū. **Hec** illud qd math. vi. iubz saluator. **Quēte** p̄ regnū reg dei tūsticiā eius. **Q**ue oīa edocem atq; iubem. uniuersa q agim ad debi tū fine referre: hoc est ad dei ho-

noīe et gloriā bātudinā etnā. p̄ seu p̄ncipalit̄ ordiāre: ad quē fine opa praua seu vicia nō s̄ referibilia. **Immo** q opa boā ex grāe non referret **lūc. i. tpe** oportuno ad h̄ remōi fine: t̄nsgrēditur pceptū et peccat moriō: ac opa illa exeret infructose. **Ex** quibz **causā** ondit. q̄ p̄ncipulosa ac viciosa sit carlū et seculariū hōm vita. potissīe diuitū ac otiosoz et intōratorū: qui fre q̄ter p duas uel plures horas. sedēt crapulose edēdo. potādo. fabulādo ridēdo: infra qd tps possēt mltā agere bona: et tū p̄ficē in virtutibz. ym. et felicitate ac glā sepiēna. **Qui** bus ergo isti s̄ siles: nisi meritoribz pigris ac fatuis: qui eo tpe quo p̄ciosissias possent opes facili conatu acquirē. ac maxia lucra somi: torpore negligentia resoluāt. **Quibz** omibz salomō clamat **ps. vi. Vsq; quo pig dormies: qñ osurges ex somno f. Paululū dormies. paululū dormitabis: et veniet t̄ q̄si viator egestas: et hostes qui tales s̄. sepe sic ex recantur. t̄q; insonribiles ad ea q se sue salutis reddūt: ut excogitet et requirāt q̄liter tps suū possint in actibz vuis et frivolis. cū aliq̄tula saltē delrā. expēdē: quibz tps indultū sit vilitāsi i ea nil p̄ciosū nil salubre qant pagē. **Ad** iquit vltis cū tpe facere. **fabulenti** letem potem: donec p̄tēat hora. **Quid** dicas ispiēs. **Q**. donec p̄tēat hora: quā tibi donauit pietas creatoris ad penitēciā pagendā. ad grām p̄mēndā. ad gloriā p̄mēndā. donec hora p̄tēat q placē diuāz debueas maiesatē. ad angelicā p̄prietatē societate. suspiare ad hereditatē celest**

16.

ob

tem amissa. ad felicitate pmissam.
tua remissa. attēde uolūtate. flere
missa iniquitate. Cū q̄ tot bona
i tpe fieri ualeat. & nichilomin⁹ neg
ligant. atq; tot mala i eo fiant.
recte dixit. scus p̄ b̄nars. Nichil
p̄ios⁹ tpe. et nil eo nūc uilius re
putatur. **Hec** igit̄ p̄cedam. & tps
uite nre residui nō solū nō infrā
ose s̄sumam. s; et p̄teritū tps nūc
i fctuose. s̄sumptū recupem. i eo nūc
p̄ oculo locū dem. p̄mo & in exte
riū occupatiōe et opemāuali mē
tē ad d̄m eleuem. assidue orādo.
meditando atq; ad deū inardescōdo.
ut cū p̄m̄ die ualeam. Oculi mei
sp̄ ad d̄m. **Calis** fuit sc̄us ille ana
chorita abbas arfeni. qui a sclai
nificatiōe ad hēmiticā uitā uis̄.
tā inaccessibilis ac feruēt̄ sc̄is actib;
insistebat. q̄ dicere s̄sueuit. Suffic
monacho infra die & noctē una hō
ad dormiēdū. Cūq; eia aurora sop
nolētia quāct. dixit ad sopnū. **Hec**
serue male. Dixit sedēdo paululū
requeuit. **Hoc** exēplo exortant̄ se
dormiētes a sopni sui diurnitate
atq; torpore. pensantes q̄ multa
bona omittūt. infra tps q̄ tā igna
uiter uiliterq; s̄sumūt. **16.**

De ueniali p̄ccō & effectib;. **Artid̄s**
Iustus septies cecidit & resurgit. Cum
q̄ tāta sit pronitas hom̄ ad p̄ccō.
atq; tā ualide & iustant̄ ab iustibilib;
hostib; ipugnetur ac iunctur ad ma
la. constat q̄ sine grandi custodia
nō ualeat diu p̄ccō uitae mōdia.
17. q̄ salomō protestat. Qui sper
nit modicū paulatī decidit. **Est**
ei ueniale p̄ccō inordinatiō mētis
i cogitādo loq̄do appetēdo. a opan
do. nō dicit̄ straria caritati neq; p̄

cepto. s; aliquit̄ inde abduca. **18.**
veniale p̄ccō & deuatiō q̄dā ab ul
tō fine. nō tamē total̄ recess⁹ ab
eo. **Ite** ueniale p̄ccō & adhefio inor
diata cō bonū creatū. tā citra
deū. **Ideo** nō aufert̄ totalit̄ cari
tate. **19.** itaq; uenial̄ p̄ccō ef
fect⁹ est. & p̄mū dāpnū. q̄ mētē
aliquomō obscurat & aliquit̄ ma
culat. ita ut totū pulch̄ nō exeret.
20. In admixtiōe uenialū cū uis
opib; bonis. p̄sue iustit̄ hētur. facti
sum⁹ ut imūdi om̄s nos. q̄ p̄m̄
mēstruat̄ oēs iustit̄ nre. **Hinc**
dicit̄ gregorius q̄ sicut mōle p̄ccō
mētē obt̄n̄brat. sic ueniale eā ob
scurat. **21.** Grā nāq; q̄n̄facies & car
itas ac uirtutes. causat̄ habituale splē
dore spūale in aīa. qui splēdor per
actus uirtuosos auget. s; ex uenialis
admixtiōe p̄ccō offuscat. **22.** p̄m̄
ueniale t̄m̄ h̄ de rōe immūdiat̄. q̄
tū de rōe p̄ccō. **23.** Notiss̄ q̄ uenalia
admixcet̄ se actib; nris bonis. et eos
suo mō amaculat. nisi cū ingēti
cordis custodia fiant. **Ideo** i diuō
obsequio p̄ferti in orōe. uolēndū
s; rōe ab euagatiōib; suis. et stabili
endū in deo. **24.** **25.** **26.** **27.** **28.** **29.** **30.** **31.** **32.** **33.** **34.** **35.** **36.** **37.** **38.** **39.** **40.** **41.** **42.** **43.** **44.** **45.** **46.** **47.** **48.** **49.** **50.** **51.** **52.** **53.** **54.** **55.** **56.** **57.** **58.** **59.** **60.** **61.** **62.** **63.** **64.** **65.** **66.** **67.** **68.** **69.** **70.** **71.** **72.** **73.** **74.** **75.** **76.** **77.** **78.** **79.** **80.** **81.** **82.** **83.** **84.** **85.** **86.** **87.** **88.** **89.** **90.** **91.** **92.** **93.** **94.** **95.** **96.** **97.** **98.** **99.** **100.**
est q̄ caritate certisq; uirtutes aliquit̄
ledere ac debilitare uidet. q̄ s̄b̄m̄ eā
aliquit̄ h̄t̄ & assuefacit ad mala. **Quē**
admodū n̄ actio bona caritate s̄fortat.
sic ueniale p̄ccō ledit eā. q̄ uis quid
alī dicit̄. q̄ asserēdo. q̄ ueniale p̄ccō
nō attingit caritate. **Ideo** nō ledit eā.
Veniale enī est realiter i uolūtate.
eamq; aliquo mō ledendo debilitat
caritate. **29.** **30.** **31.** **32.** **33.** **34.** **35.** **36.** **37.** **38.** **39.** **40.** **41.** **42.** **43.** **44.** **45.** **46.** **47.** **48.** **49.** **50.** **51.** **52.** **53.** **54.** **55.** **56.** **57.** **58.** **59.** **60.** **61.** **62.** **63.** **64.** **65.** **66.** **67.** **68.** **69.** **70.** **71.** **72.** **73.** **74.** **75.** **76.** **77.** **78.** **79.** **80.** **81.** **82.** **83.** **84.** **85.** **86.** **87.** **88.** **89.** **90.** **91.** **92.** **93.** **94.** **95.** **96.** **97.** **98.** **99.** **100.**
pepe ut etiā bouentura
testat̄. sicut se h̄ vuln̄ letale i corpe.
sic mōle p̄ccō in aīa. **Et** sicut se h̄
in corpe lesio nō letalis sed t̄m̄ aliquo

nocua & penalis: ita se h̄ i anima
venialis culpa. **Tercius** eius effectus
est: q̄ caritatis actualē feruore dimit:
mit: infrigidat tollit. **Hic** aliq̄ dicit:
q̄ sicut mōle p̄m̄ opponit caritati:
sic veniale ip̄ius feruore. **Quartus** q̄
a sp̄ali p̄f̄u impedit hoīem: cū sit de
uiatio quedā p̄titudie equitatis & sim
teritate virtutis: & quia retardat atq̄
debilitat quā ab actuū executione bo
norū: nā & onerit aīe vires. **Quintus**
q̄ astrmgit ad penā: sive i p̄nti sive
in futuro soluēda ac sustinēda. **De**
n. multū abire nō potū: qui nullā
malū desit i punitū. **Et** ip̄ius venia
li culpe p̄ se nō debeat pena eterna:
nichilomin⁹ i dāpnatis punit p̄
nitioē p̄petua p̄ accidēs: ut pote p̄
mōle p̄m̄ cui anxu est. sc̄m̄ ml
tos doctores. **Sextus** q̄ a sp̄italis
gustu dulcedis. a solutioē ieterna:
a familiaritate diuina impedit hoīem.
Diquide aliquo mō elongat mētē
a deo & displicet ei: p̄f̄ionis: caritatis
& amicitie plene suo mō repugnat:
aiamq̄ aliquāliter inquietare vi
detur. **Amicos** etē: p̄ oīa idē vel
le ac nolle: nec q̄piam mutuo of
fensiuū ac displicēs p̄petrare. ut in
ethic̄ aut p̄h̄. **Septim⁹** est: quia
retardat a gloria: quousq̄ debite
punitur. **Octau⁹** qm̄ gloriā celest̄
felicitatis dimit: non eā que car
ritati ac virtuosus opib⁹ debetur: s̄
eam quā obtinē m̄ si venialia vi
tiam⁹: q̄a tūc atq̄ meritoꝝ proce
ret ex caritate feruētior. **Honus**
q̄ p̄ venialia tps̄ infruōse q̄sūt:
& multa bona opa omittūt. **De**
cim⁹ ac p̄iculosissim⁹ eius effectus:
q̄ ad mōle p̄m̄ disponit. **Cuius**
vōem thomas i p̄ma 2. q̄. lxxviii.

17
a signās. p̄ veniale inquit p̄m̄
assuescit volūtas p̄ue acq̄escere af
fectioni ac libitati: & v̄m̄ reliquē or
dine. **Per** q̄ paulatī fit etumax:
& ad mōle p̄liuis. **Veniale** q̄ p̄m̄
aliquo mō delat: ideo sua delat
one allicit ad peiora: & sp̄iale delat
tionē dimit. **Hos** ḡ effectus istos
nocumētū: patit veniale p̄m̄. **De**
ruptamē in v̄ris p̄f̄is a etiā fortit
p̄ficiētib⁹. venialia & condicm̄ p̄m̄
ita condie. sumūt et emēdātur p̄ ca
ritatis feruore: p̄ assiduā mētis ad
deū elevationē: p̄ tioratā cordis cus
todia. p̄ confessionē & orationē m̄t̄nā.
castigationē: p̄m̄iale: ac alia super
erogatiois exercitia virtuosā. p̄fer
tim p̄ psalmodiā ac ordē. paciam
q̄ in adūsis: q̄ nō solū p̄feruat
a p̄f̄atis venialū p̄m̄ nocumētis
atq̄ effectib⁹: sed etiā omī die mu
rabilitē crescit i omī virtute et
grā. nec colligit lignū fenū & sti
pula. **Hic** thos i p̄ma 2. q̄. lxxix.
testatur. **Peccata** venialia que se
m̄scent actib⁹ bonis. procuratūm
se ad m̄strūdū extēiora: p̄ lignū
fenū ac stipulā designant. **Quid**
enī lignū fenū ac stipulā colligu
tur & reponūtur. nec p̄tinet ad do
m⁹ s̄bam. p̄mo ip̄a manētē p̄nt
bun: sicut p̄m̄ venialia eē p̄nt i hoīe
bono. manente i ip̄o sp̄iali edificio
caritatis: et tñ pro illis p̄ntis homo
p̄rietur ignē. vel purgatorū vel
tribulationis p̄ntis: sicut salu⁹ eēt
quasi p̄ ignē. **Porro** hominē sp̄ua
les qui solis occupatur diuis. q̄us
venialiter peccēt: nō tñ supēdificāt
lignū fenū ac stipulā: qm̄ p̄ cari
tatis ardore atq̄ frequētē cordis e
levationē ad deū. sumūt illa i

se. Occupati autem circa exteriora, non tam
ubertim prompte ac feruide se ad deum
erigere valent: ideo dicunt illa in se
superdificatae. Denique per lignum quod di-
utius durat in igne, intelligunt vitia
graviora: quae coheret tenacius atque diu-
tius putantur: per stipulam vero leuissi-
ma: per fenem autem ea quae medio modo
se habent. **Postremo** ex phabitis mo-
tescit quanta eorum sit insipida, quae periculo-
sa ipso sit vita, quae ad vitium veni-
alia non sunt solliciti: dixerunt sibi suf-
fice si vitia mortalia: et tormenta e-
ua dat eterna. **Quia** in quodam ma-
net corpore atque ignavia non satia-
gentes profice: sed suis otiosi agustas.
in quodam mediocritate secure se-
stare ac posse saluari stolidi arbi-
trantur. **Hic** ad risus iocos et bositates
leuitates dissolutioes et stilia sunt
proclues. **Miseri** isti non pensant quod
non profice sit desine: non progredi sit re-
gredi. **Pro illis** enim: **xxviii** vultu pedum.
quo legitur: **Si** non in timore domini tenu-
eris te instans: cito subuertet domum
tuam. cor tuum: in quo per cogitatione
affectiones habitas. **Et** enim timore dei re-
trahit a peccato. **In** quo timore oportet
instanter persistere: et coram omnipotente sol-
licite ambulare: aliter homo non potest
mortalia vitia euitare. **Hic** autem greg.
Quia quia vitia non auerem: in magna
dilabam. **Iheo** 9. **Et** **xxviii** magis deo di-
cata sit de vitare peccata maiora sicut
maiora. **Et** **aug.** **Cum** ipse irrefre-
nata venialium consuetudo a mortali
non excuset: quod potest mortalia peccata
vitiis euitare. qui omni cum diligentia non
cauet vitia mala: profecti cum vitia
alia sit via ut dispo ad mortale.
Adiuuati ergo ac pauca negligentes
per **apoc.** **in** loquitur xps vni

corum. et per eum omnibus eis. **Quia** opera tua:
quae nec calidus es nec frigidus. **Quia** ca-
lidus es aut frigidus. **Quia** autem quae te
pudus est: capiam te euome ex ore meo.
Deo igitur palpet neos fallat scipm.
Arty est via salutis: atque ut scribit
Iheo 9. quidam tanto periculosius iacet
in peccatis mortibus: quanto magis periculo-
tas vitiorum. **Quia** enim pericula non. **Quia** n. **sec**
tiora: et quae virtutum operum similitudinem
gerit: difficilius solet curari. atque
facilius excusari. **Articul.** **xvii.**
De multiplici diuisione peccati.
In multis offendimus omnes.
Jacobi 3. **Ecce** dixit sub aplo.
quoniam in multis offendimus omnes: quia
et filii ire nascimur. **Et** ipse testatur.
Ecce in iustitibus capite su. **Quia**
veritas clarus innotescat: si varia peccati
diuisione attestat. **Quia** enim peccati diu-
est quod primum aliud est originale a
liud personale. **Atque** primum originale
in primis partibus fuit personale et
actuale: quia illud realiter misere-
ruit. **In** postea vero originale vocatur:
quia a prima origine seu primis
partibus illud thit: et a natiuitate su-
e exordio illud incurrit. **Atque** ut ait
acelm. originale peccatum forluter est
defectus originalis debite inesse. **Porro** per-
sonale seu actuale peccatum est: quod perso-
nality quod mittit. **Quia** enim peccati diu-
est: quod aliud est mortale aliud veniale:
de quibus iam supra sit inducta. **Quia**
peccati diu- est: quod aliud est in deum ali-
ud in proximum. **Quia** enim. **Quia** n. **que**
sit contra precepta prime tabule. **Quia** enim
in deum: quae aut proximo fuerunt nocume-
tu et circa eum versantur. **Quia** enim in proximum
quod vero superius lesiva sit. **Quia** enim se per se
ceterum iordiate exercetur. **Quia** enim peccati
in semetipsum: ut vitia gula atque lux

18.
ure. Nempe q̄ fornicat: i p̄rium
corp̄ peccat. Nichilomin⁹ peccā lux
urie scādu alia cōsiderationē s̄t
q̄ peccā in p̄rium: sicut de adulterio
tēstu defloratione & alijs patet: p̄
oia ista d̄nr̄ & s̄t peccā in deū: ma
tum s̄t cont̄ e⁹ honore uolūtate
ac iussione. **Quarta** diuisio est.
q̄ aliud ē peccm̄ missiois. aliud o
missiois: de q̄b̄ diffuse t̄tatu est.
Quinta. q̄ aliud peccm̄ est cōditi:
aliud oris: a: op̄is. **Estq̄** peccm̄ cor
dis. om̄is illicita cogitatio: praua
affectio. iordiatu⁹q̄ motus passionū.
Sexta. q̄ aliud ē peccm̄ ex ignorā
tia: aliud ex infirmitate. i. passionis
uehementia. a: ex c̄ta malicia seu
delibērationē. & hitu uicioso. **Septia**.
q̄ ut ait iohānes ap̄ls. om̄e uici
ū qd̄ est in mūdo. a est cōcupia cō
nis: aut cōcupia oculor̄: aut sup
bia uite: q̄ for̄is. ueniale aut re
ductiue ē a qd̄ horū triū. **Porro**.
bernēd⁹ i sermōe de xpi passione
distinguit peccm̄ in triplex: oris
ḡiale. p̄sonale ac singulare: atq̄
p̄ singulare peccm̄. intelligit lesio
nē uolētariāq̄ marum sceleratissio
riū in xpm̄. **Quē** q̄ unūq̄q̄ dis
cutiat diligentissime semetipm̄.
q̄tū aut q̄liter p̄tractarū diuisio
peccis sit sordidat⁹: nec dubiū qui
plurimū n̄m̄ inueniēt se oib̄ illis
obnoxios ac fedatos: nisi q̄ forte
a singulari illo peccō. i xpi p̄sona
uolētē patratō. alienos se arbit
būtur. **Et tñ** iux̄ ap̄lm̄. q̄cuq̄ mā
ducauerit panē & bibit calicē d̄ni
idigne: reus erit corp̄ & saq̄. d̄. Et
verte q̄ n̄m̄ ē qui time nō h̄t i hoc
ip̄o se excessisse: utpote nūq̄ digne
cōiussē. **Deniq̄** ad hebr̄eos x̄:

scribit ap̄ls. **Irrita** q̄s facies legē
morsū: sine ulla misericordiē duob̄
a trib̄ testib̄ morit̄. **Et** om̄is
putatis deteriora mereri supplia.
qui filiū dei sculauit. sanguine tes
tamenti pollutū duxit: & sp̄iū gr̄e
tumelia fecit. **Et** tamē scdm̄ unā
exp̄sem totū hoc agit: q̄cuq̄ pec
cat mortaliter. **Quo** stat: ip̄ enor
me sit om̄ne peccm̄ — mortale.
Quā int̄ pecc̄ mortle & ueniale: q̄t
modis vocatur peccm̄ mortle sine ueniale.
Omnis uiquitas **Articulus 189**
peccm̄ est: et ē peccm̄ ad morte.
Prima ioh̄ ultio. **Quā** int̄ peccm̄
mortle ac ueniale: ex p̄ductis eorū
descriptioib̄ effectib̄ nocumētis ac
p̄rietatib̄ elucescat. **Nichilomin⁹**
pro pleiori horū intellcū h̄ndo. pen
sandū. q̄ ut sup̄ 2^m. **In**uēn̄ d̄. elu
ctōs d̄scribit: ueniale peccm̄ d̄. cui
reat⁹ facile soluitur. hoc ē de quo
ueniam facile obtinetur. **Ad**uēro
peccm̄ appellat ueniale t̄plicitē.
Primo ex causa de qua p̄cedit. **Et**
ita peccm̄ que ex infirmitate seu pas
sione uel ex ignorātia oriūtur. uel
alia n̄cupant: q̄ huiusmodi cau
se quādā uenie roēm seu sp̄atibili
tate includūt. **Secūdo** peccm̄ d̄. ueniale
ab eueni: q̄ uiz p̄ aliqd̄ peccō su
p̄ueniens. puta p̄ irritationē & d̄fessi
onē. efficitur pena eius cito solub̄.
q̄ xi clauū pena et̄na d̄mutat in
t̄pale. **Tercio** peccm̄ d̄. ueniale. qm̄
ipse actus ex se faalit remissibilis
est: qm̄ nō p̄tingit ad plenam roēm
pecc̄. **Et** istud q̄ d̄. ueniale: qd̄
formaliter ac realit̄ a mortle d̄sti
guitur. **Quō** ei scdm̄ assertur
ueniale: in seip̄o est mortale. **Sibi**
qd̄ p̄o est ueniale. p̄ in se cē mortle:

Porro ciuitas ista diuina hoc habet
ultra mundana: qd peccanti quatinus
grauius peccet superest pnie locus
usq; ad corpus morte: ut reuocetur
ad pristinu statu. Non aut sic in
ciuitate mundana. **I**teru aut idē
durandus. Omne peccm ē con lege
dei male aut ispirita uel ab eis
diuata: nec tñ omne peccm ē mortle:
qd i omi lege st aliqua pcepta ac p
hibitioes. de hys q necessaria st ad
pacifm ciuitatis custodia. sine
quib; dissipatur ciuitas: et contra
hec factē est mortle. **A**lia vō iducit
in lege nō tāq; si plicat necaria. qsi
sine eis non staret bonū ciuitatis:
s; tñ cooperatum ad ciuitatis per
fectionē atq; decore: quoz opposita
hnt aliqui iordinationē: nō tamē sb
uertete ipam ciuitate. Ideo cōtra
talia factē nō est mortle peccm in a
liqua lege. **R**urs; assent doctor is
te loco pallegeto. **O**ffensa duple
di. **P**rimo ipsa dmissio uel omis:
p qua amittit gratia ei qui offe
ditur: et talis offensio dei nō est
i veniali peccō. s; solu in mortli. qd
peccatē grā priuat: et tali offensa
dei ifinita pena debet. **S**ecūdo offe
ditur sumit p omi facto a omisso.
qd q leuiss; penā metur. qd aliquit
displicet legislatori a iudici: et tal
offensio ē in veniali peccō. q nō est
offensa si pliciter: qd nō tollit grāz
nec pūtur totaliter ordine sbiectio
nis ad deū. uel dilsōis ad peccm. s;
nō metur penā eterna. **A**mplius
i p. 2. q. lxxxviii. s; hōc thōe inter
peccm mortle et ueniale ita distiguit.
Pecm mortle repugit ordini uite spi
tal q est scdm uirtutes: i pūta calta
te exciguit. q metō dūgit pmo pū

19
cipio uite ac ultimo fin. **I**dem pūm
veniale mortli peccō oportet: qm ven
iale nō inducit tā ipabile malū. vi
delic; mortē aie. et auersionē ab ulti
mo fine: sed est iordiatio quedā cō
ca que st ad finē: nec habet pūm
roem peccō. **U**nde diuisio peccō in mor
tale et veniale. nō est diu. gnus in
spēs: s; analogi in analogata. **Q**ui
ei peccat mortlter iheret bono cre
ato ut frues: i. finē sibi in illo. **I**sti
tues. **S**; uenialiter peccat nō costi
tuit sibi finē in illo: s; imoderate
utitur ipō. **H**ic gen; et spēs peccō
mortl ac uenialis. ex pte obiecti sumi
tur. **D**eb bonitas et malicia st in
eis nō ex obiecto dūtaxat: sed et in
terdū ex dispoē agētis. **Q**d act;
ex gne uenialis. fieri potest mortal:
ut si qd in actu illo uel illo. aut eius
obiecto. **I**stituatur sibi finē: uel ad pe
ccatū mortle ordinet h; moī actū:
ut si qd uerbū otiosū ad adultēū
referat. **S**iliter actus ex gne suo
mortlis. ē uenial ob suā impfationē:
et etiā ex euetū. ut patuit: nō qd
idē nuō actus. sit pmo ueniale deū
mortle peccm: sed si finis. **I**stituatur
in eo: aut p supueniētē ditionē.
Ex multis qd uenialib; d; pūū mor
tale peccm. **I**stituatur: nō integrit neq;
sbaliū: qm oīa uenialia siml sup
ta nō pūant vni mortli. nec i gra
uitate culpe. nec i reatu duratio
neq; pene: sed solu dispoē. **I**te
vero cūstātia. i pūū cūstātia ē
accidēs actus mortl. nec pōit eū
in spēs: idēto iquātū cūstātia:
nūq; facit de ueniali mortale.
Iterdū vō cūstātia sūtur tāq;
specifica dūa actus: sicut dū add
noua deformitate peccō. alteri gnus:

tunc ponit actum morale in spe. Et
si quis agnoscat suam est peccatum
instituti. Si vero agnoscat
non suam alteri adiungit: adiungitur
reformatus in eis et contrariatur ius-
ticie: eo quod res aliena sibi usurpat.
Dicit igitur Aristoteles effectus de veni-
ali quibus mortale. **H. thomas.**
Adhuc de eadem materia et qualitate
in peccatis fiat ad deteriora paulatim
Art. 2. de crim. non. process.
Ubi dicitur temptat a cupiditate
sua abstractus et illectus: deinde con-
cupiscit cum deceptis patitur peccatum: peccatum
vero cum consummatum fuerit generat mor-
tem. **Jacobi primo.** Quod in breui
loquio suo et plene super 2. ad 2. se.
illustrissimus doctor dominus boetius
describit, actuale peccatum origine tra-
hitur a libera voluntate uniuscuiusque
peccatus: per suggestionem delationem
et consensum. Si autem suggestio et
delatio sistat contra consensum: est ve-
niale peccatum. Si autem sequatur consen-
sus et opus in his que prohibentur lei-
ge divina: est peccatum mortale et consummatum.
Et si medio modo se habeat homo, videlicet
quod consensus sit in eo sine opere hoc est:
quod vult in opus primum pretere sed non
valere: tunc voluntas reputatur pro-
ficio, nec minus culpabilis est quam si in-
facto deprehendatur. Aut quia non
vult in opus pretere sed vult ite-
rurus voluptuari in delatione: et
hoc est in mortalia deputanda: quod
uis non sit peccatum plenarie consumma-
tum. Cum ei peccatum dicitur recessu volun-
tatis a primo principio: iniquitatem ipsa vo-
luntas seu mens apta nata est regi-
ab ipso secundum ipsum et per ipsum. Hinc
omne peccatum est inordinatio metus et vo-
luntatis. Denique ordinatio ista

aut tanta est quod ordinem iusticie extenu-
nat: et hoc est mortale peccatum: quoniam au-
ferit spirituale vitam separando mentem
a deo: a quo anima vivificatur per gratiam.
Aut est in modicum quod ordinem illum non
perimit, sed in aliquo solo perturbat: et
tunc est veniale peccatum: quoniam gratia dei
non tollitur, nec immunitas dei homo in-
currit. **Porro** ordo iusticie est: ut bo-
num immutabile et eternum preferatur
bono commutabili et creato: et bonum
honestum videlicet virtus et gratia bono utili
rei terrene: voluntas quoque dei proprie
voluntati et rationi sensuualitati. Et
quoniam lex dei precipit ordinem istum, et ve-
tat oppositum: ideo mortale peccatum con-
mittitur, quoniam bonum commutabile pre-
fertur eterno: aut bonum utile honesto,
aut voluntas nostra voluntati divine:
vel sensuualis appetitus ponitur et
recte rationis iudicio. **Porro** dum bonum
commutabile plus debito diligitur, et bono
incommutabili non preferitur, nec utilitas
ponitur honestati, nec voluntas huma-
na divine: et caro occupatur non tamen
cum rationis iudicio aut sensu: tunc est
veniale non mortale peccatum. **Et licet**
hoc sit pretere lege divina: non tamen
dicitur esse contra eam. Sensuualis autem ap-
petitus rationi non preferatur: nisi dum ei
a ratione consentit. **Idcirco** peccatum mor-
tale contra sensum non committitur. Si vero
sensuualitas moueat inordinatam cum
ordinatio illa ad malum declinet:
puta ad fructum aliquo modo re sensu-
bile et terrena, quibus non consentiat ratio:
tamen est veniale peccatum, quoniam aliquo
licet leuit ordinem iusticie. Et quia
in statu innocentie non mouebatur sen-
suualitas nisi secundum rationis iudicium: ideo
durante innocentie statu non poterat
ibi esse veniale peccatum, sicut vero quoniam se

Sualitas rei repugnat: velimus
 nolim? veniale peccatum sepe incurrim?
 salte p pmos motus. Cui etsi peccatum
 culit ac singillatim possint vitari.
 omis tñ no queunt traueri: qz sic se
 peccati qz est pena peccati. Hic merito
 veniale nuncupatur: qz h' ipso digna
 est venia. **De bono ventura.** Interea
 ut sane intelligatur: qd bono ventura.
 differunt tunc ee motile peccatum qm co
 sentitur in delcratione: adiuend
 qz thos de argentea i suo aut open
 dio. **Consensu** i delcratione est dux.
D Unus est subitus: videlicet absqz deli
 beratone pphabita: procedes ex sola
 naturali fomitus corruptioe: que
 pcedit appetitus sensualitatis in
 primo motu. Talis aut. sensus vo
 catur sibi receptio: estqz veniale peccatum.
 Alius e sensus in delcratione pri
 moru motuu: pcedes ex delibetione
 rois: q est peccatum motile. **E**odem
 eundem quoqz doctore. veniale peccatum
 est sp a voluntate: videlicet uel ad hoc
 mouete: vel pmittete: uel no cohi
 bente. Potest ei singula cohibere:
 licet no omnia. Iteru aut. Actus
 qui e ex se de gne venialis peccati:
 nisi potest mortal' e modis. **P**
 ex actia: ut du putatur ee motile.
 nec tamen vitat. **E** qd n. fit contra
 sciã: edificat ad gehennã. **3**
 ex nimia plectetia. Siquidẽ aug
 testate. nullu peccatum e adeo veniale.
 quin fiat motile du placet: qd in
 telligend est de delcra. crescite usqz
 ad motile: i. tã intesa. q delcra
 et plectetia dñe caritati pponde
 bant. **T**ertio ex dispoc. qz p frequẽte
 lapsu in venialia: disponit homo
 ad motile. **P** qd loqz aug. Vitasti
 gradia: vide ne obuiaris arena.

20.
 De nimis qpe venatur ad magna:
 qmadmod de scitilla gnatur no
 modicus ignis. **Q**uarto ex pro
 gressu. Cui eni veniale isurgit
 si no prohibetur ad motile sepe p
 gredit: usqz de motibus pmiis. qui
 inter venialia coputãt. **D**ed qm de
 locatio i eis coualescit i tantu qz co
 sensus accedit: tunc e motile peccatum.
Est etei dca inter peccatum motile et
 veniale. In veniali n. e voluntas
 seu libido i creatura citra deũ. In
 peccato aut motile e voluptas seu li
 bido i creatura sup deũ: vt eque
 deo. **P**roterea de progressu peccati est
 penus. **A**ut ei scis **I**hesus. **P**rimus
 peccati gradus est mala cogitasse: et
 delcra esse in malo: et acq
 uisse seu assensisse. **2**o ope plesse:
 qm pmiis no egisse: **3**o actus si
 placere: et delcra de malo peccato.
Hic aliqui dicunt qz culpa i cogita
 tione inchoat: delcra oẽ augetur.
 sensu pfectur: ope psumatur.
Psidorus quoqz no bilit aut **M**
 fomitus: qsi quibusda gradibus
 ualescit peccatum. **C**ogita. etei pra
 ua parit delcratione: delcra. sensu
 su. sensus actione: actus. pfectu
 diem. **S**uetudo quada qsi neces
 sitate: necupis morte. **S**icut hõ
 hys vinculis implicatus: tenetur
 quatu vicioru cathena constet.
Ded hys obia potest: qm ut
 iacobus ait aplos. unqz qz repat
 a cupia sua: q cu ceperit parit
 peccatum. **I**tes i pmiis motibus videt
 esse peccati inceptio. **S**icut primus
 gradus peccati et inipatio eius: est
 cupia. **R**ndet qz cupia dicit
 qdam affectione: sicut et motus
 sensitui appetitus ac passiones.

Affectio aut presupponit ipdā cog-
nitionē seu apprehensione: cū ni-
hil appeti possit nisi sit aliq̄liter
cognitū. Quis ergo scupia aut
prim⁹ motus dicatur p̄mo mouē
ad malū in gne suo: nō tamē su-
p̄ua agnitione seu ymagitione.
Quia ut oīa sint ponēda s̄b or-
dine diuī amoris: et q̄ i oīa p̄mo
mōli peccatis s̄stutāat sibi fine in
re creatā. *Arctō vicesim⁹.*

Conueniūt creature magis q̄
creatori. Arctō vicesim⁹. Sicut
i summa tra gentiles libro s̄cō
arctō: s̄cō thōs declarat. deus cōna-
lem creaturā creauit p̄ seipm: t̄q̄
p̄ fine obiectale: et propter ad-
hesionē et vnionē ipius creature
cū ipō: t̄q̄ p̄ fine formale. seu cre-
ature formalit̄ inherente. Ideo debz
hō seipm et oīa sua ad deū atq̄
ad vnionē adhesiuā cū ipō. fina-
lit̄ totaliterq̄ referre: ut soli deo
p̄ seipm pure adhereret: ceteris
vō vnūis utatur in q̄tū sibi
utilia aut nāria s̄. ad hoc q̄
sincere adheat creatori: qui sol⁹
cēntialit̄ inē mōbilis in p̄abi-
literq̄ extat amabilis. Et si a-
liter aut plus ill⁹ utat̄ q̄ sibi ne-
cessariū expedies ue cōsistat ad
vnionē cū deo: iordinate et culpa-
biliter utitur eis. et peccat. Por-
ro si alicui enti creato magis q̄
in creato bono ihesoiet peccat̄ mō-
lit̄: nec iā vitē onte illo. sed fructū
et vitur deo: qd̄ est s̄bversio or-
dinis detestanda. Quod tamē fit
i oīi mortali culpa: q̄ in ea mēs
magis inheret s̄iut ac subdit̄ vō
lūtati p̄rie. et creature optate: q̄
volūtati diuīe ac s̄mo bono.

Insup q̄ adhesio illa vnitua cū
deo. dicit̄ et p̄rie. s̄oliter et imedia-
te fit p̄ caritate iudicio ad eā et e⁹
p̄fectū atq̄ p̄fionē. referēde sunt
cetera vtutes v̄tē carū. p̄mo oē
qd̄ agim⁹ ac patim⁹: et tota occu-
patione nra. Itaq̄ ut scribit alexād
de hal. doctor irrefragabil⁹ in su-
ma sua et sup⁹. Hoc ē oīa po-
nē sub ordine diuī amoris cōmūz
rebz creatis. p̄mo et libertate p̄ria
vti. s̄cōm q̄ confert et expedit ad
proficiēdū in diuīo amore. non
magis aut min⁹. Et q̄to q̄s per-
fectius agit hoc. t̄to v̄ virtuo-
sior ac ordiatior. p̄probat̄: et q̄
to pl⁹ defiat in: t̄to iordiatius
bz se: et tanto plus peccat̄. Per a-
est peccare: q̄ ab ordine isto cari-
tatis recede. Itaq̄ i signa q̄ ge-
tiles asserit thōs: q̄ mōrliter
peccat̄ est ordine caritatis s̄bulte.
Dicit̄ sicut p̄. de doct̄ia xpian.
aug⁹ testatur. solo deo fruendū
ē: obiecture ceteris est utendū. q̄
ad d̄m s̄ ordināda: et iux carita-
tis exigētā et regulā s̄ assume-
da. Itaq̄ nō est aliud peccare. q̄
uti fruēdis: et s̄m vtendis. Itaq̄
xi. de ci. da idē differuit. Ea re-
frui dicim⁹. que nō ad aliud ē re-
ferēda: et p̄ seipm delcāt. Itaq̄
vō ea re: qua p̄ aliud querimus.
In eodē quozq̄ libro aug⁹ fatetur:
q̄ v̄tus nō est aliud q̄ amor ordi-
natus: qd̄ et alibi p̄statur. nō q̄
quelibz v̄tus sit cēntialiter amor.
sed q̄ ad diuī amoris ordinationē
finalit̄ tendit: ita q̄ diffinitio
illa dicit̄ p̄ causam finalem.
Itaq̄ et glorioz doctor ihco⁹
ait. Hoc vnicaq̄ deus est: qd̄

potissime colit quent ac diligit. **N**u
 mu precipue diligit. num? tibi de
 e. Carnalia nrae quis: caro tibi
 deus est. **E**x quibz ondit. qd moe
 le pccm no fit sine gra di inuua
 r magno dceptu dei: qz i moeli
 pccm. ponit sibi pccm sine in re
 caduca: u ideo relicto deo fruct
 illa. reputas qd in se est illa
 deo pstatiore ac meliore: qm fis
 e melior ac dignior hys q ordina
 tur ad ipm. **P**retia causa tati
 erroris r tate plicitatis. **Q**ua
 sic in hctur creature magis q cre
 atori. potissime esse videtur delca
 tio. que in re creata dicitur a heri.
Hat autem delatatione inordinatam:
 aufert spiritalis leticia. **I**deo aut
 antiodorensi i summa sua. **E**pu
 alis leticia q est in dei amore. est
 causa ordio caritatis: qz spiritali
 iocundate gustata. vilesat homi
 tpalia omnia. q non st p se di
 ligenda: qz sic st qpedimenta or
 dinis caritatis. **D**icqz qpedime
 tis illis p leticia spiritali redit
 ordinatur in homine caritas.
Postremo sic oia pone sub ordie
 caritatis. est ad nichil affia vi
 ciose: pmo ad curia affia in do
 sincere: r no hie ad aliud passi
 onem. **D**n dicitur ait. **O**nm
 nem ihesu xpm veraciter dili
 ges: r eu in suo corde r corpore p
 outas: atqz futura tgnu in vita
 te obtine iniquos. q de suis pec
 catis doles: timore quoqz r me
 moria. sue mortis r futuri iudu
 cu. ac infernalis supplicii in veri
 tatis: no vltra amabit neqz
 curabit pecunias: neqz eit folli
 citus de possessionibz. n. de patre

tibus. neqz de gloria hui vite: neqz
 de suis ppingis. nec de aliqua re ter
 rena: sed omne sua hntudine et
 affectione. omne ad aliqd passio
 ne: oem de hys sollicitudies odies
 atqz excuties. ymmo r pma rone:
 sine ingraticia xpm sequetur. r sp i
 velu aspiciet: r inde cupulu inuo
 cabit. uix illud pdr: **A**belia aia
 mea post te. **E**t uix iheremia dicit
 te. **E**go no laboravi te seques. **E**t
 idem ait. **E**xque hois no deside
 ram dno. **I**ntroductio regula
 ru. p qd possit agnosci. q pccm sint
 mortalia. et q venialia. **Ar. XXI.**

Non facies iniquu aliqd in
 iudicio. in regula. i ponde
 in mensura. **Leuitici xix.** **F**regit
 vicia forma vtutu pcedunt: et q
 mortifera extati salubria reputant.
Lallidissim? etei hosti. qd p euidē
 tia mala neqz decipare: per appa
 rentia bona conat circūuenire et
 supare. **H**ic iactat r hoc op? est de
 mony meridiani. ut ait bernardus:
 qd teste aplo se transfigurat in an
 gelu lucis. **N**ecessariu ergo e. ta
 dffessoribus q dffitentibus. pfer
 tim predicatoribus: verbi dei. ut q
 anti discernē. que r qualiter. et cur
 pccm extat mortalia: p certis ac
 solidas regulas. **H**ec sup h. nra
 documēta aliq regularia tūqz le
 leges iudiciales qtu dno debe
 rit introduci. **I**taqz pma regula
 est. **E**rgo est con. lege nalem:
 ex suo gne est moile pccm: qnus
 interdū p actus puitate a rois
 pteuotione seu subreptione sit ve
 niale: sicut in ceteris ex gne suo
 mortalibz hoc contingit. **D**orro nam
 lus lex e qua ro pure naturalis bn

Ho

platu intelligunt. **O**bedire ergo o
portet gnaliu decretis. yphozum.
canoibz. qz sumoz potificu. sicut
diuis pceptis. **E**d p doloz nimis
male seruiatur. qz & con ecclie
libertate & contra priuilegia reli
giosoru passim peccat. nec clerici
ia decreta & canones statu suu
regulatores ac coterneces curat.

Quinta regula e. qcuqz no obedit
suo superiori legitiu iurisdictione
sup ipm hnta. in hys q superioris
illius cathedra iurisdictione ac su
perioritate pntur. peccat mortaliter.
Patet ex das. **U**git enim aut omittit
con debitu iusticie: et con uba
xpi qui dicit. **Q**ui vos audit me
audit: & qui vos spernit me spernit.
Et istud petrus de tharento tra sine
z smaru testatur. **H**ic scilicet
pncipibz. iudicibz. pntibus. & pntis p
fideiobus e pcepte obediendu: cu di
cat aplos ad romos. **Q**ui pnti re
sistit: dei ordinationi resistit. **Q**ui
aut resistit dignatione sibi acci
rit. **E**t alibi. **S**erui inqt obedite
dnis carnalibz: no ad oculu tm
quasi hoibz placetes. & pmo p
ceptis iubz aplos i prima sua tra
Serui subditi estote i omi timore
dnis: no tm bonis et modestis: sed
etia discolor. **D**extera regula est. **E**t
qd coniat caritati dei aut pximi
est mortale: qd ia sup copiose onsu
est. **E**t diuinu aplos pma ad cor.
xiiij. clarissime docet. in tm ut di
cat. **S**i tradidero corpus meu ita
ut ardeat. caritate aute no habu
ero: nichil michi prodest. **E**x quo
alexander de halis sup 2. & milh.
antiphodora. i summa sua concludit
qz si quis ex fide i formu & timore

16.

seruili sustinet morte pro fide: ni
chilominu dampnaret. **C**aritas n
est aut vita: nec sine ea pte esse
accepta ac placita deo. **I**do de
hoc mlta affirmat iohanes aplos
in pma sua epula dicens. **Q**ui no
diligit: manet i morte. **E**t iteru.
Omis qui odit frēm suu: homi
cida est. **N**ec solu mortale qd
coniat caritati: sed & qd dicit
te contriat cuiusqz ututi sub p
cepto cadet: qz & hoc coniat
ipsi pcepto: debitu quoqz iusticie
caritatis subditu. **S**eptima regula
est. **Q**uicunqz exponit se discrimi:
peccat mortaliter. **P**atet hoc auctori
te scti augustini id asserentis. **E**t e
sensu. **Q**uicunqz dubitat de aliq
faciendo aut omittendo an sit mor
tale. qz no habz pbabiliorē estia
tionē p vna pte qz pro alia. sed
constat quasi in equilibria: & tunc
facit siue omittit aliquid tale:
peccat mortaliter: & dato qz illud sit
veniale. **T**alis enim fatue habet
se. & cont vera sapias ac prudentia
peccat. **S**uo con iubz saluator. **E**t
tote prudentes sicut serpentes. **E**t
paulus. **P**rolite fieri imprudentes. **H**ic
thos. bonauetura ac alij doctores
dicunt concordat sup qz qz dubitas
de pto. **Q**uoniam an sit mortale: illud
confitei tenetur. **Q**uoniam peccaret
mortaliter: qz illud no esset mor
tale: qz discrima seu piculo spual
mortis seipm comitteret. **H**ic casu
ale homicidii no excusatur: qz
quis estiare pbabiliter potuit.
ex fco suo posse homicidii si tale
quid sequi. **P**rimo scdm bouetura
sup qz distinctione xvi. homo
tenetur ad confessionē venialiu spo

16.

tancez. missos: ne se exponat dis
crimic qz qd plures venialiter pec
care putares peccat mortaliter.

¶ Octava regula e. Quicunq; no
videt probable at piqua morta
liter peccandi occasione: peccat
mortaliter. Habet ex dictis Calis n.
exponit se discrimi: presertim si in
terdu exptus est. scilicet ex tali occa
sione mortaliter corruisse. Sicut
mortaliter peccat qui sine necessita
te accredit ad psonas et loca v
bi probabiliter scit se ruituros.
Et qui aplex tactus et oscula no
deuntur: ex qbus p propria ex
perientia scit se peccasse aut sta
mulatos seu pollutos ee ta gra
uiter. De talibz peccandi occasi
onibz ait hugo de sco victore. Pe
ccatu vitare no potest: qui pec
candi occasiones no vitat.

¶ Nonna
regula e. Non solu peccat mor
liter qui facit op pcepto phi
bitu: sed et qui ex deliberatioe
consentit i delectatione prohibita.
Habet ex dictis xix. articulo. Por
ro ut ait thos de argentina. in
suo appendio: delectio morosa n. pe
ccatu mortale est. Hec dicit delectio
esse morosa: nisi sit ex rone con
sensu. Et quocq; morosa no mo
ra tps: sed assensus. De hoc scs
thomas i prima 2. q. lxxv. ple
nins scribit dices. Quidam posu
erunt qd assensus in delectatione pro
hibita sit peccm tmmio veniale.
Alij asserunt qd sit peccm mortale. Et
ista posio verior est. Utraq; in
aliquo mo concordari potest. Et nat
quis ab gra delecti. uel de cogi
tatione fornicationis. secundu qd ipsa
cogitatio hz roem obiecti: prout

uoluntas aut ro sup pium actu reflect
tatur. uel de actu fornicationis cogito.
Cogitacio aut de fornicatioe non
e de se semp mortalis. sed qm est ve
nalis: ut cu iuuliter inheret cu
peccatu. ymo interdum caret omni
pno: ut cu de ea qd cogitatur ut con
ea sermocinetur uel disputet de eade.
Porro ibi iudicium est de huiusmodi
cogitatioe: at qd de delectatione eam
sequete. Porro assensus i tale de
lectatione no est mortale peccm:
sed assensus i delectatione qd consistit
cogitatione de actu fornicationis
e mortale peccm. Hec et delectio
no origiatur nisi qd affectus hominis
delectatur actu de quo cogitatur:
qm nec delectatur de aliquo: ni
qd suo affectui est conformis. De
nig hys concordat qd rui. de tnu.
asserit aug. ¶ peccm inmens cogi
tationis etia sine uoluntate pfa
endi. ¶ cu uoluntate oblectatio
tus homo dampnabit. Dicitur qd
in summa ppsana ex vrbis thome.
Delectio fertur morosa. no ¶
tmis duntaxat: sed qm circa
eam co deliberas immorat: nec
ea repellit: sed libenter aplectitur
cogitatione. ex qd causatur: que
stat uti aim tangit e repellentia.
¶ Decima regula e. No solu mor
lit peccat qd exequit op prohibitu
sed et ille qui finit pponit hoc facit.
Cal n. uoluntas p ope rputat: cu
i ea fit plena a deo auisio. Hic qd
pe aut ois. scite iudex math. v. Ois
q uidet muliere ad concupiscenda eam:
ia mochat e ea in corde suo. ¶ Pea
i epilari suo ait theonim. Vicioza
e cogitatio: q suggestioi dedit. ¶
sc. ¶ Undecima regula e. Omne illd

no.

ē mōde pccm: qđ pccio pccet dicit
occasione et scādalu pccū mōlis. sū
qđ ē pccm mōlter scādalis.
Dicit ex eo qđ mathe xviij aseruit
xpi. De homi p que scādalu venit.
Et q scādalis aut vnu de pusill' ist'
expedit ei ut suspēdat mola pccina
via i collo eius. et demergat i pccū
dū maīs. Itē dicit gregorius. Qui
corā alio male agit: qtu in se est
illū mīmit. Item q. Vnus q' tot
mōl' ~~tot~~ tot etnis dāpnationibz
dign' est: quot scādalis ex eo. It'
q' thōm' fassus est. Si v' aut
mulier se oruērit et suo ornatu a
hōi i se puorauērit v' q' n' n'
lū malū in sequatur. in eternū
suppliciu patietur: q' venenū pcc'
vult licet nō fuit qui bibeit. Ideo
ait apls. Peccāto i frēs et pccāte
tes. Scāz corū ifirmā: i xpm pcc'
canti. Quāob' ad vitādū scāda
lū pusillorū vitādū et omittēdū
ē qđ salua t'plū vitate vitat pcc'
videlic' vitate vite doctrine et iustici
e. ut ait thōm'. Vel pusilli s' rō
nabilit' in fōndi cur tale qđ fiat
ne inde scādalisent: et si tū non
acq'esceret. scādalu eoz eet scādalu
phariseoz: utpote nō ex ifirmā
ā ignōrātia s' ex malicia magis pcc'
des. Ideo p illud vitādū nō eent
opa bona superrogationis postpōnēda.
ut i r. 2. thōmas testat. Quodēci
regla est. In omi pccō pccm q' pccā
pccat mortalit': qui loq' a tpe opor
tuno nō corripit. Talis n. ē trāst'
sor pccēti xpi iubentis. Si pccāuit
in te. i. te sciēte s' tuus: corripe eū
inter te et ipm solū. Hoc n. fratna
rquit dilctō. Dumozes vō etiam ex
debito iusticie obligātur ad h'. H

qđ loq'ur augustin'. In negligēcis
delinq'itē corripe: peior eo efficiēns.
Et in isto t'ribales v' s' sūq' pau
assim' q' pccēti h' implet. Ideo ā
tisiodoreū. in sua assēit sūma. q' to
tus fere mūdus pccit p' duoz v'io
lationē pccētorū quoz vnu est
de fornicationē vitandā: aliud de
corruptionē agēda. En regula est.
Mōlter pccat quāq' cōn sciam
agit q'us erronea sūt q' ut dcm ē
q' q' contra sciam agit lic' erronea
edificat ad ichennā. qđ intelligend'
est de hys que ex gnē extāt mōlia.
Cuius roem thōmas de argentina
assignās: duo mag' s' in pccō mōli.
Vnu quasi forte penes qđ m dand'
pccm: qđ est q'isio mentis a deo: a.
ē quasi male: pccm ad creatas
q'isio. Qui aut' agit cōn q'sciam
q'us erronea. se aut' a deo: nā
agit et oprobatur qđ pccat deo dis
plicē et corripit. Deu'p'm de hoc
qualit' scā erras licet a obliget
vident' thōs et b'p'ctura durand'
et alij quidā aliq' h' dissentia. ut
infra forsā dicitur. Patadeci
rē est. Mōlter pccm ē. pccāti
mōlter pccāre dicitur sive fa
ue in suo pccō: qđ antiiodorensis
i sūma sua vocat curē tū fure:
pccā tū eo q' s' h'it hongre. deo. debi
tū ei iūe ill' psalmi. Si uidebas
fure curabas tū eo. Vn ad rōnōs
pccō nū apls. Dignū s' morte nō
solū q' faciūt ea: s' etiā q' scēti
unt faciūt b'. Istud nū fū nouē
modis q' dnr nouē pccā aliena:
q' tāgus hys v' s' b'. Inssio silū. q'
sensus palpo r'curas. Pccātiōs
mut'. nō obstās. nō manifestās.
Prim' itaq' mod' ē pccē alteri

tacione aie hominis et in muscipula
et laqueum pedibus insipientium. **Dei**
ergo de tanto suo acceptu et tanta
pueritate. ingratitude atque insipia
iniquitate. queritur deus. Duo iniquos
mala fecit populo meo. uidelicet christianos
qui est plus meus per creationem et fide
non autem per dilectionem et obsequium. loquendo
non absolute de omnibus christianis.
sed de maxima parte eorum. **De** de
liquere sunt sine quo nec per momentum
subsistere possent. cum beneficiis in
cessanter utuntur. et in quo tota
eorum consistit felicitas. Et foderunt si
cisternas dissipatas. id est res crea
tas vanas fallaces exercuerunt co
luerunt et deriderunt et tractauerunt
eis inherendo perfructe. in propriis quoque cor
dibus sperando quasi capacitatis
quiete et locum aduentum ad fidem
et amorem talium verum. **Que** inuenire
non valet aqua. quia in adhesionem et
amore ac delatamento eorum non con
sistit aqua. sapientia uero nec virtus nec
gratia sed uanitas fatuitas et perdi
tio sempiterna. sicut etiam **xxii** indu
citur. **Cor** factum quasi vas fractu
rum. omnem sapientiam non tenet. **Hic**
rursus **ihemue** et queritur dominus. **Quid**
inuenere in me pres vestri in
iquitatis. quia eloignerunt a me. et
ambulauerunt post uanitate. et uani
facti sunt. **Considera** igitur o homo
quod quod bonitatis desiderabilitatis
decoris. suauitatis. opulentie a e
minente inuenit in uniuersis creaturis
spersim aut ipsa. hoc totum in deo est
cum excellentia penitus infinita. **Et**
ce quod impium et puerum est huic summo
et terribili optabili bono perferre hec
vana feda ac uilia et abhominabi
le et exhorrendum est omne mortale pe

catum. quia pillus et amittit homo omnem
deum creatorem et saluatorem. deum totius
salutis sue. et eius offensam. indigni
tationem innumeratam incurrit.
et desinit esse membrum discipuli ac mis
ter et miles christi. fitque seruus membrum
ac filius primo et captiuus dyaboli.
Omnia celestium uniuersa indignationem
metur. et omnino seruatione priuatur.
et brutis deas miles peior viliorque
efficitur. spiritalis mortuus. et tempore facti
dissimulati coram angelis sanctis cadunt.
uniuersis insuper creaturis inuimatur.
quia eorum ac creatorum iniuriam facit.
Pepe qui peccat in principio. forefra
cit et soboli eius. domesticis quoque
et subditis eius. **Ideo** promittitur. ut
cuncte creature in ipsum insurgant.
et creatoris sui iniuriam ulciscant
in ipso. quod et ipse suo factore sunt.
quoniam orbis terrarum pugnabit per deo
aduersus in sensatos. quoniam celi reue
labunt iniquitate ipsorum. et terra
contra eos exurgit. **Inter** uero
clamitat contra ingratus. et ex
petit uisionem de multitudinem et
magnitudinem excessuum eius. **De**
de isto plenior est sermo in sequen
ti articulo. **Articulus xxiii.**

Qualiter quies superni. et orbis iusti.
orbis celestes et omnia elementa. per
et irrationabilia atque inanimata et in
ta clamitauerunt et uisionem exigerunt con

Ras factur dominus ut **iniquos.**
faciat opus suum alienum est
opus eius ut opus opus suum.
pigrinum est opus eius ab eo. **In**
le xxvii. **Scius** ac sapiens
deus. interdum in scripturis pa
tescat nobis imensa et inophen
sibile misericordia sua. ut ne desperet.
Aliqua uero insinuat nobis in scriptis

Summa ac metuedissima sua iustitia sua misericordia non minore: ut nemo persuadere uana et periculosa securitate torpescat. **D**ed unius penset quod metuedum sit iudicium in manus dei uiuentis: sicut cum metu et reuerentia ei iugiter seruiamus. **M** quod autem apud. **V**ide bonitatem et severitatem dei. **E**t psalmista. **V**niuersi inquit uie domini misericordiam et ueritatem iustitiam. **B**erisipramem cum dei natura sit bonitas pura dulcedo imensa caritas infinita. **E**xprehensibilis pietas opulentiissima liberalitas: ita quod gloriosissimo deo proprium est miserum precere et saluare. **H**inc misericorditer prouenire indulgere dilige dare et saluificare oportet deo: ex seipso ex propria natura ex pietate intransita. **B**leisti vero punire uasa dampnare: quod ei ex pietate uisum est et pro demerita nostra. **I**deo psalmista testatur: opus ultionis huiusmodi et rigoris esse alienum et peregrinum a deo. **I**ocando tamen ipse creator omnipotens uidet homines omnia sua peccata misericordia benificencia largitate abuti. **E**t indurato corde sibi esse rebelles: quasi repellit pro tribuati se deo iustitiam ex parte iudicium exhibere: ita quod triumphum ecclesie celestis curare. **A**mpugnandum iustis in uita ista debentibus. **A**queitur de tanta ingratitudine: ita quod multiplici impietate ac duritia iniquorum. **C**ui et sancti dei dicunt alludunt et ferunt. **D**enique ipsi sancti et iusti in eodem zelo zelantur pro deo: et contra sceleratos clamant ultione. **C**uiusmodi uicissim uidet misericordiam proferendam. **I**llis uero contra iniquos allegantibus: iudex summus sentiat. **D**icant deus et sancti in se referunt de iniquis: quod iudex et assessores de rebus. **I**ste docet nos scripta

25.
caoniam. **S**criptum est in psalmo xxxviii.
Cum feceris iudicia tua in terra: **U**stiam discet habitatores orbis.
Eis uerbum ex persona ipsius prophete. **U**el potius scripturam ecclesie: aut conuersionis iustorum proferatur. **E**t est sensus.
O domine impij et perversi iustitiam tuam non metuiunt nec attedunt: **I**ndiu eos peccata non uideas. **C**um itaque ex eorum uis iustam ultione in carnalibus et iniustis hominibus quosdam corum plagando: tunc habitatores terre tam ipsi ita percussit quam alij id uidebent. **P**er experientiam autem eundem huiusmodi obliuio discet. **I**udicare tuam iustitiam: et ipsam corrigere uita. **A**d quod benignissimus deus uidet. **M**iscam impio. **Q**uasi dicat. **Q**uia dubium uidetur ut homines ita pro rigore iusticie doceantur: ideo potius pro pietate supplicatione et dulcore clemencie in formetur. **A**d quod sancti zelo iusticie mox uident. **E**t non discet face iustitiam. **Q**uasi dicat. **P**ro talem pietate non corrigent se. **P**roli ipsi eis miseris: quod non prodest. **S**on enim punit per beneficia emendatur: sed eget flagellis. **C**uius signum scribitur. **P**roam in terra scorum iniqua gessit: id est in sanctos et in ecclesia male uocit. **I**his uerbis deus sententias ut iudex uidet. **E**t non uidebit gloriam domini: id est pro hec sua demerita prouabitur felicitate eterna: nec maiestate et gloria dei uidebit in patria. **C**ui iudicio sancti sententias uident. **D**omine exaltet manus tua ut non uideat: id est pietate iusticie tue declara in impio: ut maiestate et beatitudine non agnoscat. **A**d quod dominus. **V**ideant et confundant zelantes ipsi.

Hoc potius sciatur quia sit gloria mea
u. b. u. d. o. s. c. o. r. d. i. u. t. ex h. g. r. a. u. i. a. s. f. l. i. g. u. n. t. q. u. i. t. a. n. t. a. b. i. t. u. d. i. n. e. a. m. i. s. e. r. i. t. i. Cui scilicet uerbo, applaudit di-
centes. Et ignis hostes tuos deuor-
et. Id est, non solum uiuant pena
dampna. b. a. s. i. f. i. c. a. u. i. s. i. o. n. e. t. r. a. t. e. d. o. s. e. d.
p. e. n. a. s. e. n. s. u. s. i. n. f. i. n. a. l. e. i. n. c. e. d. u. m.
s. u. s. t. i. n. e. n. d. o. Hoc mo. i. h. e. o. h. a. p. m. o.
bedi. a. l. y. p. r. e. d. u. c. t. a. u. e. r. b. a. p. s. a. u. e.
x. x. i. s. e. p. t. a. e. x. p. o. n. i. t. D. i. c. t. e. r. e. a.
q. u. i. m. e. t. u. e. n. d. i. s. s. i. m. i. u. i. u. d. i. c. i. u. f. a. c. i. e. n. s.
s. i. d. n. s. h. y. s. q. u. o. s. n. u. t. t. u. l. o. g. a. n. t. e. r.
p. o. r. t. a. t. q. u. o. s. n. u. t. p. p. a. r. i. t. a. d. l. i. b. i.
t. u. p. r. e. u. e. n. i. a. t. i. p. m. i. t. a. t. r. e. s. t. a. t. u. r. p.
p. s. a. u. a. m. l. o. g. i. d. o. I. a. c. u. i. s. p. s. i. l. i. u. p. a.
t. i. e. n. s. f. u. i. S. i. c. u. t. p. a. r. t. u. r. i. e. n. s. l. o. q. u. i. t.
d. i. s. s. i. p. a. b. o. a. a. b. s. o. r. b. e. b. o. s. i. m. i. l. d. e. s. e. r.
t. o. s. f. a. c. i. a. m. o. t. e. s. u. t. c. o. l. l. e. s. Et o. z. e. e.
p. r. o. t. e. r. r. i. b. i. l. i. t. i. m. i. n. a. t. D. e. a. u. r. a. e. s.
q. u. a. s. i. u. r. s. a. r. a. p. t. i. s. c. a. t. u. l. i. s. d. i. r. i. p. a.
i. n. t. i. o. r. a. e. o. r. u. m. e. t. c. o. s. u. m. a. e. o. s. u. t. l. e. o.
In sup. tam. honore ipsoz. d. n. p.
nationu. s. a. p. p. h. e. a. t. q. u. i. a. p. l. i. c. e. t. e. r. i. q.
b. e. i. q. u. i. u. i. d. i. c. a. r. i. a. p. t. a. t. e. m. i. n. c. e. l.
h. e. m. e. r. u. e. r. u. n. t. i. n. t. r. i. s. z. e. l. o. i. u. s. t. i. c. e.
f. a. u. e. t. a. p. p. l. a. u. d. i. t. i. t. q. u. a. n. d. e. t. u. r. u. r.
q. u. o. d. s. e. p. t. u. m. e. s. t. I. t. a. b. i. t. u. i. u. s. t. i. t. u. m.
u. i. d. e. i. t. u. i. n. d. i. c. t. a. Job q. u. i. u. i. c. e. s. s. i. e. z.
U. i. d. e. b. u. n. t. u. i. s. t. i. e. t. l. e. t. a. b. u. n. t. u. r. e. t.
i. n. n. o. t. e. s. s. u. b. s. a. n. a. b. i. t. e. o. s. D. n. i. n.
p. s. o. n. a. i. s. r. a. e. l. i. m. o. z. u. d. i. c. i. u. s. e. p. t. u. m. e. s. t.
u. i. d. i. c. i. u. q. u. i. t. o. S. i. c. p. e. r. e. a. n. t. u. l. i. m. i.
c. i. t. u. i. d. n. e. q. u. i. a. u. t. d. i. l. i. g. u. n. t. u. e. s. i. c.
s. o. l. i. n. o. r. t. u. s. u. o. s. p. l. e. d. e. t. s. i. c. u. t. i. l. l. a. n. t.
Amplius hys alludes in p. s. o. n. a. z.
s. c. o. r. d. i. r. e. g. n. i. p. p. h. a. r. u. s. s. c. o. d. a. u. i. d. c. o. n.
c. i. n. u. i. n. u. e. n. i. a. t. m. a. n. u. t. u. a. o. m. n. i. b. z.
i. n. i. m. i. c. i. s. t. u. i. s. d. e. x. t. e. r. a. e. i. u. e. i. a. t. o. s. q. u. i.
t. e. o. d. e. r. u. n. t. p. o. n. e. s. e. o. s. u. t. c. l. i. b. a. n. u.
i. g. n. i. s. i. t. e. p. e. u. l. t. e. d. n. s. i. n. i. r. a. s. u. a.
t. u. r. b. a. b. i. t. e. o. s. e. t. d. e. u. s. e. o. s. i. g. n. i. s.

Et iheremias. D. n. e. o. m. n. i. s. q. u. i. t. e. d. e. l. i. q. u. i.
r. u. t. c. o. n. f. i. d. e. n. t. **E**t eurusus. **D. e.** p. r. o. p. i.
c. i. e. r. i. s. i. n. q. u. i. m. i. q. u. a. t. i. e. o. r. u. m. e. t. p. a. n. i.
e. o. r. u. m. n. o. n. d. e. l. e. a. t. u. r. **P**reterea q. u. i. u. i. u. s.
u. i. x. p. h. i. t. a. d. o. c. u. m. e. n. t. a. u. n. i. u. s. q. u. e. r. i.
n. a. t. u. r. a. l. i. t. p. s. i. t. u. t. a. s. i. t. c. i. t. a. p. e. r. p. o. d. i.
q. u. a. u. i. u. i. u. e. p. o. t. e. s. t. a. t. q. u. e. d. u. r. a. r. e. t. i. n.
s. e. d. i. n. t. h. e. o. l. o. g. i. c. a. u. i. t. a. t. e. m. d. s. c. o. n.
s. t. i. t. u. n. t. t. e. r. m. i. n. u. u. i. t. e. u. n. i. u. s. q. u. e. h. o. i. s. z.
e. t. u. i. x. m. u. l. t. o. r. u. m. d. e. m. e. i. t. a. a. b. r. u. p. t. a.
e. t. t. i. a. t. u. i. t. a. e. o. r. u. m. **D. s.** n. a. b. u. n. o. s. p.
d. i. g. n. a. t. c. e. r. t. u. p. o. n. d. u. s. s. e. u. m. e. s. u. r. a.
t. r. a. n. s. g. r. e. s. s. i. o. n. u. m. s. u. f. f. e. r. r. e. z. q. u. b. u. s.
i. p. l. e. t. i. s. n. o. n. s. u. s. t. i. n. e. t. e. u. d. i. u. t. u. s. z.
s. i. c. u. t. i. n. l. i. b. r. o. d. e. d. o. c. t. r. i. n. a. x. p. i. a. n. a. p.
b. a. t. a. u. g. l. p. h. o. q. u. i. g. e. n. e. s. i. s. x. v. d. n. s. a. u. t.
a. d. a. b. r. a. h. a. m. **R**o. n. d. u. i. p. l. e. t. e. s. u. n. t.
i. n. i. q. u. i. t. a. t. e. s. a. m. o. r. i. c. o. r. u. m. **E. t.** e. t. i. h. e.
r. o. m. i. p. b. a. t. p. h. o. c. q. u. i. e. u. d. n. s. d. i. x. i. s.
s. e. t. a. d. n. o. e. g. e. n. e. s. i. s. v. i. e. r. u. n. t. d. i. e. s. u. i.
t. e. i. l. l. u. s. c. e. n. t. u. i. u. i. g. i. n. t. i. a. n. i. **P. q. u. o. d.**
s. m. i. h. e. o. m. n. i. e. t. a. l. i. q. u. o. s. s. c. o. s. d. e. u. s.
d. e. s. i. g. n. a. u. i. t. e. p. s. q. u. o. u. i. c. t. u. r. i. e. e. e. n. t.
h. o. i. e. s. a. n. i. q. u. e. u. e. n. i. e. t. d. i. l. u. u. i. u. m. u. t.
i. n. t. e. r. i. p. e. n. i. t. e. r. e. n. t. t. i. n. p. n. u. m. i. a.
h. o. i. m. t. r. a. n. s. g. r. e. s. s. i. o. n. e. d. s. t. p. s. i. l. l. u. d.
a. b. b. r. e. u. i. a. u. i. t. t. p. c. a. n. o. s. a. l. o. c. u.
t. i. o. n. e. i. l. l. a. a. d. n. o. e. i. n. d. u. x. i. t. d. i. l. u. u. i.
u. m. **D. n. i. h. e. r. e. m. i. a. s. l. o. q. u. e. s. i. n. d. u. a. t. q.**
u. i. d. e. i. s. a. u. t. **N. o. n. p. o. t. e. a. t. u. o. s. d. n. s.**
u. l. t. r. a. p. o. r. t. a. r. e. p. m. a. l. i. c. i. a. s. t. u. d. i.
o. r. u. m. u. i. o. z. **C. u. e. r. g. o. i. n. i. q. u. i. s. t. a. l. e.**
i. n. i. q. u. i. t. a. t. u. m. s. u. a. r. u. m. i. m. p. l. e. u. e. r. i. t. p. o. d. u. s.
t. o. l. l. u. t. e. u. d. e. u. s. d. e. m. e. d. i. o. c. i. t. a. s. e. u.
e. t. u. o. c. a. s. a. d. s. u. u. i. u. d. i. c. i. u. **H. i. n. c.**
d. e. u. t. e. r. o. n. o. m. i. p. r. i. m. o. m. o. y. s. e. s. d. i. x. i. t.
D. n. s. r. e. d. d. i. t. o. d. i. e. n. t. i. b. z. s. e. s. t. a. t. i. m. u.
i. t. a. u. t. d. i. s. p. e. d. a. t. e. o. s. a. u. l. t. r. a. n. o. d. i. f.
f. e. r. a. t. p. r. o. t. i. n. u. e. i. s. r. e. s. t. i. t. u. e. s. q. u. o. d.
m. e. r. e. a. u. t. **I. n. h. o. c. e. t. a. p. l. s. a. d. r. o. m.**
n. o. s. q. u. i. t. r. i. b. i. l. i. t. e. r. l. o. q. u. i. t. **E. x. i. s. t. i. a. s.**
o. h. o. m. o. q. u. i. t. u. e. f. f. u. g. i. e. s. i. u. d. i. c. i. u.

dei. **I**n diuicias bonitatis dei
 et pacie et longanimitatis stepnis.
 Ignoras qm pacia dei ad penite
 tiam te adducat. **E**cclm duri
 cia auct tua et ipenites cor tuu:
 thesaurizas tibi ira in die ire, et
 reuelationis iusti iudicij dei. **I**
 Postreo veritas horu ex reuelatio
 nibus bagide glose vidue deda
 vatur. **D**iquidem in libro celestiu
 reuelationu eiusd scie vidue de
 scripte sut plume visiones: i qui
 bus astante sca feia in spu nar
 ratur quali xps ad celestem ex
 ecritu qarebatur de viciosa ac
 pessima vita xpianoru a sumo
 usq ad infimos. **P**rimo qrens
 ultra modu acrimie conu papa:
 dem contra cardiales, archieps
 topos, epos, et inferiores prelatos,
 tandem quoq pncipes seculares
 iudices: et con vulgry seu laycos.
 Et medu querit contra istos ius
 ta sententiam a pnapie aplox be
 atissimo petro. **I**n quo plura suia
 xps iurat p deum patrem et per
 corpus suum et p spm scm: q
 faciat ultione de eis. **I**stud tamen
 quatit ad id q dicit con cleru
 no est pdicandu plo: **S**ignum ad
 ea que cotra seculares dicuntur.

115.

Et detestabile odibile et enor
 me peccatum existat supbia. **A**rticls
Hicui omis peccati **xxiii**.
 supbia: qui tenuerit illa
 implebit maledictis: et sb
 uertet eu in fine. **E**ccl. x.
 Hucusq de peccato tractatu est
 in i. con. **P**ruo ad pticulata des
 cendendu est vicia: presu ad vi
 pta moria ad q alia reducunt.
 De qbz etiam in hoc ope no n

breuissime reor dicendu: qz i alio
 quasi infita inde hntur. **E**t ea
 q in pna sebut opusculo: qsi p
 modu succicti medualis tagun
 tur. **I**n pms q dicitu qd sit
 supbia. **A**nt ut affert aug: sup
 bia e pmo excellene appetitus.
 h est affectus ppe celsitudinis: pre
 sertim in pntate seu pndetia obti
 neda aut certe obtenta. **H**ec aut
 supbie descriptio ppe dat de sup:
 volutatis. et de ipa supbia stric
 te supra: prout fuit i pns illo
 apostata angelo malo. **P**orro
 supbia plenius ac latius seu
 cotius desribendo. dicit possu: q
 supbia e mordicata extollentia
 seu magnificatio suipius. **P**ro n.
 duntaxat supbi st q cupiunt alijs
 pside aut emine siue preferri:
 sed et qui iamger glatur et ipla
 cet sibi: et mag mendacit aut fal
 laci sentunt de seipis. a alios
 spna. **P**rimo acade possit q
 alijs ex supbia reuereci aut ab
 icet qua alijs preest a eminet
 pratem: q reputas illos sua
 psideta idignos. **H**icq aduert.
 qz ut scribit albuis libro de quoz
 coequis loqns ibi de casu lucifi:
 supbia iquit hpl sumit. **P**rimo
 n. d. gnalis appetitus altitudis
 i quacungq matia: utpote in sca.
 potetia fama hore opuletia a
 silibus. **E**t h supbia ppe appel
 latur tumor. **D**e qua aut greg
 tuoz metis est obstaculu veri
 tatis. **D**ed supbia magi speali
 nancupat amor pny boni. in roe
 auisiois a deo: qz p h. q mente
 a deo auert: iduit qndam roem
 sup. **T**ercio sup: spalissime. d.

a deo pfixu est. **H**ic q' p'nt su
 p'bz q' ultra mesura lege ac regu
 lam desup sibi pfixa extollit se:
 et ea p'fuit q' vires et vires suas ac
 statum suu excedit. Est itaq' sup'ia
 ineffabilis detestabile odibile et enor
 me peccat' qm' ta' precipue inuatur
 maiestati diuine. vid' qd' deo debet
 sibi usurpat: atq' auisione a deo.
 et inceptu preceptor' istud' p' viciis
 vicijs. **P**ri' ipa vocat' regna et
 m' om' vicijs. **P** qd' climac' ait.
Supbia e' dei negatio. deo nu' in
 uento despicio hois. m' temerarij in
 diej. ad demeritioisq' alioz: signu'
 infirmitatis effugatio adiutorij dei:
 p'curfate amene fos suos et ire
 porta p'p'osio vicijs custodia: in
 compassiois adducte luctatrix deo
 contra: blasphemie radix. **I**n sup'
 q' sup' est tam sp'ialiter deo inua
 p'ferri quia et iobediam parit
 eo q' sup'bz sbici et sbesse dedignet'
 idcirco d's iust' fateri sibi p'ia ee
 oem sup'bu dice huiliae xpm'e:
 loqns ad sem iob. **S**i hes bra
 chiu' sicut d's. v' si sili voce tonas:
 diserge sup'bos i furore tuo. et res
 piciens oem arrogate huilia
 v'spice. et os sup'bos et confunde eos:
 abscide eos i pulue. et facies eoz
 demige in fouea. Postreo q'ta
 mala itulit p'ora sup'bia hoibz
 miferis. et q' terribiliter ac mlti
 pliciter deus ops ea v'ndicauit
 in illis: opediose t'agit in ore
 loqns. **S**upbia turri babilois e
 uertit: linguas hoim ibi confudit:
 p'strauit gobia: suspedit amari
 m'fecit nyctanore. pemit' aethio
 chiu'. **A**h'ione cu' exatu suo s'om
 fit: senacherib' in'emit: sedes du

cu' sup'boz destraxit d's: et radices
 q'entiu' sup'baru' au'fecit. **xxv.**
De varijs causis sup'bie. Ar. 19
Uer' van' i sup'bia erigit'
 beru' natu' putat. **J**ob xi'. **P**rele
 rata ista sup'bia. **p**mo orit' ex in
 p'bo et p'iuato sumptis adre. **A**pe
 ex h' q' homo amat se i se: p'iu'
 comitat' q' amat sumpt' ex cel
 letia et honore. **H**ic. cu' ap'ls 2.
ad thothem' t'io. p'ulisset. scito
 q' i nouissis diebz istabunt t'epora
 p'iculosa. erunt hoies amates se
 ipos: mox addidit. cupidi elati.
Sed sup' nascitur ex inuirta et
 ip'ia. **C**onfidatioe suuipius. videlicet
 ex confidatioe alic' excellencie qua
 bz aut h'c se putat' confidando ex
 cellentias p' se no' p' relatione ad
 d'm'. **S** ex ea inuirta et stult' pre
 ferat' se alyz aut despiciat' eos: q'is
 exatit pharizens qui dicit. **G**ras
 ago tibi dne: q' no' su' sicut ce
 teri hoim. **P**recia sciedu' q' bona
 q' habz ho' triumphat' st' ut pote doa
 natue. bona fortunae. mune' grae.
Indu' itaq' gnat' sup' ex confid'
 alicui' eminentie i p'p'is nalibz:
 sicut i hys qui de corp'is p'lihu
 tudie fortitudie. aut ingenij ca
 pacitate stolide intuescunt. **E** noz
 vo' nascitur ex confidatioe excelle
 tie in bonis fortunis: utq' de eis
 q' ex trea opulencia a p'p'ioru'
 potetia a nobilitate vel p'fide' a
 p'p'itabz ituescunt. **A**liqui ex
 confid' g'iuoz. sicut du' quida' q'
 de sp'ali deuotione aut p'fione
 pulsatur hac vanitate. **T**ercio
 causat' sup' ex suggestioe d'pa:
 q' ho' sb'it' et v'fate in eius p'sua

det qd aliqd sit et aliqd magni co-
sistat i ipso: ita ut vir uicinos qm
uassimis apphensibz pps eminentie
ipleat tanq id adurat. **Hic** contra
tales uisibiles suggestioes orat ppha.
Aditatur statim erubescetes q dicitur
m euge euge. **Hinc** suggestioes pes-
tiferes opponat gladiu sps qd est
vbu dei: utpote illd apli. **Cui** se
existat aliqd ee cu nichil sit: ipse
se seduat. **Et illud.** **Ed** hies qd no
accepisti. **Et** aut accepisti quid
gloriaris quasi no accepis. **Et** item
quod salomo fatur. **Rescit** ho an
amore sit dign' an odio. **¶** **Ex**to
ex fama seu laudibz fauoribz ve-
nerationibz seu obsequis hoim sibi
ipensis. **Hic** in magnibz nobilibz
potentibz et qbusda melans: solet
dignabilius regnac' supbia. **Inq**
ioas rex isrl' delinuit obsequis ipna-
pi. atque eunt uoluntati eoru elatioe
seductus: intm qd dei cultu relic-
to pdola coluit: p qd deus tradidit
eum ac pplm suu hostibz suis. **Hic**
quoq' herodes agrippa sedes pro-
tribunali in regia ueste. cu no
naretur ad pplm delictus uassi-
mus lau' turbe. que eu t'p deum
qnda extollebat. statim ab agelo e p-
cussus: et asupe' a omibz misabi-
liter exspirauit. **¶** **Immo** iterdu co-
rigit uiru uirtutu tali elatione
ad hora seducant de ezechia regi
scissio ostati. **Cu** n. balida rex ba-
bilois misisset ad eu solepne lega-
tos ut interrogaret eu de porteto qd
acciderat s' terru. h' est. de miacu-
losa solis retrocessioe. p ipz p'acta:
lecta e ma' gla uides se ita magni-
ficatu a do. talit'z famatu: etiaz
apd reges gentiles i longinquum.

Hinc pce laudatus e homo. potis-
sime ipfectus ne itumescat: p'senti
cu in ecias' septu sit. **De** laudes
hoim in vita sua. **Mempe** cu aor
et odium putat uois iudicium. et ho
nodu sincer' spital' nimis amet
seipm: ualde facile credit et ac-
tescit vobis et suggestioibz lau-
datur eu: u bona que hz maiora
q' sibi arbitrat. **Ideo** chyma' loq'
q' sup' e ples laudu. **Et** rursh. **¶**
ipm laudat: uenenu ei propinat.
Ideo dixit ps. **Oleu** aut' patris.
id est. medatio adulantis: no im-
pugnet caput meum. i. metes mea
nequaq' delectet. **Porro** uir sapi-
ens u p'fius. qnto pl' ab hoibz fa-
matur et collaudat: tato pl' seipz
huliat. **¶** **Tato** apli' occulta dei ve-
retur iudicia: et ab omi elationis
amena se tuet: scies t'p'ie dona
dei esse bona. p que ipe paup lau-
datur. **¶** **Ex**to orit' sup' ex ali-
quo ope ab homie fco. qd ipe qsi
p'pui aliqd opinat: quoad mo-
uas rex isrl' dixit p' m'etnucios
amasia regi iuda. **Paussisti** edo:
ideo erigit' cor tuum. **Cui** ela-
tioni obiciam: q' omis p'as
o'is atto laude digna a deo est
ipsiq' e assibenda. **¶** **Non** e n. p'as.
De sp'ibz supbie. **In** a deo.
Omin' exa. **Artic' 20.**
tuu cogitauit hoc. ut det
heret' sup' omis gloie: et ad ig-
nomia: deducet' uniuos iclitos
tre. **¶** **Psalm' xxii.** **Spes** supbie a
liqn distinguuntur u assignantur
peres diuinitate s' directori. **¶** **Diaz**
alia est supbia itellcus: alia vo-
luntatis: alia appetit' sensitui-
uascibilis: **¶** **Aliquando** uo iux dicit

28.
suarē obiectoꝝ. Et ita alia ē sup
bia orientoꝝ: alia viciū: alia
edificioꝝ. In eodē autē scdm actiū
distatatem: sicut gregorius assignat
quatuor spēs supbie. **P**rima ē est
mare se a seipō hē qd hē. Et quous
vix aliquis sit ita pūsus. ut igno
ret omne bonū esse a deo: attame
mēt tā ingrate q̄ aūse. tā intio
rate atq̄ iactāter se hnt. q̄ putet
a seipō se hē qd sūt. pū ac hnt:
similes supbissimo pharaoni. cui
p̄ ezechielem dñs ait. Audi pha
raso diaco magne. qui dicit: meus
ē flumē. et ego feci meipm.
Secūda spēs est attribue ppis me
itis magis q̄ grē dei. bona q̄ hē
quis: que sūt sup: pelagianoz.
q̄ asseruerūt. homē ex nālity suis
posse mēti vitā btām ac iustifi
cari. Contra qd ait saluator. In
me nichil potestis face. Et apls.
Nemo potest dice dñs ihs: nisi
i spū scō. **O**zee q̄ dominus xii. cō
testatur. Perditio tua ex te: in
me timō auxiliū tuū. **T**ercia ē
iactas se hē bona q̄ nō hē. Et hē
ē magis p̄orsus ipectas p̄ fatu
tas infinita: cū et vītes q̄ hnt
sūt potius occultāde. q̄ sūt in ipō
ē qui hē eas. Tales fuerūt scribe
et pharizee. qui dixerūt ad xpm.
Nūq̄ nos ceca sumus. **Q**uibus et
ipē locut⁹ ē. Vos estis qui iustifica
tis vos corā hoibz: dñs autē nouit
corda vīa. Tales demū sūt os ypor
te: de quibz iob xv. fertur. Cogre
gatio p̄pocritariū steril. **Q**uarta
spēs est: singulariter uelle videri a
liq̄d boni hē. alijs spēs. utp̄ i ver
bosis ac sciol. qui p̄ celsū suā iactāt
sciām: ut q̄ soli appareant eruditi.

aut cetis doctiores. **Q**uorū viciū
vix dici p̄ illud iob xxvi. Cuius
prudētiam tuā ostendisti pluimā.
Et rursū iob xi. cōtinet. Nūq̄
qui mltā loquit nō audiet: aut
vir verbos⁹ iustificabitur. **I**tem
didit supbia i sup: intioꝝ et
extioꝝ. **S**upbia intioꝝ incitue
in quatuor potentis aie: scz i po
tētia ymaginaria: i appetitu se
situo irascibili: i intellā. et i vo
lūtate. **S**up: ymagi: est appre
hensio sensitua itioꝝ: q̄ homo
de seipō sentit nūq̄ solum. q̄ntū
ad ea q̄ cadūt s̄b sensu: seu q̄ntū
ad t̄palia carnalia et terrena.
extollendo se de p̄ntela. opulē
pūchitūdie. eloquentia et simi
libus: et i talibz magnifice ymagi
do de semetipō. **S**upbia appeti
tus sensitui irascibilis est. ad ta
lia tumide affici: appetēdo i tali
bz ppriā excellentiam: uel ad
q̄ntam et p̄ntes extollēt amādo.
Supbia vō intellā est. p̄ sup
ore iū. q̄ntū nūq̄ magna scitē
de seiet de imācialibz et sp̄italibz
bonis. se in se extollē. a p̄pūde
alios: puta de iūgenositate. sc̄ia
sapia. vīte. et carismatibz grāz.
seu iūgenite idolis elegātia: a
vigorositate. et iūuadi. **E**xerciti
cia itellāalia ac sp̄italia. **S**up
tatem uolūtatis ē. ppriam i tali
bus excellētā inordināte appetē
ā amare. **N**ā bonis q̄ntis q̄
p̄ abuti: et de optis supbire.
Vorro quous intellēs et vo
lūtās. dicit respiciant p̄ obiec
to abstracta ab hic et nūc. seu a
matia et appenditijs eius. sp̄i
talia q̄ i corpalia ac diuina:

positioe eius cognosci potest superbus.
Tercia est superbia colli et ceruicis
de qua **eccl. xxiii.** eterna sapientia
prestat. **Supbor** et sublimi col
la: pua virtute calcanti. **Hic** et
job xv. legitur. **Cucurrit** ipse adu
deum erecto collo. **Hic** scilicet ait **ihos.**
Nihil a iuuentute didici ita vi
tare: sicut etiam collo et superba cer
uice recede. **Est** et superbia pedu.
in incessu et choracis: superbia ma
nuu et brachio: in extendendo
et ventilando: iuxta **1. job xv.**
Letedit impius contra deum
manu. **Uti** in alijs membris ip
issima cordis elatio se demonstrat.
De quibus omnibus **ysaie. iij.** dñs
loquitur. **Pro** eo quod eleuate se filie
sion: et abulauerunt collo erecto. et
nuda sunt oculorum: ibant et plande
bant et opposito genitru recedebat: de
caluabit dñs vertice filiaru sion.
Et **sophonie primo.** **Visitabo** super
omne qui arroganter ingreditur.
Et **amos vi.** **De** quod opulenti estis
optimates et capita populo: in
dietes populi. **Amplius** superbia
cordis in ore seu lingua potissime
multiplex ac dampnabiliter demerit.
per vba presumptionis atque iactantie:
per vba laude: per vba studio
sa inuidiosa irrisoria et alios dñi.
Intendit quomodo per taciturnitate:
ex petitione vel alioru impu
sione. **Itē** in caru discatu mun
danoque vocis: in clauore et cachin
nacione ac vobositate: de quibus ait
psalm. **Disperdat** dominus vniu. labia
dolosa: et lingua magniloquam.
Et **trurs.** **Os** eorum locutum est superbia.
Hic **eccl. xix.** scriptum est. **Umectis**
corpus et visus detur. et ingressus

29.
hominis enunciant de illo. **Hic** re
frenano lingue ab omni superba lo
cutione. et indignabunda et tumi
da taciturnitate. est valde necessaria
ad salutem ipsam. **salon** prestatur.
Qui custodit os suum et lingua sua:
custodit ab angustis animam suam.
Amplius superbia que consistit in
exterioribus rebus. est multiplex. **I**
Prima consistit in uestimentis. In
quibus potest esse excessus in multi
tudine: profusitate. mollicie for
matione. expolitione. scissione
fractillatione. ac alijs. **Ad** que omnia
danda. quibus christiani debent
meito excitate: quod scilicet scriptura
et scilicet pres in seriose et copiose
reprehendunt cohiberi et adempnari
heo omnia. **Itē** et in euangelio x.
Ecce que mollibus uestimentum in
domibus regum sunt. **Et** dicitur. **Ta**
les autem non sunt de nullo peccentium:
et incedentium per artem ac asperam
viam salutis. **De** diuite que dñp
nato enarrat. quod iduebat pur
pura et bisso: tunc dicitur: talis est
regem alij ipenitentium uestit.
Denique beatissimus iohannes baptista pre
cepit. **Qui** habet duas tunicas: vnam
superflua dei non habet. **Et** et glo
sissimus apologetus petrus. in prima sua
scribit canonicam. **Mulieres** sordite
sunt viris suis: quarum non sunt exterior
capillatura. et cridatio auri
et argenti: aut idumeti uestimentorum
cultus. **Has** que elationis iubet prima
thoma dicitur. **Volo** inquit mulieres
orare in habitu oris. et humili et
modesto ornantes se non tortis
ceruicibus. aut auro aut margaritis:
et ueste preciosa. **Et** alibi generaliter
ait. **Hentes** uertum et quibus regantur:

his stenta sim? Deniq; teste
gregorio euāgelica ista p̄ceptū
magis cōcernūt viros q̄ feiās
et iuuenes poti⁹ q̄ puellas;
ita q̄ vi & adoleſcētes q̄m p̄
cānt i sup̄fluitate. cuiositate.
p̄ciositate. ornatu⁹ uestiū. q̄
puelle et femine. **It̄ n. greg.**
Denſate q̄le p̄cōm sit hoc in
viri⁹. a quo pastor eccl̄ie cura
uit prohibē etiam feiās. **Inſi**
ſcūs basilus atq; abrosius
dicūt. **Quidi uestimētū est**
q̄ recludis: et tātis rapis.
quātis sicare deberes. **Vide q̄**
quale p̄cōm sit h̄c tres. q̄tuor
a plures tabbardos togas dy
plopdes: q̄liter cōn talem cla
mabūt i die iudici⁹ nudi ac pau
pes. qui frigore affligūt. **Ex**
aut̄ plene exp̄mē. aut̄ digne
queat deplāgē. q̄tū miseri fi
li ac filie huius mōi carnales
mūdaniq; homiēs peccēt in
abusiōib; ac vāciūtib; uestimē
tōrū: nūc in nimia breuitate
ita ut si modice curuēt se vide
antur an̄ et retro: nō in nim
a lōgitudiē. nūc i nimia apl̄
tudiē nūc in nīa strictitudine.
nō in vāciūtiā fractillatioē.
ſcissura a p̄foratioē: i quib;
orb; vidētur magnis irisi q̄
uestiti: itantū ut etiā a inde
is ac ſarvagenis iuste irvideā
tur. **Quo s. p̄ iohelē d̄s hor**
tatur. **Quidue corda ur̄a: et nō**
uestimēta v̄a. **Et in eccl̄iastio**
ſēptū est. **In uestitu ne glorie**
ris uq̄. **¶ Dōcā sup̄bia et**
exteriora corpalia sita con
sistū i or̄mētis. que ultra est

sup̄ uestimēta ad p̄cōm corpib;
de quib; nūc aliq̄s tactū est.
Unde v̄ s̄s doctor martir ac p̄
sul cyprian⁹ differuit. **Mulie⁹**
serico & purpura idute: xp̄m
indue nequeūt. **Auro & m̄rga**
ritis atq; moilib; decorate: or
namēta cordis ac corpis p̄dicēt.
¶ Immo ut glōsius affirmat
i h̄cō: femie et puelle ita se orna
tes sūt rethia dyaboli. ad capien
dū et interficiendū aiās iuuenū
ac virorū. **Deniq; ad vitandū**
h̄c om̄ia sufficient̄ inducē potest
ac debet: q̄ idem terribilit̄ ait
i h̄cō. **Vir aut̄ mulier ornate se**
uestiens aut̄ om̄as. & suo oīu
oculos hoīm in se p̄uocāt: q̄uis
nullū malū inde sequatur. tūc
etnū suppliciu⁹ patiet̄: q̄ p̄cis
venenū p̄buit. q̄uis non fuit
qui biberit. **Ex quibus verbis**
probat̄: q̄ hoc sit mōile p̄cōm.
¶ Obi nichilomin⁹ est pensandum
profūdus: q̄ si hoc est mortale
p̄cōm: q̄ quocūq; aliq̄s uel a
liq̄ ita se uestit & ornat. peccat
mortaliter. **Quia ut p̄bat̄ ar̄**
v̄nitas motus seu actionis aut̄
rōē v̄nitate mobilis. v̄nitateq; t̄ps:
et v̄nitate terminū ad quē. **Tot**
ergo mōilia vicia icidūt: q̄ tam
frequent̄ a certe cotidie ita se or
nant ac uestiūt: et tū mltis hoīb;
p̄p̄nāt venenū. hoc ē sc̄dali.
Directā occasiōem: et hoc fact̄
in locis et sub diuis̄ officio. **¶**
iſelicissimi amatores s̄u huius:
quousq; nō exp̄giscimū ad aiā
v̄arū salutem. **¶ Nōne ultus se**
minens et puellaris aspectus p̄
se solū satis tēptatū est viri

ac adolescens? a mure tempore
 est puellaru ac mulieru. utiq
 virilis iuuenisq forma ac fa
 cies. **E**td q' note est hys super
 addere irritamenta libidinib' q' co
 opari deomib' ad mutua aiarum
 neatione. **S**i n. de crudelissimu
 reputatur. qui acutissima excogitat
 q' fabricat ferramenta ac arma.
 ab amicos iustificandos iuste i cor
 pore. quo no crudelissimu sui te
 fendi q' prefatis modis se ornant
 ac uestiunt ad puocandu oplacencia
 sensuale ac letale libidine. **E**t
 dato q' h' idcirco no faciunt. tñ
 ad min' discrimi se exponit. neq
 a specie mala se abstinere. neq a
 scandali occasioe se retrahunt. **I**d
 circo sūt insipientes. q' diuinus sop
 turis inobedientes. et vn' aliu ve
 natur ad morte. **A**pl's aut. **I**n esu
 scandalizat' frēm meū: nō man
 ducabo carnes meas: cū in esus
 carniū nō sit ex se scandalizatiū
 peccatū. **E**t magis q' cū curioſ
 uestit' suis oſtus scandalizatiū
 sit scīm' iunq' ne uti deſ' quis
 huuſcemot' ueste aut ormento.
 ne q'piam scandalizet. **P**roterea
 penset qui p' aut uile. q' scāda
 lizatiū et puocatiū excet li
 bidis. ſuetū nūc gen' uestit' v'z
 breuis togā ab vno latē prius
 apta super dyplōyde: ita ut corp'
 vni an' ea retro in locis v'cūdiōn
 bz assidue a femis aspiciatur. **Q**
 si femie et puelle sic eent' uestit'
 q' earū corpa i locis talib' etiā
 videret' a viris q' quid in gignet
 libidū. **E**t nōne femie tā pne. p'
 a puocores st. ad cupie motus ut
 vni. **J**ohānes apl's aut. **M**undus

i maligno positus ē. **I**go aut pl's
 alijs dico: q' pene totus mundus
 i amecia vers' videtur: ita ut
 vix pauassimi repiant' qui velit
 antede q' acta sū via vite: qd' ite
 p'neat n'cariū. **P**rostat' ad salute.
Merito dicit' saluator. **D**e mūdo
 ab scādat': ne uob' diuitib': q' de uob'
 qui videtis. **A**dhuc at nūc aiā sū
 sit corp' n'ca uestiedū ac regedū
 est corp' ut expediat aie: nō ad
 uoluptate sed ad neccitate: nō ad
 oīu sed ad frigidis ac caloris lesi
 one vitāda. opariēdaq' erubescibi
 le nuditate. **Q**uod si thoriales q'
 iungales se deceter p'nt' ornac. ad
 oplacēdū inuice sibi i dno. ad vi
 tād' piculū in xpave. h' tamē d'z
 fieri saluo iure diuio: n'ca ne aliq'
 scandalizent' dicit'. **E**t si idcirco se or
 nat'. cur mag' se ornāt' dū scōsa
 domū egrediat'. q' dū sil' sūt domi.
Proterea quia iſipia. quia p'ſitas
 est. vile ac sordidū moitūcūq' cor
 p' sic uestire ac p'ornare. et no
 bile rōnale ymorlemq' aiāz deb'
 p'are negligē scandalizac. **N**on
 estimet' viri aut femine ita uesti
 titi: q' oīes eorū exaudietur a dō.
Pm' in ecclia q'ui' cōn se cōtat'
 deū: que ibi p' scādala mutua
 guissime prius offendūt. **H**ec
 contra supbiā uestitus et ormen
 tor' breuē tacta st. **T**ercia ē
 supbia lectoꝝ. **I**n lectis quippe ve
 prehensibilia sūt nimia multib'
 ingratudo. p'asitas atq' mollicies.
Ad deū oīm' atēptū debz idure
 cōsidatio lecti in q' obyt xps: pū
 patibuli crucis. **D**em q' corp' tuo
 i sepulchro ponet' et tior lecti
 tartarei: atq' qd' dno loq'ur. **I**os v'.

Ve uobis q̄ dormitis in lectis e
burneis: & lasciuitis in stratis
uobis. Et rurſus q̄ tota diſſatio nra
debeſſe p̄ualis ac huilis: afflic
tioneq̄ corpis. **Quarta** e ſupbia
facilis: hoc eſt facilis ſupſtiam
utile aut imorigeracōem h̄re:
ex de eius obſeāo aut ſeāla gra
dere. **Quinta** e ſup̄. nimioꝝ. i
quibz rephensibilia ſūt ferculoꝝ
exaſitio & multitudo: & iuitatio
diuitū non egenoꝝ. **Sexta** e
ſupbia uſiliū: in quibz nimia
precioſitas. niſoſitas et ornatꝝ
rephenduntur. **Septima** e ſupbia
in equitatis: in quibz mltitudo
& i pingua. imodata equoꝝ: &
precioſus eorū ornatꝝ culpabi
les ſūt. **Octa** eſt ſup̄. edificioꝝ:
i quibus hec ead̄ redarguit̄. cū
et p̄ yſaia dñs dicat. **Be** q̄ iui
gitis domū ad domū. **Utanda**
ergo e in oibz iſtis ſupbia: atq̄
in cūctis huilitas obſeruāda.
Abhuc de quibusdā ſpebus
ſuperbie. Articulus xxv.

Quid ſupbia tria et cinis:
Eccl. x. **Supra** oñſū eſt
quodmodū iterdū ouat ſupbia ex
ſtudioſe donoz̄ nate: quoz̄ ex
bonis fortunē: ſub quibz p̄phēdū
tur bona ecclie. Aliqñ ex donis
grē: ſb quibus intelligūt et do
na glorie. **Porro** doā nate. du
plicia ſūt. **Prima** quedā ſt corpalia:
ut fortitudo. ſaūtas. p̄chri. agilitas.
bona cōplexio: et aliquo modo n
nobilitas atq̄ libtas. **Queda** uo ſt
ſpiritualia: quoz̄ aliq̄ ſt innata: ut
acumē i geny. tenacitas meōre.
habilitas ad uirtutes: robur ſuſtine
di diuitius exercitiū ſpūale. vigor

Synderesis. **I**nter h̄ autē nonnulla
ſe hnt medio mō: ut igenita ama
bilitas. acceptabilitas preſentia.
ſuauiſas morū et affabilitas q̄dē:
atq̄ faciūdia. **Cetera** autē ſpiritualia
ac naturalia bona ſūt acchiſita: pu
ta ſcē ac uirtutes p̄ ſtudiū & labo
rē adeptē. **Diliter** bona fortune
extāt duplicia: utpote corpalia.
ſicut diuitie & deliciae. atq̄ honores.
foris exhibiti: ac ſpiritualia. ut aut
toritas **placure. dignitas preſide**
tie: uiriſdictio iudicialia. **Coſor**
miter bona grē duplici: eſſe nos
ſūt. **Prima** quedā ſt dona grē gra
tūfacientis: que ſt bonis diuitꝝ
at. **Alia** autē ſūt dona grē gratꝝ
date: q̄ bonis ac mal̄ hoibz iue
niūtur dñi: ſes grā miraculoꝝ.
p̄phetia. donū linguarū. **Itaq̄**
iuxta ſcōꝝ p̄m doctrinā. ſupbia
q̄ aliquis ſe extollit de corpaliſ
donis nature. eoz̄ q̄ actibus. i q̄tū
ſūt nālea. t̄mō uocatur carnal
ſupbia: ſiliter et illa q̄ oritur ex
corpaliſ bonis fortune. **Talis** q̄
pe ſupbia e groſſa ac rudis. atq̄
de minimis rebus: et cōpetit illis
qui oīo puſilli ſunt: & nichil hnt
de ſpūali intelligētia ac uirtute.
Alia tñ que e de bonis fortunē. car
naliſ & rudior eē uidetur q̄ illa
que e de donis nature: q̄ bona
fortune ſūt inſana & incerta. au
ferriſ p̄nt ab alijs. **Hinc** unū
tra ſupbia iſta remediū eſt. cō
ſiderare q̄ pua & uilia ſūt h̄mō
bona: reſp̄tū ſpūaliū & interior
bonoz̄. **Porro** iſta ſupbia p̄
pue ineſt diuitibz nobilibz ac po
tentibz huius mōi: q̄ nō niſi ex
teriora atq̄ carnalia ſuētur.

Iudicio de talibus quasi nullius
 se potest extollunt se uehementer:
 nec attendunt quod multi inferiores et
 pauperes ac deuoti. quos ipsi pauperes
 dicit ac signant. multipliciter eos ex
 tellunt in interioribus et preclarioribus
 donis nature et gratie. **Hic** in libro
 de actibus dei asserit augustinus quod huiusmodi
 dona exteriora. ut pulchritudine
 opulentiam eloquentiam et similia. deus
 frequenter magis credit reprobis et
 iniustus: ne multum reputentur
 aut cupiant ab aliis et bonis.
Porro superbia nascens ex spiritalibus
 donis nature aut gratie. spiritaliter
 vocatur: et est magis occulta sub
 tilis ac periculosa. potissime illa
 que est de gratie donis: que etiam
 secundum cassianum et climacium sepe
 ualde infestat viros virtutum. et
 quasi perfectos. suggerens eis ut de
 spiritalibus donis gratie sibi collatis
 inaniter gloriarentur. seu alijs prefe
 rant se. et quasi perfectiores despi
 ciant ceteros: uel certe ut talia
 bona non solum ascribant precati
 uis ac gratie saluatoris: sed et
 suis uiribus meritis industrijs atque
 laboribus. **Cuius** huiusmodi ualissime
 elatione cepit sentire: permittitur
 tur frequenter iusto dei iudicio cri
 tales temptationes incidere: quod
 sanctus iheronimus de aliquibus recitat ab
 stinentissimis heremitis. in primo uis
 uisum. **Postremo** ut ait sanctus
 bernardus. adhuc dum inuenit superbia
Una que tangit incipientes. et
 iam aliquantulum proficientes: quibus
 elatio uana solet suggerere ut
 aliquid magnum se agere arbitrentur:
 uideantur cupiant et estimet quod mul
 tum reputarentur ab alijs. si sciret

quanta et qualia habeant dona et opera
 uel ut temere iudicet ceteros. uel bonis
 sua propaleat: aut suspicetur
 quod non ex sola misericordia aditoris. sed et
 pro suis meritis sortiti sint talia.
Alia uero est superbia. que profectoribus
 est molesta. que tamen a uiris uere per
 fectis facillime exsufflatur. quoniam in
 seipso uberius sunt excepti. quam ineffa
 biliter magis sunt deficiosissimi. impoten
 tia. fragilitasque nature. si modice
 reliquatur a gratia. **Hic** libro
 de institutione primam loquitur cassianus.
Proferam suam primam. qui uiam
 et quietatem perfectionis desupererunt. non
 uerbo iactantia: sed possidentes eam
 uero opere ac spissimam ueritate: et uiderunt
 docueruntque eam proprijs experimen
 tis. et exemplis ceteris. **Constat** enim
 neminem posse pure emundari a capi
 talibus uicijs: nisi intelligat ac
 fateatur. uniuersum suum laborem atque
 conatum ad hoc ipsum non posse suf
 ficere: nec purgationem ac perfectionem.
 posse quamquam obtinere: nisi dei mise
 ratione ac adiutorio operetur.
De filiabus superbie. articulus
Enunt eos superbia: **xxviii.**
Opti sunt iniquitate et impietate
 sua. **De** lxxij. **Quoad** in
 scitia et quasi dicitur. recitat sanctus thomas
 quidam ut cassianus ait. **psidornus**
 considerans superbia ut est uicium
 capitale: dixerunt eam esse unum de
 de uis capitalibus peccatis. **Sed** uero
 gregorius eam considerans secundum quod habet
 uniuersalem influentiam super uniuersa
 peccata: posuit eam non esse capitale
 peccatum: sed uniuersorum uiciorum re
 gina ac mater. et capitalium uiciorum
 originem: ita quod multitudine
 omnium generat uiciorum. et matrem quam

16.

occupat: cunctis capitulis: necus ipsi.
Porro secundum utriusque positionem ipsa de
testanda superbia est vicioz origo: et a
magis directe et committitur sequitur
ex ea: filie eius sunt vocata. **H**oc
in summa virtutu ac vicioz assertoria.
Superbia est quasi rex vicioz: et
habet coronam sed maledictam: de qua
psalmus xxxviii ait septima. **D**e corone
superbie. **E**uenit admodum etiam rex non
solet solus venire: ita superbia non
venit sola ad hominem: sed tunc rex gratia
de seculo adducit maioru societatem.
De superbia nascitur hebes: scilicet
mata: detestatio iudicia obositas: iac
tantia stentio et humilitate. **D**ecto
bignat. **I**niciu inquit omnis peccati
tocus peccationis est superbia. **P**ea
qui salutem tuam appetis operari: ad
uersus superbia super caput tuum signum
crucis memeto habere: ne in superbiam
eleueris. **D**enique teste eodem: ex su
perbia oritur curiositas: leuitas me
tis: septa leticia: singularitas: stul
ta securitas: arrogantia: qua homo
alijs se proponit: presumptio que homo tendit
in ea que vires suas transcendunt: ex
cusatio proprie iniquitatis: inobedia
seu rebellio: intractata libertas: et
consuetudo peccandi que dei preceptum
includit. **C**limacius que filias superbie
expmies: progenies inquit: seu filie
superbie sunt: spiritualium ruina: ira: detrac
tio: amaritudo: furor: claudis blasphem
ia: ypocrisis: odium: inuidia: con
dictio: proprie quoque voluntatis compla
centia et regulatio: insinabilitas
seu idocibilitas: et inobedia. **I**terum
climacius scribit. **I**niciu superbie est
finis vane glorie. **M**edium vero superbie
est contemptus proximorum: et proprie bonorum
appalans inuerecunda. **F**is autem super

est negatio adiutorij dei: et extollentia
proprie sollicitudinis ac diligentie: mosque
demoniacus. **V**idi quosdam ore gra
tias deo agere: et quasi ex propria pru
dentia seipos extolles. **V**bi ruina
aducit ac pergit: ibi superbia an
tea tentorium fixit. **A**lii sapiens de
seipso condicere: vehementer: sed hu
militer sapiens et condicere nescit. **D**e
dignatur cyprus prope super terram: et
superbus dedignatur possidere obiciam.
Dixit altus corde: desiderat principatu.
Item superbius senex scis ac sa
piens admonuit ne superberet. **I**lle
vero excecatur: et indit. **I**ndulge pro: su
perbus non sum. **C**ui senex. **E**uam e
videntore ostensione superbie potest
o fili mi exhibere: quod dicit superbus
non sum. **N**oli altum arroganter sapere
de te: cum sis terrenus. **S**icut n. de ce
lis eieci sunt: cum eorum imatiales.
Dicut tenebre sunt aliene a lumine:
ita superbus ab omni virtute. **S**uperbus
non indiget demone: ipse enim. **S**uperbi
scis est demon et impugnator. **H**er
climacius. **P**reterea ut docet cassianus.
superbia facit hominem asperum et imi
torem: tuncque peccat: ut dicitur: et in
opis fit predicatio: visus est hinc in
confessetur: et salutabilis que suscipiens
spuria de gutturo sicco traducit: di
giti eius ludunt: et uniuersa corporis
membra hinc illucque mouentur: quasi
scateant: vermibus aut acutissimis
sudibus inheret. **E**t queque simplex
sermo ad audientium edificacione
protulit: ob sua suggilla: sunt
esse prolatum: totoque ipse quo spi
talis vite examinatio vetilatur.
ipse suis suspiciis occupat: et cum
vniuersis deum sit: uel quod sermoci
nata obiciat: ita se periclitatur.

Sicq; spiritalis collatio nō solū nil
 pficit ei: sed maioris pccā ac cō
 dēpnatio: fit ei occasio. Dem̄ sūt
 in eo excelsa uox. rigidus sermo.
 amara facies. turbulenta r̄nsio.
 incessus erraticus. lingua loquax. nec ta
 citurnitatis amara: nisi dū cont
 pximū indignationē aut iracōrem
 concepit. **Hec cassia?** In sup
 aug; s; genesim ad leām. In
 uidia inquit sequit̄ nō precedit
 supbiam: nō n. cā supbie ē inui
 dia. sed econ. Cū enī sup: sit aōr
 pprie excellentie. iudicia vō odiū
 felicitatis aliene: qd ex quo nas
 catur. i. p̄mptu est. Amāto eteni
 aliq; ppriā excellentiā. inuidet uel
 parib; q; ei equat̄: uel superiorib;
 q; ip̄e eis nō equatur: a infelozib;
 ne ei equent. Ecce quot pestiās fi
 lias parit h̄. Sceleratissima & malefe
 cūdissima n̄r. Postreō cassimū est
 q; quāto q; maior ac dignior: in
 ap̄is oculis. tāto iuriā sibi. illa
 tā graui; pōderat̄: maiorēq; re
 putat: acruis q; ulcisa conat̄. Et
 ita ex supbia oriūtur ira. ipaciā
 idigna: us inuiriā plūo. Supbia
 q; vult p̄ alijs appare ac reputari:
 iō indiget multis & facit magnas
 expēsas. **Qd ex ea nascitur a**
uariā: dem̄ gula. luxuria saluē
 i appetitū. & regē accidia. **Imo:**
 supbi erubescūt aliq; adūstatis
 sibi illate eq̄nimit̄r toleare: et
 q̄to supbiozes existūt: tāto iuriā
 sibi factā q̄uis sit modat̄ imode
 rātus ulciscūt̄ si possunt. **xxix.**

De remedio con supbia. Ar. 19

Otes dñi exitiū sup oēm su
 pbū et excelsū. & s; omnem
 arrogantiā. **Psalm 137.** Ad detestatiōes

Fugā et odiū vnūse supbie: **imo**
 valet. q; xps in toto euāgelio vbo &
 exēplo sime detestat̄ est. vitupauit
 et dēpnauit supbiā. **Da** ip̄e i tota
 vita sua i isto sclo. i omi hūilitate
 paup̄tate detectioē vixit: & ceteris
 p̄dicauit. q; ois qui se exaltat hūi
 liabit̄. Cū ergo n̄ sit seru; maior dō
 suo: cur supbit̄ pccōr vilis. vas feclū
 homo icōris. destitūsitatib; plen; &
 p̄ que deus maiestatis tm̄ excina
 niat̄ seipm. **Secūm** con supbiā
 r̄mediū est: cōsiderare q; m̄lla et ma
 gna mala ifert hōi. **Facit** n. eū
 dei imitū: q; ut ait scripta deus
 supbis resistit. **Et** deo hōib; odi
 bilem: iuxta ill; eccl; x. **Orbilis** co
 rā deo & hōib; est supbia. facit
 etiā hōiem sp̄calit̄ abhōiabile vile
 ac asp̄nabile corā deo: q; ait **ps. vii.**
Arrogantiā & supbiā. & os bilingus
 detestor. **Dñi luce xvi.** asserit xps. **Et**
altū ē hōib; abhōiabile ē corā
 deo. **Insup** sup: p̄nat hōiem nō so
 lū omni grā ac v̄tute quā h̄: s; et
 oī grā efficit eū indignū. & omis
 v̄tutis ac salutis sapie incapax.
 spoliat̄ eū celesti ac diuī honoe.
 b̄sticia et eterna exultatiōe: amiat̄
 āgeloz ac oīm cuius supior: & de
 primat̄ eū in p̄fidissima m̄fēd;: &
 facit̄ hōiem serū ac filiū prin
 cipis t̄b̄oz: q; rex & p̄c oīm filioū
 supbie. **Immo** quōdmod. iux aug; m̄
 sola caritas distinguit m̄r filios
 dei filiosq; dyab;: ita q; caritas
 q; est amor dei ē caracter et sig^m
 filioz dei cuiusq; dyab; & amor
 sui filioz dyaboli. q; cūes s; habi
 long; **Ira** p̄m gregoriū. sicut sola
 hūilitas est signum ppriū elcōz:
 ita supbiā euīdes signū est ep̄boz.
Si q; tot mala ifert suo s̄b; sup:

**Exhortatio ad evitacione omnis sup-
bie ex scripturis & sanctorum doctrinis.**
Dicitur peccati hominis est a **Ar. xxx.**
postulare a deo: quoniam ab ipso quod fecit
illam recessit cor suum: quod iniquum omnis
peccati est superbia: et qui tenuerit illam
subvertet eum in fine. **Eccl. x.** Superbia
me ac diligentissime vitanda sit omni
christiano superbia: constat ex hoc quod sacra
scriptura tam copiosissime ac frequenter
sime hoc ipsum horat et precavit. Et de
hoc iam introducte sunt multe auctores:
quibus addendum est quod **num. xv.** moyses
scripsit. **Num. xv.** quod superbia aliquid
comiserit quoniam adversus deum rebellis fu-
it: prohibet de populo suo. **Verbum n. dnm**
contempsit. **Regitur ad iudicum xv.**
quod modum iudex israel cum populo
suo recessit uno die de tribu ac si-
lus effraim quadraginta milia virorum
quod pro eorum superbia deus tradidit e-
os in manibus iudice. **Siliter primo**
regum xv. pro samuele dominus dixit
ad saul. **Rone tu propter oculos**
tuis: caput in israel factus es. **Et**
dicitur: **Sicut pro humilitate tua iudicavi te**
dignum imperio & regem te feci: ita nunc
pro tua superbia iudico te regno in-
dignum ac principatu privandum. **Et**
dominus dixit ad saul: dum amalechitis
deuictis erexit sibi fornix triumphali-
lem. **Hic bonus ille iobias docuit**
ut suum charissimum filium. **Superbia**
nunc in tuo sensu. aut in tuo animo
dominacione mittas. **In ipsa n. superbia**
invenit omnis peccato. **Ex quo sapientiali**
documento elucatur: quod si aliis elationis
motus oriatur in anima. exprime deo
est protinus ne erumpat: et ne per verba
aut signa mostretur. **Venerabilis**
quod iudith. de libro sui aut capitulo. Deo
superbi placuerunt tibi domine ab in-

38
tino: sed humilium et mansuetorum tibi semper
placuit oratio. **Ex quo verbo probatur**
quod oves superbos sint specialiter coram
deo inefficaces et inaccepte. **De hac**
superbie abhorribilitate. salomon in libro
proverbiorum multa expressit. **Abhorri-**
gens est dominus omnis arrogans: et
abhorretur dominus superbia. **Denique**
superbia facit hominem ad societatem in-
ceptum: nec unquam superbus alium ferre potest.
Unde proverbiorum xv. legitur. Vbi fuerit
superbia: ibi erit et contumelia. **Et numerus.**
Inter superbos sunt iurgia. Idcirco
superborum societas et persecuti facilius
sunt vitandae. quoniam ecccl. xv. ait scriptura.
Qui tetigerit peccatum inquinabit ab ea:
et qui detrahit superbo inducet superbi-
am. **Superbia ita obest me-**
re. ut quam superbia non adiuvat nec
dici velit quod ultra esse. iuxta illud abba-
cuc v. Quos vinum potantem decipit:
sic erit vobis superbus et non decorabitur.
De cuius detractione iheremie v. locutus
est dominus. Ecce ego ab te superbum veni-
dies tua: et visitationis tue. Et inder
superbus et corruet: et non erit qui suscitet
eum. **Et per abdiham. Si exaltatus**
fueris ut aquila. et inter sidera
posueris nidum tuum: inde retrahat
te. Hic in ecccl. admonet. Pro ex-
tollas te in cogitatione tua velut
taurus. Hoc sic dicit in dicitur. scriptura
studuit humiliare. Et ero iniquus humi-
lis in oculis meis: et ego sum vir pau-
per et tenuis. **Aug. i ps. Non veni-**
at in pes superbie. Et dominus non est ex-
altatus cor meum: neque elati sunt
oculi oculi. Hys et multis auctori-
tatibus sacra scriptura est plena.
Denique quod etiam sapientes ge-
ntium abhorruerunt superbia: patet
in libris eorum. Itaque in gestis algeri-

du. inter cetera recitatur. qualiter da-
vius rex psalmi p̄ supbia sua vic-
tus ac letaliter vulneratus docuit
alexandri ut nūq̄ supbiret. Quod
etiam regina illa. i. cuius manū in-
cidit alio docuit illū. Vñ sapiēs q̄d
alexandri eē supbiū. Invidēs: dixit
ad eum. Deus p̄as est sapiēs dicitur
sed tu nō habes ubi suscipias eū.
Ex utiq̄ om̄i dicit p̄t supbo: q̄
supbia facit hoīem sp̄talis ac sa-
lutaris sapiē incapax: sicut i eu-
angelio asserit xps. Confitebor t̄
p̄. quia abscondisti hec a sapiētibus
& prudentibus. supbis qui sibi sa-
pientes ac p̄entes eē vident: & re-
uelasti ea p̄vils. h̄ est hūilibus
qui se p̄os & viles eē faciuntur.
Hic antiochensis ait i summa su-
a. q̄ sup̄ nō p̄mittit hoīem illuāri
a p̄te supior: q̄ t̄llem & volūta-
tem potissimē inficit. Incuria autē
nō p̄mittit eū illuāri a p̄te inferi-
ori: q̄m p̄tem aīe sensuū inficit
et corrumpit. **¶** De reā con supboiū
faciuntate loquitur origenes. Quid
supbit t̄ra & t̄mis. et hō p̄ arrogā-
tiam t̄mescit. oblitus quid erit:
atq̄ q̄ fragili vasculo t̄mentur.
quibus stercoribus sit imersis: & q̄lia
purgamēta de corpore suo eiciant.
Contra supboiū i iustitudinem
ait iheros. Quid tam supbiū t̄as
ingrū videri p̄t: q̄ vīve cōn il-
lius volūtatē a quo ip̄m vīve
accepisti. Et illius p̄cepta des-
picē. qui ideo p̄cipit ut h̄eat
causā remunerādi. **Iterū** dicit.
Multo deformior ē illa supbia:
que latet sub signis hūilitatis.
Nā et t̄c turpiora sūt vicia:
dū a sp̄e et colore v̄tutū relāt.

Hic de p̄culōsitate & malo effectū
supbie latens. scribit gregorius.
Dic min⁹ turpis eē supbia credit:
nūq̄ vitatur. Incuriam vō hoīes
eo pl̄ erubescit: q̄ om̄s eam esse
turpē nouerūt. **Hic** plerūq̄ cōtingit
ut quidā p̄ supbiā corrūtes i lux-
uriā: ex apto casu p̄uitate culpe la-
tētis agnoscat: t̄cāq̄ maiora vi-
cia corriguer dū in m̄iorib; lapsi ḡ-
uius cōfūdunt. **Frequēter** quippe n̄
latet supbia & castitas inotescit:
atq̄ ideo castitas dū tenta circa fi-
nem vite cōmittit: q̄ latens supbia
usq̄ i finē inuicem seruat. **Idē** ait.
Supbi ad irrogādas & uelut aīe
inuitas sūt robusti: sed ad toleran-
das infirmū. **Ad** obediendū sūt pigri.
atq̄ ad lassendos alios ip̄tanti.
ad o eq̄ q̄ face dnt ignaui: ad illi-
cita vō pati q̄ tanto profudius
iacēt p̄strati: quo altius erigūt
se decepti. **Hec** angelos cōuertit i
dēones: et hoīes demōib; efficit siles.
Hic loquit cassian⁹ li de v̄tū. p̄m.
Nullū est viciū q̄d ita om̄s v̄tutē
tes exhaurit om̄iq̄ s̄tate ac iusta-
tia spoliat hoīem sicut supbia:
q̄ t̄cāq̄ gnalis & pestifer morbus nō
soliū ip̄ugnat ac destruit v̄nā v̄-
tutē pura hūilitatē sibi oppositā:
sed totā v̄tutū machinā demolit
si admittat. **Et** p̄fios expugnat
tonat. **Reliquos** vō q̄libet viciū
rū v̄tutē sibi cōtrā. sp̄alit ip̄ug-
nat ac opprimit. **Iterū** ait. **¶** **¶** **¶**
angelū ob sue lucis splendore atq̄
deore luciferū nūcipatū potuit su-
pbia tam repente de celo i infernū
precipitare: cū q̄ta diligētia nos
fragili carne cōditos op̄ eā ca-
uerē. **Hic** v̄bo sonat q̄d aug⁹

profatur. **D**e densis putam⁹ i tra
supbie tenebus lutu⁹ uoluit⁹ potu
it in celo stella que ma⁹ oriebat⁹
sue lucis globos p⁹ supbiam p⁹dere.
Climac⁹ quoq⁹. **S**upbia mag⁹ induc
p⁹uoz p⁹oz oblitione. **E**tas su
pbia extrema et summa cordis penu
ria: diuitias gr⁹ sibi inesse fatat
tas: et lum⁹ in tenebus uide⁹ se
arbitras. **S**ec solū ipedit a p⁹oz
su: s⁹ etiā longe ab altitudine p⁹
Supbs est eger intus putrescens: foris
aut⁹ uisione nitescens. **I**n cordibus
supboz gnantur u⁹ba p⁹esumptionis
atq⁹ blasphemus: in cordib⁹ aute
huiliū uerba ex deo celestia. **S**icut
abhorietur fuit solem: ita supbus
mitē et huilem. **P**lurimi supboz
latet seipos: et arbitrātes eē sine
ac passionib⁹ aut⁹ penuria suā u
det i exitu. **E**ui seipm corā deo
iustititer ac itegre vitupat⁹ et accu
sat: supbia quasi fili⁹ aranee sp
nit vincit ac rūpit. **D**ostres itā
bhard⁹ disseuit. **S**am⁹ supbis nō
esse p⁹te aut societate in s⁹re s⁹oz.
Quid tu supbis tra⁹ et cinis. **S**u
pbiētib⁹ angelis deus nō p⁹par⁹
quātomag⁹ tibi putredo et uermis n
p⁹ret. **N**ichil ille fecit: tm cogita
uit supbia: et in momto irrepabi
liter p⁹opit⁹ est. **S**i sic est cū an
gelo: quid fiet de hoīe uili supbo.
Alle supbiuit i celo: hō in itiquilim
o. **E**ius nesciat supbia itollecabi
hoīe eē in paup⁹ q⁹ in diuite. **I**te
rū ait. **O**ro uobis q⁹ omis supb⁹
extollitur sup⁹ deū. **E**ius enī ult
suā fieri uoluntate: supbus uero
uult p⁹iam uoluntate impleri. **E**t dō
ult fieri suā uoluntatem solū in
hys que sūt iustae: supb⁹ uō uult

34.
fieri suā etiā in iniustis. **S**upb⁹
ergo dnm om⁹ ihonorat: nō uult de
um. sed adū⁹ eū extollitur: impius
plane et infidelis. **Q**uis etiā uult
deū nisi qui eius uoluntati spōte hu
militat⁹ subiectus est. **C**ur autem
miser homo supbus: nisi q⁹ seipm
ignorat. i. p⁹as miseras et excessus
non pensat. **H**inc i stimulo a
moris aut bonauertura. **S**upbe.
o luciferi imitator. dic michi. **A**n
putas te eē deū. **A**n nescis quā eē
a deo. **S**i autē putas te aliq⁹ a
esse aut hāc a tempō: deū te esse res
tario. **I**n aut⁹ hoc estāre abhorreo:
uū supbis cū a te nichil sis nichil
q⁹ habens. **I** aplius uide ut tua
reprimat uania. **P**one de aliis
bonus stultū est gloriari. **C**ū igr
oīa sine a deo: si de aliquo in te
inaniter gloriaris: stultū te esse
ostendis. **A**uaro paup⁹ spūaliter e
pensandū. q⁹ sapiens dixit. **T**res
species odiunt aīa mea. **P**aupere
supbiū i diuite medare: et senē
fatuū et uensanū. **H**ec cōn supbiū
p⁹mū moele p⁹m in tm facinoro
sū: beuiter tacta sufficiant.
**¶ De auaricia. et de mētura qua
ipalia licite p⁹nt appeti ac teneri.**
¶ **Q**uam disti **Ita⁹ xxxi.**
Quile qui pecūias hnt.
It⁹abit in regnū celo⁹.
Ame dico uobis: facilius ē ca
melū trāsire p⁹ foramē acus: q⁹
diuite intrare in regnū celo⁹. **I**
ta sūt u⁹ba d⁹ni n. ihu x. math. xx.
Hec que euidentissime edocentur:
quātū obsistat saluti ipaliū af
flucta reu. **D**erāptē nō sba
rei create i culpa ē. s⁹ p⁹uersa uo
luntas: que etiam circa res ipas

inordinate affiatur. Demum non solum
christus ac sancti, sed philosophi quoque docuerunt tem-
poralia esse superna; immo stoici asse-
ruerunt nullo modo esse hominis bona.
Cuius opinionis fuit et craton philosophus:
de quo in legenda beati iheronimi apostoli hoc
narratur. Verum christiani sancti,
sicut et ibi sanctus iohannes apostolus, do-
cuerunt temporalia esse hominis bona mi-
nicipalia et necessaria, non pro se appe-
tenda; sed ad spiritualia bona ea esse si-
maliter referenda atque iuncta et
bona et affectanda ac optanda. in-
quid sunt hominum necessaria sine utilia
pro respectu ad spiritualia: videlicet ad
virtutes ad imitationem deo place-
re eternamque beatitudinem obtinendam;
quod si debet homo deo seruire oportet ut
vivat: nec vivere potest in carne sine
usu temporalium rerum. **H**ic auari-
cia proprie sumpta non est simpliciter af-
fectus temporalium rerum: sed inordinatus aut
superfluus affectus carum, utpote eas
appetere seu tenere magis quam expediat
homo ad virtuose viuendum: quod est in-
telligendum considerato statu ac condi-
tione hominis: hoc est quod quod sobole
habeat aut qualibus onibus sit
grauatus: et cuius parentele a digni-
tatis suae officij sit. Reperitur quod vni
est auaricia, non est auaricia alterius:
quoniam vnusquisque licite pro temporalibus bonis
habet iuxta debitam suae personae: ac-
tu eius nobilitate, auctu, a indige-
ntia pro seipso ac parentibus ad se, quibus
iudicare tenetur, ac digne debet.
Un si vir illustris aut nobilis
ad paupertatem deuenit: ex aduersi-
tate seu disfortunio, seu malo su-
orum parentum regimine: potest de-
center conari ad hoc ut remissa
recipere: seu tamen acquirat, quia

debet enim hoc iuxta suae nobilitatis
mensuram, secundum rationem rationis iudicium. Si
vero possideat tanta sicut progenitores
predecessoresque sui: et nichilominus e-
nitatur magis ditari ad maiora
aspirans, ut ad nobiliora. Inuidia
pro se a pro sobole sua: vel ad equita-
tura ac familiam copiosiore seu
maiores expectas, a maioribus se
equetur, vel ad hincantiose the-
saurum siue ad maiore honore
aut fama: viciosum est, et auari-
ciae vitium. **C**onsiderandum est dicitur
de quocumque maiore, ut si simplex cuius
aut ruralis proprietatem habeat pro
se ac suis iuxta mediocritatem pa-
rentele suae, et tamen querat magis
locupletari, seque ac suos ad alti-
ora peruenire ac maioribus, sicut
in summa familia, opibus honore, fa-
ma ac similibus: auaricia est et
mole peccati. immo inuenitur ap-
petit aut laborat ad hoc peccat
mortaliter. Talis quippe diuiti-
arum adeptio siue possessio non est
sibi utilis a necessaria ad virtuosum
viuendum, et ad proficiendum in
spirituali opulencia aie, sed in gra-
ui vitio ac merito vite eterne:
immò multipliciter impedit in. Pra-
terea talis intentio in seipsum est viciosa:
a labor seu occupatio tendens ad
tale ditionem omnino culpabilis est.
Retentio quoque talis rerum superfluarum
est directe contra iustitiam: et ex suo genere
culpa mortalis. **Articulus xxxij.**
Uel temporalia bona quantum ad
usum, esse debent conari: et in viciosa
ac periculosa sit ea superflue retine-
re: et cum superfluitas ista sit culpabilis.
Quia huiusmodi huiusmodi seculi praecipue, non sub-
lime sapienter in seculo diu-

carū: si diuites fieri i opibz bonis
facile tribue. dicare thesaurizare
sibi fidamētum bonū in futurū: ut
apprehendat verā vitā. Prima ab thō. 6.
Eustadmos in politia aristotē refert.
socratico & platonis opinio erat. oīa
bona exteriora deū esse omnino cōā.
Hoc autē aristotē rōnabiliter repro-
bat: nec xpīane doctrine cōgruit
illa positio. Aliqd tamen dicitur veri-
tatis: qd ut sci pēs testatur. ymo
sacra scriptura apertissime ptestat:
oīa p homēm creata sūt. Quā nāq
testē psalmog pho subiectū pedibus
eius: & terrā dedit filijs hom. Qd
genes primo ait. ficiam homēm
ad yma. & si nrām: et p̄sit p̄sclb
maris & bestijs terre. Hic thō. 1.
2. scd. quōd hū. differunt Exteriora
siderari possūt quātū ad eorū sbam:
sicut soli deo p̄petū nāle dñūm sūt
ea. & auctōritatua ac naturalis eorū
possessio t̄p̄ p̄p̄o creatorū ad cuius
nutū omīa imitant atq̄ obediūt.
Idēto locut⁹ est abrahā. Reuo ma-
nū meā ad dñm deū possessore celi
et terre. Idēo exteriora siderari p̄t
q̄tū ad vsū ip̄sōr: & per respem q̄
tū ad finē sue p̄ductionis. Sicut
habet homo naturale dñūm sup
res exteriores t̄p̄ p̄ se scās: ut eis
vitatur s̄m valūtatē ac idigenti-
am suā iuxta legē sibi a deo p̄fixe-
am. Itaq̄ tū exteriora sint s̄m p̄
gnalem om̄i hom̄i vsū. ut vniūsi
ut singuli eis vitatur s̄m q̄ op⁹
ē eis atq̄ expedies: idcirco q̄tū ad
vsū debent esse cōā. Hic assertit
thomas Non licet exteriora quātū
ad vsū eorū posside ut p̄p̄a. sed
t̄p̄ cōā: vidēz quātū ad id ad
super est p̄p̄e nōtātū & valūtatē.

35.
ut possides ea facilliter ac libēter tribu-
at. atq̄ cōtēt ip̄a egentibz. idē q̄p̄e
ambrosius: & habetur i decreto distic.
xlvi. ca. sicut hū. Meū nemo dicat.
q̄d cōē est. Sic q̄ hoc mō de iure na-
turali sūt cūcta cōā: nō q̄ ius nā-
le dicitur nūl t̄p̄ p̄p̄um possidendū.
sed ob causā p̄metā: et quia pos-
sessionū distictio nō est de iure na-
tali s̄ positio. Nec solū p̄petū hōi
exteriorū possessio. sed etiā im ius
p̄curadi dispēndiq̄ ea. Et q̄tū
ad hoc licet aliquid possideri ut p̄p̄:
ut q̄ homo habet ius ac titulu pos-
sidendi ea. q̄ ad ip̄m sūt iuste deuo-
luta. Porro q̄d eius nōtātū ac va-
lūtatē sup̄fluit. idēto onē ac cō-
derētia sui sbam nō est ip̄s: nec lic-
te retinet ea: sed indigētibz erogare.
ā in alios p̄os vsus debz dūte. P̄p̄a
dicit basilius. Si tu o diues agnos-
tis & fatēris h̄ t̄p̄alia tibi p̄uenisse
a deo: nūq̄d iust⁹ ē deus: q̄ bona
h̄ meq̄lter adonauit hōibz. Cur
tu habūdas & ille mēdicat: nisi
ut tu bone erogationis & p̄e cōtra-
tionis meita & b̄nua. Meq̄ris?
pauper vō coronet̄ paciē meitis. &
māde & glā paup̄tat. Sic quōq̄
ait bis b̄nard⁹ filij hom̄i vāni et
cupidi. cur amat⁹ t̄renas diuicias
q̄ n̄ vere nec vestre sūt. Et si vō
sūt tollite eas vobiscū. Is hō tū
dormierit. nō sumet oīa q̄q̄ ex
eis secum. Itaq̄ iust⁹ ac sapiēs
deus exteriora creauit. ac hōibz
deputauit ac dedit: ut vniūsq̄q̄
eis moderate vitatur. s̄m exigētia
atq̄ decētiam sui status. Ex q̄
bz inotescit q̄ p̄iculosū atq̄ dāp-
nabile sit de exterioribz plus op̄-
tare procurare ac reseruare q̄ ex

pedis: aut necesse est modo prefato. Qui
in hoc agere iniuria facit deo: cuius
honore et cultum posset augere bene
tendo suis diuitiis. Inimuraturque
hominibus: quibus posset et teneretur suc-
currere. **Hic** fatetur basilius. **Pars**
famelicum est que tu tenes: nudi est
tunica quam in conclauis seruas:
discalciamus et calcamus qui apud te
miserari: indigentium est argentum et
aurum quod habes reconditum. **Cupiscimus** tot
hominibus iniuriari: quos succurrere posses.
Denique idem affirmat abrosius: ad
deum. captiuorum redemptio est pecunia
a qua abscondis. **Insuper** theophrastus
loco pallegato. iohannes quod in summa con-
fessorum: et bartholomeus in summa pro-
pheta scribitur. **Immoderata** a-
uaricie uno modo attendit. quo ad
ipsas res possessas a concupiscitis: super-
est peccatum in proximum et strariat ius-
ticia: quoniam alienam appetit aut reser-
uat: eo quod excruciora quantum ad usum
exercent tota. **Et** ita operatur ra-
pinae ac furto. **Sed** consideratur
immoderata auaricie acta uerore
affectum: uidelicet amore aut concu-
piscenciam diuitiarum: quo affectu
homo nimis ad eas afficitur: et ita
liberalitate opponit. **Atque** utroque
modo ex suo genere est peccatum mortale: quod
uis aliquam pro ipsius rei vel affectionis
punitatem sit uerore ueniale. **Hic**
bassim pres abronus ac basilius
instruunt. **Non** minoris est criminis
hinc quod suum est tollere: quod cum deo
possis indigentibus denegare. **Ideo**
scias te tantorum bona iuare: quam-
uis possis nec vis prestare.
Et detestabile ac enorme peccatum
sit auaritia: et tur peccatitia ac
maxime uicium appellat. **Ar. xxxiii.**

Ubi sunt principes gentium qui
argentum thesaurizant. et au-
rum in quo confidunt homines: et non est
finis acquisitionis eorum. **Et** tunc se-
cundum ad inferos dederunt: et tunc in lo-
co eorum surrexerunt: uia autem disci-
pline nescierunt. **Baruch iii.** **Cui**
homo ex corpore dicitur et anima a corpore
ad animam usque ad deum ordinatur.
ipsa anima ad beatitudinem dei fructione
sit condita: hic profectus atque perfec-
tio hominis consistit in hoc: ut ab a-
more et occupatione terrenorum ac se-
cibilibus se quantum sibi possibile est
abstrahat et eloget: spiritualibus
quorum actibus vacet ac creatori
suo pro sincerum amorem purasque
meditationes propinquet assidue: ac
omnium cotidie magis profectus. **Cui**
quod terrene diuitie sit infirma hominis
bona et fortune subiecta ac maxime
time coepalia: uilissimum est et
maxime detestabile uicium. atque prin-
cipue ignobilitatis hominem: quod eis
tam inordinate inheret. et per af-
fectum se subiacet ipsis. **Denique** istud
primo dissuadet ac vituperat nob-
iliter enim ordo. **Terra** enim est
istum elementum ac infima creatura:
quod et omnium pedibus calcatur: quod
edocem. quod actor nature institu-
tor ordines uniuersi uult ista ter-
rena pedibus anime subiacet. puta af-
fectibus eius calcari ac subdi: et
eis nullatenus dominari. **Rone** ergo
omino presu uile ac fatuum est. in-
fima ista terrena non solum spi-
ritualibus ac nobilissimis animarum di-
uitiis: sed omnium creatori superdis-
missio et timore proponere. pro amo-
re cogitatione et occupatione
quod agit omnis auarus. **Orate**

rea cū anima rōnalis sume
 trinitatis ymago. sit cūctis cor
 palibus creaturis. etiā cel' ac
 stellis prestānos magis indignū est
 inaturaliūsq; videtur. qđ ipā tū vi
 cioso se pmit inheret ac subdit istis t
 renis: qđ si celū cohēderet terre. Infr
 sup illud eccl. x. auaro nichil ē sce
 lestius: dicit glosa. Nullū scelus
 ē maius auaricia. Et si dicat. scel
 iude qui tradidit xp̄m esse maius.
 qđ pro triginta denarijs vōdidit ac
 prodidit deū ac honōm? rñdetur qđ
 auarus frequenter dat ac deseruit
 deū pro vno denario. r interdū p
 nichilo: dū non abhorret pūrac
 mentari deapere p vno denario:
 quē tamē aliqñ nō lucrāat per
 talia. Et certe pctm inde fuit a
 uaricia vel ex ea. **A**mplius sta
 tem reputatiōis siue iudicij hōis
 auari extat nequissima: quia ī ea
 plus ponderat obulus qđ deus: et
 oīa p̄pua qđ regnū celeste. Cavet
 quoq; auar. sicutiua p̄pitate: tā
 creatoris qđ creaturam. Creator n.
 bonitate suā r diuicias glē sue
 icentāter liberaliterns cōtat. Sic
 et creature bona eis collata cō
 tant: aly. sicut sol suū splēdore.
 ignis suū calore: terra r arbores
 suos frēs. Auarus autē sua cōta
 re nō vult: sed recludit. **H**ereticca
 et creatura defm̄ alteius cupit
 implere: vñ natura nō parit
 vacuū. Auarus vō defctūs pximi
 sui nō curat supplē eū si roge
 tur: nec vacuitatē indigētū re
 plet. **A**mplius auarus est īqu
 in deum: qm̄ bona sibi a deo cō
 mēdata ad dispētanda. productiōe
 facit sua. **Q**uities nāq; dispēsa

tores sui seu esse dnt diuiciam: non
 dnt. **A**uarus autē eas nō erogat iux
 dei ipeum: sed reſeruat cōn iusticiā.
 r in inimicū dei efficitur. **I**n quō
 magis dilige obligat: videlz p̄ tpa
 lia sibi a deo collata. qđ deo p̄ponit.
H qđ aut ap̄ls: qđ auaricia ē ydo
 laz seruit. **C**irca qđ asserit glo
 sa: qđ nūm̄ est deus auari. **V**nde
 r sup illud math. vi. nō potestis
 deo seruire r mamōne: glosa af
 firmat. **Q**uities seruire: est deū
 negare. **D**uob; etenā modis p̄
 quis negare dñū principis. **Q**uo
dicēdo. Ego te nō recognosco et dñm
 meū. **l**ibent vobis seruire cōtiq;
 solucere: si michi constaret te do
 minū meū esse. **S**ecūdo dicēdo. **D**ico
 qđ dñs meus sis. r censū teneor
 tibi: attamen tibi nil soluiam.
Primo mō infideles negāt xp̄m
 dñm: qđ ei libet seruire: si
 scirent qđ ipse eorū et vniūſorū
 sit dñs. **S**ecūdo mō mali xp̄m̄ ne
 gāt dñm christi. **P**am q̄uis ag
 noscant qđ ipse eorū dñs sit. nolūt
 tamē ei solue censū obsequij sui: iō
 maiorē cōueliam faciunt xp̄o qđ
 infideles. **D**eniq; deus iubet auaro
 ne p̄uer: ne mētiatur ne fallat.
Primū vero quē cupit lucrari: r
 stigmat eū ad oppositū. **E**t infelix
 auarū magis acq̄ſcit ac obedit
 nūmo qđ deo: p̄ qđ ondit se esse
 seruū nūmi magis qđ dei. **A**mplius
 auaricia rē ydolatria nūcipat:
 qđ auarus creaturā adorat. **N**ā
 aliquid adorare ē ei sumā reue
 rentiā exhibē: aut dñā maies
 tate ei ascribē: quoz vtrūq; fa
 cit auarus. **Q**uia si ei duo occ
 rant. vnū dñes quē scit esse pe

no.

annosus. alius paup que credit esse
deuotus. magis exhibebit diuitijs ho-
nore in diuite. q̄ deo in paupere.
Maiestate quoq; diuina creature
affertur. Diuina quippe maiestas
significat p̄ istud complexu n̄me boni
sume potens. **B**eruo auar? eo ipso
quo diuitias sume & magis deside-
rat: n̄o factio ondit q̄ diuitias ar-
bitratur maximā boni. & sup̄ deū
eis extollit. **P**rimo si transit ante
fertilem agrū aut ubere vineā aut
pulchrā domū: magis inclinatur se
atq; afficitur circa illa: q̄ si pergit
ante ecclesiam. **I**dem aut sc̄m au-
gustinu libro de doctrina xp̄iana: de
potissime colitur fide spe & caritate
auar? aut magis credit pecunie sue
q̄ deo. & magis confidit i ea q̄ in di-
prouidētia: magis diligit ea q̄
deitate: ideo ap̄lius colit ea q̄ deū.
Hic ad eustaciu monachū scribit
Iheronim? **E**stimat aliquis malo
pondē vicioꝝ press? et leu? ei vi-
detur peccare auar? q̄ ydolatra.
Sed n̄o mediocrit̄ errat. **N**ō enī
grau? peccat qui duo grana pu-
sup arā m̄cur? q̄ qui pecuniā
auare cupit & inutiliter congregat.
Ridiculus apparet ut aliq̄s iudicat
yolat? qui duo grā offert creatū
q̄ debuit deo offerre: et ille n̄o
iudicat yolat? qui tā diuini wor-
dite sue obsequiu q̄ debuit deo
offerre offert diuitijs. **N**ostres
inē sp̄iales infirmitates auaricia
a ponit pessima: de q̄ eccl̄es v.
habet. **E**st infirmitas pessimā qua
vidi sub sole: videlz diuitie i con-
gregatē. i malū dñi sui: peuit
enī in afflictione pessima.
¶ De sp̄ib? auaricie. Act? 32.

A minor usq; ad maiorem:
magis auaricie studet. **H**ere
mie vi. **Q**uidā assignat has auar-
icie sp̄es. q̄ru prima & furtū: ad
q̄ tria d̄uident ac p̄tinet. **P**rimū.
ibi fit v̄suptatio rei aliene. q̄ con-
trariatur iusticie: idēo furtū ex su-
o ḡne est m̄orū. **I**nterdū tamē est
veniale. p̄ p̄uitatē rei q̄ aufertur:
p̄serti q̄ v̄suptas p̄babilit̄ p̄mittit
q̄ talis oblatio parū aut nul sit
contra volūtātē dñi p̄ue rei. **D**o-
ro si i p̄ua re sit furandi intētio.
et probabilit̄ estimet q̄ e? ablatio
sit cōn volūtātē possessoris. m̄or-
tale peccm est. **S**ecūdo ad roem fur-
ti cōcurrat. q̄ d̄mutatur cōa pos-
sessione: p̄serti circa mobilia
bona. & corpalia q̄ potuerūt cō-
tractari: & p̄ hoc differt ab ad-
ulterio & homicidio. **T**ercio q̄ fiat
occulte: p̄ q̄ differt a rapina.
Et hec omnia i 2. 2. quōs h̄er. atz
i sumis **R**apinudi. duradi. iohannis
& bartholomei multo diffusius
d̄tinetur. **¶** **S**ecūda auaricie sp̄es
ē rapina: q̄ est violenta & ma-
nifesta ablatio rei aliene. siue
mobilis siue imobilis. **E**t ē ra-
pina q̄u? peccm q̄ furtū: q̄a
in ea irrogat̄ maior iūria &
cōtēptus ei cui sua tolluntur:
vtrūq; vero n̄o solū iusticie s̄
fraterne caritati cōntriat. **D**i
aufertat p̄ furtū aut rapinā
tes diuio cultui cōsecta: non
solū est simplex furtū a rapina:
s̄ sacrilegiū quos. i. abusu rei
sacre. **¶** **T**ercia auaricie sp̄es est
v̄sum. que p̄m rapinudū est lucrū
ex mutuo p̄dito debitū vel extor-
tū. s̄: ultra sortem. seu v̄ alij

clarius dicitur. usura e mutuae aut
trade alicui pecunias aut aliqd. cuius
usus e sua sumptio: ut aliqd ei deat
ultra sorte. De qua p. poli. aut
p. h. q. sit maxime con natura. De
mag. usura e duplex. Una manifest
ta: alia palliata. Et h. palliata
usura h. spes quia. Prima fit co
pignora et obides: q. etiam i modis
stringit. Veru hec psequi est nis
plexu. et breuitati intete contrui:
idcirco i suma vitutu et vicioru
h. reputatur. **Quarta** auaricie spe
cies est symonia. que e studiosa vo
luntas emedi aut vendendi aliqd spu
ale aut spuali anexu. Hec spes habet
sub se plurimos modos: s. q. in diu
sis rebus puta beneficiis dignitatibz
sacramentis rons accidere pot. que omi
in decreto. et suma p. hata aliozq. su
mis. et in scriptis doctor. sup. e. summa
i. q. quoz. et quoz. ceteru p. h. h. co
tinent. **Quinta** auaricie spes e ius
ta exactio. tallio. q. valde iniqua e.
et qui utit. ea ad restitutione tenet.
Sunt aut. et alie varie d. e. modi
seu spes auaricie: s. negotiatoru
et aduocatoru. et etia eccl. iustoz. i
pluralitate beneficior: et religio
soru qui p. h. tary esse no metunt.
Insup preter p. h. tary auari
spes: ponit in p. h. tary religiosoru t. s.
spes eius. **Prima** e anxia cupido
acquirendi t. p. h. tary. siue sequitur acqui
siao siue no. Sicq. paup. qui paru
a nil h. p. h. tary e auar. **Secda** spes
est tenacitas. seruandi iam ha
bita. no p. h. tary ea i p. h. tary cau
tas. aut n. taryos seu viles usus
expedi: nisi forte cu cordis dolore
Tercia e insatiabilis auge diu
tias. siue hoc fiat questu iusto ex

37
suo que sine iusto. **Quida** infecti
sunt prima specie istaru et quida
aly t. h. a. nonnulli prima atq. scda
ceteri omibz tribus. **Postro** cassi
anus libro de institutis p. h. tary ponit
tres modos seu spes auaricie: q. reli
giosos q. scda. d. n. tary. **Prima** est ea
q. i claustro post p. h. tary appetit
atq. collige: q. nec in seculo habuit.
Tales religioni p. h. tary designat
p. h. tary m. tary helixi: q. ab namam
principe milicie regis s. p. h. tary acce
pit pecunia pro sanitate sup. n. tary
ip. namam d. cessa: p. h. tary q. p. h. tary
est lepra g. h. tary. **Secda** spes
e ea denuo affectare ac obtine:
que semel i p. h. tary abrenunciati
onis dimissa sunt. p. h. tary de. Et reli
giosi hac auaricia corrupti desig
natur p. h. tary qui post aplatum
assumptu rurs. optau. et congregau.
q. in aplat. assumptioe reliquerat
p. h. tary x. m. tary atq. ex auaricia illa ad
t. h. tary impietatis corruit baratru.
q. no solu vendidit x. m. tary: s. de
mu. s. h. tary. **Tercia**
spes est ipsam monastiu seu re
ligiosa vita male impiendo alia
propria sibi seruare ab exordio
religiose vite assumpte. **Et** religio
si auaricia ista obtinbrata. desig
nati sunt p. h. tary ananiam et saphiram:
qui sibi seruauit secreta aliqd
de p. h. tary reditu agri. p. h. tary q. h. tary
simo p. h. tary eos diuiduate: s. b.
tanca p. h. tary sunt morte.
De multiplici origine aua
ritie: et de malis q. sequitur
ex ea v. p. h. tary de effectibz et fili
abus ipsius. **Articulus xxxo.**
Redde om. maloz e cupi
ditas. p. h. tary ad th. v. Aliq

dicunt in praetis apli verbis. cupi-
ditate sumi non pro auaricia: sed
pro amore puato: seu iordiatu cuius-
cunque rei affectione. Verumpten sal-
ua eorum reuerentia: aliter e dices.
Radix et alia lra h. Radix om-
malorum est auaricia. Verba ip-
apli. Pfata autem pcedentia ac
sbequentia: pndunt hoc ipso.
Cu n. pmississet aplo. qui voluit
diuites fieri incidit i temptatio-
ne et laqueu dyaboli. et pnt
addidit cam sue assignas doc-
trine: radix om maloz e cu-
piditas. **Porro** si obicitur.
q amor puato. pmo et supbia
phibet totius culpe pditionisq
causa ac radix: dicesu q abso-
lute loqndo supbie p pms ppetit
ee radice auaricie: q eon. Sic
hilomin i certo sbo. supbia se-
ex auaricia orit. Ex auaricia
qpe venit ad opuletia: ex
qua frepiter gnatur supbia.
Sunt q nonnulli q idco ad po-
testate pcedentiaz aspirant:
qtm p ealde ad opuletia que-
ant perigere. Ut n. cassian
testatur: in profectu religioso
hetur: affectus ac viciu auari-
no ita inest hoib: a na et ab in-
trinfeco pncipio. p admodu sup-
gula ira et concupia carnis: sed
ex accidenti inasat pua ex neg-
ligentia a alia culpa: ex q tu-
fucit. no est viciu qd no causet
viciu ex ea. **Secunda** pced
qd aut phs. Pecunia inqt seu nu-
misma e q fideiussor ac me-
diu ad obtinedu cetera: q in p-
seu solent seculo affectari ac re-
mitari. **P** pecuniaz n. acqritur

hones et voluptates: fama fauor et
qnd ad pspitate spectat mundana:
p qd dcm est a sapiente. **Pecunia**
obediunt oia. Itaq auaricia qbus
da inasat ex desiderio. **Placencia**.
aut amore tpalis hois: qbus ex
desiderio voluptatuu gule siue lux-
urie: aliqb aut ex affectu laudis
a fame seu dcau terrene pspua-
tis: nonnt. vo ex carnali amore so-
bolis siue a pncip: quos optat di-
tare a magnificare i vita pnt.
Alio quida ex qda nali dispo-
ad auaricia promi sut. q tamen
suis possessionib: vtut pssie:
pmo suptuosa gule ac luxurie
oblectameta deuitat ne p ea
dispgat aut diminuat suu the-
sauru: qui videtur affici ad pe-
cunias. quasi p ipas: tu tamen
fimis pecuniaru sit vsus earu.
Veru sicut appositio lignoz ad
igne est nutritio et augmetatio
ignis: sic pecuniaru adeptio a
uaricia no extinguit. s fouet et
auget: sicut et seneca testatur.
Itaq viso ex quib: causis aua-
ricia oriat: videdu que vicia tam
filie eius gnent ex ea. **Porro** scs
gregori ponit vii. filias auaricie:
que st. obduratio. iquetudo. mole-
fallacia: pcuru. fraus seu dol-
et pditio. **Phidox** vo ponit noue
auaricie filias: scz vii. pditio. me-
daciū q ac falsu testioiu. q ad
fallacia reduciut. **Immo** odii.
ifidelitas. otentio. lesio ho mi-
diu. duplicitas pna. sollicitudo.
sacrilegiu symonia. vsura. illicitu
lud. execratio metus. iocrogibili-
tas. timor iordiatu. ex aua. pcedit

Denuq; iquatu auaricia excedit su
 a supflue retinendo: oriunt ex ea ob
 duratio i passio seu insensibilitas
 cordis q; mte conuertit. **S**ed in
 qtu excedit i desiderio acqrendi:
 procedit ex ea inquietudo. p; deli
 deriu iterdu conat imple p; vim;
 & ita ex auaricia oriuntur ifmoru
 oppssio. furtu. rapina: iterdu vero
 p; fraude. & ita gignunt ex auaricia
 medacu pueru. violatio pmissi
 onis. ifidelitas. **E**t q; auar; plus
 amat p;as opes ac utilitates q;
 p;imos: ideo p; rem vilem p;cipit
 ad lites bella ac horrida: facili
 suspicatur de alijs malu. & anxietate
 torquet ne sua amittat. **E**t breuit
 inuabilia atq; gressu nascitur
 peccata ex pestilentissima ac odibi
 lissima auaricia ista. q; et nemini
 parit: pmo iter pntes & filios inter
 frēs et sorores int; maritu & iuge
 parit discordia: gnat lites. iudicia
 sciunt: et moete alcutru facit op
 tu: nec p;ios scandalizare. offen
 dere perturbare veretur.

Con auariciam ex sac septu:
 et dictis factoru. **Articul; xxxiii.**

Omnis q; auaricia sit mor
 tale peccatum cui etna debet
 misericordia: docet nos spūs scūs. p; sal
 v. di. **U**e qui iugit domū ad do
 mū: et agrū agro copulats. **N**ū
 qd uos soli habitabitis in tra. **E**t
 abbauc. **U**e ei qui regat ana
 ricia mala domui sue: et de ei
 qui regat nō sua. **U**taque quo
 regat cont; se densu lutu. **A**pō
 maledixit diuitib; nō p; diuitias
 q; non sūt male i se: tū dicit ap
 apls. oīs creatura dei bona: sed
 p; eor; auar; et eas: ve inferis &

vobis diuitib; qui habetis solatioē
 vram. **E**t amos vi. **U**e uobis qui di
 uites estis in syon. **H**ic scriptū est iob
 xxxi. **D**ives cū dormierit nichil
 secū affert: apprehendet eū quasi aq
 inopia. **H**oc est qd ait ps. **D**ormie
 rit sopnū suū: & nūc uie. omīs uiri
 diui i ma. s. **I**sa. dimiserūt alieis
 titias suas: & sepleh eor; do; illorū.
Et ne timueis cū diues frs fuerit hō:
 & cū mlti. su. gl. dō; ei: qm cū iūi
 nō su. oia. **E**t rurs; **E**cce homo
 qui nō posuit deū adiutoē suū:
 sed sperauit i multitudine diuitia
 rū suarū. **H**ic auari. uidetes se ee
 deceptos in fine dicturi sūt illud
 sapie v. **E**cce nobis profuit sup
 aut diuitiarū iactantia qd conulit
 nobis. **T**ransierūt oia ista cū
 umbra. **H**oc p;ans btissim; apls &
 iacob; ait ultio annoē nūc tū. **A**gite
 nūc diuites. plorate i misericordis ulula
 tes. que adueniet uobis. **T**hesauri
 zatis uobis in in nouissis diebus.
Ad hoc ualet pabola luce xii. induit
 ta de diuite qui dixit aīe sue. **A**mā
 mea hēs multa bona rposita in
 ānos pluimos: requiesce. xde. bibe.
 epulare. **D**ixit aut illi dñs. **E**stul
 te hac nocte animā tuā reprecet a te.
Que aut possi tū erūt. **C**uibus
 vobis adiecit saluator. **D**ic ē omīs qui
 thesaurizat: et nō est in deo diues.
Hic denuo ait math. vi. **N**olite the
 saurizare i terra: ubi erugo & tine
 a demolit: thesaurizate aut vobis
 i celo. **U**bi ē thesaur; tu;: ibi est
 et cor tuū. **E**t iterū. nō potestis dō
 seruire & mamone. **P**recā eā. x.
 tribilit; dī. **A**uaro nichil ē scelestū:
 nichil ē iniquū q; amare pecuniā.
Hic n. puta auar; aiā; sua vena

Item h. **Rursus** in eadē scriptū est. Qui diligit aurū non iustificabitur. Hic vas elationis prima ad thys. vi. sap. enissime ac saluberrime nos iocōdi. **Questus** magnus est pietas cū sufficientia. Nichil enī intulim⁹ in hūc mūdū: haud dubiū quia nec auferre quod possum⁹. **Hīntes** aut alimēta ⁊ quibus regam: hys cōtenti sim⁹. **Qui** ei volūt diuites fieri iadūt in tēptationē et laqum d̄paboli: et in desidia multa manū ⁊ mutilia: que mergunt homēm in interitū et p̄ditionem. **Quid** rōnabili⁹ quid sp̄ediōsi⁹ qd salubri⁹ poterat dici. **P̄dicia** facti p̄es cō auariciā acrimie ac feruētissie locuti sūt. **Itē** equidē **aug⁹**. Non solū auar⁹ est qui tu pit aut rapit aliena: s̄ etiā ille qui cupide seruat sua. **Auarus** silis est inferno: nā sicut iher⁹ nūq̄ dicit sufficit q̄tosquūq̄ de uorauerit: ita auar⁹ nō implet pecunia. **Que** ē ista auaricie cupido: cū et bestie hēant modū. q̄ tūc rapiūt dū indiget et faēs famescūt. p̄cutit p̄de cū senescit satietatē. **Auar⁹** uō quāto plā acquirat: tāto plā desiderat. **Id** cōtō dicit gregori⁹. **Sicut** p̄dro picus q̄to plus bibit tāto plus sitit: sic auarus q̄to plura acquirat. eo ad acq̄redā plā āpl⁹ in ardescit. **Auar⁹** app̄ nūc ardet estu cōcupie atq̄ multiplici tuā pecunie: postmod⁹ vō ardebit igno gehēne. **Quib⁹** cōcedat qd ait crisostim⁹. **Qui** seruit pecunie: p̄nab⁹ ligat⁹ sp̄ediōb⁹ ⁊ futuris. **Qui** pecunias h⁹: uelut nolit timori succūbit. **Auaricia** ita cor

dep̄mit ad terrena: ut eleuā se ne queat ad sp̄italia ac diuina. **Rec** potest auar⁹ p̄replari celestia. aut gaudia p̄mēri etna: nisi fuerit expurgat⁹ ab auaricie culpa. **Auarus** n. grati⁹ intuetur aurū q̄ solem: iocūdi⁹ cogitat creaturā q̄ creatore. **Insup** cō auariciam clymac⁹ acutissime scribit. **Auaricia** est adoratio p̄dolor. m̄ in fidelitatis: iimitatū causatrix: senectutis diuātrix. sicutatis cōiecturatrix. **P̄suadet** ei auaro qd diu victur⁹ sit: mltis igit indigebit in senio: itē qd frequētē sterilitas fiet: ideo oportet plurima d̄gregare ⁊ habita p̄seruare. **Item** ait. **Auar⁹** ē iher⁹ator euāgelij xpi: et uolūtari⁹ eius p̄uātor. **Ips** enī in toto euāgelio diuitiarū d̄ceptū p̄cipue docet. **Qui** possid⁹ caritate: d̄sp̄sit pecuniā. **Qui** vō dicit se cū caritate pecunias possidere: seduxit seipm p̄fecte. **Re** dicitas to paupm cū cōgregare: uidi a n. duob⁹ minutis xp̄auit regnū celeste. **Qui** uicit auaricie passio nē abscondit sollicitudines: q̄ uero ea ligat⁹ est: nūq̄ pure orabit. **Auaricia** tādē patit odiū egenorū. **Ampli⁹** de auar⁹ enormitate. **Ita** riabilitate filiab⁹ atq̄ effectibus inotētus ait. **Cupiditas** sacilegna i mittit et furta. rapinas exercet et p̄edas: bella gerit ⁊ hoitidia causat: symoniace uēdit ⁊ emit. inique petit et rapit. **Iniuste** negociatur. ac feneratur. iustat dolis ac fraudib⁹: dissoluit pactū ⁊ uolat iuramentū: corrūpit testimoniū et p̄uertit iudiciū. **Rurs⁹** testatur. **O** iextinguibilis ignis: cupiditas i faci

abilis. Quis nūq̄ primo uoto fuit cō
 tē? **Q**u n. adipiscat̄ i cupia. mox
 appetit āpliora: s; in hndis et nū
 q̄ in habitis finem āstituit. **S**ag
 uisuge due sūt filie: dicētes affer
 affer. **H**ic teste ābrofio. sicut ar
 reptus et infans nō ipas res sed
 passionū suarū fūctias āspiciūt:
 ita auarus s; aurū. semp reddi
 tus cogitat: et ipā eius ad deū orō
 atq; suspiriū quat̄ aurū. **R**eito
 igitur aug. de auaricie īiquitate
 ac filiabi; disseruit. **I**nsatiabilis
 est auaricia cupidōm: s; rapit
 et nūq; satiatur. nec hōiēm timē.
 nec deū reueretur: nec pā pat
 n. mres cognoscat: n. frī obēperat
 nec amico fidē obseruat: viduā
 opprimut. pupillū inuadit: libe
 ros in seruitiū reuocat. **Q**ue est
 ista itania appetere aurū: et per
 dere celū? **P**ostremo s; d. **B**nard.
 ex cupiditate et opulētia pcedit ter
 ruculos; furor auositate: crudele
 luocus tormētum: anxio; labor sus
 pitionis. **Q**uantiarū insatiabilis
 amor. multo plus torquet aīam
 desiderio sui: q̄ eam r̄friget fecū
 suo. **N**on plus satiat cor hōis au
 ro: q̄ corp; aurā. et auris vōto.
Cupiditas ista ex negligētia ouit:
 ideo etenū mhiat homo transitōis
 rebus: qm negligit meditari ce
 lestia. et pōderire eterna.

Uchemēter auaricia et cupi
 ditas obnīcent ac obduret q̄sdā
 religiosos. **Articul; xxxv.**

Doctor p̄cipuus omn̄ religio
 forū cassian. libro de insti
 tutis p̄m affirmat. **A**uaria et
 alia quedā peccā q̄ facilia sunt ī
 p̄ncipio ad cauēdiū. tā miserā fa

ciūt mētem ab ipis possessā: ita ut
 vix pmittat̄ eā ad curatiōis reme
 dia puenire. **Q**uāobre nō reputet
 p̄m auaricie morbu; q̄a sicut in
 exordio p̄ p̄facile declinari: ita si
 quēq; deuerit. vix sinit eū curari.
Receptaculū n. et viciōs; et omn̄ ra
 dix malor: atq; inextinguibil; ne
 quiae fomes. **Q**ue cū remissā ac
 tepidā religiosi possedit mētem?
 p̄mo cū sūme sollicitat̄ in re p̄ua.
 et q̄si iusta qdā motiua suggerit
 cur in claustro debeat sibi aliquid
 congregare aut reseruare. **R**ū
 ea que in monastio exhibentur: suf
 ficientia nō esse cōgritur: et sa
 no robustoq; corpe uix posse talia
 tolerare. **Q**uid ergo agēdū si īfū
 mitas accidit: nisi recōditū fue
 rit aliquid peculiare q̄ sustēter:
 p̄fertū cū infirmus cū maxia neg
 ligentia m̄stretur. **C**ūq; hōi
 cogitationib; illaq̄auit mētem:
 cogitat p̄ que modū possit unum
 adipisci tenariū. **Q**uo adeptō: ā
 plius feruet ac satagit acq̄rere ali
 um. **C**ū inuencio n. pecunie: ra
 bies cupiditatis augetur. **S**icut ī
 felix anima serpentinis his nexib;
 cupiditatis. āstricta nil aliud res
 picit corde q̄ unde queat pecuniā
 p̄curare. p̄ quā ualeat de cenob;
 disciplina p̄tocius euolare: nllas
 obseruās fidem ubi appueit spes aliā
 nūmū: p̄ quo nec medatū trimen.
 nec furti atq; p̄uury facin; ad
 mitte phorescit: p̄mo n. fidē. p̄
 fessionēq; uolare: nec noxiū ne
 furore īm̄mittere ac p̄plere veret.
Sicut condie ī deterius cresces: nllas
 dem̄p̄s vitatē. immo nec ombra
 huilitatis cōtatis et obīe. seruac

tonat aut acquiescat: sed indignatur
ad oia. atq; ad singula opa n̄muat
ac suspirat: y omni iā reuentia
postposita t̄p equus i comit̄ ad p̄
cipitū fertur effrenis: nec victu
tōdiano. nec soluto idūto stentq.
nec milia se diutius toleraturū
testatur: et suā salutē in illo dū
taxat loco delusā esse nō arbitratur.
Ideo de uicario iā p̄missus. ad rece
dendū a loco paratus ē: et ruit ad
dēpnationē grauissimā. Insup
in p̄mo collationū libro cassianū
declarat. qualiter negligentes ac te
pidi religiosi ad p̄ua atq; vilit
sima. sepe iordinatissime afficiū
tur: nec pro talibus erubescūt iho
nestissime p̄turbari. contēde. et a
lios fācilitate. **¶** Nepe ut etiā
eusebius emillens in suis edocet
omelys: nisi iordinat̄ h̄ndi affect̄
fuerit: fundit̄ extirpat̄: ipā cu
pido quius iardescat i m̄mus. i
moderantiusq; adheret et occu
patur circa p̄modica: q̄ in sc̄la
ribus hominib; circa p̄iosa et
maxia. Ideo cor radicit̄ est pur
gandū ab omi iordinato circa
terrena affectu: p̄petit̄ q̄ uicū
i religiosis est extreme detesta
d̄pnabile ac horrendū. Tales n.
religiosi cū uxore loth respiciūt
petro et percunt: v̄s̄ dicitur a
iudice sūmo. qd̄ p̄nceps ap̄lorū
locut̄ est symoni mago: perua
tua tecū sit i p̄ditionē. De loco
quorū refugij et portu salutis.
faciūt sibi domos grauoris d̄p
nationis: p̄mmo seipos deo solēp
niter oblatos et d̄secratos i moas
tica professione. tradūt ac vedūt
dyabolo. saclega impietate p̄ nūmo:

idcirco nec valet nūmū. **¶** Postremo
cū vōū presertim. solepne plus ob
liget corā deo q̄ iuramētum: ipi vō
tum paup̄tatis fr̄gendo assidue. fi
unt p̄uris multo deteriores: et sic
obdurantur in vicijs: quia p̄ces in
corrigibiles ipudentissimi q̄ reddū
tur. Et pro eorū reformatione conā
tibus indignatur. minatur et oblo
quitur: ita ut sc̄larū impietas horū
ad illorū p̄sitate nil habeat. Ne
pe quo aliquis ad maiore p̄fectio
nē tenetur: eo iusto dei iudicio ad
profundiore et ineffabiliore exte
rationē et obstinationē dilabitur:
dū iuxta sue vocationis ac p̄fessio
nis exigentiā iisari nō inuitur.

**¶ De remedjs contra auaritia: et
de stulticia cupidou. Ar. xxxviii**

In ymagine p̄trāsit ho: sed et
frustra d̄turbatur. Thesauri
zat: et ignorat sui cōgregabit ea.
Ps. xxxviii. ¶ Prima auaroru
stulticia ē. Cū n̄a sit iopabilit̄. **¶** || cor.
dijoz carne: ipi de auarū suarū vō
locupletatione. salubri p̄uisione.
int̄na refectione. p̄petuam salute.
parū aut nichil curāt: totisq; p̄
cordiorū affectibus atq; conatibus.
pro corpm suorū sanitate solli
ti extant. **¶** Secūda eorū stulticia
ē. q̄ cū agnoscut se in carne non
dū viciuros: et post viciā p̄ntē
i alio statu. **¶** **¶** sine fine in viti
māsuos: nichilomin; magis ap
petūt et conantur p̄ necessarijs vi
te hui; breuissime: q̄ uite sequēt̄
eterne. Quocōm; aut saluator. fa
cite uobis sacculos qui nō veteas
cunt: thesaurū nō deficientē in
celis. **¶** Tercia stulticia ē. q̄ ea to
to āplectitur affectu. q̄ tam noci

gestus se extendendo. qñ ex spicali
aut familiar. sociali seu nali affcū.
et ut ne psona ex talib; gestis tep
retur: cuius ruina debet vitare ut
ppam. Et insup ne talia aspiciētes
seu pccientes scandalizent: aut cōsi
milia agere avertur: seq illius ex
cūsent exēplo. **Mercurius** gradus est
mixtio qñ carnis inordinata: at
tñ nalis in gnē saltem. **Gradus**
iste duob; priorib; est gravior: et
eos includit. **Donit** quorū qñtus
qui dicitur vitium cō naturā: scilicet pe
sus gūssimū. **Quocirca** scribit tho
mas de argēna. **Aliquid** ē cō
naturā speciei: et aliqd ē contra
nam gnis. **Quomō** omē pccm
mōile ē cō nā: qñ i vōali cōtra
murmurat syndēsis cō cō pccm:
qñ scilicet vō scit cō pccm. **Porro** 2°
viciū sodomie ē cōtra nām: qñ nō
solum i hōib; sed i bestis qñ cōducit
viciū sexus in coitu. **Idē** si aliter
fit: contra naturā gnis est. **De qñ**
asserit aug⁹: qñ sit gravior crime
qñ iustus cū ppa mē. **Et rursus.**
Quāvis inquit execrabiliū fiat
in mērie: execrabiliū tñ fit cū iū
De spēbus luxurie: et de **Age**
ordine enocmitatis eāru. **Ar. xli.**
Divitus fornicationis decipit
eos: et fornicati sūt i deo suo.
Deo qñ fornicatio pmo dividit in
fornicationē corpale. de qñ pcedent
articulo tactū est: et in fornicatio
nē spicale que nō est spale pccm:
qñ cō pccm mōile ē fornicatio spi
talis. i. aūsidio mentis a sponso cele
sti: et dūctio ac astupatio eius cō
temone. **Orō** n. aū ut loquit aug⁹
ē spōsa dei. aut adultera dyaboli.
Eue ei p fidē forāam seu caritātē

41
deo unie. atq; ab ipō amplectat ac fecū
datur: rite spōsa eius vocatur. **Et**
qñs tota supbndā tñitas sit om
elōiū. vñofarūq; mētū spōsus: tñ
qñm sponso & spōsa solet esse eūste
natē: idē vñogenito dei icarnato
pripue ppetit cō sponso rōnabili
creaturā: pmo & etna et icarnatū
sapiā appellat spōsa amatozū mū
dorū: inqñtu p fidē caritātē ac cō
templationē eā intra se sincerē ac
spūaliter amplectūtur. cōsculāt ac ea
fructūtur: nō tñ eā fecūdit: sed po
tius fecūdit ab ipā. **Hic sapiē vñ**
quidā fatetur. **Hic** amavi et exqui
sivi a iuēctute mea: et qñsi eam
spōsa michi **Nullumē**: & amatoz
ficus sū forme illius. **Ipe** quoq; cō
ozet & testatur. **Sponso** te michi
in sepulcrū: et spōsabo te in iū
dicio & iusticia. & in mīa et mē
seratioib;: et spōsabo te in fide.
Ecce qñta est aū vōalis devotē
et caritative nobilitas: qñ cōssa
dignitas cō spōsam creatoris alū
sini ac ppy saluatoris: deo ma
iestatis et excellētie infinite. tam
amoroze ac iūme tā familiaritē
ac sine vni: tā dignitē ac dulcē
ab ipō amplecti & osculari. tā cō
pōse ac salubrimē fecūdari ab ea.
Cōverso qñta ē inqñtudo ac vilitas.
turpitudō. pūstas atq; fatuitas:
aū pccatitio. qñ pccatō mōile
relinquit spōsu celeste: et dyabolo
se prosthes atrocissimū sine salutis
aplectūtur hostem: et qñ deo p grū
feruēde adherendo. vñq; cū illo spō
effici possēt: dyabolo sstēdo fit
vñū cū ipō p ipie volūtatē pccm.
Di puella paupcula. filio regis
terreni desponsata. sponsū suū

Filiū regis deserat ac vili prostituat
se ribaldo: q̄s mētriale tātam a
mētia. imphitate. ingitūdiem satis
posset mirari. **Quāto magis** igra
tūstia deo. vili solida ac pūsa est
omnis aīa mōrli culpe subiecta. Cui
p̄ ihēmīā dñs loquit. **Vide** ubi pro
strata sis. **Et rurs⁹** ihē. iij. admonet
eā. **Tu** fornicata es cū amatoib⁹ mil
tis: tū venit ad me dicit dñs: et e
suscepit te. **Insup** fornicatio di
uidi solet i fornicationē cordis:
fornicationēq; corporis. **Fornicatio**
cordis ē incontinētia. seu cupia in
frenata. seu habitus libidinosus:
ex multis actibus gnat⁹. **Que** in
continētia ē inestimabilis p̄culosa:
qm̄ p̄sona eam hñs q̄ totiens per
tat mōrli: quotiens iuuetur p̄son⁹
sibi cupisibile seu cupie sue
obiectū: p̄mo pene tō sepe sicut
talis obiecti medua sibi occurrat.
Cōn hāc fornicationē op; nos eē
precītos zona aurea ad maillas:
hoc est fima p̄toris castitate. **Hec**
q; fornicatio ē p̄m⁹ luxuie q̄d; de
q̄ in p̄cedēti articulo fīa est mētio.
Fornica. vō corporis seu luxuia:
spēs h; multas. **Prima** ē fornicā
sīplex q̄ est acubitus soluti cū so
luta: ita q; ibi nō sit alia spālis
rō deformitatis: quod ideo addo.
q; i mētricio ac stupro ē frequēter
acubitus soluti cū soluta: et tūc
sūt alie spēs fornicationis. **Quā**
luxuie spēs ē mētriciū: q̄d; duplē
exerret. **Primo** cū publicē veali
peccādo: 2. cū diuīse p̄sonis vagā
luxuriā amittēdo. **De** enormitate
et p̄culositate fornicationis que
fit cū mētriciib⁹: scribit in sūma
vintū ac vicioz. **Ad** detestationē

luxurie q̄ cū mētriciib⁹ agitur. **F**
facit q; iterdū hō putat se tū ill
sūp̄lice fornicationē cōmittē: et tū
amittit adulterū aut icellū. **Me**
trices n. sepe sūt iugate vel agni
te a sanguineis seu affinitib⁹ eius
qui peccat cū eis. **Idēo** q; mētrici
mētrici amittit se grādi distīnā:
p̄ferti si i loco habitatiōis eorū ha
beat multos p̄riuos. **Et** ip̄ius nō
sint iugate nec sibi affines: p̄
tū eque peccat ac si forent: cum
p̄ distīnē sit ibi equalis. **Idēo**
Tercia luxuie spēs dē stupr: q̄d;
ē illicita defloratio v̄ginū. **In** q;
defloratiōē ē spālis rō culpe: ac
nocumēti: q; aufertur v̄gini pre
ciosus irrecupabilis thezaur⁹:
puta v̄ginitas: q; deo potissime
placet: 7 āgelis scis cognata ē.
Ipa quoq; puella sic deflorata
p̄ hoc a m̄rimonio hōrabili ip̄e
ditur: atq; ad meretriciū aut fre
quēte fornicationē disponitur. **Sic**
q; omnia vicia illa i fornicatorem
eius redū dare vidētur. **Barthol**
item puella sic magna iniuria i
hui⁹mōi defloratione. **De** hoc thōs
in 2. 2. quōc̄ clm̄. scribit. **Qui** vir
gine seducat: 7 coerūpit eā: tenet
eam hñe vxorem. q; humiliat eā:
et p̄i eius satisfacere tenetur. **7**
Septim⁹ est eī **exodi xxxij.** **Si** sedux
erit quis v̄ginē nondū desposi
tā. dormieritq; cū ea: dotalat eā
et hēbit vxore. **Si** autē p̄i dare
noluerit: reddet pecuniā iuxta mo
dū dotis. quā virgines accipe. **7** sic
uerūt. **Deuteronomij q̄ xxxij.** **Da**
bit p̄i puelle q̄naginta siclos ar
genti. **Intēdā** adiutendū q; noīe
stupri intēdū quētūq; viciosa v

quod bestialitas vocatur. **Tertio**. dū fit
cū sexu debito: ut masculi cū masculo.
lo. aut femē cū femā: quod sodomiticū
nōiatur. **Quarto**. si nālis modus deū
bendi nō obseruet: uel q̄ntū ad uas
culū. uel q̄ntū ad mostuosos ac
bestiales coeundi modos: ut si femā
uiri ascedat. uel ext̄ uasculū ad h̄
deputatū semē fundat: quod etiam
diugari ad alitruū sume uirtute
dicit. **Unde** gen. **cap. xxxviii.** scriptū est.
quod dñs percussit her filium iude mari
tū thamar: quod semē fūdebat i tra
i. infructuose et extra organū sex
femā. Et sicut ibidē expositores ibi
dem ascribunt: iudē fuit mortuus
i lecto p̄ uxore. Sili mō deus p̄
cussit frēm ipius. p̄ eodē facore.
De hoc uicio nō nisi cū ingētī cau
tela ē predicandū: atq; i confessōe
interrogandū. **Quoties** sedm̄ docto
res inter has luxurie spēs: quāstia
est sodomia. **De in** incest: p̄ferri
tū genitrice p̄ua aut sorore. **Ad**
ulterū q̄ ē grauius stupro: p̄ utru
q; eorū p̄ raptū seu uolētā aggr
uatur. **Propt̄** quod raptus uirginis est
sceleratior: **adulterio** stupro: et rap
tus coniugate. **adulterio**. **Quā** legim̄
uō cū timōiali a religioso: fertur
enormius raptu stupro ac adulterio.
Deo et simplex fornicat. p̄m̄ est
De filiabus luxurie. **I** mōle.
Ornamentis **Arca** **Relig.**
A et ebrietas. et uini ause
tut cor. **Ecce** **iii.** **Dñs** gregori
assignat octo luxurie filias: que
sūt recitas mētis. p̄cipitatio in
stātia. inconsideratio. amor sui odi
um dei: affectus p̄ntis scli. desp̄atio
q̄ futuri. **Ex** bus p̄sido: turpilo
quū. saurilitate. ludicra. & stul

tiloquū addit. **Repe** ut aristoteles
origenes et auḡ testatur: volup
tas uenēa roēm p̄os̄ absoebet.
Ita uehēmēs occupatio vni⁹ cō
sūt obiectū: remittit seu p̄o
ā penit⁹ tollit uel ipedit occupati
onē seu maḡ p̄ceptionē occupa
tioni circa sua obiecta potētiam.
Cū q̄ appetitus occupabilis. p̄lux
uria intētissē cō sūt officiat
obiectū: ipedit m̄l̄p̄l̄r usū atq;
iudiciū rois. **¶** **Porro** actus rois
in agēdis sūt quor. **Prim⁹** est
simplex itelligentia. q̄ aliq̄d apphen
ditur t̄q; finis & bonū p̄ q̄d retū
sūt. **In** actū ergo luxuria hūc rois
ipedit actū. sic filia eius ponitur
recitas mētis: ita q̄ mēs p̄ luxu
riā sic extēdit. q̄ nō iudicat effi
caciter: nec adūtit quid sit uē bonū
finaliterq; opandū: nec bonū ho
nestū sp̄itale. atq; diuinū. p̄est
bono uili carli t̄reno: p̄mo nec
bonū increatū creato. **¶** **Quinto**.
Ecce q̄ pessima luxurie filia. q̄
feteret̄m̄ hac letalis eius effē: q̄
nō solū in seipso t̄ pestifer est: sed
item ad cetera iroducat uicia v
niūsa. **Siquidē** mētē sic extēdit
tā ad cūctā p̄cā fertur. p̄liū: t̄
cū rō au⁹ est tēptationi uicijsq;
resistē. sit ad resistendū impotens
frā utpote extēdit: nulla h̄ns
sapiāz sp̄itale infusant: sed t̄m
carnalē t̄rena. p̄ quā p̄uidet sibi
te medys nēq̄s aut actō modis
ad op̄mēdū voluptates carles
intētas q̄ diligit sup̄ deū. **¶**
quod aut ap̄ls. **Prudentia** uirtutis
mors ē. **¶** **Secūdo** rois actus est
uē recte p̄siliari. **Et** q̄ntū luxuria
ipedit actū istū. filia eius ponit

43.
pripitatio: qua agit quis inconsulte, ex
pones se diuisio mentis corporeis picul
desiderio uoluptatis. Mirabilis quip
pe pmo potius masculiliter uirtu u
tud ifatuat hoies: ita qd inftar bru
toru feruntur precipites ad peccandu: &
briue uile ac adempnanda delatione
emut numu preciose: qd in pubis
salomon ait de iuvene lubrico. Sequit
eam scilicet muliere lasciuia. quasi bos
ductus ad uictias: et nescit miser qd
de piculo aie sue agit. **Tercius** ac
tus rois est. aptu iudiciu de agendis:
videlz qd agendu sit quid uitadu. Et
iquatu luxuria ipedit rois huc actu.
ponit in sideratio filia eius: ita qd ho
libidinosus no pensat quid sibi uel expe
diat age: pmo qd hunc nocua sut ei
cu inuicissio conat affectu psequi et
iplere. **Quartus** rois actus e precep
tu: ut id stabile fiat quod uis regit.
Et inqutu luxuria ipedit hincmoi ex
ecutione precepti: filia e) uonstantia
pibetur. In istates n. sut libidinosi:
& nuc istud nuc illud eligut agut
et desiderat. **Quintus** actus rois est di
gere uoluntate ad appetendu ea que
sibi expduut: ad rplacendu ac uui
endu se deo. Et hinc qd luxuria hunc
ipedit actu. filia eius amor sui: quo
ho inordinat quicq ppa oblatmetu.
uicqz loga: ut uoluptatibz uacet.
Et quia ta intense qrit carnaliter
delatui: idcirco sequeter ex luxuria
oicitur odia dei. iquatu uenit hanc
uoluptate: & aufert ac punit eadem.
Rursus qd ad exequnda uoluptate co
fert prospitus mudi: huc affis scilicet
huius. ponit luxurie filia. Et quia
luxuria uide crescit ad hoc: qd libidi
nosus putat se no posse pmo nec ppo
nit a uoluptatibz abstinere: propte

rea despacio seu diffidentia future fe
licitatis fertur ee luxurie proles: uix
illud apli. Qui despantes. semet
ipos tradiderut ipudicie. **Preterea**
qm ex habudantia cordis os loquitur:
& qd uiget uisatur ac pdomiatur in
corde. uoluit ac depromitur ore: io
ex luxuria oriuntur turpiloqa scur
tilia. ludicra. ac stultissima uerba.
Luxuria quoqz aliqis sic exccat. ut
de qd sua uonstantia iunescat:
glent atqz se iactet: sicqz ex luxuri
a oriuntur supbia. uana gloriatio.
& iactantia. Et qm ho tanto min9
i spitalibz delatui. qnto pl9 i carna
libus ~~uoluit~~ gloriatur: ideo ex luxu
ria nascitur acedia seu fastidiu
diuinoru. Ira qd et indignatione
atqz iuidia rrouet luxurios9 ad
uersus eos: qui se a uoluptate i
pediunt. **Item** qm ex gula ge
neretur luxuria: luxurios9 quoqz
ut aplus possit luxuriari. gulosi9
maducay et bibit: et ita luxuria
parit gula in diuiso gne. Dissi
pacio demu ppe sbe. supflus ap
petitus pecunie: pmo et appetitio
reru alienaru aut etia caru sublatio
ex luxuria oriuntur. **Dicit** dny thomas
in 2. qstione dny qd fornicatio etia
suplex sit grauior rapina et furto: qd
p ea mai9 bonu aufertur ho qd sut
bona extiora. q aufertur furto & rapi
na. Postres ablat ex pinductis. qd qd
uis luxuria no sit i seipm piam abso
lute gnullimu: tn roe sui effis gual
sima dici potest: qd ta mltia ac max
ima uicia generantur ex ea. pmo
Et detestanda ac **Et p eam**
fugienda sit luxuria. **Ar. xliij.**
Hegite fornic. fornicatione: ce
reni piam qd cuqz fecerit homo

extra corp[us] est: q[ui] aut[em] fornicatur in
corp[or]e p[ro]p[ri]u[m] peccat. Prima ad cor. vi.
Quoniam spiritalis p[er]fectio finis est
felicitas r[ati]onalis creature. consistit in
hoc. q[uo]d h[omo] a terrenis ac carnalibus
inordinato amore. occupatione ac
uoluptate se abstrahit & auert: atq[ue]
i[n] dei c[on]templatione. spiritali dilectione. ac
terrenis celestium affectione. crescit sta-
bilitur & acq[ui]rescit: certu[m] est q[uo]d p[er]
luxurie sui h[omo] t[em]p[us] plus detestandu[m]
ac fugiendu[m] quanto p[ro]p[ri]u[m] amplius
ad inferiora vilia ac vilia ista dep[re]-
mitur. & rebus car[is] lib[er] magis imergit[ur].
atq[ue] i[n] actib[us] inhonestis ac turpib[us] in-
tensi[us] oblectatur: ac p[ro]p[ri]a h[ab]itu summi boni
amore & o[mn]i i[n] spiritalibus actib[us] de-
lectatione uehement[er] elongatur. Constat
at[er] q[uo]d h[omo] p[er] venereu[m] voluptate. carna-
libus rebus uentissime iungitur. i[n] h[ab]itu
afficiatur & i[n]corp[or]atur: et q[ui] totus
efficit[ur] caro. Hic vicia ista se pot[er]unt
sine o[mn]i h[om]i[n]e detestanda ac fugienda
Proterea cu[m] euangelica lex xpi sic
maxim[us] spiritalis p[er]fectio atq[ue] diuina.
i[n] qua p[ro]mittunt[ur] bona celestia eter-
naq[ue] premia. & sup[er]mundissimi dei
uisionis clara fructus i[m]mediata:
innotescit q[uo]d p[ro]p[ri]a xpian[us] p[er] cunctis
h[ab]itu[m] e[st] tenetur spiritalis deuotio. reb[us]
celestib[us] ac diuis summe i[n]tend[er]e. Ido
vicia carnalia sunt o[mn]i xpianis p[er]i-
pue i[n]decentia. illata. abhominanda.
ac euitanda. Hic ad gal. v. scribit
ap[osto]lus. Qui aut[em] sunt xpi: carnem
sua[m] crucifixerunt cu[m] uicijs ac concupis-
centijs. Rursum ad ro. vniuersis loquitur. xv.
ac p[re]cipit xpianis. Nolite i[n]formari
h[uius] seculo. h[ec] est uarietas. carnis
u[er]ba ceterisq[ue] uicijs h[om]i[n]u[m] mundis. &
renouamini i[n] nouitate sensus
u[er]ba: ut p[ro]betis q[uo]d sit uoluntas dei be-

neplacens et p[ro]p[ri]a. Demum ip[s]e sal-
uator hortatur mathi v. Estote
p[er]fecti: sicut e[st] pater uester celestis.
Si ergo sum[us] a[m] e[st] optam[us] adopti-
filij p[at]ris celestis oportet nos sume-
re uitare peccata carnalia. i[n] quib[us] est
euidetissima turpitudine: et p[ro]p[ri]a que
maxim[us] elogamur ab imitatione
& assilatione p[at]ris et[er]ni. Etenim per
vicia carnis efficit[ur] h[omo] tot[us] bestial-
iter sordid[us]: p[ro]mo o[mn]i beato i[m]p[ar]abi-
liter detior. turpior. uicij[us] uilior: nec
aliquid sapit de deo: sed cu[m] i[n] uicij[us]
sp[er]itibus suis: q[ui] se
suauitate qua[m] cu[m] bestijs h[ab]et coem:
stra dei p[re]cepta tentatur. Prima
detestandu[m] uicij[us] ac fugiendu[m] est o[mn]i
xpiano luxurie crime. Primo. q[ui]a
valde inuoluntate est deo. Si enim
reges p[ri]ncipesq[ue] t[er]reni. egrime ferunt
si eoru[m] sponse aut filie fornicentur:
q[ui]o magis de[us] rex celestis vniuersoru[m]
creator ignotus sibi iudicat. et
egre fert du[m] uoles creature. seu a[n]i-
ma[m] ei i[n] baptismo c[on]secrate sunt i[n] spo-
sas ac filias fornicentur. Secundo.
q[ui]a materiale & i[n]animatu[m] dei tem-
plu[m] violare ac sordicare. ualde
inuitiosu[m] est deo. Quo magis uicij[us]
uoluntate eius templu[m] uidelicet sui
corp[or]a p[ro]ximis. p[er] luxurias i[m]p[ar]itac-
ac violare: Ido p[ro]p[ri]a ad cor. aut ap[osto]l[us].
Refertis q[ui]a templu[m] dei estis: et
sp[iritus] dei habitat i[n] uobis: Templu[m]
n[ost]ru[m] dei sem[per] est: q[ui]o estis uos. Si q[ui]
aut[em] templu[m] dei uolauerit disperdet
illu[m] deus. Tercio. q[ui]a libidinosi
templu[m] dei. puta seip[s]u[m] ac aliu[m]. i[n]
cedit igne libidinis: et h[uius]modi
sc[en]a exhibet demoni. Quod q[ui]
iniqui sunt p[ro]dit ap[osto]lus p[ro]p[ri]a ad cor.
v. Corpa u[er]ba mebra sunt xpi.

Colles q' mebr' xpi facia mebru
 metricis. Si quis regē a presule
 i sua domo dignate manere ex
 pelleret. atq' p eo vile induceret gur
 rione: q' obprobrosu id sibi reputat
 rex siue antistes. Quia obprobrosu
 e ergo spui sco. cu de ceplu r habi
 taculo suo p fornicatione eice: et
 sim totu fedicitatis dyabolu int se
 sponte admittit. pmo r p eius iuu
 atq' thabitatione conari. q' agut
 luxuosi. Quarto. q' luxuosi
 vilissima carnis p pte et delatios
 i ea pferit sumo bono. imelo r iua
 viabili ac delatationi ipius: p qd
 deu inmensabilis dignitatis maxie
 uilipedit. Infr luxuria e ualde
 displicēs angelis. r iuriosa eisde: q'
 scz hoies eoz custodie amissi tā tur
 pid agut in eozu pntia: et rōn eoz
 Aspiratioem arcescūt carni atq'
 dyabolo: magis sequitur se sua
 litate qua uiuant cu beatis: q'
 rōem q' coitāt cu angelis ipis.
 Ampli' luxuria p sua fedicitatem
 pauptu placet cōnib: pferit p enor
 missima illa q' sequitur ex ea. Et
 q' i ea dyabol' siml' r luxat' euos.
 Pmo p fornicatione fit hō p'is ual
 de nociu. scādalos' r i'famis. **Quia**
 uo noiet p'p'o subicito. dcm e pnti
 ar. rā et coepi etiā corpalit' no
 ret: et ill' detumiat. de honestat' de
 bilitat: et eius abbreviat' uita.
 Et de hoc i suis p'ibys aut cyrillus
 eps. subuicta luxuria oculos nō hz:
 ideo neq' i'uel q' ruit. Ad occasu
 amabilis pte tendit' luxulos: ad
 basiu amassime mortis p'gditur.
 Quid n. r rōit' n' deliciosa p'nties
 mors lates uenocitas bladiens:
 dulcis effusio uita p'dens. aplex

destructione emc lies. r suauitas
 dure fallens: Stultu suauit' euacu
 ans: Oculos ceat. fetore amactat:
 uo' obsuat: b'ustiaz ugi' r'corrupt.
Con' luxuria r spes e' ex sacra
mentis. In his verbis b'ustissimus
Rob'ero uos. usq' ad uas et pe
grinos. abstinē uos a carlib' desi
derijs: q' militat ad u' aiām. P'
petri u'. In his verbis b'ustissimus
pnceps ap'loru sapientissim' r affec
osissim' petrus g'ualiter ocm hortat
 xp'ifidele: ut ab omi abstineat luxurie
 sic. Hoc naq' e a carnalib' abstinē de
 siderijs: ea neq' p'ue ad effm: sed
 intra se retinere: et ea i seipis p'm'
 suffocare. Ad idem hortat paul' ap'ls.
 ad rōnos vi. Non regnet i quēs p'm'
 in uio mortali corpe: ut obediatis
 d'apne eius: Que frōm hūstis i ill'
 in quibus nū' erubescitis. Nam fis
 illozu mors est. Qui at frōm carne
 sūt. que carnis sūt sapiūt: qm sapiā
 carnis i'nicia e deo: legy at dei non
 e subiecta. Qui aut i carne sūt: deo
 place nō pnt. frēs. debitores sumus
 nō carni: ut p' carne uiuam? Si at
 frōm carne uixat' moriet'. Si autem
 spū facta carnis mortificauit: ui
 uetis. Obsecro ergo uos frēs p m'as
 dei: ut exhibeatis corpa u'ā hostiam
 uiuētē. scām. deo placētē. **Nulla** hys
 filia scribit i alijs suis ep'is. **In sup**
cōn meretriciu loquit' in puerbys
salomon. Fovea profunda metricis. In
uatus est d'ns: madet i eam. Et
ruat. Fau' distillās labia metricis:
 nouissima eius amara q'si absichū.
 r acuta quasi gladius biceps: pe
 des ei' d'ndūt in mortē: et ad i'fēos
 gressus illius penetrāt. Qui g' fili
 mi loqe fac ab ea uia tua: r ne ap

quing's forib' dom' eius. Non adulteri-
um quoq' ait. Quare seduceis fili-
mi ab aliena? et foueris i sinu alia?
Respicit dñs vias hois: et om's gres-
s' illi' considerat. Disciplina custodiat
te a muliere mala: et a blada lingua
extranee: nō cupiscat plebitudies
eius cor tuū: ne tamaris nubilus
illi'. Precū et forti vix vna' ē pars.
Mulier at' vini p'iosa aiām rapit:
qui autem adulc' est: p' cordis ino-
pia p'det aiām suā. Carpitidine
et ignoiam' congregat sibi: et opprobriū
illius nō delebit. **Qua sapie. soror
mea es. ut custodiat te a muliere ex-
tranea: et ab alicā. q' vba fat' dulcia.**
Deniq' enormitate adulterij scs iob
pandit libi sui caplo xxxi. Si decep-
tū est inqens cor meū sup mulierem.
et si ad ostiū amici mei insidiatus
sum: scortū sit alteri uxor mea. et
sup illā incuruet' alieni: hoc ē ne-
phas et uiq'as maxia: ignis ē usq'
ad p'ditionē deuoras. et omia candi-
tās genimū. **Item collat' ex hoc.**
q' in veteri testamto adulterantes la-
pidabatur: qd' est mors q' iustia et hoc
reda. **Un' leui' xx. legitur. Si adul-
terū quis petrauerit cū uxore prox-
imi sui. morte moriatur: et adulcā
eadē pena puniatur. Et nū' s'uo v.
tribiliter d'. Si contubuli cū altero
viro: hys maledictionib' s'biatebis.**
**De te dñs i maledictione exep'liq'
cuctora' in p'plo suo: putreche' faci-
at femur tuū: et tumes uterus tu'
dirupatur. Hic cū dauid adulte-
riū petraisset. quiter ac mltipli-
citer est punit'?: utpote regno puls'
et suariū violatione uxor p'ess': et
usq' dñs dixit ad eū. Non reuertet
gladius de domo tua i eternū: eo**

q' tuleris uxore vrie. Deniq' valde
enormit' parat' copulantes et vetule
qda' praussie: p' et om's q' consilio
phiasione seu aliq' practica ad p'p'
parada luxurie c'mia coozantur.
**Hic etiā b'issim' clemēs papa tē
p'pauit adulterū homicidio. Cū n-
marit' et uxor sit vna caro: q' au-
feret alicui' d'horale: quasi idem
ē ac si auferet ei p'prium corpus.**
Con' luxuria ex d'as scō' p'm.
Fornicatio et om's d'x' xlv.
**Fornicatio. a auaritia nec no-
minetur i vob': sicut d'cet scōs. Ad
epheios v'. Glos' doctor ecclie scūs
thom' i ultio suo ad discipulos
suos sermōe testat'. Ensis dyaboli
luxuria est. Hec q' illa i'fic' r'upha.
Non ē aliud p'm: quo toties dyabo-
l' uictor existat. Fugite luxuria:
nā sicut v'gitas hoim' epiat agelis:
ita luxuria p' q' bestiale facit hoim'
Nullū aliud p'm dicit' d' penā
mē fecisse hoim'. Hec corp' debilitat
famā denigrat: macubia euacuat:
furtū i'truat hoim'ia causat: me-
moria' hebetat: cor auferet: oculos vtri-
usq' hois excecatur. et p' ceteris p'uocat
irā dei. Pro nullo alio p'co tam ma-
nifesta atq' disticta' uoluntate ex-
ercuit' d' sine m'ia: qm' p' hoc vi-
ciū induxit mūdo diluuiū. p'cha-
poliq' d'bullit. **F' enī recte dyabo-
li: quo si quis fuerit capt': nō cito
soluetur. Mulier sagitta dyaboli ē:
qua cito i luxuria labitur hō. Verū
ut ait beda. breuis ē uoluptas for-
nicationis: s' p'petua pena fornicu-
toris. Hoc est qd' loquitur augustin'.**
**Q' breuis ē fornicationis hora q'
p'ditur vita eterna: et p'metur las-
civ' tormēta p'petua. Nichil tā cito****

ac ualde cor virile emollit: sicut feruere
 ille bladiac corpore: scietus. Hunc
 res loquitur hugo. **Luxuria** e immoderata
 carnis pecculata: dulce veneni. ipoc
 tuna huc: puciosa potio. **Pecculata**
 vero e tota corpus peccudalis hitudo
 ex cogitatioe carnalium: q mel habet
 in ore. fel i corde. i docto aculeum.
Innocentius ait. **O** extrema libidinis
 turpitudine: q no solu meae effeiat
 sed et corpus enariat: no solu ma
 culat aiam sed et fedat psona. **I**n
 ea procedunt ardores: pecculata cu
 iugit comitatur: feor & imudicia
 sp sequitur. **Denique** bnaord) facit.
Melancholica vorago libidinis. qptis la
 borib; aq; dispendijs opatur. pmo
 iterdu qnto piculo fame & hois ac
 etia vite ~~ac ma~~ vite acqritur. **E**t
 in appetitus e plen) est a exactate &
 recordia: actus eius plen) e abho
 minatioe et ignia: exit) q e ~~pl~~
 penitentie & verecudia esse cognos
 citur. **A**rdor libidinis pua occasioe
 aliq exatit: et n illico respuat
 et expiatur: sbito tota corpus occu
 pat estuat urit icendit. **P**rimo qpe
 carne tacta modue titillat: deide
 delctatione turpi maclat meae: pos
 treo p puitatis osensu. sibi sbugat
 ea. **C**aro ultra modu venat: e deli
 tiaru: putat sibi licet et expedire. q
 qd ea potest ~~ea~~ delctari. **G**ula & li
 bido. uoluptati deseruiunt carnis:
 & ipas; freapter destruit carne. **J**o
 ait curill) lasciuo. **C**ur ta ipetuoso
 ipetu. taq; libidioso furore cupie
 te osius: et tuu pdig) sic temp; effudis.
An ignoras q aialia mlta uentia
 no diu uiuat. **S**cio q gnationis a
 more no ducetis: s delctatioe ven
 ularis. **A**ltu quid; qd effudis. **P**o

digestissima medulla: none vite ad
 mirabilis senectua. hunc carnis
 radicalis sba: et diuitiaru gnatic
 virtus thesauraria vena. **A**ntede i:
 qd pdig) destruis. qd itans dispugis:
 quid i grati i nichilu pias: tga
 tu uiqu) depositari) carissimu ne
 thesauru tibi amedatu inimice va
 nitati ipendis. **S**imicu sbuerfor
 es ordi mundialis: nalisq; legis tras
 gressor. **O**rdo ei mundi & lex natue
 hoc h; ut tate nate delct. dirigit
 & ordinet ad plem. **C**u aut ple neg
 lca. prolificu seme fudis i delctatio
 ne mox transitura. **E**o pla. **E**stul
 tissim) es q te delctabiliter destruis:
 et tato demeti) qnto letali) temet
 pdis. **P**roca qndmod) cassian)
 differuit fornicationis curam e bel
 lu inmane p cetis duru ac diutur
 nu. & a paucis pure demctu: qd a
 pn. pubtatis icipit hois ipugre:
 n plene extinguit nisi et cetera vi
 tia supentur. **D**uplex n. e ipug
 natio fornicationis. **A**surges ad plu
 gemo vicio sil armata: q ex car
 nis ifectioe & aie fragilitate accipit
 vires: nec potit expugri. n carne
 & aia piter dimicantib; cotra ipm:
 q ad fornicationis expurgatione
 no sufficit corpale ieiuniu: nisi
 pesserit otio & oio pseuerans.
Postreo de hys climac) scribit. **I**n
 libidiosis e sens) .i. realis pceptio
 occupie sensual) & sps no erubescet:
 irreueres crudel) ihim): irreuenter
 isides sensui cordis: videl; ferge
 sps fornicationis. **C**um ipar seu ro
 natur. eu q ceptatur sentire dolo
 re corpei cordis i silitudie; forna
 ris ignis: h est ac si eet islamat)
 igne corpeo tqm fornax: ita q

hō talit' impugnat' deū nō timet. me-
 moriā penē etne q̄si nihil atēpmit: s̄
 orōm abhōiat: ossa mortuor' q̄i lapu-
 des ituet. Facit q̄: dya' hōiēm tale q̄si
 lebriciū indelicti. carpiā carnis r' cor-
 dis: ita ut putet se esse q̄si i' opeturpi:
 cui' dies nisi fuissent breuati. nō fiet
 salua oīs caro: vestitaluto isto. oplex
 ionato ex sanguē et sordido limo. Cū
 omē qd' fcm est. cognatioez sua. id ē
 sile sibi i' spē insatiabiliter occupat:
 sanguis sanguinē. vmas vermē. q' et ca-
 ro carnē: ipius violētatores seu su-
 patores sue natē r' occupatores regni ce-
 lestis. conētur decipē seductore. i. dya'
 supac: r' carnē q̄busōā circūuētiōibz
 atq' astutis. h' est aliq̄bz bonis idustri-
 is. idustrosiqz peticis sbuigat. **I**nter
 climas ad itenuādū enocmitatē lux-
 urie. duas inducit quōes quas non
 soluit. **P**rima ē: cur qui in alijs ex-
 cedūt pccis. dnr deū offēdere r' peccāre.
 fornicantes vō dicim' lapsos. **S**ecūda
 est: cur etiā recipiēs hēicos p' ite-
 grā abiuratiōē hētis eoz. admittit
 eos ad sacrosctā miltētia. i. dione sa-
 cramentale: fornicatores vō confessi
 et a pccō cessatē recipiēs. sepat eū ad
 tps ab imactat' miltērijs: q̄admo-
 dū ab aplicis regulis ē laxatū. **H**as
 quōes recolo me nup' pccō posse sol-
 uisse i' gēpōe climati: idēo pccō
¶ De seditate r' pccōsi. **¶ In modo.**
¶ carlis amois. et de signis ipius.

¶ Si amat aiaz **¶ Articulus xlvii.**
¶ Quia: pccō ca. Iohis xij. **¶ Alti-**
plex ē amor. **¶ Prim' vis spūal' qui**
ē amor ifus' ac meitor': q' dē cari-
tatis. **¶ Secūds ē amor nāhs quo vn' aliu**
diligit p' propūitate origis. a' for-
mitatē natūe: qui aōr nō est i' se mo-
raliter bon' a' mal'. Tercius est a-

mor facilius a' socialis. **¶ Quart' est**
amor carnalis: q' appetit sibiū aut
alijs delicias diuitias a' hōres vite
pccis. seu p' p' mōi. **¶ Hic amor ē se-**
dus pccōsus r' pessim': atq' ex eo p'
cedūt gula luxuria iactantia. **¶ Deniqz**
amor iste tāto ē pccōsior q̄to sbili'
esselet: se omittet spūali amori ac
eius opibz: r' q̄to p' palliat et occul-
tat se sub spē v' diltionis. **¶ Ecce quidē**
ad alios carnalit' affcātū. r' eis se ap-
plicare opitātes: extogitāt et allegat
quasi spūales r' pias cās. p' q̄s visitāt
eos. **¶ Quidē vō i' p'mis spūalibz amat**
seuice: sed paulatī carnales affcō-
nes i' eis nascūt. ex quibz ad tactū
r' oscula. āplex' r' silia puocātur:
et dīe ledūt seuice. **¶ De hoc i' p'fū**
religiosorū sic legitur. **¶ Simula s̄**
spūe spūalis diltionis. r' orōm obte-
tu spūales: fēias f'ceptauerūt.
¶ Ecce q̄ta pūitas i' p'ma itentione:
videlicet caritas atq' deuotio. **¶ Postea**
deuenerūt ad s'bulatiōē: mō de
deo. mō de mutuo aōre r' fide: deinde
deuenerūt ad aōrosos aspēs. atq' mu-
niscula p' mediāli amois. **¶ Ecce quō**
iā mixta sūt bona spūalis collatio-
nis r' fidehs affcōis. cū malis iūit'
s'bulatiōis et itante faliaritatē:
cū ingeta q̄ occupatiōē cordis cū
p'ona diltā. Deim' tandē sequit'
falsa bona et euictia mala: vidēz
āplexus r' oscula. tactusqz manū
r' vberū: q' oīa sē suspēa r' carnalis
amois idicia. ac opis turpis p'udra.
¶ Postreō ipudica succedit. tū p'cedē
tū gēstūm f'cs: iūpore ap' opa in-
iq'itatis. **¶ Deniqz iux p'acta p'mū**
carlis ac lesual' affcōis indicū est:
ingētū desiderū cordis. coequaliter
existendi cū p'ona diltā. Nā qz

46
carnaliter amat: optat caritatem co-
muni. **S**piritual' vō dicitur. qm̄ spūalia
et spū. q̄ locū ac tps̄ inscedūt: par
aut nichil curat de corpali p̄na.
n̄ forte spūali ex cā. **S**ecūm̄ idem
ū est. infortuna et cōcia cogitatio
de dilcā. etiā tps̄ orois ac diuī officij:
ut pote qm̄ visur' sit eā. qd̄ faciat: an
forte cont' se i aliq' sit offensa. **T**ertiu'
signū est. collocatio de vāis et intilib'
rebus: seu vba adulatoria ac lasciuā
p̄ferre. **P**ertū est corpalis directio:
etiā diuina applicatio lateralis: i
tertio manū. oscula et āplex' vberū
q̄ tract'. aut sup̄ dorsi p̄cussio: ex
quib' frequē nascūt motus libidō
si usq' ad carnis stimula' a etiā qd̄
solo auditu horredū est seīs resolu-
tio: q̄ nō caret graui fatiore: p̄
terti cū cā cor' volūtate admittat
et cōtinuet. **S**ed rō carni obrūbrata
mollicie. nō satis adūrit: nec satis
ēpbat i p̄clari. qd̄ nouit i vniū
fali idcentissimū esse: p̄mo pel-
lim' iste adū talia agit i abdito:
qualia n̄ dari neq' fateri auderet
amator tal' in publico. **V**n̄ illud
aph. **Q**ue i occulto fuit ab eis:
turpe ē dice. **S**ēpe ut ait saluator
iob. iii. omis q̄ male agit odit lu-
cē: et nō veit ad lucē. ut nō argu-
atur opa e'. **Q**uā est: q' amor
caris solet ee' zelotip' i q' sic amans
ult' aut spūalit' aut solus amai: atq'
de facili suspicat ac metuit aliu'
plus amari. **P**ut demū v alia h'
deestadi amōis idicia: scz̄ p̄oitas
mutuo idignadi et m̄scedi. demū
qz̄ placidi ut mors ē p̄uentis. da-
tiqz̄ munusclor. et sine correptiois
s̄bractio: ac p̄ualitas qdā s̄fo-
uendi ac defesandi seiuice. etiam

i p̄ois. **P**ostreō omis affectio. q̄ quis
aliū amat nō p̄ illi' p̄fem̄ et feli-
citate. sed p̄p̄e delictiois. utilitatis
a hōis iuuit: de amor carnalis.
Qui ut alleit aug' mirabil' ac mi-
serabiliter cor exccat: iudiciū eim̄
s̄buatit. atq' i vacuis ac enormes
p̄cipitat culpas. **N**eo sūme vitā
est nō solū ceta aliq' sex' p̄sonā.
s̄ etiā ee' sexū eūdē: ne qd̄ ad ali-
quē adolescentē seu iuuenē in nā-
lib' elegāc' dispositū. seu huc ieliūto
duenietem. incaute se habeat p̄ affm̄
sive effcā: qz̄ i h' grāde p̄iculi est:
ut scs̄ docet b̄nard'. **P**rimo frequē
ubi emulatio maior. ubi ruina pe-
riculosior: et i b' s̄ue optimi. pessimā
ostat gerit'. **F**uge q' et vita o xpi
m̄steroem carnis amoris notā. labe
atq' effcā: ne mēte exccata et uolū-
tate effcāta: v̄ sapie' lucē et spi-
tal' aōis s̄teritate amittas. **S**oli
p̄iclo tempm̄ igere. **S**ed n̄cārius ē
corpali tract'. **S**iquidē sp̄s̄ ē qui
vniūficat: curū aut nō p̄dest q' p̄. **E**t
dato q' turpe esses secur': tū p̄ci-
tui debes timē ac euitare ruina.
Recurra notabile ē illud' ex' de
qdā scissā virgīe: ex e' m̄actu
dū e' stimlaretur ofessor: illa au-
diuit i spū voce sibi dicēte. **S**oli
me t̄gere. **C**ūq' nesciret cur uox
illa fca' esset ad se: dixit ofessori
suo. q̄lit' vocē illā audisti. **Q**uo
cognito ille p̄cūit: et exstimlata
ofcā. tūq' vocis illius agnouit.
Hic qz̄ docuit scs̄ vir hugo grō-
nopolitan' p̄sul ualde custodit
ac timorat: ne vna p̄soā i aliā
diuā figat visū. **V**n̄ idē hugo
a guigone p̄ore carthusie itoga-
t'. an mē ipius guigois m̄lterum

seniſſet: rēdit. Nefcio an vetula
ſit ā iuueis. **Alia** & frequer mirōnā
illā affat? eſt: nūq̄ tñ inſpexer
rat ultrū eā. **De remedijs q̄**
De luxuria. Articulus xlvij.
Des mulier p̄tē aīe tue:
& v̄gine ne ſpicias: ne ſcandalizetis
i decore eius. **Eccl. ix.** Des iob ait.
Nūq̄ dedi p̄t: qd̄ gustatū affe
morte. Si q̄ cibz corpi euidentē
letalit̄ nocuū neq̄q̄ ſpōte ac
cipit: cur id qd̄ tā mōdit ac ml̄
tiple aīe nocet. accipit ad oblaū
dū reficiēdūq̄ eā: n̄ q̄ magna
nis & quali imēſa ē fatuitas id
agetis. Cū itaq̄ iuxta p̄habita.
luxuria tā uehēm̄ nocua ut dāp
noſa ſit hōi. atq̄ tā ml̄te ac peſ
ſime filie oriūtur ex ea. **Prīmū**
cōn eā remediū eſt. diligētē pec
pēdē q̄ piculoſa ac nocua ſit
hōi: & quāta vicia ſit eā comitā
na eſt ei ānexa. **Pretūcū** ardor
libidis ſit t̄rior ignis: id ſicut ig
nis exterior p̄mo minuit p̄ frigide
aī infuſione: & p̄ lignocū a d̄buſ
tibilū ſubtractionē: ita cōn ignē
luxurie ſt̄ iſta duo remedia: ut
pote ad aq̄s p̄nic & dolous ſfuge
h̄ eſt eorū meditationē aſſumē.
que ſalubre ſpūctionē. bonā a
maītu. ſalutare ſtetū induc̄:
ea q̄ vitare q̄ maīta ac icita
mēta luxurie parūt. **Quē** h̄c
ſiderationē aſſignat diuſa lux
remedia: quorū primū eſt. ſide
ratio om̄ q̄ doman? n̄ ihs xps p̄
nrā tolerauit ſalute. **Quēadē** enī
om̄s aduſitas q̄libzq̄ afflictio.
teſte ḡgorio eānīm̄ter ſuſtinet.
ſi xpi paſſio ad mēoriā reuocetur:
ſic plane vniūſa carnis volupt̄s

repm̄t: ſi d̄nice paſſiois acbitas
rite penſatur. Cū nō ſit ſecurū n̄
ior d̄no d̄no ſuo. & ipſe d̄ns n̄ tot
et tāta tolerauit p̄ nobis: q̄s pote
rit eſſe ua p̄uſy ut ad vicioſa c̄m̄s
oblaūmēta ſe fidit: ſi efficaciter
recolat. q̄ cōſiliāz et igniſſimā
morte pro ſe ptulit xps. **Ad d̄m**
remediū eſt ſiderat̄. eternū ſupplicij:
qd̄ p̄ breu luxurie oblaūmēto iſugit.
Repe q̄s vult p̄ tactis mūdi delicia
is. p̄ vna die in ardētī fornace ia
tere. **Q̄** ſi q̄s adeo laſciu? ē & ſtul
tus ut dicat ſe uelle p̄ die aut am
plus h̄ ſufferre ut ſua poſſet cū
dilaū ſcupiāz ſatiare? tñ ſi is per
tys vni? orois d̄nice ponetur i ig
ne: & p̄tereat ab eo ā vellet exire
delicijsq̄ care. an p̄ hora manē in
igne & poſtea delatū: nō dubiū q̄n
extrah̄ p̄aret. **Si** q̄ t̄ore & hor
rore t̄pal̄ t̄m̄ti ſp̄netur oīs delat
carnis: id poti? fieri debz itutu &
t̄ore iſternalis p̄tūq̄z iūendū. **Prīmū**
remediū eſt vigilat̄ artēdē. q̄ me
tuedū ſibi iſſet iudiciū dei de pec
catis p̄ccatis: ſicq̄ timebit plura
adire. & d̄ceptū in deū auge: p̄
ſado q̄ ſep̄t eſt ad hebreos. **Hoc**
tendū eſt i cadere i manū dei vi
uētis. **Vn** q̄admodū mulier vo
les ablactare infantulū. uberibz
ſuis ſupponit ſynapiū: q̄nt̄ infans
gustata amaitudīe ſynapi ceſſet
ubera q̄rere: ita p̄dictor ſalubria
ſpūctio. amaitudo. formido. ſuper
ponēda ē iugit̄ aīo xp̄iano: ut
deſiſtat venēoz oblaūmēta optac.
p̄no et ea toto abhorreat corde.
Quartū eſt ſep̄m̄ excit̄is p̄nic
viliter occupac̄: corpi? tribulatioē
afficere: & t̄ptatioē duratē. p̄c

quepiam aspnari. a teme iudicac:
n. vng de virib/ suis plume. 7°
p hoc deus pmisit multos etiam
spitales/ psonas i vicia carnis tor
ruo: qz spitalit' erat supbi. a te
mere iudicantes: aut icauti t vac
securi ac psumetes. **I**deo ait ihs
Nulli in isto psumat. **S**i sanctus
e: no tame securus. **M**ulier piosa
aiam viri rapit. **V**ir et mulier.
ignis et palea: tyabol' iustiflare
no cessat ut accedat. **V**ir iustep
nat. cetera mltia. blada vba au
mun'cula. **I**n plurimu sci pte
sua incauta securitate plapti sunt.
Climac' qz dicit. **V**lqz ad morte no
psumas. **M**ulti ei imateriales. viz
angeli corruerunt. **I**te ptestat.
Qui in gula t satietate vult sig
fornicatiois vit: silis e uolenti
cu oleo igne extiguit. **Q**ui p so
la abstinencia putat se pugna
fornica' vice posse: silis est na
tati cu vna manu. **U**ta volenti a
pelago liberari. **I**ortio iuge ab
stinencia huilitate: qz sine ea iu
tilis e abstinencia. **U**traqz cu he
am' con luxuria tot emplastra
ac tanta remedia: none iustu
sabilis e oio q' supat ab illa.
Viliter q' con ea preliem p ar
ma ista: t an teptatioez simus
pati. t excitati ad pugna h'moi.

De gula t modis speb' qz e.

Credite ne q' **Articul' 8.**
uent corda vna epula vl
ebrietate. **I**ue xi. **G**ula
e mordinat' atqz supflu' appetit'
alimeto'ru: seu imoderata eozu
affricio. **E**t istud e viciosu atqz
mo'le ex qne suo: cu sit con ius
ticia et dei amore. **C**u eni corp'

ad aiaz sicut ad fine suu sit ordi
nadu: no pl' debet ho de cibo et
potu affectare aut sume. nec alit
alimeta appetere q' expedit aie ad
vtuose viuendu: atqz ad optine
du vera salute. **I**deo imodeate
optare t accipe alimeta. ita q' aia
in ipdit a spicali feruore ac dei a
more. ipaqz ho gnatu atqz iest' affi
ctur ad dei obsequiu. excitiaqz vtutu:
e mo'le pccm. **S**i en modicu excedi
tur e veniale. **D**eniqz s' gregoriu
inqz mo'is atigit iste excess' gula.
Dumo si an tps agriui qz madu
cat seu bibat. **D**ebet n. ho pmu q'
cece regnu dei t iusticia eius: id e
aliq' spitalia oia extere ad pmere
du vita cetna: atqz itatione sua
ad deu t ei' ho'em digere: ut iust
saluator. **m**atth' vi. **I**n eccl' x' fer
tur. **V**e e terra: cui' pncipes mane
pedut. **S**ed i cibo t potu exce
ditur. q'rendo a appetedo cibos t po
tus valde delicatos: qd' conriatur
vite pnciali. t arte vie salutis ad
qua tenem. **D**ebet eni ho coep'
suu assidue castigare. t in aie sa
uitute redige: qz in eccl'as' scriptu
e. **Q**ui delicate nutrit secuu suu:
postea setiet eu otumace: h' est. q'
carnē suā laute alit: expiet spi
ritui suo rebelle. **C**lepe quo deli
nitius caro fouetur: eo ad plura
t gnuora iclinat pccu. **S**ed ergo
e carne laute nutrit. n' domes
tica hoste t ppe salut' emulu q'
se roborat. **I**deo ait vna' d'. **S**uf
ficit ut cibaria destibilia fiat:
no cupisibilia. **H**ic in libro
nuoz' filij isrl' legunt' horribilit'
a deo pculsi: qz cu speretia be
ret qz mana: desiderauert' carniu

In cibo at et potu q̄renda est
nature n̄citas: nō gust⁹ uoluptas.
¶ qd̄ etiā seneca dixit. Palatū m̄
um fames excitet: nō uoluptas. Et
sapes protestat. Qui amat vinū
& p̄guia: nō est sapiēs. n̄ pls̄ quoy.
¶ Curā int̄ carnis tue ne feceris i de
siderijs. **¶** Tercio i illis excedit qn̄
q̄ cupit cibaria nimis exq̄sitate et ac
curate parari: qd̄ p̄tinet ad sollici
tudines uicioſa. carnale. curiositatē
p̄mā. **¶** Quarto uicio laborabat filij
heli sacerdotis: p̄ qd̄ meruerit oc
cidi & adēpnari: ut p̄mo reg. h̄etur.
¶ Cōn̄ qd̄ asserit x̄ps̄ mathi vll. Ne
solliciti sitis qd̄ maducetis. Si enī
nō licet imoderate sollicitari de cibo:
multomin⁹ de exq̄sito paradī mō.
¶ Quinto i q̄ntitate. uidelicet qn̄ ni
mis m̄trū de cibo & potu accipit:
p̄tenti dū unū gen⁹ ciboz. ac po
tūū alteri additur: tū puora suf
ficiat. **¶** Sicut de nouo stomachus
puocat. et nā guat: p̄ qd̄ nō
solū uita sp̄italis et salus aie i
pediūt: s̄ corp̄alis q̄ uita abbre
uiat: sanitas ipeditur. rō hebetat:
sapia inflāmat. **¶** fuit q̄ppe nō so
lū duo s̄ tria ā plura cōn̄ unū:
et p̄clitat sobrietat: p̄ qd̄ tam
imoderate suūtur debetur paup̄ibz:
& p̄niculose subtrahit eis. **¶** Hic luce
loquitur d̄ns. De uobis diuitibus
q̄ habetis solationē uiam r̄de uo
bis qui saturati estis: q̄ esuicetis.
¶ R̄tio. dū q̄s nimis ardet & auide
cibū & potū suū ā cupit: uita q̄ in
star cuius facula effudit se sup̄ illos.
disciplinat⁹ dedit: & toruo asp̄tū tes
p̄natiq; motu. ac totiq; uisq; appatu
suū ondit gulositatē. Tales sunt filij
esau: q̄ p̄e auditate cibary dixit.

48
In morio. **¶** Sicut ex auditate ca
nina uedidit p̄mogeita sua: nec
postea t̄uenit p̄nic locū: q̄p̄ cū la
chrimus iquisiss̄ eū. **¶** Hic c̄c̄i xxx
vii. edocetur. **¶** Poli auis⁹ esse i oi
epulatioe: n̄ te effūdas sup̄ omnē
estā. **¶** Et denuo c̄c̄i. xxxi. ad moēt.
¶ P̄e excedas manū tuā puor: sed
cessa puor tā discipline: nec p̄e
positas bibere. **¶** Deiq; p̄actos qn̄
q̄ gule modos seu spes. p̄t̄ greg⁹
quibz p̄nt̄ alij addi modi. ut pote
nimis frequent̄ xede aut potate:
sicut sup̄ idigestū adice alimēta:
p̄ qd̄ ualde ledit̄ ipā nā. **¶** Alius
mod⁹ ē ref̄tione uel potū. d̄messa
tione et igurgitationē ualde dū
p̄t̄bere: sicut dū i mēta sedendo.
ips̄ nō solū inf̄tuoſe s̄ et uicioſe
ex̄p̄ere. **¶** Tercus mod⁹ ē noua & in
d̄sucta alimēta ex̄p̄ere: qd̄ ē sig^m
t̄atilitatis p̄apue. **¶** R̄tio. q̄rere spe
ciosa: q̄uis nō sint̄ apli⁹ saporosa.
¶ De filiabus gule. **¶** Articulus xlii.
¶ Et fuit iustas sodomie: sup̄
bia satuitas p̄ris habūdā
tia. & oculi ei⁹. **¶** Ezech. xvi. **¶** Ex gula
gnari uia atq; enoemia uicia:
satis docet experientia. **¶** Porro scdm̄
gregoriū. quedā uicia sp̄alit̄ noian
tur effūs & filie gule. viz̄ hebetudo
sens⁹ seu rōis. iēpta leticia: loq̄t̄as.
scurrilitas r̄ptū ad gest⁹ extiores
& uoculatores imūditia & p̄serti
luxuria atq; p̄ambula ei⁹: ut s̄
mot⁹ libidiosi. & act⁹ lasciuū in
tactu osculo & aplexu. **¶** In sup̄
exgula nascit̄. stultescant̄ p̄ciosa
audacia negligē: m̄plex. sopno
letia i diuis. & d̄ctio: lush sup̄flui.
cot̄t̄ioes & r̄xe bella & hoit̄ia: de
quibz p̄ ordine breuit̄ ē tangendū.

Itaque cum intellectiva cognitio anime ex
sensitiva cognitione. et agrua corporis
interiorum sensum dispoce dependeat
ac procedat: id corpus dispoce et interiori
bus sensibus per gula turbatis et agg
uatis: asseques e. ut ro in suis actu
bus impediat. ieiunium hebetudi
nem incurrat: et ita deiceps fit ho
ad exteriora virtutu ineptus. et pimus
sopnolet. ymmo et accidiosus: quia spi
rituales occupationes fastidit. Insup
quam intellectus eius non viget ad aside
radu salubria. et ea que opuntioez in
ducunt ac tioratu efficiunt: id quod
foris est solatiari: atque ad fabula
tione risu iocum choreas et alios lu
sque plius e ad gestus scuriles. Ex
quibus oibus ad peccata luxurie inflamant
plerti que matiam et calore excitates
ad ea gnant luxuria. **Hic quippe de
de ipis filijs isrl scriptu est. Eodem 2.
Eodem pulo maducare et bibere: et sur
rexerunt lude. Gregori. Primo ist
iunioribus scilicet culpa loquitatis:
post loquitate ludi et leuitas asse
quunt. Ymmo gula assidua hoies
sic excitat atque idurat: ut nec pau
pibus passiu sit. n. liberal. quod mod
amos vi. describit. **Bibetes i fralia.
et oprio ungeto delibuti: nichil co
patebant sup oratione ioseph. Calco n.
ta intese quod omnia sua carna
lia: ut de alijs parca a nichil cu
ret. **Hic leuitici x. legit. dixit do
minus ad aaro. Vinu et o. qd ine
buaris pe. no bibes tu et filij tui.
quoniam inebitio tabnaculu vestionij:
ut heatis scias iter sem et pphani
inter pollutu et mudu.**
**Quod detestabile sit viciu gule: et sp
lit con. su ebrietate. et puaa co
suetudiez aliquoz. Ar. quagesim.******

Hic in epulis suis macule co
munes. in uore semicrpos pal
teas: arbores autumnales istraio.
bis mortue: quibus prella mbearu co
seruata e ieternu. **Jude 2. Et dicit
tadu vile ac fugiedu sit gule paim:
demonstrat ex hoc. quia sicut per luxuria.
ita per gula ho a ppa et nali nobilitate
degenerat: quoniam sensualitate et cruce
per que bestias est reformis. pferet itella
ue pti. videt: ro et uoluntati: per que
tu deo et angelis quod a rione et assi
milatioez h: et magis quod obla
meta et omnia carnis vilissime cele
ritate morture: que gaudia sua et spi
ritalia. virtutes et salute a ronalis et
imoclis aie sue: que tanto solidius
uquidus cedant: quoniam oia exeat psta
tioz corpe. **Secundo** uide patz ex hoc
que guloso uilissime hntuati se subdit.
vix obsequo sui uetris et cupit eij:
quod ad. de talibus dicit aplo. **Huiusmodi
non deo: sed suo uentri deseruiunt:
ymmo ut asseit cassianus. guloso
vix aliud cogitat: que quiter uetris
sui desiderio ac repleto satisfacc pos
sit. **Tertio**. que guloso assilax pcola
tre ymo turpissim? ydolatra esse
videtur: que sordidissima sui corpus
pte. s. ventre imudicis plenu co
lit per deo. dicite de gulosis aplo.
Quoz deus ueter est. **Magis** eni
cogitat amat et uenat ppiu ue
tre que deus: quoniam idelineter sollicitus
e per uetris repletionem. puiho. ob
lectamento et copia. **Et** si ipse aut
alter deo iuriet. et debitu sbrabat
dei cultu. parca attedit a curat:
si uo suo uentri quod sbrabat. gra
uit indignus: con dei hoie ac uis
sione querit que uetris se. **Quo** que
de corpe suo quod replu dei ee de****

refaact turpe coquina. fetidusq; lacri-
na. pmo ⁊ domu dyaboli. Ex ha-
budatua etei cibi ⁊ potus. gnat
i ea fumi aceti calidi nalis in-
tensa: ⁊ qñ laboriosa ientio sup
fluitatu natue multiplicat. fedu.
Et sicut i eua. legio q legio deo
nu roguat mitti i porcos: ita dya.
delatatur demorai i guloso. tñ in
fordidissio porco: ⁊ ueluti i cloaca.
110. Aut eade milh pihen i lib de vni
uso: q deones solent i cloacis ma
ne. **Quinto.** q guloso s. d. h. facit
rapina ⁊ furtu. Na qñ d. sumit
supflue s. b. r. h. i. d. i. g. e. t. i. y. m. o. t. o.
d. i. g. e. n. t. i. s. q. t. p. o. s. s. i. t. e. x. s. u. p. f. l. u. i. s. s. u. i. s.
s. b. i. e. n. i. e. e. x. p. e. n. s. i. s. **Sexto.** q gulo-
sitas i gratitudie obliuione q. dei.
⁊ aulione ab eo pduat: iux illud
deuter. xxxi. ca. Inissat e hiles
⁊ recalcitrauit: dereliquit deū fcedē
sua ⁊. Porre q p. h. a. s. d. n. s. p. r. e. s.
tatur. Satura i s. ⁊ obliu sunt
mei. **Septimo.** q guloso e q. d. i. m. o.
homicida ⁊ ieffectos suspit: q.
gulose viuendo ledit ⁊ ualde abbre-
uiat vita p. r. i. a: iux. q. d. d. i. c. i. t. u. r.
Plures moriuntur gula q gladio.
An i ca. legio. In mltis etas eit
infinitas: q aut sobrius e. adia
et vita. Et ut. M. Crapula mul
ti obierut. **Octauo.** qñ primi pa-
reces p gula se viti ⁊ sibiipis
ao oib nobis paradisi amiserut
terrestre: atq tot mala icurderut
Nono. q tot vicia oriuntur ex gula:
ut patuit articulo pceden. Et ipse
guloso e ualde iustis. ta in deu
cu? bnficis abutitur ⁊ dona ma-
le dispesar: q in p. r. i. o. s. qm pluri-
mora labores sol? d. i. u. t. : ta in se
ipm. lededo corp? suu ⁊ aiaz mo

49.
prefato. **Præca** gula i ymessano
ne ⁊ ebrietate diuidit. Vñ ad ronos
aut ap. s. No i ymessatioib? ⁊ ebu-
ctatib?. Itaq; ex gula gnat ebectis
q in seipā e plurimu viciosa ⁊ p. r. i. u.
losa: cu puet hoēs iudicio roisat
p h. exponat eū omi d. i. c. i. m. i. : ⁊ nō
solu bestis s; etia fuisis p. et deoni-
bus eū affilet. Hic sac septura con-
ebrietate sepissie ac tribulit loq.
Derbit n. salō i libro p. i. b. i. o. r. u.
Varites potib? ⁊ dātes e symbola
y. s. i. m. e. t. u. r. Et curs? Me i. r. u. e. a. r. i. o.
vini qñ flauescit. Ingre dit bla-
de: sed i nouissio mordebit ut co-
lubee: ⁊ sicut regul? venena dif-
fudet. **Itaq; Cui** ve. cui? p. i. ve.
cui fouee. cui s. n. causa vulnera:
cui suffusio oclor. Rōne hys qui
amoratut i vino: et studet cali-
cib? epotadis. Hic q seneca dic.
Quid e ebrietas nisi i. a. n. i. a. s. p. o.
te admissa. Et tullio Ebrietate
iquit sopit? qd differt a stulto:
cu rca mete uti nō queat. Vñ
⁊ s. o. s. i. o. h. e. s. c. h. r. i. s. o. s. t. o. m. a. s. s. e. i. t. Hic
hil demoi est amicu: ut ebrietas
atq; la sciua. **Intea** sicut i r.
⁊. quos rēcēsiā qnāgēsiā docet
thomas: tū ebrietas potissime
e mortale perm: qñ qd s. a. r. p. o. r.
vitate et se posse inebriari ab eo:
nec tamē cauet potatione sup-
flua. Si q gula et ebrietas i. a.
mōles sunt: q gūssie peccat
qui cotidie a frequēter iueniut
ad potadiū. seq; iebriat: cu sepe
expti sūt se tm potu tollere nō
posse. **Rm** aug. testate. etia
vicialia p nimia assiduitate. fi-
ut mōelia. In talib? q potatio
nib? tps i. f. r. u. o. s. i. l. l. i. e. p. o. i. t. : eo q

alia vicia mltia & gūa potationibz
se misceant: utpote vba ociosa.
pugnatua. scurrilia. detortua. co-
tenuosa: taxillatioes. iniurie. pug-
ne & silia. Postro si ista tā illia-
ta sūt atq; enormia ~~enormia~~ et
ferialibz dieb; q̄tomag; dn̄is &
festiuis. q̄n xp̄iani tenent: sp̄ali-
ter esse deuoti & c̄ia diuina intēti: ali-
quāz dierū negligētias recupa-
re. & om̄ia mala penitēdo de-
lere ac emēdare debeant:
Con̄ gula & messationes & e-
bruetates ex sacra scriptura. *Articulus*
li.
Quia ventri & vēter-
is: d̄s aut̄ et h̄ic & illas
destruet. **Ad rōnos xiiii.** **I**n
gula et sp̄es eius allegate sūt
ml̄ie auctes scriptur̄. **Et t̄n pre-**
dicator vbi celestis ad manu-
beat̄ copia auctoritatū maiore
i mā t̄n predicabili: adhuc a-
liq; breuiter iroducā. *He p̄sa.*
v̄. maledicūtur gulosi & ebriosi
cū d̄r. Ve q̄ potētes estis ad bibe-
dū vinū: & v̄i fortes ad miscēda
ebrietatē. Et rur̄. Ve q̄ surgit
mane ad ebrietatē sectāda: et
ad potādū vsq; ad vespas: & o-
p̄ d̄ni nō respiciat. *Dea dila-*
tant̄ et aperunt itē d̄n̄ auas suā
absq; ullo ullo timino: & d̄ndent
i eū. *Prohibet̄ q̄ xxi.* scriptū est.
Noli esse i diuino potator: nec i
om̄messationibz corū qui carnes ad
descendū offerūt. Et iterū salomō
i p̄ibz loquit̄. Cui diligit epu-
las i egestate erit: q̄ amat vinū
& pigua nō ditabit. *Insup orozē*
ph̄a Ceperūt iquit p̄ncipes fure-
ū vino. *Itq; ec̄a. xxxi.* fertur. *U-*
tere q̄n frugi hys q̄ tibi ayponūt:

ne mltū maducās odio habeās. **N**o-
li nīm; ee in edēdo. ne offēdas. **S**
sufficiēs est hōi erudito vinū exi-
guū: et i dormiēdo nō laborabis ab
illo: t̄nō senties dolore. **Vigilia.**
& colera et tortura hōi infructo.
Diligētes i vino noli puocare: ml-
tos n. ext̄minauit vinū. Vinū mul-
tū potatū: irritationē & irā et ru-
inas mltas facit. *Imaitudo auē:*
vinū multū potatū. *Et bruetas au-*
sitas. *ipudētis offēnsio: minorans*
ūctū & facies ulnera. *In diuino vi-*
ni nō arguas p̄ximū: vba ip̄erū
nō dicis illi: t̄nō p̄emas eū i
repetēdo. *Iterū in ec̄a. scriptū est.*
Vinū & mulieres apostatate faci-
ūt sapiētēs. *Op̄ari ebriosū nō lo-*
cuplacabitur. *Paul; q̄ ap̄lus ad he-*
bricos xxi. **Optimū aut̄ est gra sta-**
bilire cor̄nō d̄s. que nō p̄fuerūt
ābulatibz i illis. *Qualibz. *Nolite me**
brari vino in quo ē luxuria. *Nō*
ē regnū dei ec̄a et potus: sed ius-
ticia & pax & gaudiū i sp̄i sc̄o.
Cui d̄firm; est olera maducet.
Donū est nō maducare carne:
et nō bibē vinū. *Utere iob*
xxvii. *habetur. *Sapia nō inue-**
nitur i terra suauiter uiuētū:
utpote ier̄ eos q̄ sensualitatis
oblcāmentā requirūt. Et rur̄
iob xx. legitur de guloso. *Cum*
saturat; fuerit artabit. Et ois
dolor irruet sup̄ eū. *Satiētatē*
eī sequit̄ quedā ventri & p̄res-
sio. *Plus eī p̄oieat gulosū i*
ventre suū: q̄ d̄uenient̄ potest
tenē. *Idēdo sequit̄ eū mltiplex*
dolor: et p̄ter et̄nale dolore i
ferm. h̄z multociēs i p̄iti do-
lore vni; diei aut̄ mētis p̄ de

lectatione horre vnus. **D**ostoro sa-
ctissimi pnceps aploz. i. scda
sua futur annoica. Hyuelut a
conabilia peccata i corruptione
sua pibit voluptate exultima
tes dicit delicias. conignationis et
macule delicias affluetes: in
suis diuuis luxuantes: q bz pro
cella tuncatū referuat. **D**e ta
libz denuo scbit i pma sua epla.
Que abulauerit in luxuris. de
siderijs. vinolentijs. messationibus.
potationibus: q reddet roem ei qui
parat est iudicare viuos et mor.
Contra gula et dructate. **Stuos**
ex verbis scdm p m. Articulu h.
Quem fecim huistis tur i qui
bus nunc erubescatis. **Ad ro.**
vi. In vicis carnis gula atqz lux
uria iuenit turpatudo pcpua: in
quibz ro exarata i vicia viliter de
lectat. **I**z ro illuata penites ac p
uales de eis vercedat: ro q tuam bel
tialibus secuerit vicis. **Hic aut qd.**
Quante gule viuo. omne qd fortiter
egerit hoies pput: i du venter no
restrigitur: ante vtutes pnt ob
ruuntur. **C**rei epulas pene semp
comitatur voluptas. **Ra** dum
corp in refectionis delatione resol
uitur: cor ad iane gaudij relax
atur. **I**teru aut. Voluptas ita ple
ruqz sub necitate se palliat: ut
vix eam pfo quisqz discernat.
Cuqz necitas debitū sibi reddi
efflagitat. voluptas desiderij
sui exple festinat: nec valet
mes discretionē tene. ciboz aut
potuū pde pugnata. **A**erupti
no cibz: sed appetit i vicio est.
Ra i lautiores cibos plerūqz in
culpa suū: i abiectiores. no in

57
reatu scie degustam. **I**nnocentio
qz disseruit. **I**nciu hois aq et
panis. **G**ulosus aut no sufficit
arborū frs. leguminū gna. ra
dices hbarū. pisces maris. bestie
tre. nec aues celi: sed qritur pig
mēta. parat aromata. nutiunt
altia impūtur obesa: q studio
se coquitur. i laue paratur.
Gula paradisi clausit i pmogeta ve
didit: mgtm pistoz suspedit: de
collauit iohem. **I**nsi aug. tes
tate. ebrietas e flagitioz oim m:
culparū matia. radice emūū vicio
rū origo: tuebatio capitis. **I**bisio
sens. **R**epestas lique. **P**ella corpis
naufraqui castitatis: amissio
tpris. **V**olutaria ifania: turpido
moz. **D**eder vite: hoestatis ifami
a. **A**ie corruptela: q in vtroqz
sexu varia mala appetit: i nepha
ra. **A**mittit. **A**mbi qz. **E**briosqz
du potū absorbet absorbet a potu:
abhoiatur a deo. ab agelis scis
despicit. ab hoibz irridetur: i spoliat
vitiū: i studium a deonibz.
Ebriosqz i studij natura: pnt gra
amittit gloria: iurru impna
eterna. **Hic asseit hugo. E**brie
tas iudicij rois offuscat: i actio
nes. i bella pcurat: i robur i na
le vtute eneruat: i finitate ge
nerat. morte adducit: rebz tpa
libz spoliat: i qd deteri est ma
ledictione diuinam iurrit. **Hic**
sonat aug. Ebrietas iquens
aukt moia. dissipat sensū. i stu
dit itelle m. libidine iurrit. lig
ua iuoluit. sanguineqz corrupit:
oia mebra debilitat. vira dimi
nuit: i oem salute extmiat.
Gregori. Ebrietas aut i bla

demō. dulce venenū. suauē pccm. :
quā qui h̄ seipm̄ nō h̄: qm̄ q̄ fr̄it
nō solū facit pccm. s̄ tot̄ est pccm.
Uerū aut̄ illos? Cui luxuriat̄ vi-
uens mortu⁹ ē: q̄ n̄ inebriatur
mortu⁹? s̄ sepulch⁹. **Rationis vile**
sepulch⁹ ē ebrietas. **H̄ sepulch⁹**
ē quēda s̄mersio: q̄ in aqua
sepeliri ē mergi. **Hic denuo fatu.**
Cui p̄ carne ambulat̄ in ventre
s̄ libidine p̄ni: bruta dicit̄ meretur.
Aut demū thōs i. 2. 2. quōc̄ exlx.
q̄ potatio vini singulariter p̄culo-
sa sit mulierib⁹ atq̄ iuuenib⁹: q̄
ad d̄cupiam prouit̄. s̄ debiles
vō. **Ad qd̄ allegat̄ ualeriū affie-**
mātem. q̄ apud antiquos rōanos
mulieres vinū nō potabat̄. **Thōs?**
q̄ in suis docet̄ eplis: ut̄ virgines
s̄ puelle a vino abstineat̄. Et qd̄
hoc mirū de ill⁹: tū et̄ ap̄lo p̄ces-
tetur. vidua q̄ in delicijs uiuit̄. vi-
ues mortua ē. **Siquidē uiues**
uita nature: mortua ē morte cul-
pe. **Preterea ioh̄s climac⁹. ait.**
Gula ē ypocrisis: id ē silatio-
ris. **Na saturat⁹ idigetia rebo-**
at̄. refect⁹ ac semiplen⁹ fame re-
clamat̄. Gula ē condit⁹ p̄pationis
delcātionū. fons libidis. seductio
oculorū: suggerēs oīa sil̄ deuōt̄e.
Bladig⁹ leonē aliq̄ māsuetū et
fecit̄. Cui aut̄ corp⁹ suū blade fo-
uet̄: ex h̄ facit̄ illud magis rebel-
le. **Gaudet̄ s̄ die festū agit̄ i sab-**
bato iudeus: et gulos⁹ i die lauce
s̄ c̄puloſe refc̄ionis. **Sopnūa tibo-**
rū ac potuū in cordib⁹ gulosorū:
sopnūa vō iudiciorū atq̄ penarū
i corde p̄itentū s̄ lugētū. Cui
vētre suū nutrit̄ et fouet̄ s̄ coten-
dit̄ fornicationis sp̄m̄ vitere: silis

ē uolētū cū oleo ignē extinguit̄. **Mōs**
ieiunatis orat̄ vigilat̄ et sobri-
er nō ieiunatis aut̄ repleta sp̄s
imundis. **Tribulato ventre. tot̄**
huiliat̄: vētre aut̄ repleto sup-
bit̄ cogitatio. **Afflige ventrē. et**
claudes os tuū: a multitu. n. es-
carū ligua enuat̄. **Cognosce q̄**
plerūq̄ demō sup̄ stomachū
sedet̄. s̄ sp̄at̄ ac suggestit̄ hōiem
satiari nō posse: etiā si totū
egiptū dedit̄. s̄ uniuersū biberet̄
nilū. **Immund⁹ hic demō recedit̄ p̄**
abū. s̄ fornicationis nobis sp̄s
mittet̄ amicitians ei qd̄ f̄m̄ est̄
dices. **Apphēde apphēde: s̄ dicit̄**
ba gulosū. **Ventre enī repleto atq̄**
grauato: fallit̄ p̄ualebit̄. **Venies**
q̄ sp̄s fornicationis subidet̄: li-
gansq̄ sopno man⁹ n̄rās s̄ pedes.
oīa de reliquo q̄cūq̄ vlt̄ facit̄:
s̄ corp⁹ s̄ anim⁹ fantasys ignatio-
nib⁹ et colluuiōib⁹ fedat̄ s̄ sordi-
dat̄. **Ampla s̄ sp̄tiosa ē via vē-**
tris. q̄ ducit̄ in fornicationis p̄diti-
onē: s̄ mlti vadūt̄ p̄ eā. **Angus-**
ta vō s̄ arcta ē ~~via~~ porta ieiunij
s̄ abstinetie. q̄ ducit̄ i vitā casti-
tatis: s̄ pauci igredūtur p̄ eā.
Lucifer qui ruit̄ p̄ncip̄ ē demō-
niōrū: s̄ gula seu vētris igluu-
es p̄ncip̄ est̄ viciōrū. **Gula ē por-**
ta viciōrū: laps⁹ ade. p̄ditio esū:
iterit⁹ iselitarū: noc̄ inhonestas
gomorreorū p̄ditōrū: loth̄ q̄rela.
extremū filiorū hely. **Ex gula**
p̄cedūt̄ t̄p̄ filie eius: fornicatio.
dicit̄ cordis. **Sopn⁹. mare seu**
hydantia ūtiliū cogitationū:
fluct⁹ s̄ vnde iquinatiōnū: atq̄ p̄
fudū ignotarū et̄ idicibilū imūdi-
tariū. **Porro filie gule s̄ ociositas**

multiloquū. fiducia apparū virium:
rū. sauerilitas. mendicatio. teruico
sa diuities: iudicia. insensibilitas
pae lesionis in aīa: captiuatio cor
dis. magnificatio sumptū. gloriatio
audacia psumptio: amor mōi. que
sequit orō sordida. Et tande crudel
despatio. **Hec climac.** **I**n sup his
ocordat que i libro v. de istitutū pū
scribit iohes cassian. inter cetera
dōces: qd primū iucantē nctariū no
bis sit tōm gula: nec posse hoīem
ignē luxurie suffocare neq tōm uer
osa ut spūalia vicia efficaciter p
uari. nec i aliq vāte pficere:
nisi in pnis super gula. Deinde
ōdit qūter vnusq; debeat i cibo
t potu moderame seruare. propas
vires pelando: qd no solū vinū et
fortia fercula. sed etiā sola aqua
t qūq; qūlibet vilis est. nisi
moderate ac tōrate suatur: libidi
mistrat fomenta t cordis ipedit
puritate. **Sic etī ait.** Ebullibet
estis refectus veter. sciācia luxurie
parit: nec pualet mōs discretionū qu
binacula moderari: ahmetox onere
preguata. **Alis** solū crapula vinū
mētē iebuat: s; cūctaxū estatu
numētus uacillante eā ac nūta
būda reddit: omniq; iēgratis
ac pūtatū dteplatione despoliat
**Audi dnm p prophā ihelz i tēpā
te.** Quid peccauit soror tua sodo
ma: nisi qd panē suū in habū
dātia t satuitate dedit. **Et si**
illos satuitas pūnis ad tāta pūni
tauit flagitia: qd cēsendū de
hys q carnes et vinū imoderata
libertate suscipiūt. **Postreō**
de hac mā scs p: **nr vnard** sic lo
quitur. Voluptas gule q tanti

57
hodie estatur: vix duoz optinet
latitudine digitor. **Et hec tā mo**
dice pūis delcātio vilis qnta pa
ratur sollicitudie: qntam deinde
molestia parit. **Hic nūq; mōstru**
ose dilatatur renes t humeri: hic
tumetes vteri nō tā ipiguantur
ip iuegnatur artūia: t dū rō
no on ossa nō sustinet: etiam
morbi vāry gnantur. Gula et li
bido uoluptati carnis deseruiūt. **U**
gula paupes spoliatur: ut fames
paup; tnsent i delicias dūitū. **Ite**
ut. **Fili** hoīm usq; quo qui corde:
qz pingui corpe. pūguedo carnis. deli
cie corpes. satuitis ventris. d ante
morte vos deserēt: aut vos i morte
illa reliquetis: qn hic vermib; cad
et illic aīa deputabit igni: donec
rurs; i felicitate colligati. locis pe
nalibus socientur: qui locy fue
rūt in vicijs. **Delicite** qui diu
tus atq; delicias carnis t mōstru
fusione expectas t morte: nō est
regna dei estā t potus purpura
t bissus: qm diues ille vtrūq; ha
būdāns in pūto ad itēna descen
dit. **Quid** ad hec dicitis o gulosi.
t uos luxuriosi: quozū deus vent
est. quozū vshōis aut i ventre est
aut sli ventre. qui i luxuria enu
tritis corda t cōpa vestra. **Audite**
audite. qz estā ventri et veter t
estis: t deus aut t hūc et has des
truet **Demus** ait. Calix dōmōz est
crapula atq; ebrietas: que cū im
pleuit mētē q ventre: xps ih
nō inuenit locū. **Dicit** ignis t aq
se nō spūantur: sic spūales t car
nales deliciae siml esse nō pnt.
Ubi ructantis crapula inter porta
senferit xps: vna sua spūalia

sup mel & fauu dulciora. meta p
pinare no dignat. Vbi curiosa
ciboz diuitias pascit vete: ibi te
lestis panis iuuna deserit metem.

De remedys con gula. Articls

O Aut i bonis dies suos: **lij.**
Et i puncto ad infra desced.
Joh xxi. Ad abhorredu ac euitan
du oem gula. primo valet asidea
pdictoru: videl q viciu gule i seipo
ta vile carnale ac bestiale consistit:
q ut tot et tanta mala corpalia ac
spitalia. penalia & culpabilia. pnta
a et futura sequatur ex illo: et qe
tam pessimas filias habet. Aliq
quippe in seipis aliqd amabilitatis
& delcabilitatis hre vident: atq
si pensetur q nocua sint: & quoz
mala eis anexa sit: pnt euitat.
Ita de gula se h. **Secdm** con gula
remediū est. pua asuetudie fugere:
et si quis gula deuict est. ei idesine
ter resistere seip paulatū assueface
ad sobrietate: assumedo ad hoc fir
mu ppositu. assiduuq conatu. et
discipline xde: qd etia ad corpis
pfitat sanitate. Quia ut ait ber
nard. qnto cib ordinatus sunt:
tato couenienter digeritur. Immo
derata vero et festina relectio gra
uat natura: et min nutrit. **Cly
mac** q fatetur. Sicut sopnu ua
et potatione supflua vicit homo:
paulatū aliquid sibi subthendo
cotuue. **Tertiu** remediū est: oc
casiones incitamenta atq materia
gule p posse vitare. Quoad eni
ad cupias luxurie pno piclosu &
pulchras & oitas feias intueri. at
tigit et pntes hre: sic hoi ad gule
voracitate et auuiditate pclinu. piclo
su relectur. i poptu hre. siue acere

meta: tabis copiosis ac potib^{us} delica
tis referta. Et eni vicia carnalia
i seipis delcabilia: meli^{us} supant
fugiendo eoz occasiones atq ob
iecta. Ita et eua cu vidisset lig
nu. qd bonu esset ad uestedu. et
pulchru oculis aspici: delcabi
le: tulit de fructu eius & xedit.
Ideo teste gregorio. no hret icau
te uideri: qd no concupisce licet.
Hic no expedit sine ronabili ca
uitate et iuitat: aut celebrare co
uiuia. **Quartū** remediū est:
q p gule uoluptate metur ho
infernali absinthio. atq ppetua
amantudie pasci ac cruciari:
celesti qd ac sepiterna refro
ne dulcissima. priuari. **Sime bta.**
Ad qd pmet exemplū qd xps re
fert de diuite epulone: q sepul
tus e in inferno p sua reporali
& breui gula. Cuius exempli diliges
sideratio mltū ualet ad gule de
testatione: et prouocada opuntio
ne. **Hic clymac** prestat. **Gulam**
intetam: ignis eterni meditatio
ctuidit. **Quintū** remediū est co
siderare qd vile atq imudu sit
corp^{is} nrm: qd paulopost rediget
i puluere. pmo i putredine serpe
tes et uermes: que tot vicioz oc
casio fuit: ac istrumetu cotidie
sit: p qd no decet nos illud lau
te fouere. sed tps seruu rebelle atq
aie hoste. castigare edomare af
fligere: sicut ait aplos. **Castigo**
corp^{is} meu: et i seruitute redigo.
Et rurs. Qui at sut xpi: carne
sua crucifixerunt cu vicijs et co
cupijs. **Item.** Qui i carne st: deo
placere no pnt. **Et** aut corp^{is} suu
ita no crucifigunt ad xpm non

52
punit; sed sicut seruus diaboli. **S**icut ar
ta est via salutis. **S**extum remedium
est vigilanter attendere, quod multa et mag
na bona sequuntur tam in corpore quam in a
nima: et in presentia ac futuro. ex gule extir
patione et sobrietate: de quibus iam tra
ta sunt aliqua et infra tanget. **S**ep
timum remedium est: bene prendere quantum
fame et indigentiam sustineat mem
bra christi et proximi nostri: quos tamen
nos ipsos diligere obligamur. non solum
cordis affectu: sed et beneficio operis
sicut ait iohannes apostolus. Diligamur non
verbo nec lingua: sed opere et veritate.
Quod qui agit non desunt supple
ta: sed egenis largiuntur. **O**ctauum
remedium est cordialis recordatio
nouissime refectionis christi in cruce:
ubi pro nobis felle cibatus est. et ac
to mirra mixto potatus: sicut ait
in psalmo. Dederunt in escam meam
fel: et in siti mea potum meum acetum. Cui
refectioni pro nos tolerate nihil indignum
quam rependere poterimus: etiam si
mille annis in pane et aqua abstinere
remus. **Q**uale ergo christi discipulum
at magistrum se esse ostendit. qui gulam
sectatur: cum princeps apostolorum testetur
christus passus est pro nobis. nobis re
linquens exemplum ut sequamur uestigia eius.
Hic thymaeus loquitur. id est metum se
dianther in medium medietatem mortis
atque iudicij: non cesses et moderati
felle et acetum christi regis ac domini nostri:
et abstinebis. aut suspirabis. atque
humilius sapiens. **N**onum remedium est:
ira se assuescere ad spiritualia extirpare:
ut carnalia in fastidium uertantur.
De hoc cassianus sic scribit. **P**ri
mo nobis calcanda est concupiscentia
gule: et eousque ad extenuanda membra
non solum ieiunijs uerumetiam uigilijs

leo. et punctionibus cordis: iugemur
cedo nunc uiciorum horreum nunc de
siderio profectus: donec huiusmodi cu
ris ac meditationibus occupata.
refectio corporalis sentiat sibi non pro
iocunditate concessa. sed quasi onus
imposita: et eam recipiat non ut
desiderabile: sed quod necessaria et mo
lestia. Hic non solum superfluum ali
mentorum appetitum. uirtutum deplectio
calcanda est. sed ipse cibus ac potus
nature necessarius instituti con
trarius: non sine cordis anxietate su
medus est. Et ita demum uite nostre
instituentis est cunctis. ut nullo spe
sentiamus nos magis a spiritualibus
studijs impediri: quam quo ad corporis
necessaria curam uidere eius fragilitate
et opellim. Hic cassianus. **S**extum istud
remedium ad religiosos potuisse spectat.
Quid sit ira. et de eius diuisione.

Quid sit ira. et de eius diuisione.
Et sic uelox ad iram. **I**tem.
Quis scendum: quod ira in sinu stult
ti requiescat. **C**assianus uero. Ira
secundum suam uentem proprie de appetitibus
uoluntatis. pro iniuria aut iniurione iras
centi illata: ut libro 2. affectus damas
centi. **C**uius ira sit motus appetitus
sensitivus irascibilis. qui est organica
vis: ideo fit in corporali transmuta
tione. uidelicet sanguinis ebullitione.
Unde solet sic diffiniri. Ira est feruor
seu ebullitio sanguinis circa cor: ex
felle euaporatione. **Q**uia irasce
ntes rubescunt in ultu: et corpore in
lescut. **Q**uius autem ira proprie non
sit nisi in rationali creatura. nec ha
beat nisi ad rationale creaturam: quod
irascens appetit ultionem iniuriam
ferre tamen penam pro illius culpa:
in eum tamen accipit ira totius pro
motio appetitus ex imaginatione

52
iusticie. Ite si ultione seu satisfacti
one quibus moderata atque a iudice
interrogata ordinem seu referat in fine y
uersu: puta in malum iniuriatoris.
Hoc n. caritati conuenit. Postmodum
ira ista potest esse immoderata et mole
pccm. ex nimia uehementia ymotio
nis irati: ut si irascens tam intense
per iracundiam inflammetur. quod eo sua
oio opprimatur aut succubitat qd a
caritate diuina excidat aut frna: ut
per sue ymotiois gestus ac signa ali
os enormiter scandalizet.

De detestanda inhonestate fugi
Arca. lo. Cenda sit ira.
Ira stultum interficit iracu
dia. Job v. Tu optimus hois sit age
p^m t^m r^m dictame. ut diuina d^m
nisi docet: tanto e ira magis abhor
renda inhonesta ac euitanda: quanto
pl^u roem obtinuat et extinguit. Ira
q^d potissimum. r^m excecure videtur.
H^o qd hugo per appropriationem loquens
inquit. Supbia abstulit in deum:
iuidia proximum: ira meipsum. **Primo**
itaq^{ue} abhominanda et repellenda est
ira: quod exponit irascere diuisis p^ucul
grauibusq^{ue} p^uris. **Sape** cum p^uriet
hoiem p^u r^m iudicio. que debet
eum cohibere ab omni p^uro: propt^{er}
exponit eum diuisis excessibus q^uos
sumisq^{ue} vicis et p^uculis: quibus pos
sit irato molestia inferre. **In**scis
n. hinc r^m p^uat. putat sibi licere.
de q^o libet. et q^o suggestit ira: ideo
nec deum n. hoiem reueret. nec p^uria
tinet p^ula: sⁱ iⁿ deo vicium p^uripit semetipsum.
ita q^o p^u sit ad indignandu. r^m ad
iudiciu. ledendu iudiciu. iudiciu
p^urandu: ad p^umed. p^umend.
p^ugnad. et ad interficiendu: p^umo ad
alia inuicabilia mala. quoz q^uda

infra t^ugent. **Hic p^u. xxvii. fertur.**
Ira non habet misericordiam: nec eripens
furore. Et iⁿ p^u concitanti sp^us ferre
q^o poterit. **De** detestanda ac fugie
da e ira: quod ualde inuiosa e deo. **Ira**
cud^u n^uq^{ue} dei maiestatem neq^{ue} atten
dit: nec e^o auctoritati iurisdictionis
desert: sⁱ sibi usurpat q^o dei e. qui p^{er}
ihemiam testatur. Ego sum iudex et test.
Per moysen q^o. **U**ca est ultio: et ego
retribuam. **Iracundus** aut^{em} seipsum facit
iudicem. et ultorem. **Suip^u** q^o p^uxi
nec iudicat. sed^um dei lege^m sⁱ p^uam
passione: q^u non sit deus oim iu
dex. **Hic p^u. xx. septu est.** **Sape** dicas
reddi malum p^{er} malo: exp^u d^um
et liberabit te. **Ecce q^o xxvii. asserit.**
Qui uindicari uult a d^o inueniet
uindictam: et p^uca illi^u seruad^u ser
uabit. **Tercio** abhominanda e ira: quod
infiltrat hoies dyabolo. **Sape** ut ma
gn^u dyonisi^u ait: **I**n r^m e fan
tasia p^uerua^m amens furor: et irro
nabilis cocupia. **Et** h^{ic} trui i irato
p^uapue iueniunt. **Concipit** namq^{ue}
ymagine seueram et ferocem aduersus in
iuriatore: et instar furentis icatur
ac feruet con eundem: appetitq^{ue} iuste
ultione de eo. **Hic** de assuero rege
hester r^m. legitur: q^u ardentib^{us} oculis
furore sui pectoris monstrauit. **Et**
scs iob loquitur: hostis me^u terribilibus
oculis me ituit^u e. **Xps** quoz i p^o.
Frequerunt inq^{ue} sup me detib^{us} suis.
Quarto uicida et execranda e ira: quod
per eam fit ho p^uris et domesticis su
is ualde g^uuo. itolledibil^{is} turbatus
et scandalosus: sicut ex pallegata sa
lomois stat aucte. **U**n p^uerbio
xxviii. habetur. **S**um ad irascendu
facile quis poterit sustine. **Et**
eius^u p^u. octauo. **I**racund^u p^uocatur

rixas: q̄ aut̄ paciēs est mitigat
suscitatas. Et ccc. xxviii. aut̄ sept̄a.
Homo iracūdo incedit litē: et vir
p̄tor turbabit pacē. Et iterū sa
lomo iustatur. Graue ē saxū et
onerosa harena: s̄ ira stulti utroq̄
ḡuior. Opalit vero ira facit ho
minē ad sodalitatē et familiarita
tē ineptūq̄ faciliter offenditur et
offendit: sicut societatis ac familiari
tatis vinculū rūpit atq̄ oburit: et
p̄iculosū est disari cū eo: ne quis or
tatione sue societatis inuoluit litib̄
guerris ac ceteris eius p̄iculis. Hic
p̄ubior̄ xxv. Mulitur. Noli cē a
mic̄ hōi iracūdo: ne discas semi
tas eius. Ccc. quoc̄ viii. Cū iracū
do nō facies rixā: et cū audare nō
eas in via. **Quint̄** vitia ac ab
iciendā est ira: q̄ ḡiuter multiplici
terq̄ nocet suo s̄iecto. **Ita** oculū
mentis corrūpit. coris iudiciū e
uertit: om̄i gr̄a sp̄s̄i et eius iha
bitatione dulcissimā hōiēm puat:
sapiām aufert: ip̄m quoc̄ irascē
tem ifano silem furibūdo ac fa
tuo efficit. **Sicut** at̄ nūc ira pro
ut furore ipaciām̄ icludit. Hic
iob xv. **Quic̄** sapiens iplebit
ardore stochū suū: **Itē** iob xviii. **Et**
p̄dis aūq̄ tuā i furore tuo: Et salōn
aut̄. **Qui** ipaciens ē: opat̄ stulticiā.
Itat̄ n. vōe in se per passionem ex
cecata. nō p̄tat̄ quid q̄lit̄ agendū
sit: neq̄ adiūt̄ ip̄ impelinet̄ ihoeste
ac stulte se hōat. **Itē** dyabolus
ualde conq̄ hōiē ad iracūdiā pu
tat̄: et mltū delat̄ur i ea. **Quē**
admodū enī corū p̄mo festinat
oculū vulpis ef̄ p̄fode. et sicut ara
nea morsu suo aufert i p̄mis cap̄
nūscē: sic demō p̄mo festinat mē

tem obtinere p̄ irā: et q̄ mēte sic
excitata faciliter trahit hōiēm ad
diuisa p̄tā. Hic q̄dā s̄s hēmita as
seruit. **Itat̄** deo placere nō p̄t̄
etiā si mortuos suscitet. Et utiq̄
ualde ihonestū ac stolidū ē cito mo
ueri ad irā: et enī p̄ signa ondere:
cū salomō dicat. **Stulte** statū in
dicat irā suā. Et denuo. **Qui** ipa
ciens ē: exultat̄ stulticiā suā. **Ita**
cū q̄ igne sue i motiois oburit
in se oēm v̄tutū virore: et templū
sp̄s̄i incendit. p̄ et eū de cordis
sui expellit hospicio: et vnūsof p̄
sentes inquietat turbat et sc̄dā
lizat: sicut coopat̄ dyabolo ad a
lioz ruinā. **Sexto** abiciendā ē ira.
qm̄ pacificat hōiēm venosio ac
vilibus beatis. **Itat̄** q̄ppe ad
istat̄ draconis ignē sue ifame p̄
verba et signa aut̄ etiā fr̄a de p̄
prio eicit oēs: et eos quos tūgit sic
quāter icendit ac ledit: et t̄p̄ ser
pens venenū sue iflāmationis vo
nut ac sibilat. et inficit alios: at̄
ut cuius mordet se vidicādo. et la
trat rixando atq̄ iuricādo. Hic
ergo cū diligētia et conatu sp̄ vite
tur hęc serpentiā canina ac dy
abolica passio. **Articul̄ lvi.**

De filiis ire et eius effectib̄.
Memēto nouissior̄ tuoz: et de
sine iūmicari: et nō iras
tatis p̄ximo tuo: et abstineas te a
litē. **Ccc. xxviii.** **Deus** gregorī po
nit sex filias ire: q̄ sūt **indignatio**
timor. el̄ior. duclia. rixa
blasphemā. **Ex** ira q̄ppe ocitur
iūgnatio: iūgnū irat̄ reputat̄ a
liū indignū. ut aliqd̄ sibi displi
cens aut̄ contriū agat. **Sicut** in
dignatio uidetur esse assignatio

quā alterius: eo q̄ tale qd agit. **N**
 hac ire filia singularit̄ p̄ni sūt
 uis: qui sibi magni et sapientes
 ac excellentes videntur: q̄ alios
 apprehendit atq̄ inspicit t̄m
 longe inferiores. **W** qd salomō ait
An mlta sapiā est idigna. **V**erū
 t̄m intelligēdū ē hoc de sapiā ac
 q̄sita huāna carnali: nō de sa
 piētia vē spiritali salutarī ifusa.
 q̄ est donū sp̄s sci: q̄ quāto pl̄ in
 aliquo habūdat tāto hūiliorē ef
 ficat eū: qm̄ ex d̄replatioē salu
 bei ifinite altitudis emineēt dei
 facit hoīem ī p̄uā puritatē ac
 fr̄iositatē resiliē. **H**ic **p̄uioz**
xī: scriptū est. **U**bi hūilitas: ibi
 et sapiā. **J**acobī q̄ apl̄s in sua
 scribit canonicū. **O**s sapiēs et dis
 ciplinat̄ int̄ uos: ondat ex bona
 d̄satione opationē suā in mā
 suetudī sapiē. **Q**uēdmōdū enī
 māsuētudo et paciā signa sūt
 vere sapiē: sic ira et ipaciā earū
 q̄ filie. **Z**elus sc̄s amar̄ d̄tentio
 idignatio. signa sūt insipie: quo
 salutarī sapiē extat cōtraria. **W**
 qd rurs̄ **iacobī in. de.** **S**i zelum
 amarū habetis et d̄tentiones s̄
 inter uos: nolite medaces eē et
 glari adūs̄ veritatē: nō est sa
 pientia ista desursū descēdens:
 sed trena auālis et d̄pabolica. **E**t
Ubi enī zelus est et d̄tentio: ibi
 iconstātia et oē op̄ p̄uū. **I**nsi
 tumor mētis ex ira p̄cedēs. est
 exaltatio q̄ irascens se itra se e
 rigit opatione eius cui idigitur:
 uel audacia d̄surgendi aduer
 sus illum. **Q**uocontra in ec
 clesiastico sapiens protestatur.
Depime ualde sp̄m tuū: qm̄ vni

dicta ip̄ ignis et v̄mus. **J**ob in xv.
 fertur. **Q**uō te eleuat cogitatio tua:
Et denno eccl̄. vi. **R**e te extollas in
 cogitatione aīe tue uelut murus.
Worro ex idignatioē et t̄noē orit̄
 irrōnabilis clamor con forefaciē.
Con q̄ oīa hortat̄ apl̄s. **O**s indig
 natio et ira et amaritudo et clamor
 tollatur a uobis: cū omī mali
 cia. **C**ōtumelia demū et illatio
 iuriosorū verbor̄ publice prola
 ta ī aliu: que ē mortale p̄m et
 ḡnuoz d̄tione. sicut rapia est e
 normior furto: put **thomas in. 2.**
 declarat. **P**rixam dō prout est
 filia ire: potest intelligi quecūq̄
 cōtentio aut h̄s seu vindicta. aut
 notumētū alteri irrogatū. **E**st
 cōtentio ex suo ḡne mortale p̄m:
 q̄ iter molia ab apl̄o nūatur. qui
 ait. **N**oli verbis contendē: nō nichil
 enī utile est: nisi ad subūsiōnē au
 dientū. **E**t ī eccl̄. legitur. **H**onor
 ē hoī. cū separat se a lite. **I**nter
 dū aut ira ī t̄m excreuit. q̄ in
 blasphemie v̄ba p̄cipit: qd̄ p̄sus
 grauissimū est. **P**reterea d̄p̄t̄
 filias ire assignas: filie inq̄t ire
 sūt media malicie. i. aīrie irro
 gate. vindicta. i. m̄icicia. i. iustifi
 catio in p̄p̄is verbis. i. excusatio
 susp̄sus: p̄mo et accusatio alioz.
 amor et odiū. **I**rascens enī amat
 eū qui sibi assistit cōn iuriantē:
 et odit quāq̄ se p̄pendētē. **P**mo
 ut tactū est alia plura oriūtur
 ex ira. **D**ed et reuelatio secretorū
 ifidelitas. opp̄ssio ifirmoz ex ira
 nascūt. **V**item q̄ et abhorreā
 hac p̄uissimū m̄ez: et filias e
 mortiferas: qz ut ait septura.
 q̄ ad idignū est facilis: erit ad

peccatū p̄luioꝝ: et homo assuetus
in verbis ip̄operis: om̄ibz diebus
suis nō erudietur. **culus loꝝ.**

Con ira ex sac̄ scriptura. Art.

Meditus furor eorū q̄ per
tinax: et indignatio eorū q̄
dura. **Gen. xlix.** Hec v̄ba ptulit
sc̄s p̄iarcha iacob ad h̄am. de sy
meon & leui filijs suis: qui i ira
sua cōn sychmitas cepta. fuerit
furiosi & p̄tinaces: indignationē
quoq; suā cōn illos ap̄m̄sa seue
riter ad v̄dictā sūt p̄secuti. Ex
quibz verbis elicitur. q̄ tal̄ fu
ror talisq; indignatio s̄t culpe mor
tales: ideo sume vitande. Et si
in aliquo nr̄m ceta fuerit subita
ira aut indignatio repentiā: ab
sit tamē ut p̄tinax sit i eis: sed
protin̄deus abiciat. **Deniq;** lex
moysi fuit rigoris: in qua inter
cetera dicebatur. Diliges amicu
tūū: et odio habebis inimicu
tūū. **Nichilomin;** leuitici xix. dñs iussit.
Non queras ultionē: nec meo
eris iurie cuiū tuorū. In quibz
verbis p̄hibetur nō solū v̄ndictā:
s̄ etiā meoia illate iurie. **Hic**
ioseph p̄ et mitis locut⁹ ē fra
tribz suis. **De irascamū in via.**
Jacob; q̄ i sua cōnita p̄mo t̄l. ait
Hic om̄is homo tard⁹ ad irā. Sub
dit⁹ tam. Ira eī viri iusticiā dei
nō opatur. In quibz verbis min⁹ di
cit et maig insinuat. Quasi dicit.
Ira iducit hoīem ad faciēdu cōn
iusticiā dei: q̄ excedit t̄m in v̄dictā
do. q̄ in mō v̄ndicte ut patuit. **De**
eī passioēs abducit hoīem a me
dio rois atq; v̄ntū: nisi r̄ce rois
iudicio refrenetur. **Idēo iob xxxv.**
habetur. **Nō te super ira:** ut ali

que optimas. In ecc̄ial: quoq; **Ira**
et furor exerbilia s̄t. Et n̄r̄s **Jds**
ligna silue exardescat ignis: et s̄
virtutē. i. p̄tatem hoīs sic iracūdia
illius erit: et s̄ substantiā suā
exaltabit irā suā. Potentes n. et
diuites. ad irā sūt p̄uiores. **Gen.**
ut x. edocetur. **Qñs** murie p̄xi
ne meineris. Et alibi i eodē. **Hō**
hoī irā seruat: et a deo querit me
dela. **In hoīem sibi siles nō h̄**
miam. et de peccis suis deprecatur
altissimū: quis exorabit p̄ illo.
In q̄bz signatissis v̄bis t̄m tangūt.
Qñs est. q̄ irōnabile sit q̄ vnus
hoīm gerit irā in corde cōn aliū.
Idēo est: q̄ talis nō habet faci
em exorandi **ad d̄m** pro seip̄o ad de
um. **Tercū** est. q̄ irā seruare a
deo e enorme: ut irā aliquis poss̄
orare p̄taliter irascere. **Quis** in
ecc̄ial: s̄ptū est. Zelus et ira
cūdia minuit dies: oburgatio
& iuria amittit s̄bam. **Ira**
cūdius quippe alteri iudiciando
aut iurando. iurāt etiā sepe m̄g
nū in q̄alibz d̄p̄m̄. **Hic** s̄ptū
ē ecc̄ial: p̄mo. Iracūdia a iustitio.
homo: subuersio eius est. **Bibioꝝ**
q̄ xix. **Qui** irascens est. sustine
bit d̄p̄m̄. **Impatiens** n. seu ira
cūdius irascendo p̄dit grām dei.
& iustitiois v̄tutem ac meritū:
p̄mo & aiām suā. **Idēo** recte ecc̄.
q̄ asseritur. **De** illis qui p̄diderit
sustinentiā. **Deniq;** x̄ps in euā
loquit. **Om̄is** q̄ irascit fr̄i suo:
reus erit iudicio. **Qui** aut̄ dixerit
m̄cha: res erit illis. **Qui** aut̄ dixerit
futuē: reus erit iehenne ignis.
In quibz verbis p̄nt tres gr̄nd̄
circa reatū irē. **Itā** ubi creuerit

ordo culpe: tunc ordo iudicij. **I**tem
in primo horum trium est ira tunc: cui
debetur iudicium: quod est discussio
culpe. In secundo est ira et uox iustitiae
indignationis: cui debetur iudicium:
quod est diffinitio iudicij. In tertio est
ira et uox certae uincitione de
signas: cui debetur eterna dampna.
Hic uox saluatoris omnidignati
one ira ultionem rationem prohibens
subdit. **S**i offensus munus ad altare.
Item in alio loco. **S**i non remi
seritis uincitionem: nec per uos celestis
dimittet. **S**i quis beatus peccatus dixisset
ad eum. **D**ne quotiens peccabit in me
frater meus et dixit ei uox septies:
xps respondit. **N**o dico tibi uox septies
sed septuagies septies. quatenus septies
peccauit in te. **S**i dimittes ei ad mi
nus ipsam offensam seu culpam: ex
citate qua teneris ipsum dilige.
No ad hoc dicitur sunt qui nec
semel uolunt ignoscere. **P**ost hoc de
ira per zelum que bona est scriptum est
certes uox. **M**elior est ira risu: quod
per iustitiam uideat corrigatur animus
delinquentis. **D**e qua etiam marci in
fertur. **C**oristatus est ihesus super ce
ritate cordis eorum: circumspectus
eos cum ira. **E**t dauid in psalmo.
Ira scilicet et nolite peccare.

Non ira ex dicitur scilicet patrum.
Hic autem **Bernardus** in
deponite uiam indignationem:
et turpe sermone de ore uro. **I**tem
collocetis in. **C**um ira sit intantum
vehementer periculosa. tanto uicio
introducitur: sicut patres non eam
copiose locuti sunt. **H**ic uox ab
inertium ad male agendum: iracundia
a cupiditate esse solet. **H**eronymus in
Quid in iracundia furor suus con-

fert: que seculis exagitat. **S**cientia
stimulus. **S**icut ab omni silio ac mente
deurpat: ut dum irascitur uincere tunc
datur. **D**e qua uox **gregorius**. **P**ura
splendor spissa excutitur. a super hu
militate et quietu regere prohibetur:
quod dum ira uere metu liberabit: hinc
one sua spissio claudit. **P**ura quous
sapientia perditur: ut quod et quo ordine
agendum sit non penset. **P**ura ius
ticia uera reliquit: gratia uite social
amittitur: uisus mansuetudinis perdit:
lux ueritatis deseruit. **H**ic in
ira per zelum et ira per uicium disting
ues affirmat. **A**lia est ira qua in
pericia excitat: alia qua zelus
fortis. **A**lia ex uicio: hec ex uirtute ge
neratur. **I**ra per uicium oculum mentis
excitat: ira per zelum eum aliquiter
turbat. **D**e qua ira per zelum aut e
solum. **S**i ira defuerit doctrina non
proficit: nec iudicia stat. nec crimina
operantur. **P**atia non irrationabilis uicia
sciat. **H**oc est quod ait **bernardus**. **N**o
irasci ubi irascendum est: e non
emendare peccatum: plures uero irasci: est
peccatum peccato augere. **H**ic uox quod dis
seruit. **S**i non potes ira in toto
uitare: tempera eam. **S**i non potes
furore caue: cohibe eum. **C**ene si
lentium: taceo et cito uites. **I**n
scribit **bernardus**. **I**racundie spiritum
non aliud reor quam draconem: qui est in
manus bestia. igneo flatu necans
quod attingit: non tamen bestias terre:
sed et volucres celi. **E**t multi qui
videbantur esse uite sublimis. flatu
huius draconis miserabiliter sunt
exusti: qui utilius sibi ipsis irasci
poterat ne peccaret. **N**atalis
uox affectio hominis ira est: habuit
ab ea est eius perditio. et miseranda

pruicia. Nolite irasci eis q̄ vobis
transitoria auferunt: qui iudicia iſe
runt. ā infligunt supplicia: et peccata
iſta nil faciunt. Quidam autē vobis
cui debeatis irasci. Irascimini ei que
sola potest nocere: solaque facit ut omnia il
la non proficiat. **U**ltis scire quā illa
sint. Iniquitas p̄na. Ita dico vobis: hu
ic irascimini. Nulla enim nocet ad
uersitas: si nulla dicitur iniquitas.
Qui huic peccati irascitur: carnis non
mouetur. **I**n sup̄ cassianus libro viij.
de vitioſis p̄m. et de octo principalibus
vitiis. ait. Magna cramine vult
iracundie de nostris animabus et fudit eru
endum. Ira enim in nostris cordibus residet.
et oculi mentis noxiis tenebris
obscure. non poterim iudicio recte
posse acquiescere. honestate et p̄phi
tione intuitu. a maturitate illius
possidere. non esse ualens p̄ncipes
vite. non equitatis tenaces. non spiritibus
lucis cupantes. nec esse poterim sa
pientie vere p̄ncipes. quibus omni ore
sapientes esse dicam. quia ira in sinu
illius inuenitur. nec iusticie mo
deramine ualebit. optime p̄cipit
cordis discretionem. licet p̄fici et sci
omni opinione estimem: quia ira uiri
iusticia dei non operatur. nec illius
maturitate sequimur. quia uir iracundus
agit sine consilio. nec a p̄turbatio
erunt quieti. quia uir iracundus
paxem rixas. uicem aut iracundus effu
dit peccati. Per scriptum p̄ncipes peccati iras
ci debemus et contra hoc indignari. quia
scilicet cogitare eundem illicita. Rec
ita debet quis aliorum peccata uelle
sanare: ut seipsum qui ledat p̄
moderantia ire. **I**tem ait clymacus
Ira est deformitas morum: et anime
inhonestas. Quidam per iram deieci

negligenter se habent in et curatione
Ira est acutus hois metus: in uno mo
mento ḡm̄ anime et spiritum vite exte
minans. Ira est succellio flamma a spu
uolentem in breui accensa: agrum cor
dis abures ac pedes. Iracundus est ar
repticius spontaneus: ex non uoluntate
arceptione discipulus collinatus et
cades. Nichil ita inuenies ac inde
res est peccati: ut ira turbas. Consi
lio namque multum indiget humilitate. Ira
autem seu furor elationis est argumē
tum. p̄ncipaliter multitudinem mansuetudinis est tra
illo corde atque amabili affectione af
fici ad ipsum inueniatur etiam eo p̄nter
sic plenitudo ire et iracundie est: horem
solu exente ubi et figuris contra in
riate pugnat. et quasi feraliter contra
ipsum insurgere. **Q**uā sp̄sses sit pax
cordis. et ira p̄turbatio est: nichil
sic impedit aduentum sp̄sses in nos
sicut ira. **V**idi quosdam h̄m̄ ap̄ntia
loganiter sustinentes. et ex silentio
in me inuenire memoria ac liuore
reponentes: et miserabiliores eos
dixi fuerunt. **I**racundus t̄m̄ lupus in
nuisum gregem sepe p̄turbat: et animas
multas plagat. **C**rudelis est anime
ocula furoris turbare: crudelis uero
habus impetum anime demonstrare: crude
lissimum uero malum inuadere. **I**n sup̄
de medicis illate inuenire clymacus
scribit. **M**edicia malicie. inuenire.
Assumatio est furoris: vitioſus cus
tos. iusticie odium. virtutis p̄dicio:
sagitta rubigo venenosa anime:
vicioſus metus. orois diffusio. obseci
onis destitutio. caritatis alienatio:
clauis cordi infixus. amantudo sp̄s:
idesines peccati non demies iniquitas.
et inua malicia. **C**onfidit ea ihu
xpi oris: p̄ncipaliter oris omnia in qua de

Dimitte nobis debita nra: sicut nos di. debi. nris. Itaq; oro. q. pro suis cōfessorib; orat in cruce. Ne in eo; eris iurie. nō qn̄ pro iuriatib; oras. neq; dū ei munera tribuis. nec qn̄ ipm̄ ad mensā tuā adducis: sed qn̄ sup̄ eo spiritalit. lapsō seu tū lato. aut corpali. dolueris. sicut se tempō. **M**o; iurie i seipō circū fert: venenū mortiferū: abiciēs cā iuenit indulgētiā: adherēs ei punit mō; dīs dei. Quidā tradiderūt seipōs dolorib; atq; sudorib;: sed iurie in eo; vicit eos. Signum p̄nē nobil' ac p̄bate: ē obliuio iurie. Qui autē inimicitia detinet. r̄ p̄nē videt: filio est ei qui se currere putat i somno. **h̄c.**

De remedijs con ira. Articulus

Sopportate iurē. donātes uobismetipis. si q̄s adūs; alique habet q̄rela: sicut x̄p̄s donauit nobis. **id̄ colocen. iij.** **Q**u ira sit hōi tā nociua: diligēt p̄sada sūt ei; remedia. **Quoz p̄m** ē tollēt adūtē. q̄ ira i seipā tā distorta. peālis atq; deformis ē: tāq; nociua suo s̄iecto seu iras cō. q̄ tot ac tāta p̄cā inducēs i eū. Quib; rite pensatis. hō p̄tin' ira sūt t̄p̄ infnale venenū abhorret ac vitat seu reicit. **Q**s enī p̄u detet. **h̄deras. rē admittit ira nociua.** **2°** remediū est rite p̄de q̄ q̄pta r̄ qualia fili; dei inoreter ac paciētissime tulit. **S**i etiā passio x̄p̄i r̄ pacia e; ac māsuētudo ad meōiā reducāt. nichil tā durū siue adūsū ē: qd̄ nō cōnimit̄ tolet. **h̄^o** gregorii r̄ bernardū. **H**ic r̄p̄ mar; ait. **n̄** kōnā passiois x̄p̄i ih̄u sanat aq̄m iurie mō; reme

r̄ ex pacia x̄p̄i erubescit. **I**tem remediū ē. p̄p̄a p̄cā. p̄cā totidi ana q̄ vigilāter m̄ltoctēs; p̄sae ac p̄derare. **Q**d q̄ fecerit. alioz p̄cā r̄ illatas sibi iurias seu qd̄ cūq; tristās vix adūter: ita ut in irōnabiliter irascat. **Q**uā; enī amor spiritalis expellit carnale. r̄ tō; diu iudicij ac iferni timorē iordiatū r̄ puerilē: sic ira bona cōn p̄nias culpas irā p̄auā expellit. **I**deo dicit bernard;. **O**ccupem; irā in q̄bus expedit: ne forte ad iutilia illicitaq; p̄p̄ari. **S**ic nimirū solet amor expugnare amozē: r̄ tō; timorē depelli. **S**ū q̄ aliq; tā accit atq; faciliē de alioz defētib; irascat̄ est: q̄ p̄ios nō attedūt. **R**urs; q̄ p̄p̄a uicia efficacit̄ ituetur: oī tribulatioz et afflictione dignū se arbitur: idēo nec iuriatū irascat̄. **Q**uā; remediū est p̄u dēns p̄consideratio r̄ stabilium rerū que p̄nt accidere: et ita an̄ eoz euetū r̄ ipugnationē se p̄p̄e ad māsuētudinē paciētia s̄ruentib; pugna. **S**ēpe q̄ cō pugna nō est p̄mit; nec erudit; ad eā: faciliē expugnat. **I**deo dēn̄ est. **J**acula p̄ uisa min; feruūt. **A**tq; ut seneca loq̄t: sapiētī nichil d; eē inopiā r̄. **E**t talōn̄ ait. **nō** r̄stabit iustū: qd̄ ei accidit. **Q**uā; remediū ē sequi seu aliū ab iracōdiē r̄ ipaciē v̄bis r̄p̄mē. ne p̄iūe loq̄do seipōs seu alios magis accedat. **I**deo x̄p̄i p̄t. **a**fferitur. **Q**ui imposit̄ stulto silētū: mitigat r̄p̄as. **H**ic aetoz nature duo ostia. **a**ulit̄ ligūe. v̄; dētēs et lalia: ne cito ad p̄cōsa v̄; p̄p̄ari. **Q**uā; remediū est bene

aspice. qd ta saluberrimu est pati
 adusa que st aie purgatiua: et qd
 oms elci p uarias adusitates sal
 uati st. **Seco** iracundus siue ipacies
 de lima purgationis. facit sibi ma
 teria iniquationis. **Septim** remedi
 u est. **Asiduo** sapialis puidetur dei.
 In cui? dispoie ac volutate nil ac
 cidit nobis: qd p adilla suos pur
 gat electos. pmo p talia sui ad nos
 padit qmore: sicut i apocalypsi fa
 tetur. Ego quos amo arguo et
 castigo. Et ttp sapientissim? ac pi
 illim? medic? talia ttp medicinali
 a adhibet. a pmittit suis accide
 ito qd inuedu. ulasica petro p se.
 locut? e xps. Calice que dedit m
 pi. no vis ut biba illu. Michas
 qd ppha. Iera inqt dmi portabo:
 qd peccauit ei. Et iudith. **Non**
 ulascam nos pro hys que peccauit:
 sed existimantes hec qm minora ex
 peccis nris flagella dnm: seru
 qui corrupim ad emedatione. t no
 ad pditione nram euenisse tre
 dam. **Octauu** e iurua dissila
 re: seq ad alia boa dntere. t in
 illis se occupare: pmo t asiderare
 qd iurua: mho pl? nocet sibi
 qd alteri: ideo dolendu est ei. **Non**
 remediū est asidea qm stac. videt
 qd nescim? diem neq? hora: qd ut
 diuissimū dei iudicia dnt irascitib:
 t qd oroes atq? oblatioes eoru deo
 no placet ut sint eis meritorie. **De**
 cimū remediū est bon? pudor: qd
 ho uerecūdat sig ne t ipacie corā
 alijs demonstrare eosp? scandalizare.
 t ppa infamia pualare. Jo in ees?
 septu e. Est asiduo adduces gras
 t gloria. Et eursu. **Non** e hor: cu se
 parat se a lite. **Propria** salom nit.

Stales? stati indicat ira sua. t os
 fatuoz ebullit stulticia: hoc est
 os iracundoz et ipacitū euomit
 irronabilia vba. **Undecimū** re
 mediū est dare se ad ooes pful
 modius t asiles act? **Immo** uoca.
 dei e gnale remediū con omē pat?
Postreō omia ista remedia etia
 con ipacia ualēt? n? solu st? ne
 t ipacie curatia et expullua: s
 etia mauctudies patiam? idunt
 fouet pficiūt. **Articul? he?**

**Quid sit accidia: t de spibz
 et gradibus eius.**

Accidia e ia nos de sopno
 surgē. **ad ro. xii.** Ia de
 accidia que e una culpouū mox
 talū. est agēdū. Itaq? accidia
 p? supra put e speciale ac moile pec
 catū: e tristitia agguas meiem. ex
 torpore seu tedio aggredie di a pscm
 di op? bonū spūale diuinū: seu caridi
 tas ad dei obsequiū: put thos decla
 rat i. 2. quoe xxxo. **Hic** libro scō
 asserit dimascent? qd accidia e tris
 ticia aīm quās. ita ut nil boni age
 libeat: pmi bonū debitū facere re
 dent. **Idco** opponit gaudio spūali. qd
 ex caritate pcedit: quo qd in utuosp
 actib? ex dei amore letatur. iuxta illd
 apli. Gaudete i dno sp. **Quomō**
 omi gaudiū e delectatio asseques ac
 tū ex caritate elicitū. aut iperatu
 cta dei honore. ita accidia e tris
 ticia de bono ope spūali iqtū: t
 diuinū seu ad dei honore relatiū:
 t in h? roēm spūalis pecc. **Ia** respi
 cit bonū spūale nō absolute: sed
 iqtū diuinū. **Insup** stat? ex
 his qd accidia ex suo gne sit mox
 le peccm: qd dirce opponit caritati:
 cū sit tediu extendi spūalia ac

Divina. **V**irtus q̄ contrariat̄ deuotioni:
 q̄ est p̄mptitudo atq; alacritas
 mētis ad ea q̄ dei s̄t. **B**ed sicut i
 alijs peccis ex suo ḡne mōribz p̄
 motz s̄t veniales. et s̄nt acti aliq̄
 ob sui p̄uitatē: ita et i accidia. **S**i
 aut̄ d̄serit rō in horrore et fuga
 seu rediū boni spūalis: fit acti
 culpa mōris. **H**ic scribit rhōs de
 argetia. **A**ccidia ē laquida utri
 usq; hoīs. s̄z corpis et mēt̄ deiectio.
 de laudabili v̄itū exercitio. **E**t in
 vicio isto s̄nt duo. **U**nu est aulio
 a spūali bono. qd̄ ḡne seu arduū
 reputatur. sicut ē ieiunare: et rōe
 h̄ vocatur esticia. **I**llud ē. d̄sio
 ad bonū caducū: s̄z ad iordnatam
 quietē q̄ facili estimat: et rōe h̄
 appellat̄ accidia. **E**t rōe p̄mi
 strariatur spūali leticie: rōe sc̄di
 formidū. ad quā p̄inet vilit̄ ag
 gredi ardua et sustine magna pi
 cula. **P**roterea i p̄fectu religiosu
 ponit̄ triplex accidie spēs. **P**rima
 est q̄dam mētis amaritudo. q̄ nichil
 letū aut salubre liber: sed tedio et
 pascit. hominē fastidit d̄sotū. **H**ic
 uocat ap̄ls tristitia seculi. q̄ morte
 opatur: et ad despationē ac diffi
 dentia est p̄cluis: p̄mmo iudū ad
 sui occisionē instigat. **S**ecūda spēs
 ē tepor̄ ai. q̄ sopnū et oia corpis
 d̄moda amat: horrenty labores. et
 fugit opationē ac ocio delētur: et
 q̄ p̄rie pigritia notatur. **D**e q̄
 in eun̄ legitur. **D**eriuū p̄grū pro
 icite in tenebras exteriores. **P**ri
 q̄ xix. **P**igredo i mittet sopore.
Tercia spēs accidie ē. que solu
 fastidit ea q̄ dei s̄t: atq; ad omnia
 alia agilis alacty d̄sistit. **N**ichil
 ei molestū a magis i spidū est:

q̄ oioi psalmodie meditationi in
 sistere: p̄mo a talibz festinat̄
 p̄ posse se expedire: et corde uago
 talia agit: aut penit̄ negligit
 ea. **I**udis uō iocis et fabulatioibz
 et d̄silibus delētur aut pascit.
Hec regnat i eis. q̄ cū spū cepe
 rit carne d̄sumatur. **Q**ui ad
 extiora carnalia et mūdana for
 tes s̄t et uiuaces: ad iteriora
 uō ac spūalia s̄nt infmi et quo
 dāmo mortui: i quibz caro
 d̄natur spūi. s̄sualitas rōi. **D**e
 quibz ap̄ls ait. **Q**ui sc̄dm car
 nē s̄nt. q̄ carnis s̄t sapit. **I**tem
 d̄ualis homo nō p̄cipit ea que s̄nt
 spūs dei: stulticia enī s̄nt illi.
Et detestandū ac odiendū vi
 cū extat accidia. **A**rticul⁹ her.
Una frigid⁹ eēs aut cali
 dus: sed q̄ tepid⁹ es: icipi
 ā te euome de ore meo. **I**stud ē
 uerbū dei ad oem accidiosū.
Et abhorreda et abicēda s̄nt i
 felix accidia omi fidei: ex diuis
 potest p̄pendi. **P**rimo q̄ est ali
 cieda. qm̄ in seip̄a ē dura et afflic
 tiva: cū sit q̄da tristitia qm̄ gra
 uas. q̄ menti et corp̄i magis nocet
 iuxta illud p̄biorū xxi. **S**icut
 tinea uestimēto. et v̄mis ligno:
 ita tristitia nocet cordi. **E**t ieron
 salomō d̄testatur. **I**p̄s tristis
 exsiccit ossa. **S**ecūdo q̄ accidia
 ualde repugnat̄ statui nr̄o: q̄
 i medio laqueorū ābulam⁹. in
 uisibilibz hostibz c̄rudat̄ sum⁹.
 ḡuissimis c̄ruallam piculis:
 totz ac tanta a uirtute ac sa
 lute retrahēta int̄ et extra hē
 m⁹. q̄ neq; ualeim⁹ etnā eua
 dere d̄pnationē: nisi omne

abiciam? accidia. atq; cū grādi di-
ligentia ac timore seruam? altissio.
Idem ad istud monet nos vberre
sacra scriptura dices. **O**mnī custodia
custodi cor tuū: et sollicitē abula to-
rā deo. **I**dem. **S**ū metu tremore et timo-
re vānā salutē opam. **N**ōne fatu? **Q**u-
dicetur. qui p capū latroib; plenu
iret sine diligentia ac custodia.
Contomagi stolidissim? ē censend?
qui p vā pāris **f**atū exiliū itimora-
te accidiosq; gradit. **T**ertio q
in via dei seu bona vūlatōe nō pfi-
cere ac pgrēdi. ē deficē ac regredi: iō
q nō repellit oem pigritiā non solum
nō pfitit. sed cotidie miscabilit def-
cit: inuābilib; impletur peccis. **I**deo
ait abrosius. **N**emo cū desidia xp̄i
querit. **E**t rurs? **R**estat turba mo-
lumina spūsa grā. **E**t leo p. **N**on
domuentib; nec otio accidias; tor-
pentib; puenit regnū celorū: s; de
feruētib; et indefesse laboratibus
bātudo etna credit. **E**usebi? quos
emissen? testat. **I**psos respuit ide-
uotū: et pūit igratiū: abhorret ac-
cidiosū. **C**erto q; accidios? max-
imū detrimētū incurrit i pān se-
culo et in futuro. ilut enī opus
dei oīno omittit: et tūc inestabile
dūpnationē incidit. ilut facit op?
illud sed negligentē tarde et qsi
iūte: et tūc parū a nichil apd
altissimū pmetur: cū ikēmas testat.
Maledict? qui facit opus dei neg-
ligenter. **S**i autē facit op? di cū ve-
niali accidia. adhuc icurret mlti-
plex dūpnū: qm eadē opa bona
agēdo magis laborat q; vir feruēs
ac diligēs: et tū mltomun? mētū
q; ille tam de grē gratūficiētis
icromēto. q; de cēno cēntali pmo

q; rēdet nō maiori labori. n? op?
habūditiori nec tpi diuētiori: sed
sinceriori et itentiori caritatis af-
fectu. pmpcion; volūtati. **Q**u-
qm omis creatura bñ disposita
tā superior q; inferior. tā intellectual
q; non itellcualis tā cūctā q; in-
cūctā pmppte obedit deo: et sua ide
sinēti obedū docet ac monet deo
pōppte esse obediēs. **O**ms nāq; ci-
ues supni et angeli facti: suo in-
oib; pōpptissime obediūt creatori.
Siliter oēs orbis celestes spōdera
ac planete iux dei ipū eis semel
fctū: itessabiliter currūt ac velocis-
sime parētū elemēta quorū et mix-
ta. **S**emel etiā dixit deus. producat
terra herba virentē. producent aq;
reptile: et usq; in pns faciūt. **H**ic
pū. **v**. salomō pōnit homī excē-
plū fornicarū: quatin? detestet
ac vitet oem accidiam: et feruens
ac agilis sit in bonis. **V**nde inqēs
ad fornicū o piger. et **S**idēra v-
vias eius: et discē sapiētiam. **S**i
cū nō habeat dūctōrem n? pcepto-
rē: parat i estate cibi sibi. **7**.
Contomagi hō tūq; rōnalis
creatura suo debet creatori i omib;
pmpptissime obēperac: et tanto pl;
q; ito plā atq; maiora a deo bñficia
ē sortit. **S**exto abhorredū ac e-
lutū ē nobis accidia. exēplo ama-
torū seculi hui? et eorū qui ex indi-
gentia a necessitate mīstrāt hoib;:
qui tā feruētē et laboriose conātur
placē suis pncipib; a qualibuscūq;
superiorib; suis: et tā pmppte obedi-
unt eis. **Q**ualia agūt bellatores
ac milites ad cōplacendū regibus
et pncipib; suis. **V**n desiderate et
dauid potū cisterne q; erat i beth-

leem: tres ex militibus eius irrupit
 p castra hostium attulerunt aqua.
 Hic scus nonnisi eps. viso ornatu
 pelagie metricis: amarissime fleuit
 dicens. Quia non habeo tantum conatum
 placere deo ut ista hominibus. **Septimo**
 quoniam ipse christus in seculo isto tempore pro nostra
 salute laboravit. cum indefinenter fer-
 uore. **Non** et fatigatus fuit ex itinere:
 dicitur imminere passione: pro opere
 summi quod dedisti mihi ut facerem.
 Sic et omnes sancti cum tanta inexplicabili
 vigilia et ardore. sollicitudine
 et filiali timore obsecrati sunt deo. perse-
 ueranter et indefesse. Et ualde turpe
 est nobis. quod cum illis volumus promereri
 ac coronari: cum quibus recusamus
 efficaciter laborare fortiterque cer-
 tare. Ideo ait iohannes apostolus. Qui
 se dicit in christo manere: debet sicut
 ille ambulavit et ipse ambulare. **Ipse**
 quoque ait. Qui in ministrat: me
 sequatur. **Octavo**. quoniam deones
 indefinenter nutuntur nos ad accidi-
 am trahere. que maxime placet eis:
 cum sint maxime inimici diuini honoris.
 Hic christus post cenam suam nouissimas
 tres apostolos sibi familiares ter mo-
 nuuit ut uigilaret et oraret: ne
 temptatione intraret. **Nono**. quoniam
 omni dominator altissimus tanta spiritualiter de-
 testatur ac odit accidia. **Primo** huius ex thimo-
 thei articulo. **Unde** et apocalypsi ait.
 Habeo aduersus te: quod caritatem tuam
 primam reliquisti. **Secundo** esto itaque uigilans
 et pugnans: et pugnans age et prima opera
 fac. **Alloqui** uenio tunc cito. In eu-
 angelio quoque de seruo pigro ait.
 Tollite ab eo calcem: maledixit fi-
 culnee: in qua non inuenit fructum
 tuum. sed folia tantum. **Decimo**
 quod accidia multipliciter ualde hominibus

A et proiice eum in tenebras ex-
 teriores. **Id** quod designandum **A**

nocet: eosque replet magna uilitate.
 multiformi stoliditate: paupertate cor-
 porali ac spiritali. **Accidiosus** quippe tempus
 sibi ad bene uiuendum et penitendum
 idulum infructuose praesit et misera-
 biliter perdit: variis temptationibus patitur.
Occupatur non temptatur a deo uno:
 ociosus a multis. **D**yaibolo exhibet in
 se locum: primo accidiosus est quasi pul-
 uinar dyaboli. **H**ominibus sue salutis
 non resistit: sed accipit: nec fures uia-
 rum repellit: primo cumulum uiciorum
 iugiter colligit auget et continet in
 seipso. **Cum** omni ergo instantia et fer-
 uore abiciamus dampnosissimum istam
De filiabus acci. Acti. Accidia.
De agrum pigri hominis **Acti.**
Trasium. et per uineam uiri
 stulti: et ecce totum repleuerunt uir-
 tute. operuerunt superius eius spine:
 et materia lapidum destructa erat:
 quod cum uidisset. posui in corde meo: et
 exemplo didici disciplinam. **Pubiorum**
Xiiii. **Agri** pigri hominis. intelligi
 potest cor eius: in quo semine ubi ce-
 lestis est sciendum atque uirtutes plantan-
 de sunt. **Vinea** quae hominis stulti. mes-
 seu anima eius accipit: in qua crescere
 debet boni fortes ac saporosi: id est
 uirtus iusticie et sapientie donum. **Sed** a-
 grum hunc istius uineam replet uirtute
 ac spine: in homine accidioso uidelicet
 passionibus amare: uel tristitia ma-
 la uacior et uulua uicia. **Denique**
 quous nullum sit uirtutum quod non oriatur
 iterum ex ipsa et accidia: **gregorius**
 tanta spiritualiter ponit **filiabus**. sex accidie fi-
 lias. **Prima** est pusillitas: quae homo
 tardus et tediosus efficitur. ad nihil
 a perfectionis aggredienda ac perseque-
 loto et tpe optimo. **Secunda** est despa-
 qua quod ex diffidentia pietatis diuine.

et ex consideratione insufficiente virum
 parum cadit a spe sue salutis. **Tercia**
 est torpor: quod quis circa obseruationem pre-
 ceptorum pigrescit. **Quarta** est van-
 tositas iudicia quodam aut indigna:
 quia scribit accidiosus contra eos qui
 eum ad spiritualia bona agenda iudice
 a spellere studet. **Quinta** est eua-
 gatio mentis: quam accidiosus tunc oro-
 nis ac diuini officii sponte admittit
 a abire non conatur: immo frequenter
 aliquam manualem occupationem assuit.
 ut nunquam ceperat tedium. quod sustinet
 in diuini. et tunc sic transcat: quousque
 se ab illis expediat. **Sexta** est
 malicia: quod quis spirituale bonum im-
 pugnat: seu impedire conatur: quod
 fastidit illud. et in exterioribus quirit
 solariari. **Sed ut in ethicorum**
 ait philosophus homo naturaliter appetit delectari:
 et sine delectatione non potest diuina ma-
 nere. **Cum** accidiosus in diuino et spi-
 ritualibus actibus non solum non delectatur
 sed etiam affligitur tedio ac merore:
 hinc in exterioribus delectari exqui-
 rit: presertim in cibo et potu ac fa-
 bulatione. atque carilibus. ut asse-
 rit **Cassianus**. **Porro** philosophus
 ponit accidie filias septem: alias.
 que sunt otiositas. somnolentia. impo-
 tuitas mentis: inquietudo corporis. instabi-
 litas animi: loquacitas et curiositas.
Accidiosus quippe quod labore abhor-
 ret: otiositate amplectitur. somno-
 lentiamque admittit. **Et** quia
 non figit cor suum in deo. **oportunus**
 est mente: nunc istud non ille inuiti-
 mente tractando: et quod inuiti diuino
 interest cultui: idcirco frequenter hinc
 in agitat corpus suum. **Est** instabi-
 lis corde. **obsequiosus** quousque et curiosus:
 aliorum fratrum ac defectus obseruando et

diuidendo. **mentis** tenendo: quod
 circa proprie vite discussione et emen-
 datione per se negligens inuenitur:
 ac frivolis suspicionibus temerari-
 illis iudiciis occupatur: atque ex sua
 otiositate et ceteris iam prefatis. et
 alia mala ac magna dilabitur:
 de quibus infra tangetur. **Insuper**
 climac. potest adhuc alias accidie
 filias: que sunt iobedia. obliuio di-
 uini officii: transgressio promissionis.
 instabilitas seu mutatio loci: qua
 etiam quidam pigri religiosi vicissim
 afficiuntur ad cenobia alia: contra
 illud apostoli ad hebreos. **Pro** deserere
 tes collectionem viam: sicut. **quod**
 dicitur est quibusdam. **Postremo** **Cassianus**
 x. libro de institutis per breuiter
 tangit alios quosdam effectus seu filias
 accidie. **Quod** inquit accidie misera-
 bile obsedit mentem: gignit in ea
 horrore loci. fastidium celle. et eorum
 quibus dilatur: seu aliorum aspersione
 tunc negligentia nec spirituali satisfaci-
 uentia: nec sunt horum in cella secre-
 laori et operacioni vitare: **sed** suggerit
 egredi et alios visitare: ac visitatum
 desiderare aduentum: et nisi quod veniat
 hinc inde et respicit. suspirat et tunc
 diuinitate affligitur: ac somni-
 quirit solariari. **Porro** **quod** mona-
 chum accidie cepit superare: faciet
 nec in cella desiderem. et infructuose ma-
 nere: a de cella excussu faciet in-
 giter cellas fratrum et monasteria cuncta:
 nichilque aliud perurare. nisi ubi a
 quod colore occasione restitutionis valeat
 obtinere. **Atque** non otiosi et pigri nil
 aliud nouit excogitare nisi de esca-
 et veteri **virtute** in summa virtutum et
 viciosa habet. **Ad** accidiam pertine-
 vident quidam vicia ista. **Cepidi**

tas. mollicies. somnolentia. otiositas.
dilatio. tarditas. negligentia. imper-
seuerantia. remissio. dissolutio in-
curia. ignauia. idemotio. tristitia.
tedium vite. despectio. Quorū om̄ ma-
gissem. ac p̄ia distit. huius. studes

De vitiis causis accidie. Dimittit

Ubi quoque piḡ dicitur **Articulus huius.**
mies. qm̄ surgens ex somno
tuus. Parit dormies modicum dormi-
tibus. paululum serues manus tuas
ut quiescas. et veiet tibi quasi cur-
sor egestas. et medicinas tua q̄si v̄
armat. **Proib. vi.** Dignitiam in dū
desquit corporalis exterioris paup̄-
tas. s̄ v̄ spiritibus inopia. que ē vir-
tutū ac meritū carentia. v̄ t̄ h̄
būdicia viciōs. Deniq̄ cū iuxta p̄
habitu sit ip̄a accidia q̄dā tristitia
de bono spiritali diuio. agendo. struua
spiritali gaudio caritatis. idcirco ac-
cidia oritur ex negligentia. et omissi-
one eoz. q̄ magis idonea sūt spiritali
gaudii gnare et cūitate accēdere.
que sūt. d̄replatio dei. d̄sideratio b̄n-
ficiorū. et p̄missionū ip̄ius. et sp̄a-
lit̄ recordatio eozū q̄ pro n̄ra salute
v̄nigēte. p̄uō assūpsit. ferit ac pas-
sus est. Itē ex negligentia. et omis-
sione harū d̄siderationū gn̄at acci-
di. et p̄sent̄ q̄ deus sit dignitatis
hōrabilitatis. et excellentie p̄cū. īfinitē.
et ut q̄ ip̄e oīa diligētissimē intuet̄.
atq̄ īfinita reuēntia dign̄ existat.
meito executionē omne accidia. īro-
tū. viribus cū oī hūilitate. et cordis
custodia m̄st̄bim̄ ei. **Rursū** si p̄ela-
rissima inuābilia. et īspabilia eius
b̄nficia nobis collata. rite p̄p̄ndi.
toto cōtū ei grati eē nitent̄. et ob-
sequi ei ex corde. **Hic** asserit thōas
i. 2. q̄. xxxv. Causatur autem

accidia idū ex quodā d̄reptū q̄ hō
p̄p̄ndit dona sibi a deo d̄cessa. ali-
quāq̄ dona imoderate extollit. ac
p̄ h̄ in q̄dā cadit tristitia. q̄ bona
agere cōdet. **Hō** debet hō aliorū dona
sic magnificare. ut b̄nficia sibi di-
ta nō p̄p̄ndat. **H̄** sciat se deo nō
posse satis regrāri. p̄serti qm̄ fili
dei tāta fecit p̄tulit̄ p̄ nobis. **Cly-
mac** q̄ testatur. q̄ accidia aliquā
gn̄atur ex aī infirmitate. in-
terdū ex sup̄noz obliuio. **Repe** si
digne p̄p̄ndim̄. q̄ inestimabile et
imēsa b̄nficiū deus nobis p̄ modi-
co obsequio q̄ ei ip̄ende possum̄. promi-
sit ac p̄p̄ndit in celo. oīm̄ mor̄ acci-
diā fugiem̄. alacresq̄ reddemur.
Hic teste gregouo ex d̄sideratione fu-
ture remunerationis. q̄nq̄ accidia h̄
origine. **Prera** qm̄ homo mouet̄
ad bona agenda nō solū amore bo-
nit̄. itūtu p̄m̄. s̄ et t̄iorū sup̄licij
ac pauore diuī iudicij. idcirco ex d̄-
sideratione seu obliuio d̄stric̄ ac
metu d̄ssimū iudicij dei. et penarū
īferni frequēt̄ gn̄atur accidia. **Hic**
ex h̄ q̄ hō nō pensat breuitate et
īcertitudine vite p̄cū. atq̄ ama-
ritudine mortis. et iudicij sibi īmi-
nētis. p̄uot cassian̄. et clymac̄ do-
cent. **Insup** ex gula etū est gn̄ari
accidia. et potissimē ex venereoz
uoluptate. que totū d̄p̄mat mē-
tem. et ad sapiēdū ea q̄ dei sūt in-
sensibile reddit eādem. **Ex** m̄leloip̄
q̄ solet p̄cedē. q̄mo ex qualibet mē-
tis īmūta resolutioe et effusione.
Facillē q̄ppe p̄rutit eoz q̄dā inertia.
et nisi ī assidua p̄scuet custodia.
mor̄ gn̄atur q̄dā piḡtia. **Primo**
oz p̄cū int̄m parit accidia. in-
q̄tū tollit ā minuit caritate. et

ut inquantu suo pondere trahit metere
deorsu. **Postea** accidit illa que
e queda cordis amaritudo. q nichil
iocundu sine salubre liber. frequer
ex ipacia aut in uehementi cau
satur: a ite ex retardatioe aut ipe
ditione impletiois desiderij proprij.
Et naq vo ex qaimo. causa natali:
puta ex pōnantia seu habuditia
melancholicor huouū: tūc potius
creditur esse pena q culpa. uel
salte culpa alleuat: atq p me
dicie arte pt adhiberi remediū.

Con accidit ex sac scriptura.

Surge q dormis **Actu** **lxviii.**
x exurge a mortuis: et il
luinabit te xps. **id eph. v.** Intra
scriptura docet ex accidia oem nas
ci miseria multiplicatq malicia:
utpote mala culpe mala pene:
malu diffamie malu mopie: ma
lu dāpnatiois et ne. **Et** i qtu
facio: a ex otio atq pigrigia pro
deat: pādūt pōt de reprobis dicit.
In labore homi nō sūt: x cū hoī
bus nō flagellabit. **Nō** tenuit
eos sup: opti st' miq' et ipie' sua.
Dont quasi ex adipe uā. eoz: tū
suerūt in affem cordis. **Cogitu.** x
locuti sūt nequicia: miq. in extel
lo locuti st'. **P**icta ipta sit
uilitas accidiosi: docet **eccl. xlii.**
quo legitur. **In** lapide luteo la
pidat' e piger: x oēs loqitur sup
aspnationem ipi'. **De** sterore bo
um lapidat' e pig: et omis qui te
tigerit eū excutiet manu. **De** ac
cidioso q' rite accipit illo **pu. vi.**
Hō apostata vir iutilis. gradit
ore pufo: annuit ocul. terit pede
digito loqit. prauo corde machiat
mala: x omi tpe iurgia semiat.

Hinc extiplo veniet ydicio sua. et
sbito pētur: n' hēbit ultra medici
nā. **Eodē** quoz cuplo ferr. **Si** aut
piger fueris uēiet ut fos messis
tua: et egestas loqe fiet a te. **Hic**
pu. x. septu est. **E**gestate opata
e man' remissa: man' at fortia
diuitias parat. **Dicit** acetu dē
b' et fum' ocul: sic pig' hys qui
miserūt illū. **Colat** etiā pigri se
ab ope bono p caluas excusatoēs
exonerat: q' ad. **Salon** pādūt dū.
Dicit pig. leo e in via leena i iti
nere: i medio platearu occidēdus
sū. **Kurs** con pigrigia scribit.
Alit x nō vlt piger: man' aut for
tia ipiguabit. **Ois** pig' sp i eges
tate e. **W** frig' piger arae nolu
it: mendicabit q' et nō dabit ei.
Desideria occidūt pigrū: noluerūt
ei qoz opari manus eius. **Pigrū**
deicit tōr: et aūc esseiātozū esu
riet. **Sapientor** sibi piger videt:
septē viris loqitibz suis. **Qui**
mollis est i ope suo rōssolut': fr
e opa sua dissipatis. **Sicut** ostiū
pōtatur i cardine suo: sic piger in
leo. **Qui** sectat oem stultissim' e.
Atq i eccl. con acidia x torpore
septū est. **Ne** oderis laboriosa o
pera: x rusticationē a deo creatā
Ne defraudeis a die bono: x pti
cula diei nō te pētrant: id' nullā
tpe horā infreūde expēdas.
In sup con accidia aut salua
tor **marci xvi.** **Vigilate** omi tpe
orātes. **nescitis** n. qn dñs uēiat:
sero an media nocte an gallica
tu an mane: ne tū uenerit ro
pente. **ueniat** vos ipaentos. **Vi**
dere. **vigilate** x orate. **Paul'** q.
Openina inqt malis vris. **Et** iterū.

Qui non laborat non manducet. **Au**
 diuum? ei q'sam me vos abulare i
 quiete nichil opantes: s; curiose
 agentes. His autē q' eiusmodi st'
 denūciam9 & obsecm9 i dno ihu x:
 ut cū silētio opātes sui panē mā
 ducet. Deniq; istud apls docuit nō
 vobis dūtārat. sed & sumpt9 exēplo:
 scribēs palleгато ca. Scitis q' ad
 opteat imitari nos: qm nō inqeti
 fuim9 int' vos. neq; q'tis māduca
 uim9 panē ab aliquo: s; in labore
 & fatigatioē die ac nocte opantes:
 ne que vēm' gūarem9. **Bñ** & act.
 xx. p'testat. argentū & aurū aut
 ueste nulli9 depium. ipi scitis: qm
 ad ea q' in op' erat. & hō qui metū
 sut mīstrauerūt man9 iste. Omnia
 ostendi vobis. qm sic laborātes op'
 suscipe ifirmos: ac memisse vbu
 dñi ihu. qm ipē dixit. Beatus ē
 magis dare q' accipe. **Hic** aut
 p'pha. labores manū tuarū q' mā
 ducabis: beat9 es & bñ t' erit.

Non accidia et pigritia. et illis
scorum prim. Articulus hco.
Pigritas sodomie: fuit oculi eius.
 Eccliel xvi. Circa h' vba scripsit ie
 rom9. Op' agēdu' est aliqd' boni:
 ne ager pectoris manu cessare:
 malariū cogitationū sentib; occu
 petur. **Cassian9** q' fatet. Quēad
 mōhi decurrēs. si nul ei iponatur
 qd' molat corripit seipam: sic cor
 hūdanū nisi aliqd' mediet' salu
 bre. suis euagationib; semetipm
 p'dit ac demolit'. **Hic Bernard9.** O
 ciositas iqt est nouita v'itutū: vi
 tū forte precipitat i ventū mult'
 supbia: & via a'ruit ad gehēnā.
 Si aut' q' sbito p'cedit de vmbra
 ad luce. de ocio ad labore: graue

videt' omne qd' cupit. Sed p' q' ab
 illis dissuete & ad ista assuescere
 cepit: usq; tollat difficultate. inuicē
 hō p' facile eē qd' ipossibile an pu
 taueit. **Eusebi9** q' emissen9 disseruit.
Qui regni celeste qrit cū desidia
 obtine. magna facit iniuriā t'mune
 ratori altissio ac dñe eius iusticie:
 qm et si totis virib; q's p' t'ra b'ā
 tudie elaboret nil tñ dignū face
 pt p' ea. **Ierū cassia9** effat. V' ab
 oi' deplatioē v'itū v'itū i'uitu spū
 alū sensū dormitat aia. telis acci
 die sauciata. **De** h' pestifero vicio ch
 mac9 scribit. **Un9** riuulo9 m'clonū
 ē accidia: q' h' aie repusio. resolu
 metis. pusillitas excitatiois. odū
 p'fessiois mostice: b'ificatio9 hōm
 mūdano9: & p'p'itatis terrene9 deu
 reputis imioide et sine benignitate.
 delecta i psalmodia. ifma i orōne
 ferrea i bona opatione. **Qui** aut
 obediēs est: accidie ē ignar9. **Soli**
 tarios vō dure impugnat. **Accidia**
 & ociositas: v'itū d'isipat diuitias.
Rurs9 aut scs p' b'nard9. **On**iosa
 et p'iculosa res est qm tepiditas ple
 na miserie ac doloris. if nois p'xia:
 q' inlyret eis. quozū volūtas nodū
 purgata ē: q' adhuc amat t'renas
 molatūculas. i v'bo aut sig no
 seu aliq' alio. **Postres** b'is ambro.
 loq'it. **Dis** celest' ex'it' cū reuēn'
 & t'reare deo assist' ac fruit: & tu nō
 erubescis cū desidia & torpore co
 rā eius p'feta apparet.

De remedijs con accidia. Articulus
hco.
Homo ad labore n'at' h'om.
 ut: r'auis ad volād' Job v:
 Q'nto accidia p'iculosa: d'et'abi
 liora9 assistit: tato de pluib; con
 cā remedijs deus nobis p'uidit.

Quoniam primum est diligenter considerare
quod vitiosa nociva atque odibilis in se
ipsa sit accidia: et quia in homine gignit
vitia. Cum enim obiectum odii sit malum
sicut obiectum amoris est bonum: neque
quod accidia admittent: si quod vitiosa
ac odiosa sit iucam. **Primum** re-
medium contra accidia est causas eius
atque huiusmodi: inductas efficaciter evitare.
Nam causa cessare cessabit effectus. Itaque
contra accidia valet studium bonitatis
et misericordie dei, meditatio beneficiorum ac pro-
missionum ipsius: attentio districti iu-
dicii: membra mortis memoria et infer-
nalis tormenti. Sicque in isto remedio
tanguntur pericula reme: valde mil-
lari: quod timorati efficiunt ac deuoti.
Unde ait sanctus iob. Quasi timores si-
me fluctu timui deum. Unde et scriptum
est. Meditare nouissima tua: et ieter-
num non peccabis. **Tertium** reme-
dium est collata deuotionis gratiam pe-
ccatoris pacem et caritatis firmiter in-
fusu sollicitate custodire: et cordis
custodie inherere: ne per fabulaciones
dissolutiones iniquitatis. a alia
vitia. amittatur pacta spissi-
cissima: et inascat accidia. In-
gratius ei meret purari bonis collatis.
Et sicut verba patris ab aduersariis
facile caput: sic homo loquax acci-
dine superatur. **Idcirco deuterio** iii. v.
Custodi tempus et curam tuam solli-
cite. **Quartum** remedium est. scilicet
vilitate spiritus qui iuncti ad bona age-
da appellere: atque per exteriora quodam de-
uotionis. Inuentionisque gestis salubriter
excitare ac inflammare: peccati ton-
dendo. manus ac oculos ad celum leua-
do: genua flectendo. et corpore in terra
humiliter persistendo. Sic enim et aues
quodam alas suas primo deutiendo

et agitando se preparat ad uolatum. **Hic**
trenez. iii. scribit. **Iuuenem** corda me
cum manibus in celum. Et postquam **Iuuenem**
inquit oculos meos in montes: unde
veniet auxilium mihi. **Sed** ut ait sal-
uator. regnum celorum vi patitur: et
violenti rapiunt illud. **Idcirco** oportet
ut homo forniciter vitat seipsum: et sine
trahat deuotionem suam non faciat quod
in se est. **Quintum** est deum per gratiam deuo-
tionis atque feruore caritatis in-
stante orare: per et seorsum subsidium in-
plorare: et ita seipsum per vias applicare
ad deum. quod ait per themam. **Causa** est
iste qui applicat cor suum. ut appropi-
quet mihi. **Quasi** dicat. **Datus** su-
um suscipe ac unare. **Iuxta** illud
iobis vi. **Cum** qui venit ad me: non
eicium foras. **Hic** quod apostolus. in-
dignus aut accidiosus. **Quare** tibi
eme aurum ignitum probatum: ut lo-
cupletas fias. **Hoc** etiam aurum est ca-
ritas feruens: que emittit orationem assi-
dua. **Sextum** remedium est non in-
morari in deuitatione propter facilitatis.
sed pensare quod patitur ac liberalis sit
deus adiuuare cooperari assistere:
primo quod se in seipsum infirmitate.
Idcirco dixit psalmographus. **Speret** in te
qui nouerit nomen tuum: quoniam non deli-
quentes te domine. **Iob** quod assent. xxxiii.
Si direxerit homo ad deum cor suum: spiritum
illius ad se trahet. **Propterea** cum fi-
de certissima et omni fiducia exorandus est deus.
de quo **trenez. iii. legit.** **Bonus** est
dominus sperantibus in se: autem quod genti illi.
Idcirco remedium contra omnem accidiam
pusillitate et diffidentia optime
uilet. **Absit** enim. ut quod ita obtene-
bretur. ut de ueritate abigat scri-
pturam. **Septimum** est. seorsum
primo deuotoque primum virtutes atte-

de: exēplis accēdi: diligētia imi-
tari. sicut et ipi siles nobis moxles
fuerit uel sui. Nec ē psonarū ac-
ceptio apud deū: qui nemi dene-
gat grē sue opē. Sic sēs pater
anthoni⁹ singulorū frū q̄s vidit.
Meditatio collegit ac seq̄bat v̄tu-
tes. **O**ctauū est bonarū occupa-
tionū vaietas: q̄ nō p̄t hō vni
actu bono diutius imozari. Ad-
cēo dū fatigui se expit in vno
icupiat aliū: debito tñ soluto. i-
nō quē tenet. s̄pleto. Vñ cū b̄s
āthoi⁹ i hēmo afficētur tedio: cla-
mavit ad d̄m: **D**olo saluari: et
nō pmittit me cogitationes. Et
p̄tin⁹ vidit quēdā in spē sua sedēte
et op⁹ manuū facietem: d̄m ad
oroem surgēte q̄ s̄pleta rur⁹ ad
op⁹ se reponere: idē frequē agēte.
Quo iuso solat⁹ ē ualde: et fecit
siliter. Fuit exōe angel⁹ ad itōe
tionē anthonio miss⁹. **S**ecundū ē
Meditatio seu recordatio scripturaz: q̄
tā copiosissimū p̄mū r̄te labora-
tibz ac p̄seuerantibz ē pmittit: et
tāta supplicia accidiosis minatur.
Decimū est p̄ ignitione accidie
nō egredi cellam a loat: sed ma-
nē in eo et fortitē repugre nō sur-
gere. Circa h̄ thōs allegit cassia-
nū dicere. Accidia nō declinādo
sed resistēdo vitēda ē. Cō sēs
doctor ita declarat. Quā vicia
supant tūc meli⁹ fugiēdo: q̄
cogitatio eo āpli⁹ p̄bet icētū
p̄cti quo magis cōtinuat: sicut
i gula atq; luxuria ac s̄ilibz: q̄
in seipis s̄t delatibilia. **S**ocio qui
teptat: de eis: debet eorū obiecta
vitare nō cōsiderare. Resistēdo
autē p̄ctā sūt supandū: q̄n co-

61
gitationis p̄seuerantia cū ea v̄l a
eorū obiecta tollit a minuit icē-
tūū p̄cti: et ita ē de accidia. **S**ā-
q̄nto diutius de spūalibz bonis
cogitam⁹: tāto acceptiora redū-
tur. Et ita de ira. iudicia. ipacia.
idignione. amantudie. q̄ seipis pe-
nales sūt dicēdū. Quō etēi dilige-
tius cōsideratur: eo odibiliores et
penaliores inueniūt. **D**ostreo
sicut accidia ē vitēda: ita et
feruor idiscret⁹: q̄m rōnabile
d̄z ē obsequiū nr̄m: et v̄tus sine
discretionē fit vicium. Nec debet
homo destrue corp⁹ suū: s̄ vices
suas et grām sibi datā attende:
q̄ in alijs q̄ p̄ctis mōribz sup
tractatis ē obseruandū. **S**admodū
ei auaricia: ita et p̄digalitas est
vitēda. Et sicut gula. ita et nimia
abstinētia reprobat. Inira sibi-
litas q̄ q̄ ire p̄ zelū cōtriat⁹ ē
Quid sit inuidia: **F**ugienda.
et an sit mōle p̄cti. **Ar. lxxij.**

Dicuntur occidit inuidia.
Job v. Sicut accidia
ita inuidia s̄: d̄stē?
libro s̄cō. ē sp̄s tristitie. Est nāq;
inuidia dolor seu tristitia de bono
aut p̄spitate alteri⁹: uel ut as-
serit aug⁹. odii felicitatis alie-
ne. Circa h̄ queri p̄t qualis in-
uidia sit tristitia de bono alte-
ri⁹: cū sit sp̄s tristitie. et obiectū
est malū s̄m pl̄m. **R**udetur
q̄ inuidia ē de bono alteri⁹. nō
sub rōe p̄ctateq; boni: s̄ inq̄tū
deipit t̄p̄ malū sibi ipi. **C**ōtingit
aut v̄nū tristiti de bono alteri⁹
dupl̄. **P**rimo. q̄m putat quis
sibi minē nocimētū a lesione
ex illo: ut si quis tristit de exal-

tem. i. puoratorē caritatis et bonorū
 opm. In de sio anthoio recitat.
 q' iugit studuit iextinguibili fla
 ma. p'fecto nullo i q'cuq' v'itue i'e
 rior inuenit. **De**ruptū tal' co
 nat' i'p'tū d'cernit corpale exē
 tationē. v'z i' ieiunijs abstinentijs
 vigilijs disciplinis. modamine indi
 get: alioq'n p'cipitaret mox in
 discretū. **Secundo** atigit t'ctū de
 bonis alius: q' idign' e' e'is. **Que**
 tristitia de bonis gr'e ac v'itū ne
 que h'et: qm' bona illa eo q' i'it
 h'ntē dignificat ac iustū efficiūt.
Tristitia h' de t'p'alib' bonis
 alteri' p' haberi: et s'm' pl'm bo
 na e'. **Scriptura** aut' diuina repro
 bat eam: iux' illō i' i'is. **Noli e**
 mulari in malignatib'. **Septim**
 n. asidat t'p'aliam boā i' cōditōe ad
 et'na: put' s'm' secretū diuine pui
 dete ordinationē d'cedit idignis
 ac dignis. **Aristoteles** at' asidat
 ea s'm' s'ō. **Præterea** tristitia h'et
 bona e' si q's tristat de t'p'alibus
 bonis p'moz. i'p'tū eis abutūtur:
 atq' p' ea p'motionē v'p'tate bo
 no coi. p'ximisq' p' et eis nociuas
 attigūt. **Quarto** aliq' d'ris
 tatur de bonis alteri'. i'p'tū ex
 cedit eū in bonis: q's p'p'e ad iudi
 ā p'inet. et e' ex suo gr'e p'c'm
 moxle: qm' caritati v' m'ue d'icte
 d'riatur. **Caritas** q'ppe q' p'xim di
 lig' obligatū respicit ut de bono
 eius letem: atq' de malo e' t'cto.
Ad m'ias q' p'tinet de mal' p'xiōz
 dolē v' eis succre: q' d'ua ag' i'ui.
De sp'eb' iudic. **Ar' h'viii.**
Qu' cū tabesceat iudicia
 iter h'eto: qm' tal' hō non
 est p'iceps sapie. **Sapie vi.** In

Aic.

lūma v'itū et vicioz assignat
 iudic sp'es due. **Una** e' exulta
 i' adu'so p'xi: alia d'ctatio i' p'
 p'cho ei'. **Verū** tristitia ista in
 p'xi' p'p'is videt eē ipā inuidia
 gnalit' s'upta. utp'at' ex diffitioē
 eius p'habita: et nō sp'es e'. **Ex**
 ulta quoz i' adu's' p'ximi. **Sept**
 ter se h'z ad ipās iudicia: e' q' ef
 f'ct' ipius. **Ex** eadē q'ppe p'cedit ra
 dice de bono alio' tristari: et de
 malo e' letari. **Porro** i' p'fca
 religiosoz d'z triplex eē inuidi
 dia: et videt nō aliud eē q' tri
 plex iudic grad'. **Prim'** est
 de bono p'ximi nō gaudē. nec
 de e' malo dolē loco et t'pe o
 portuno: q'd' caritati repugnat:
 cū dicat apl's. **Gaudē** cū gau
 dētib': flere cū flētib'. **Repe**
 qui diligit p'xim sicut seipm:
 gaudet de illi' bono. et dolet de ei'
 malo. t'q' de p'rio bono v' malo.
Secūdo grad' inuidie e' dolere v' af
 fligi i' bonis alteri'. et de eius adu'
 sis letari. ac ea optare: q'd' e' p'xi'
 g'du' p'ou. **Cōn** q'd' etiā p'xi' v'xi'
 septū est. **Qui** letat' in ruina alte
 rius: nō erit i'p'mit'. **Tercio** q'd'
 est malū alteri' machinari seu
 p'curare. v' bonū ipius deprimē ac
 penit' i'pedire: q'd' p'ociō gradib'z
 extat deterius: et cōn id agētes
 scriptū est eccl' **xxvii**: **f**acienti v'
 neq'ssimū. **silū** sup' ipm deuol
 uetur: et nō agnoscat vñ illi ad
 ueriat illusio. **Vñ** eccl' **x**: **h**et.
Qui fodit foucā incidet i' eam:
 v' q' dissipat sepē mordebit eū co
 lubet. **In** sup' q' v'itues v' vicia
 distigui solēt p' sua obiecta: vi
 dentur sp'es iudic posse distigui

h^m diuersitate bonorum de quibus iudus
tristat. Est ei bonum fortune: bonum
nature: bonum gratie et bonum glorie.
Et de omnibus istis potest accidere ut videtur
iudat alteri: et quicquid in hoc bono
vnu est dignum alio: tanto viciosius
est proxiimo iudare huiusmodi bonum. Sicque
grauissimum est inuidere alicui spirituale
bonum atque carissimum gratiarum
primo hoc reputatur in peccato in
spiritum sanctum. Dignissimum vero et per
dabolicum esset alicui desiderare
damnationem eternam et gloriam eius
iudare celestem: propter hanc inuersionem talis
iudus est: quod totus iudus in demone.
Et quoniam bona nature sunt prestantiora
bonis fortune: ideo viciosius est
alicui iudare naturalia quam fortuita bona.
Primo iudare alicui bonam famam
enormiter quod inuidere eadem terrena sibi.
Meruptamque quodammodo sic exercetur
quia elatione alicuius et auersione. ut non
solum iudat aliis bona exteriora
ac bona nature et famam laudabilem
sed etiam munera gratie et virtutum spiri-
tuale cordia. exprobratque quod graua-
ne forte per talia eis proponatur ac
perficiatur. quod est impietas maxima: quod
tamen in quibusdam spiritualibus ac religi-
osis aliquando inuenitur: quod ut sancti pa-
tres Augustinus. Iheronimus. Eusebius. Emilianus
faterentur. spirituales et religiose per-
sone que non dant se ad privati a-
moris euersionem. mortificationem. sa-
lubrem reformationem. inuentionem. atque con-
dignum preteritum iuxta sue vocationis
seu professionis exigentiam et tenorem.
incidunt temptantur. periculosiores periculosius
passiones. quod homines per se carles et
seculares: quibus hoc non sit publice
Quod detestandum. inuale. **Indicandum.**
ac pessimum crimine sit inuidia. **De hinc.**

Illis que via cayn abie-
rit. **Judeus.** Via cayn est
inuidia: quoniam cayn ex inuidia sanctum
abel fratrem suum occidit. Hac via
omnes iudi pergitur: pergitur quod abeat:
quod a deo recedunt. retinendo dy-
bolum. Quo tamen in exordio libei
propter septuaginta. **Sic vir qui non**
abit in consilio ipiorum. Detestan-
tissima ergo et odibilissima est
vicia istud. **Primo** quidem quoniam max-
ime est contra naturam: et naturali legi con-
trarium. **Aut** naturalis. **Nichil** ita est
hanc nam. sicut diligit consorte nature:
et contrario nichil ita est contra naturam. si-
cut nature morte odire. **Demique** equi-
xiii. legit. **Omne** animal diligit sibi
sibi: et omnis homo proximum suum. **Huius** iudus
iudus agit. **Nalis** quod lex exigit: ut
vniuersis faciat proximo. quod sibi vult
fieri. **Iudus** contra inuidus agit in
maxime et directe. **Nuis** in ecclesia.
fertur. **Omnis** caro ad silem sibi con-
iugetur: et omnis homo sibi sibi sociabitur.
Inuidus vero a proximo suo auertitur toto
corde: propter proximum suum quoniam sibi ad
videndum: nec potest eum equum ituei.
Haec et inuidia a non videre nomen
sportatur: quod aliorum bona ac propria cum
tranquillitate non ualet aspice. **Secundo**
summe fugienda ac abhorrenda extat
inuidia: quod dicitur repugnat vni duorum
preceptorum. in quibus tota lex pedet et pro-
phete videlicet mandato primo. simili.
ac summo mandato: quod iubem diligit
proximos sicut nos ipsos. **Tercio.** quoniam
inuidus totam diuinam quantum in se est
euacuat legem ac violat. **Quoad**
ei teste apostolo. plenitudo legis est di-
lectio: sic euacua. legis existit inui-
dia. **Et** sicut quod diligit proximum
implet cetera precepta proximum respi-

actia: q̄ ut ait apl̄s nō aduſcat
nō furtū facit. nō flm̄ teſtionū
p̄fert. ita qui iūdet p̄cio. facit a
fieri optat ei oīa mala p̄fatis bo
nis contrā. **¶ Quarto.** qm̄ inuid⁹
dixit t̄nſgreditur uſſione. quam
x̄ps in cena nouiſſia ſuis diſcipu
lis peculiariter ſingulariter p̄fixit.
¶ Mandatū enq̄ens nouū do vobis:
ut diligatis inuice ſicut dilexi
uos. **¶** Hui⁹ contrā inuid⁹ faciedo:
facit et pandit ſe x̄po rebelle.
¶ Quinto qm̄ inuid⁹ ſp̄alit exhi
bet ſe diſcipulū dyaboli ⁊ non
xp̄i. **¶** X̄ps n. ioh̄. xij. ⁊ dicitur
In h̄ cognoscet om̄s q̄ diſcipuli
mei eſtis. ſi dilectione h̄ueritis ad
inice. **¶** Inuid⁹ q̄ nō dilectione ſed
racionem h̄nto ad xp̄m. ondit ſe
a xp̄i diſcipulatu penit⁹ alienū.
eq̄ de ſcola dyaboli e⁹ acceſſit
doctrinē: ideo p̄oſſ⁹ idign⁹ eſt
xp̄ian⁹ vocari. **¶ Sexto.** q̄ inuid⁹
ē principaliter dyabolicū crimē ⁊
et inuid⁹ p̄fert ſectat⁹ dyabo
lū: dyabolic⁹ q̄ conſiſtit. **¶** Cū
ſap̄e q̄ inducit. **¶** Inuidia dyaboli:
mors iterouit i orbe terrarū. **¶** Im
p̄at at illū: qui ſt̄ ex p̄te xp̄i.
¶ Septimo. q̄ inuidia ſicut ſūme d̄u
ti. ſ. caritati dixit. **¶** Quat: ita mox
inū crimē e⁹ deſertur⁹ qd̄ ſūme
odibil. **¶** Octauo. q̄ p̄cipue nocet
ſuo ſb̄o. **¶** Et n. i ſep̄a tota p̄oſa
amara ⁊ moroſa q̄ peſſi⁹ ſp̄es et
venenatiſſi⁹ draco iſtius ac diluē
mētē. Et ita n̄ ſolū ſ. elpa. ſ. ⁊ q̄
p̄ca. n̄ h̄ aliquid delectationis ut cetera
vicia: ſ. ē pura malicia. **¶** Nec ſo
lū ~~no~~ nocet q̄uſſiē. aū: ſed et
cogn̄ ualde. **¶** Plexioſ⁹ itē diſtin
uat. q̄ ſigna eius turpiſſima

63.
apparet in vltu i oculis in ore in
d̄nibus: et ſepe in corpe toto ut
infra patebit. **¶** Sicq̄ inuidia ip̄i
etate p̄mo vlc̄ſcit p̄cio i ob
iecto. **¶** Et q̄ntū ad hoc veraciter
aſſerit aug⁹. **¶** Inuidia nichil eſt
iuſtius: qm̄ p̄ctra⁹ ſua rodit
cruciat⁹ actore. **¶** Ideo vermi aſ
ſilatur. quilibet in quo naſcitur
remolitur. **¶** Hinc inoteſcit max
imā eſſe inuidia ſtulticia: q̄
nō ſ. ſolū tante malicie ſ. totū
q̄ ſupplicio ſp̄ote ſb̄dit ſep̄os.
¶ Nono. q̄ inuidia ita excecāt
mentē. et p̄uertit om̄ne rē
rōis iudiciū: q̄ inuid⁹ nemina
p̄ctit: nec p̄i nec fr̄i. nec fide
liſſo ſuo amico nec innocenti:
ymmo p̄uidia fr̄idia ⁊ d̄icioſa
p̄uidia. ⁊ cuncta abhorrabiliffima
p̄ctat ſcelera. **¶** Hoc patet de
fr̄at̄ib⁹ ioseph: et de iudeis cru
cifixoribus xp̄i. **¶** Sicq̄ inuidia pa
rit nō ſolū remeparia: ſ. etiam
om̄o falſa ac niſa iudicia. **¶** Dia
eta bona ei⁹ cui inuidet. iſp̄tatur
i p̄uis. **¶** Et q̄to ille agit melio
ra: t̄nto ea peiora conat⁹ onde.
¶ An̄ cōter d̄. **¶** Inm̄ ⁊ odū. p̄i
tut iudicia. **¶** Decimo. q̄ inuid⁹
potiffic̄ conuenit bonitati et
conueniēti. multis q̄ p̄ctatib⁹
atq̄ op̄ib⁹ d̄i. **¶** De n. ſūme ac
nataliter ē ſui dicat⁹. **¶** Immo ſe
totū conuenit ſibi q̄q̄ reſeruit
i conueniēti. **¶** Inuid⁹ vō nō ſolū
nō conuenit ſua. ſ. nec alteri fa
uet aliena: nec vlt̄ ut alij ſua
dicent illis q̄ odit. **¶** Deo q̄ copla
cet om̄e bonū: et diſplicet ei oē
malū. **¶** Inuidio e contrario diſplicet
bona ⁊ placet mala. **¶** Hui⁹ ſicut

Sicut de tam bono est qd de malis
elicit bona: sic uicium est tam malus
qd de bonis elicit mala. Et sicut
bois etia mala cooperantur in bonu:
sic uicium et bona cooperantur in
malu. Sicq; uicium bestis irrationa-
bilior et uilior. Nam leo qui
animalu rex est: liberale animal et
catuui sicut plim. Dicit qd et alia
animalia talia. Postremo inuidia de
alioru prosperitate facit sibi calamita-
te. ~~de alioru luce caliginem: de alioru~~
de alioru luce caliginem: de alioru uita
et gaudio morte atq; mesticia:
de suauitate fetore: de rosa uiti-
cam: de balsamo qd uenenu.

De curis inuidie. Articulus lxxx.

Quoniam efficiam inanis glorie
cupidi: inuicem puocantes
inuide inuides. Ad galathas vi.
Secundum gregoriu inuidia e uane
glorie filia: proles pestiferu neq;
or sua mere. Nec obstat qd inuidia
e uicium capitale: qd et ipsa capi-
talia ita coheret: qd unu coru se-
quetur gnatur ex alio. Itaq; qm
vana gloria ipse optat horem lau-
de ac fama: facit horem alijs
no faue qd ipse cupit: sicut parit
inuidia. **Et** onis qd inuidia sepe
nascitur ex supbia et ambitione:
neq; ex pusillitate: et interdum
dispositiue ex melancolica. **In**
terdu qd procedit ex ira inuidia atq;
tristitia qda. **Quod** eni ho incitat
ad adre et dulce affrm coru qui
faciunt ea qd eu delectat ac placet:
sic incitat ad odium inuidiaq; illor
qui ipm restant qnat irridet. **Jo**
solon phis dixit. No deideas hores:
qz derisio gignit inuidia. **Hic** sapie u-
ipij dicunt. Circuueniam iustitiam

qm strari e opib; meis: quis est
nobis etia ad uidentu: qm dis-
siliis e alijs uita ipius. Postremo
conter di: ueritas parit odium: non
tam dicitur s; mediate un inuidia
a sili passioe. Qui ei inforti et
corrupti dedignat: odium cooperantur
con uocete et corruptente: ut patet
de herodiade contra beatissimu iohes
baptista. et de sebis pharizaeis ac
sacerdotib; con xpm. **Jo** scriptu est
amos v. Odio habuerunt corri-
pente. Et salomō loquit. **No**
amat pestiles eu qd se corrumpit.

**Differencia iter un et odium et
inuidia: et de filiabus inuidie. Articulus lxxi.**

Quod odium frēm tuū **culis lxxi.**
in corde tuo: s; publice ar-
gue eu: ne habeas sup illo prem.
Leuitici xix. Caritas et odium di-
rissime et immediate contrariant: qd
leticia et tristitia. Inuidia aut
essentialiter qda tristitia extat no
odium. **S;** sicut uix plim. amare
e aliu bonu uelle: ita odire
acu bo: nolle seu malu uelle.
Atq; ut thos ait i: **et** qd **xxxiii**
odium ex inuidia nascitur: nec est
uicium capitale sicut inuidia: s;
e qsi ultimū uicioru grauissimū
inuidia. **Verumpten** odium et inuidia
i multis ducuntur: qd unu u-
cissim pro alio sumit. **Nā** et aug
inuidia desebes: inuidia inqt est
odium felicitatis aliene. **Ubi** acci-
pit odium pui e quasi genū iū:
Aristotiles quoq; ymo et theologi
iter ira et odium distinguunt: qm
ira uult alteri malu no absolute:
s; qd sub roe iuste vindicte. **Quid**
qd aut phis qd ira e cu roe: qd
fert et cooperat pena ad culpa

sub colore cuiusdam iusticie. **O**diu
 vult malu alicui absolute. **E**x
 qbz elicit aug? q irasces p? quere
 i optare emendatione ei? cui iras
 citur. **I**nuid? v? no queit nec op
 tat emedi. eius que odit. **P**hs
 insup dicit q? ira e eundes i ap?us
 q? non qrit absolute note: sed il
 lata inuiri re? pefare. **I**nuidia
 aut seu odii queit latere: q? no
 qrit nisi in nocumtu infre: qd
 facili? p? ipe latitudo. q? se ma
 nifestado. **S**i ei se manifestet: ali?
 se obseruat. **E**x quibz ultra co
 cludit: q? wat? ab inuidia sua
 qesit: ultione illata. **I**nuid? v?
 vel odies a sua no cessat inuidia
 illato alteri nocumto: qd?u aliter
 e aut h? qd? odians no vult eum
 esse neq? h?e. **V**erupta p? gra? dei
 p? qui talis e penite: difficulter
 tn curat: sed apud dm no erit
 ipossibile omne verbu. **P**reterea
 gregori? poit quibz filius iui?
Prima est detractio: q? q? publi
 ce obloq? alteri. **D**e tn detractio
 ee occulta: qm fit non audiete
 eo cui detrahitur. **S**ecda filia est
 susurra: q? quis icendit alterius
 fama gloria et honore menuere
 p? vbalatent? plata. **T**ercia e. ex
 ulta in adu?itanti? proxi. **Q**uarta
 afflictio i p?pis eius. **I**sta tn af
 flictio cu fit quida dolor. vno mo
 e realiter ipa inuidia: iquatiam
 q? dolet de pximi bois. s?m q? boia
 illa hnt glam? qda seu laudem.
Ded inq?tum pueniut alteri con
 iudicis conatu: sic affligi de eis
 extat iudie filia. ut afflic? thos.
Quinta est odium. **P**ostremo nec
 cassian? in lib. de institutis p?m.

neq? ysidor? poit inuidia int? capi
 talia vicia: forsa idco q? inuidia
 ex alio vido outur euideier. **C**assi
 an? aut me? capitalia ponit t?sti
 cia. que e gen? iudicet q? de ipsa
 scribit t?sticia: pnt pro magna
 parte ad inuidiam trahi.
Con inuidia ex scripturis: atq?
 ex dictis sanctoru. **A**rticulu? lxxij.
Qui no diligit manet i mor
 te. **P**rima ioh? iii. **C**on odi
 um atq? iudia ia inducte st mul
 te auctoitates scripture: nichilomi?
 q?da n?c adda. **I**mag? i libro p?u?
 salon? ptestat. **O**dium suscitatur rix
 as. **R**elius e vocat ad olam cu
 caritate: q? ad vitulu? saginatu
 cu odio. **V**ir qui festinat ditari
 i aly? iudicet: ignorat q? egestas
 supueiet ei. **E**t denuo. **N**o xetas cu
 hoie inuido: et ne desideres cibos
 eius: qm i similitudie? arioli i diet
 tois existiut qd? ignorat. **C**omede
 i bibe dicit tibi: et mes eius no i
 teat. **I**nsup i eccl? legit. **I**mpiu
 et stuelia malus heditabit: et ois
 pcor iuid? et biliguus. **I**n quo pe
 ribut qui oblatantur casu iustoru:
 dolor aut? sumet eos an?i? mou
 antur. **O**cul? mal? ad mala: et
 mal? est ocul? inuidi. **J**obes q?
 apl? aut in epla sua pma. **O**mis
 qui odit fr?m suu: homicida est.
Oqui odit fr?m suu in t?ibus a
 bulat: et nescit quo ent. qm te
 nebre obcecauerut oculos eius.
Ampl? contra hoc viciu? fre
 quiter locuti st? sc? doctores i pa
 tres. **A**t n. sc? martir ac p?ul cy
 prian?. **Z**elus iudie modu? no
 h? sed pmanet iugiter: cu cetera
 vicia finiatur. **Q**uatoq? ille cui

invidet successu meliori proficit: in
to invidi in maiori incendio livoris ig
nibus mardefcit. **Rursus** de misero
ac deformi appetu invidi loquitur. In
invidia minax ultis coruus aspectus.
pallor in facie: labijs tremor. Stri
dor in dentibus: sba rabida et effre
nata vicium: manusque ad violentiam
prona. **Hic asserit augustinus** In per
one patris dyaboli viri infundat
cordi humano: in zelo tamen in
vidie tota sua deicit viscera:
atque ut ipse in ea quasi peste vomit.
Ideo invidi sunt genuina serpentes pe
iores. **Dixit enim** in serpens persequitur ali
um: et tamen invidiosus homo persequitur proximum suum.
Hic invidi assilant circumis que vesca
tur canibus venenatis: quoniam invidi ali
orum pascunt adulationibus et miseris:
et de aliorum felicitate bonitate profectu
sunt infeliciores peiores remotiores
a gratia miserabiliusque marcescentes.
Verum ut ait **scilicet illud** sola miseria
curetur invidia: est difficile in proprio
non pati invidiam. **Interi asserit augustinus**
Medita aliorum que invidi eent sicut
diligenter: sicut contra eum. Desent in
vidi quantum bona et caritas: que bona
opera proximo facit esse nostra absque
nostro labore. **Preterea bernardus.**
Cupis inquit nosse oculum venena
tum oculum neque et fastidiam: invidiam
cogita. **Uoce** pessimo luore propo
si velamine quodam perversio invidiosus
pendit: sine sublimiora prospiciat.
Quis tamen gressu oculorum parit sicut
invidiam. **Invidiosus** in superioribus a me
lioribus: nunc coram coram felicitate
nunc gloria. modo utriusque parit co
tabescit. **Hic dicit gregorius** Invidi
color pallore afficit: oculi depri
muntur. mens infiamat: membra fri

gescunt in cogitatione: fit rabies in
dentibus. **Quis** si luoris peste plene
cicare desiderat: hereditate illam di
ligat: quam coheredum nunc non angul
tat. **Aut** quod **crisostomus**. **Quod**
colupna si rem fuerit accepto pon
dere amplius definit. Si autem modice
fuerit obliquata. non solum non infir
matur sed magis declinat ad la
tus: sic cor hominis si fuerit rem in
des opera viri iusti audientis: doc
trina sapientis eius amplius roborat.
Si autem pressu fuerit cor ipsius. non so
lum non confortatur: sed magis ad
invidiam exacerbat ac magis pervertit.
Iterum dicit **Augustinus** invidia que sibi
ipsi est inimica: que enim invidet:
si in minimum. et alii gloriam parat.
Invidiosus demum tantos habet torto
res: quos is cui invidet habuit
laudatores. **Hic loquitur augustinus**
Invidia est odium aliene felicitatis:
respectu superiorum quoniam eis non equatur:
respectu inferiorum ne se equent: respectu
parium quod sibi equatur. **Unde** cum
invidit abel spiritum: rachel lye
fecunditatem: saul david felici
tatem. **Ecce** quod grave et sceleris invidie
et rancoris: cum dicit **isaias**. **Quis**
occidit et qui proximum odit: et qui ob
loquit: pari pena digni censent.
Unde et gentiles philosophi hunc vicium max
ime sunt detestati: quoniam socios et se
necta dicit. **Uiam** invidi oculos
habet et aures in civitatibus omnium
sicut de omnibus spiritibus corripit.
nam quanta felicitum sunt gaudia: et
tanta sunt gemas invidiosum. **Postremo**
quod asserit **augustinus** odium esse iram in
veteratam: intelligendum est per
modum predicatiois causalis non
essentialis. **Non** enim realiter idem

It' ira & odium: H' ex ira fremitu ac
dicutuena odium gnatur. Juxta h'c
modu' loq'di intelligedu' est illud
gregoij: Almos ip'e noticia est.
Illud quoq' Dies est latio solis
sup' nrm' orizzontem. **Articulus**

De remedijs con' inu' lxxij.

Primo ostendit inuidiam. **Articulus**
Primus: Aristot. & rethorice
ait q' homo no' inuidet hys qui
st' co' multu' superiores: q' ad illos
excellencia' honore' & statu' no'
aspirat: & si inuidet hys a quibus
no' multu' distat: qui eminentia'
& honore' reputat: sibi possibile
esse. Sic de beo' b'nardo in sua
habes legenda. q' cu' om's excederet
neo' t'n ei inuidebat: q' ta' admiran
di fuit et rara excellencia' ei' i' sci
tate. sapia. eloq'ntia. fama. miracul'
q' null' audebat ad talia aspirare.
Itaq' sicut p' habitu' est p' inque cau
se inuidie st' supbia abito ianua q'
gl'a. dem' ira tristitia pusillitas
ipacia. **Primum** q' & optimu' re
mediu' con' inuidia' & rancore' est
p' fatas eius causas abicere extra
pare destruere. sc'a causa solata:
tolletur effectus. Vitetur omnis
elatio. ira. efflicia. gloria vana:
et facile erit sculcare inuidiam.

Secundum remediū est diligēter p'fari
q' vitiosa detestata & odibilis sit
inuidia in seip'a. q' tū etiā affli
gat atq' dilaniet odientē in vita
p'nti. et q' tū mala ei ingerat in
hoc secl'o et in futuro: de quib' om
nibus in p'cedentib' ē tractu' ar
ticulis. **Tertium** est bona spūalia
diuina celestia & eterna. p'ferre
rebus caducis terrenis carnalib':
& notaria ad salutē p'mo & max

65
ime queri. Nempe hec omnia pnt
cūctis esse tota: nec ab ho'u ad
eptione ipedit vnu' q' alij hnt
ea: ymmo & ex alioru' opulētia i
talib' bonis ale' inuatur. **Quartum**
est p'uidet' adūtere. q' p'iculosu'
sit t'p'alter p'sp'ari alijs p'ficere.
p'iam excellencia' affectare & vel
le placere hoib': qm' soli deo de
betur omis honor et gloria. Cui
dens q' rep'atiois ac future dā
natiois indicu' est: in t'p'itoy's
p'sp'ari & cūcta h'c adlibitu'. Mul
te enī tribulationes iustoy' et p'
miltas t'bulat' op' nos itraē in re
gnu' celoy'. Judiciū q' durissimū
in hys q' p'est' fiet: & deus dissipa
uit ossa eoz qui hoib' placēt: co
fusi st' qm' deus s'p'ecuit eos. **Quintum**
q' aut ap'le. An q'ro hoib' placēt
Si homib' placere. xpi' serui non
essent. **Sextum** est p'fiderare p'ias
insufficiētia vilitate vitiositate.
cotidianasq' culpas. sicut omni
hōre & reuerentia p'ia idignissim
se putare: ymmo omi vilipesios
sbiectioē adūitate arbitrari se
dignū: bona q' alioz p'pende et
illos sibi p'ferre: sicut sentire. q'
digniores se sint eminentia & ho
nore. **Septimum** ē p'oderare q' omnia
in hoc mūdo agūtur iuxta ocl'
tā p'uidētia dei: & dētari de ea.
Et curs' ostēdere. q' q'uis is cui
q' inuidet no' h'et bona q' inuidet
ei: non tamē ip'e h'et ea sed alijs
forsan. **Octauum** est p'fari.
q' lūter xps verbis et exēplis do
cuit ac p'cepit om's amari: q' tū
etiā suis donauit t'miq'. Post
mo q' hō nūq' queat saluari a
deo placere. nisi oēm deponat in

Ho.

uidia & rancore: q' ut is q' vel vnu
odit nullu' ve' spitalit' diligit: nec
deu' nec seipm' n' pariter. nec aliq'
p'p' i' toto mudo: nec xpm' n' vgi-
ne gl'osa nec scos dei nec angelos:
q'ppe cu' i' m'iali exet' peccato: J
deo cu' ifinito horore repellamus
omne q'du' atq' inuidiam.

Quid sit vana gloria. An sit
modice aut copiose. Act. lxxiiij.

Nihil agitis p' oratione
neq' p' vana gl'ia. Ad
phil. ij. Vana gl'ia e' mul-
tu' p'p'ua sup'bie: vñ q' quida' po-
suerit ea esse sup'bie spem: q' q'q'
sic suutur i' scripturis. Peripen
q'pe de ea loq' do: e' distictu' a sup'
vicu'. J q' cassian' & dymacius
doctores q' scolastic' choas. albicus
vaymud' atq' aliq' de vana gl'ia et
tut' put' a sup'bia diuisificauit. J q'q'
gl'ia tribus modis accipit. Primo
p' leticia: ut cu' ait aplo. Gl'ia n'c
hoc e' testio'. J scie' nre. Seco' pro
maiestate: vñ illo' p'p' vi. Ple-
na e' omis tra gl'ia e'. Tertio p'
lauditiua noticia: q' ita n'c su-
miti. J q'q' asserit aug'. Gl'ia est
iudiciu' hoim. bene de aliquo sen-
ticiu'. Et tullij Gl'ia iquit e' fre-
qu' de aliq' fama cu' laude
illij. Hoc e' qd' ait abrosij. Gl'ia
e' clara cu' laude leticia. J in-
terdu' q' accipit gl'ia p' obiecto seu
matia gl'ie: ut cum dicit aplo.
Gloria n'c uos estis: sicut nos
ura. J q'q' accipit gl'ia q'q' pro
clauitate seu luce sensibili. Vñ q'
illud apli. Alia e' claritas solis.
alia lune: & sicut h' inflatio alia:
a' est gl'ia solis q' lune. J q' ita
aug' allegat. J hic d' h' i' v. r.

quide' exere' effat. Gl'ia iportat
manifestatione' alicui' qd' hoib' s'
decoru' videt. siue lauda' e' siue illd'
sit corpale siue spuale. Et q' id qd'
s'p'liciter claru' est a reo'is atq' a
muleis aspici p'it' ideo gloria p'pe
e' manifestatio alic' decori: i' app'ba-
tione & noticia plurim'q'. Comuni-
tu' accipit gl'ia p'ut' assistit i' ag-
nitione paucoru' siue vnu' aut sui
solius: s' q' aliq' p'p' bonu' con-
siderat' t'p' laude dignu'. Porro
p'p' bona seu dona. v'cessa agnos-
cere no' est malu' in se: s' lauda-
bile esse p'it' cu' paul' testetur.
Nos aut' no' sp'm hui' mudi acce-
pim' sed sp'm qui ex deo e': ut scia-
mus q' a deo donata s' nobis. Et in
aplo' p'fona fatetur. Nos ipi' p'mi-
cias sp'e h'ntes. Et q' nos sepa'nt a
caritate dei. Dauid q' i' regu' sine
sup'bia. p'mo ex v'itate gratitudis
loquit' deo. Dne deus fecisti me sp'
tabile cunctis hoib'. Jteru' no' est
in se malu' q' ho' uelut bona sua
ab alijs sciri & app'ari. J utpote dñ'
hoc vult ad honore' dei: p' & hoc
melloru' est: cu' dicat saluator. S'
luceat lux v'ra co. hoib' ut v' opa-
ura b' et gl'ia. pa. r. Jic stat q'
appetit' gl'orie s' se no' importat
a'q' viciou' s' appetit' vane gl'ie &
p'ccm'. Deniq' gl'ia fit vana t'p'lo.
Primo ex p'te rei de q' quis gl'oria
querit' aut int' se gl'oriat': ut cu'
res illa e' caduca uilis et parua
nec gl'ia digna. Seco' ex p'te eius
a q' uel cui' q's gl'am querit': vñ
hois cui' iudiciu' est i'certu' cui no'
debet q's uelle place' s' se: sed so-
lu' in deo. Tertio ex p'te eius qui
gl'iaz querit' qn' videt' no' ordiat'

ea ad dei honorem proximiq; salutem.
 Boni etiam honores p; gl'az eis i'pensā
 studet i' bonis p'seuerare: et qm lau
 datur magis humiliat se: hntq; cu
 ra de bono noie. ne q's scandalizet
 i' eis. Itaq; vana gla ē imodeaty
 ppe reputa: aut honore appetitus.
 siue iordiatā seu fallax inotescē
 tia p'p' boni: ut dū bonū arbit
 tur qd' forsita nō est tale. uel illd'
 nō refert ad d'm s; op'aret sibi et
 glatur i' se: a taliter reputai q'
 rit aut putat ab alijs. Insup
 quida dicūt q' obiectū vane gl'ie
 sit laus uana p'ia et hūna: sed
 ex p'ductis vide. q' inotescētia l'
 maifesta laudatiua p'p' boni nō
 ordiatā: sit vane gl'ie obiectū. Ve
 rūptamē h' d'ordari pnt. dicēdo
 q' etiā tal' maifesta sit laus ite
 rior: uel sumēdo laudē cū inclu
 sione talis innotescētie.

**¶ An vana gla sit peccm mor
 le ac capitale. Articulus lxxv.**

Quid h'c qd' nō accepisti?
 si at accepisti. quid gla
 ris q' nō accepis. Quidā dicūt
 vana gl'ia non eē mōile peccm:
 sed ualde p'p'ia ad illud. It' ei
 thōas de argetina. Vana gla
 ex suo g'ne est venial: q' gen'q'
 libet op'is sūtur ex pte sui obij.
 Vanū autē h' nō est obiectū
 mōilis sed venialis peccm: idēto
 cū vana laus sit obiectū h' peccm:
 nō eū sp' mōile. P' tñ mōile
 eē dupliat. Primo ex pte finis
 p'p' quē laus optat: scd' vocē
 op'is in q' laus q'ritur. Porro
 laus appeti p' q'dupliat fine.
 Primo ad uitā: ifamā p'p'az
 a scandalū alioz: et istd' est bonū

et op' prudente. **¶** Sicut sauel legie
 se laudasse. **¶** Ipl' q' p'ferti in epl'az
 ad corinthios et ad galathas: apd'
 quos p'seudo et q'dā heretici diffama
 uerūt eū. **¶** Sed appetitū laus p'
 aliquā utilitatē: videlicet ad ho
 nore dei ac p'xiōrū edificatiōes: qd'
 bonū est caritatisq; act'. **¶** Sicut sa
 uel frequēter legūt suas p'dicasse
 vtutes. **¶** Tercio p' modū t'pale:
 et hoc ex suo g'ne est mōile: sic m'it'
 xxij' aut saluator de phariseis. **¶** Et
 deuorat domos viduarū. silantes lo
 gas orōes. **¶** Quarto p' aliqd' i' se ven
 ale: sicut dū aliq's cupit laudari. q'
 i' ipsa laude venialit' delictatur: et hoc
 est veniale peccm. **¶** Insup vana
 gla ē mōile peccm ex pte op'is: in q'
 gl'ia q'ritur tribus modis: quia
 laus aliq'm querit p' opa illicita.
 qm'q; p' opa ex se indifferētia: in
 terdū vero p' actus virtutū. **¶** Si
 p' mōmō. tūc ē mōile peccm: qm' op'
 illd' mortale ē. **¶** Si aut op' sit ven
 ale: gla vana eē illud: et venialis.
 Si et tūc rursū ē veniale peccm.
 Si et tūc: hoc accide p' dupl'.
 Primo. dū appetitū laudis i'iden
 talit' actui bono se miscat: q' ad
 i' predicatiōe aut cūctū stringere
 solet et ita ē veniale peccm: nisi
 p' nimis ofentiat appetitū talē.
 Secūdo. dū tale opus bonū ex g'ne
 fit p'ncipaliter p' laudē hūānam.
 cui fini iheretur pl' q' deo: quod
 est culpa mōilis. **¶** Preterea de ista
 mā scribit scd' doctor i' 1. q' quōd'
 cōfessā tricesimā scdā. **¶** Vana gla
 non dicit' caritati p'xiimi: idēto
 ex hac pte nō est mōilis. **¶** Et car
 tati dei conuari p' dupl'. **¶** Primo
 ex pte obiecti de quo q's i'antiter

67
otentio ponit vane glie filia. **Primo**
optu ad opus. sicut du ho exequi
rennuit. supioris sui pceptu. sicut
inobedia est filia glie vane. **Iste** g
sunt vii. pestifere filie huius manus
ac fatue glie. **Periptrū** iactantia
pctū ad suā causā que ē arrogā.
ponit filia supbie: s quo ad fi
ne suū fat vane glie filia. **Et**
si queratur. an vnaq̄q̄ filiarū
istaru sit mōrle pccm. **De** discor
dia. **De** cōtione et mobedia. **ostat** q̄
sit mōrles. qm ab aplo int mōr
talia statuit: et caritati seu eq
tati dicit cōtrariū. **Porro** de iactā
tia scribit thos in scōr. **quōd** ex
iactant. est dū aliq̄ seipm verb
mōrdinate extollit: qd̄ dupl̄ p̄
accide. **Primo**. dū aliq̄ dicit de
se sup id qd̄ est i reputa. atq̄ not
ria hom̄. nō tamē sup id qd̄ est i
repa. **Seco**. dū aliq̄ dicit de se
supra id qd̄ est h̄ veritate: et istud
ē grauē pmo. **Cōsiderādo** ḡ iac
tantia. prout ē qd̄ m̄diciū: a
liq̄n est mōrle pccm. aliq̄n veniale.
Est n. mortale: dū aliq̄ p̄fert iac
tāter cōt dei hōrem a glam. aut p̄
mi caritate: ut si i vba alijs. vti
meliosa p̄cipat. **psalms** 138. **pharizaeus**
ille q̄ dixit. **Non** su sicut ceteri
hōies. **Veniale** aut pccm est.
iactantia. qm non dicit caritati
neq̄ iusticie: ut qm hō talia de se
iactat q̄ nō st̄ cōt d̄m a p̄xim.
Verū vni iactantia iā p̄fata. si
derari p̄t quo ad eam suā sine ori
gine: que est supbia aut appetit
lucri vel glorie. **Qu** ergo origo es
seu cā et culpa mōrli: t̄ et ipsa.
In sup si qd̄ ex vāitate supbie di
cat. aqua maḡ de se ut reputet

quus illa sint vā et audietibz an
notat adhuc tamē culpā iactācie
iactat: qd̄ exēplo suo vitādū esse
docet ap̄ls. **Barro** iquies ne quis
existimet me supra id qd̄ videt
i me: a audit aliq̄ ex me. **De**
niq̄ sicut ait ysaia: p̄pocrita ier
p̄m silator. **P̄pocritis** ḡ est si
milatio. **Nō** tamē ois silatio ex
tat p̄pocritis: sed illa qua quis
alteius p̄sonā silat: ut dū p̄cōr
fingit et exhibet se q̄si iustū. **Iam**
q̄ duo st̄ in p̄pocrita: v̄ scitatis
caretia. et silatio ip̄a. **Si** ḡ dicatur
p̄pocrita q̄ ientio ei fert ad hōz
vtrūq̄. ita ut nō curet scitātē hōz
sed solū ea fiete ostēdē. **Ist** p̄poc̄
est mōrle pccm. sicut i scripturis ar
cipi solet. **Vn** sup ysaia affirmat
ihero. **In** d̄natione duoz maloz
leu⁹ est apte p̄cōr: q̄ scitātē si
milare. **Itaq̄** ut assat aug: silatio
equitas ē dū iustas. **Et** sup illō
t̄pore **in** maior fra est iniquitas
p̄li mei p̄cō zodomoz: h̄tur in
glosa. **Blagūtur** scelera anime
que i p̄pocriti labit: et iustas m̄
ior et vicio zodomoz. **Si** vō dicat
p̄pocrita. q̄ scitātē silare iendit
q̄ caret. p̄ mōrle pccm q̄ sordet: t̄
qm̄ silatio sit cū mōrli p̄cō. nō
tū ip̄a est. s̄ mōrle pccm: s̄ int̄
dū veniale. interdū mortale: s̄
q̄ finis que iendit. dicit caritati
aut nō. **Si** ei cōtrariū caritati. est
culpa mortalis: ut si qd̄ se sc̄m si
mulet ut flas inducat. docēnā. a
alios fallat seu nocat. **Si** aut
finis ientus nō opponitur caritati
veniale censet: ut qm qd̄ simulat
scitātē. q̄ i ip̄a silatione delatatur:
n̄ forte delatē in ea nimis iēse. **Vn**

de tali p[ro]p[ri]etate scribit p[ro]p[ri]et[ar]e et dicit
q[uo]d potius videt[ur] esse van[us] q[uam] mal[us].
Aliq[ui] s[il]at[ur] scit[ur]e ad q[ui]m non
p[er]tinet: que simula: p[er]t[ur] esse s[ed] ve[n]i
li et s[ed] m[od]o p[er]t[ur]. **L**amph[er] p[er]
tinacia q[uo]d h[om]o nimis imas[us] est in
suo sensu e[st] graue u[el] ualde p[er]iculo
su[um] p[er]t[ur]m[us] co[n]tr[ar]iu[m] co[n]suetudini
q[uo]d ponit[ur] p[ri]ma p[ar]te p[er]u[er]sio: et
p[er]serti u[er]iosu[m] est e[st] p[er]tinacem
co[n] iudiciu[m] seu doct[ri]na[m] sup[er]ioru[m]
ac sapien[ti]o[rum] u[el] co[n]tra. Post[er]o
n[on]itatu[m] p[er]sup[er]io q[uo]d et singula[m]
appellatur. est m[od]o p[er]t[ur]m[us]. si ali
quid sup[er]sticiosu[m] icludat a ex sup[er]
oriatur: u[el] dicit[ur] sc[ri]ptura[m] u[el]
sit alio[rum]. **V**n[de] de talib[us] aut[em] i[n] sua
t[er]m[in]a u[el] dicit[ur] m[od]o. **H**i s[ed] q[uo]d seg[ue]
q[ui]t[ur] sem[er]pos. a[n]i[m]ales s[ed] n[on] h[ab]ent.

A: asp[er]n[ati]o

Quod insidiosu[m] p[ro]curat[ur] u[el] u[el]
sit vana gl[ori]a. **Articu[lu]s h[ab]et[ur] h[ab]et[ur].**

Non gl[ori]etur sapiens i[n] sapia
sua: n[on] gl[ori]etur fortis i[n]
fortitudine sua. et n[on] gl[ori]etur d[omi]n[us] i[n]
diuitiis suis. s[ed] i[n] hoc gl[ori]etur q[uo]d
gl[ori]atur: scire et nosse me. dicit[ur] d[omi]n[us].
Thom[as] x. C[ir]ca p[ri]m[us] de officio aut[em].
Cauenda e[st] vana gl[ori]a cupiditas:
q[ui]m eripit a[n]i[m]e libertate[m] soli bono
honesto i[n]tenta: p[er] q[uo]d u[er]is m[od]o
natis esse d[icitur] om[n]is i[n]tento. Cui
auctoritate[m] recordat illud crisost[omi]
Inanis gl[ori]a o[mn]i[um] i[n]greditur: et
o[mn]ia i[n]c[on]tra bona i[n]sensibiliter au[er]t.
Hoc de i[n]ani gl[ori]a p[er]t[ur] e[st] m[od]o
p[er]t[ur]m[us] d[omi]n[us] censetur. **Q**ui[us] v[er]
gl[ori]a: est v[er]u[m] t[ame]n i[n]q[ui]t[ur] i[n]sidio
su[um] asp[er]n[ati]o[rum] u[el] i[n] i[n]f[er]no s[er]p[en]s
ext[er]nat i[n] i[n]f[er]no et i[n]pugnet.
Nam si q[ui]s t[em]ptationi u[er]iliter re
sistat: mox de ip[s]o suo t[ri]u[m]pho
i[n]ani gl[ori]a t[ri]g[ue]. **E**t si ei p[ro]t[ur]

ueniat: u[er]u[m] de hac ip[s]a p[ro]uida
agib[us] uenit[ur] i[n]ani gl[ori]a mox
pulsat. **Q**uod si o[mn]e bonu[m] deo totis
asseribatur p[ro]curat[ur]: denu[m] pulsat
e[um] gl[ori]a maledicta quasi m[ul]tu[m]
sapien[ti]e p[er]egerit. **E**t q[ui]o q[ui]s p[ro]
fidi[us] d[em]p[er]atur a uictoriosi[us] ege
rit: t[ame]n s[ed] t[em]p[er]e et p[er]ne i[n]cepti
bili[us] ip[s]u[m] i[n]uadit gl[ori]a ista s[ed]
t[em]p[er]at[ur]. **I**mmo u[el] p[er]fidissim[us] se
q[ui]s h[ab]u[er]it: de hac tanta h[ab]u[er]
atione u[er]it[ur] t[em]p[er]at[ur]. **I**o aut[em]
crisost[omi]. **C**etera uicia locu[m] h[ab]ent
i[n] seruis dyaboli: s[ed] vana gl[ori]a
locu[m] h[ab]et etia[m] i[n] faul[is] cristi.
Et d[omi]n[us] u[el] dicit[ur] de vana gl[ori]a
q[uo]d est ueniale p[er]t[ur]m[us]. **P**eruptam[us]
uiri p[er]fecti h[uius] vane gl[ori]e facili
ter obuare solet et p[er]ualere:
i[n] t[em]p[er]e u[el] eius i[n]pugnat[ur] non
i[n]pugnetur: sed gl[ori]osus[us] coro
nent[ur]. **P**rimo igit[ur] asp[er]n[ati]o
da u[el] repellenda est vana gl[ori]a
q[ui]m t[em]p[er]e est u[er]itatis ac fatu
tatis. q[uo]d q[ui]us om[n]ia q[uo]d s[ed] s[ed] co
lo d[em]p[er]at[ur] vana u[er]itatis uocen
tur. u[el] illud u[er]itatis u[er]itatu[m] u[el]
o[mn]ia u[er]itatis: att[em] vana gl[ori]a
t[em]p[er] p[er]s[er] u[er]itatis sibi h[ab]et nome[n]
approp[er]at[ur]. **D**oro s[ed] alex[an]d[er]
de h[ab]it[ur] creatura dei d[icitur] vana:
i[n]f[er]tu[m] distat a uero u[el] i[n]muta
esse. **S**ic[ut] gl[ori]a ista d[icitur] vana: t[em]p[er]
p[er]t[ur] aliena a[ut] i[n]f[er]ta ab
i[n]creata lege ac sapia diuina.
Uer[us] abhoianda et ext[er]n[ati]o
e[st] gl[ori]a u[er]a q[ui]m vane gl[ori]osus
sibi u[er]s[er]pat q[uo]d dei e[st] e[um] s[er]p[en]m
reputat q[ui] d[omi]n[us]. **D**eo n[on] t[em]p[er] p[ri]mo
ac sumo p[ri]ncipio effectiuo. debet
om[n]is h[ab]et et gl[ori]a: t[ame]n vane
gl[ori]os[us] h[ab]et s[ed] u[er]s[er]pat et i[n]ani gl[ori]a

60
quasi a seipso omnia habent: quod est
sacrilegium. Furtum diuini honoris.
Finem quod sibi constituit in reputa-
tione ac laudibus hominum suorum. homines
constituit sibi finem magis quam deum.
Tercio odiosa est gloria vanarumque
vane glorie frequenter facit se tan-
to magis deceptibilem: quanto
plus sanguis ab hominibus reputari.
Qui ex vanitate et fatuitate
eius considerat: ipsum irridet. Quod
enim superbia coram deo atque hominibus
gratit odibilis: ita et vana gloria.
Unde et homines illi pressi glorifi-
cant: que totius vane glorie con-
ceptore intuentur. Sicque vana gloria
impugnat ac demolitur seipsum.
Secundo quoniam vane glorie amator
est spiritus luciferi imitator: et
eius imitator emulat. Quod non lu-
cifer maluit ab angelis glorifica-
ri quam a deo: sic vane gloriose po-
tius ab hominibus quam a deo reputari
desiderat. Furtus luciferi gloriam il-
lam manem quam affectauerunt multo pre-
clarius optinisset non vana sed
vera: si eam non appetisset. Sic homo
iamus glorie seruis humana glori-
am solum sortiret: si ad eam non
affectetur. Vix illud propheta. Hic solum
humana gloria habet gloriosum: quod fugit
se appetentes: et insecat se fugien-
tes. Quod corpus umbra. Unde et
nullus recitat de cathone quod quanto plus
fugiebat gloriam: tanto enim amplius
illa degebat. Quod utique in ecclesia
christi solum inuenitur: quod videtur et
humili magis exaltetur a deo in
trophati ac militati ecclesia: et fre-
quenter in presenti vita per ceteris promouetur.
Id quod salomon ait. Humilem spiritus susci-
piat gloria. Sed sacrissima vago in seipso

cepta facit. Quia respicit dominus hu-
militate in. sue: ecce ex hoc beatus.
Et ista. Deposuit potestatem de sede: et ex-
humes. Nabugodonosor rex
humiliatus per vana gloria sua: humi-
limum inquit hominum constituit deus super
regnum. **Quinto** fugienda et abhor-
renda est inanis gloria: quia ita ita
at miserum hominem: quod reclusus
ineta vile ac momentanea. Sed
gloria humana: promittit rei dignus
sime itallibili et ne videt glorie
dei. **Sexto** quoniam peccato digno utro-
te ope ex suo genere bono. quod sibi in-
compossibile regnum celorum: parat
sibi ac emittit infernale tormentum: id
circo ineffabile stultum est: quoniam ad-
stolidissimum per se per se itensa re-
putaret: qui periosissimum auro quo
posset adipisci regnum terrenum. et
emittit funem ad suspendendum seipsum.
Septimo quoniam vane glorie subdit seipsum
diuisis ac vultibus suspitionibus: est
et instabilis corde: et tunc arido
veto agitata ac gully in cacumie
tenu positum in oem flectit per se. Et
modo exultat cum putat se reputari
modo tristat dum videt se despici.
per frequenter timore despectionis torquet.
Et vili se sibi seruitur: quod
coram uoluntatibus satagium deseruit:
suum corde appetit honorari atque fa-
mari. Sicque impletur in eo illud iob
xx. Donum stonis in auribus ipse:
et cum sit pax ille iudicis suspicari.
Abhorreant quod nephandum hic cri-
me: atque dominum stabiliam cor nrm.
Contra vana gloriam. ex dictis
secundum pagru. Titulus hex viii.
Olorum eorum in ignominium
mutabo. **Grece iii. Valde**
periculosa est gloria vana: quia per eam fit

hō presūptuos⁹ et de seipō nimis
fidens atq; ad diuisa p̄tā p̄clius:
p̄ desiderio vae gl̄e. mlti magnos
se exponit picul. **Hic aut crisost.**
Cum om̄ pecuniā et op̄a hūerit
reptū. et nōnulli totius mūdi
ymaginationi se miscuerit atq;
tirānicis corp̄m. et cupias deuite
vūt: mltociens a vā. gl̄a cap
ta. p̄diderūt oīd bona illa. **Secum**
aut Nichil sic facit pecūias aff
care: sicut vane gl̄e cupiditas.
Ob hāc n. stailoz greges et equos
aurō optos. mēsas argentēas ex
pecūi hōies: nō ut utilitate a vo
luptate hō hauriāt: sed ut plui
mis ondatū et extollāt. Hō hāc
has erigunt edificia p̄tiosa et
bella gerūt acrima: exsiliti q̄
et cuiosi p̄nt vestit. Hic v̄c
hortat p̄sidos. Cuius ex detiore
ia melior esse cepit: caueat dili
gent de collatis sibi v̄tutib; in
an̄ter gloriari a erigi: ne p̄ ina
ne gl̄am q̄m corrūat. q̄ p̄ius
p̄ vicior lapsū iacebat. **Hic aut**
Time sagittā. Nā leuiter uolat le
uiter penetrat: s̄ dico tibi non
leue vuln; est fligit: p̄mo cito iter
facit. Hec sagittā ē gl̄a vana.
Gregori. Interdū attingit ut hā
q̄ optatā hōim gl̄am nequunt op
time: q̄ gl̄am fugiēdo studeāt
eā p̄ fictam hūilitatē q̄sere. In
q̄bus implet qd̄ i eā. septū est. Est
qui nequit se hūiliat: et iteriora
eius plena sūt dolo. Cōn qd̄ hor
tat **heom.** De nimis religiosus
aut hūilior q̄ opz velis videri:
nec quas gl̄am q̄ fugiēdo eādē.
Et crisostim. Si gloriā cupis
gl̄az despicere: et oībz gl̄osior eris.

Sam n. oīno despicere est v̄tutis
precipue dignit; laude. **Vitemus**
q̄ suggestione v̄neatū quasi dul
cis irrepere. **Nā teste gregorio iam**
gl̄a dicit. Ige bonū qd̄ vales. ostē
te cūctis bonū qd̄ facis: ut bonus
a cunctis dicaris: et sēs. et ac ven
ab hōib; p̄dicaris vut nō te spec
ngat: sed honorē tibi oēs ipendunt.
Exortat dicit. Cui id ageret
ut quales videri vellentiales
eciā esse satageret. Hinc dō. et
sonat illō crisostim. Sic in p̄poc
ta q̄re vis appare qd̄ nō satagis
esse. Si bonū ē esse v̄tuosū: et
cur nō studes esse huiusmodi.
Et cur vis eē p̄pocitā: qd̄ repu
tari abhorres. **Dieterca con**
cenodoxiam. i. vana gl̄am scri
bit cassian; lib. de istā cenobio
xi. Certame nobis est cont̄ cen
odoxiam multiforme variā ac sb
tilē: ita ut a q̄buslib; licz p̄spi
cacissimis oculis nō dicā caue
ri. sed p̄udel a dep̄hedi vix q̄at.
q̄ nō solū tēp̄at hōiem i parte
carnali: s̄ etiā sp̄itali. ingerēs
se neq̄tia subalior vita ut qui n̄
potuerūt carnalib; vicij; decipi:
ex sp̄ualib; p̄sib; p̄ vana gl̄az
accius saucient: que et tāto p̄mi
ciosior ad afflictū: q̄nto obscurior
ad auēdiū. Cetero n. vicior ap
tior et gressus: et vicij; semel de
uictū de cetero q̄ngit debilis: s̄
gloria vā. scuto cōsione semel
repulsa. rur; ut q̄dā mltifor
mis bestia victore suū sub v̄tu
tū specie fode conat. et iuglac:
atq; ex oī p̄te occrens milite xpi
nititur v̄lnerare: in hitu. i. for
i inessu. voce. ope. vigiliis ieu

nis oroe. solitudie loe scia tract
 nitate: obedia hui. loquitate
 cereisq; virtutib;. Deniq; que ceo
 doxia no potuit lede sb spe vest
 piose: conat ex saluta y iculta
 veste ad vauitate moue. Que non
 potuit p horem deice: huilitate sb
 platat. Que scie y eloquie or
 natu nequiu extollere: qutate
 taciturnitatis elidit. Si qd maifest
 to ieiunet: hui? glorie vauitate
 pulsat. Si ieiuniu abstodeat suu
 ad pcaued' gloria vana: eodem
 vauitate vicio ipugnat. Si pala y
 phycus oret de vana gla iudic:
 si ob ea vitada breuiter a secreti
 pces fudat: filiter mor temptatur.
 Deo sciores publice desebut nam
 hui? vane gle p qlitate cepon:
 q decorata tegmie vno iueniut
 alia rurs? vestita: totiesq; vide
 tur obrecta qries fuerit expoliata.
 Ampli? va gla cito piculosi? tep
 tati qnto plus virtutib; se pmisat:
 viciatq; fortior surg' ad ipugndu:
 n' solitudie supat: ymo eos q mu
 du fugiut ualidi? iectat: y eos
 magis ipugnat q ad spuale pfm
 ferueti? se accigut. Que y qntq; re
 buat metent fatalis suis inteta
 ita pps vauitatu suaru ymagiati
 onib; occupet y obuat: ut quasi
 putet se age aut hee qd cogitat
 affectat: qnd sopnatiq; solet ac
 cidere. **Postres hys p oia rsonat**
h' clymaci. 2^a. Va. inqt glo. imu
ta: ne passio moui labor pntio
thzauri pntio: ples ifidelitay: m
portu naufragiu. i. v. v. v. v. v. v.
formica i arca. Gaudet formica
ut gnu furet: gaudet va gloria
ut dispergat virtutes. Gaudet

desuatiois spic it videt mltiplica
 ta malitiam: spe aut vane gle
 gaudet videt mltiplita vauitate
 Dignitat' obsua y iuenes imudu
 spm vane glorie floret usq; ad
 monumentu: i. ualide ipugnt' ho
 mines usq; ad morte. Na sup cur
 us aduici. onib; va gla gaudet.
 Quale aliqd dica? Ieiunio vane
 glorie: y fruges ieiuniu ne ie
 unare agnoscat. Iteru? ip pui
 dens iamiter glorie: et taces ne
 lud isay et humil' succubo y vicio
 ab ea. Declare vestiu seu vilia
 iduens: vtriq; glorie vane. Q
 cuiq; pcceris tribulu istu: stat
 erecto aculeo. Vane gloss? p do
 lox cultor fidelis. Na dim colit
 b' appntia: hoib; vo y no deo
 placere desiderat. Omis ostentat
 suu? y ontationis amator: est
 vane gloss. **H' clymaci. 1^a. Itaq;**
uq; aug? doctna. qles ee uolu?
ilaudib; hoim: tales esse opib;
studeam. Nec id nos bonos ee
putem? qe ab hoib; dicim boni:
sed pno iudicio magis q alieno
nos discernim. Qs ei scit quid
agnit in hore nisi sps. 2^a.
De mltipli diuisioe vane
glorie: y de remedijs con ea.

loqis

Qui a sempio **Arctis 19.**
 loqitur glam pnam qrie?
 q aute queit gloriā dei h' veax
 est: y iusticia i illo non est.
Johis vii. Va gla diuidit in
 dyabolica et humana. Dyabo
 est qn qd glatur de culpa: iux
 illd. Jctatur cu male fecerint.
 Huana aut diuidit in carna
 lem ac spirale. Carnal' est de
 extiorib; reb; extellet y sp sen

sibilis; ac terreis; q̄lis solet esse
gl̄a hom̄ mūdānoꝝ. **S**piritalis vō
est de interiorib; & supernālib; do
nis. **I**ntēa q̄ acrit̄ temptet hoīes hec
gl̄orie vane. p̄serti eū qui ex natā
līs suis a p̄ua. s̄uetudinē extat p̄
clius. s̄tat ex p̄ductis. **U**n̄ & auḡ
fateatur. **Q**uas nocēt̄ vires heāt
aōꝝ gl̄orie vane. nō nouit nisi qui
ei bellū indixit; i. qui ei p̄donee re
luctari assūpsit; q̄ et si est cuiq̄
facile laudē non curat dū negatur;
difficile tñ ē ea nō delcari q̄n of
fertur. **P**roesse ē ergo hoīem vn
diq; ac fortiter esse armatū cōn
vanā gl̄am. **C**ontra q̄ primū re
mediū est. sapiēt̄ attende q̄ vi
lis p̄clōsa ac odiosa sit ip̄a i se;
& quāta vicia gignat i hoīe. de q̄
bus i p̄tacti articulo ē tractatū.
Secūm̄ remediū est sapiēt̄ pen
sare q̄ x̄ps i toto euāgelio pene
de nulla ip̄ietate redarguit scribas
ac phariseos; sicut de eoz̄ p̄p̄ocit̄
& vanā gl̄a. **E**t cōn̄ hec vicia p̄e
serti ac copiose et tribulit̄ fatur. de
vane gl̄osis atq; p̄p̄ocit̄; dicit̄ fr̄e
pter q̄ receper̄t mercedē suā. **E**t
cur̄s. **D**e nob; q̄ filies estis seplēhs
dealbatis; que a foris parēt hoīb;
sp̄nosa; it̄ vō plēa s̄t cadauēib;
& om̄i spurcicia; sic & nos a foris
paretis hoīb; iusti; int̄ vō plēni
estis p̄p̄ocit̄ & iniustit̄. **T**ertiu
remediū est q̄ x̄ps in oib; sūme
vitauit gl̄oriā vanā; ego iqui
ens n̄ q̄ro gl̄am meā. **I**temq; **S**i
ego q̄ro gl̄am meā; gl̄a mea nichil
ē. **I**n filius dei nō quesit̄ gl̄oriā
suā; nos q̄ sum; qui q̄ram; gl̄am
nāram; **R**atio seru; ē maior dno
suo. **E**t si filij dei gl̄a ab ip̄o que

sua nichil fuisse; q̄d eis gl̄a nra
vana. nisi fatuitas p̄ua. **Q**uartū
remediū est rite p̄sare q̄ sum; in
sclo isto t̄p̄ in exilio & i via p̄icu
losa. atq; in valle lachrimarū. & quo
dā carcere; i quib; nescip̄ decet nos
iamiter gl̄ari. **S**up̄bire & i securita
te incauta torpere; sed iugiter des
t̄nere et custodire nosip̄os. & in
grādi esse timore; p̄sertim q̄ cōn
tā frequēt̄ q̄nter; peccam. **Q**u
tū remediū est. occasiones vane gl̄e
vitare; videl; p̄ua bona q̄tū rō
nabilit̄ fieri p̄t abscondere; vba p̄
p̄ua laudē resonātia coherere. s̄m̄ oīa
superrogationis et excellentie p̄ posse
relacere; nō querē associationē e
minētiorū. aut familiarit̄ p̄ela
torū a p̄ncipi; singularit̄ q̄
& gestus sp̄ale deuotionē p̄tendēs
corā alijs p̄uare. **S**extū est. fili
diligēt̄a obseruare. ne bonis neis
actib; sincera int̄tione iūoatis
vana gl̄a ex latere misceat; atq;
ut breuit̄ plura dcludā. cogitare
q̄ cito astabim; an̄ tribunal x̄pi
ab eo iūallibit̄ atq; iustissime
iudicādi; qui vane gl̄osis nō so
lu nichil meritis & gl̄orie. s̄ ve
eternalis miseric̄ reddet. **D**icit̄ sine
oculi nri s̄p̄ ad dnm; cui soli pla
cere appetim; et alius nō nisi i
ip̄o. **S**ostres remedia cōn sup
biā iroducū. etiā contra vanā
gl̄am; nālōt; cōn quā et assidua
orō nātūria extat; atq; salubri
ma medicā. **A**ssidua dñice passi
onis recordatio p̄cordialis; coti
diana q̄ exercitatio sūp̄ius co
vā deo; ut cotidie cōscia; suā ex
aminet. s̄q; salubriter mortificat̄
hūilit̄e d̄c̄p̄ne iugit̄ assuescat.

Con choreas. Articulus lxxx.

Cinet cipariū & cythara.
 & gaudeat ad sonitū or-
 gani: ducit in bonis
 dies suos: et i pūcto ad iferna
 dūdū. Qui dixerūt deo recede a
 nobis: sciam viarū tuarū nolūm.
Joh xxi. Ducisq; de peccis moali-
 bus & capitalib; hūc est tētatus:
 nūc contra qstā vanitates abusi-
 ones et impietates i pūlo magis in-
 gentes breuit est tūgēdū. **Et p**
 con choreas: quib; quidā tā inco-
 rigibilit deloant: ut con eas pte
 dicantibus & si nō verbis tū ope
 dicat. Recede a nobis: sciam vi-
 arū dei et doctrinā nrē salutis
 audire nō uolum: s; viā choree
 ad ifernū pgetem tenacit pseq
 mur. **Q**ualis est corū ofessio pe-
 nitētia. corū: qui tū solepnitate
 paschale cofitent & coītant: et in
 octauis ā paulo post resumūt cho-
 reas. **D**icta i sumā vīuū ac
 viciōz con choreas chorizatūq; t
 pccā diffuse ac nobilit septū est:
 Sex st ex quib; penditur q; malū
 sit chorizare. **Prīmū** est q; i cho-
 reas h; dyabolus nō tm vni gla-
 diū ad necōdē s; tot q; st ibi per-
 sone ornate et pulchre: cū dicat ie-
 ronim; Gladius igne; & spēs mu-
 licis. Nec dubiū quā et spēs viri
 formaq; adolescentiū sic igne; gla-
 dius mulierū ac adolescentulū.
Hic eccl. xvii. legis. In spē mu-
 licis ira & irreuerētia & ofusio
 magna. **T**imēdū est igne; q; in cho-
 reis multi spūalit occidat: ubi
 deōnes hnt tot gladios ad aiarū
 occasiōē patos ex acuatos & ex
 oi pte ledentes. **I**n choreis naq;

palha & supituncalia remouet:
 & choriantes pstone cū pccūa
 oratione veniūt ad choreas: atq;
 ex omī pte se ibi onduat ac ituet.
Sicut agit ibi contra illd; q; ead;
 ix. sapiālit docet. **A**ute facie tu-
 am a muliere cōpca: et vgnē ne
 ofpicias: ne scandalizaris i decore
 eius. **D**ecim est q; i chorea dy-
 abolus vitē nō vnica facula sed
 multis. incēsis ad iflamadū cho-
 rizatiū atq; ashtūm corda pccū-
 pte igne. **D**ruend; n; puella ignis
 & ad intēdendū corda iuuenū ac
 vprouū: ita eccl. Cu g; vix ali-
 q; ualeat diu ee uix vna hūmū
 modi facularū qn calefiat estu-
 libidie: qualit nō calefiat ubi co-
 currūt tot facule. & tot ac tūca
 obiecta ad occupandū se repntat.
Tertū est q; i choreis utitur dy-
 abolus potētiorib; armis q; h;: et
 fere oib; modis quib; pt. **D**otētio
 ra ipse dyaboli arma st mulies.
Dico muliere elegit ad decipiēdū
 pmū hoīem: & p eas decipit scil; **Dauid**
 simū. salone sapientul; sapsonem
 fortissimū. **C**ūq; tribus modis p
 mulies viros tēptat dyabolus. v; v
 usu tactu colloquio: hūc tribus
 modis tēptat i choreis isipietes:
 v; tactu manū. dulcedie vocū seu
 cūtiū: ofpectioneq; vultū. **E**t sic
 hūc tēptat viros p feias: sic eccl.
Quō g; nō pqualebit in choreis:
 pfectim cū septū sit i eccl. col-
 loquiū mulieris qn ignis exaro-
 desat. **H**ic q; ad feiam: ē quasi
 stuppa ad ignē. **D**ertū est q; cho-
 rizantes nulli scō aut scē hono-
 re deserūt: s; oib; eis stuelias
 faciūt. **Q**uādmōd; n; stueliā mst

qui peccat i loco eis dedicato: ita q
peccat in tpe eis dedicato. Cuius di
ebus festiuis phibit^{ur} sit labor et
utilis: neq^{ue} tuc licit^{us} est labor et
mors seu curs^{us} uel gress^{us} scis d^{omi}
nosus. **Quintū** est qm chorizates
idcirco faciunt d^{omi}ni eccle sacra i
p^{ri}mo videl^{icet} con baptisimu frangendo
pactū qd^o ibi inierut cū deo: cū cor
patris dicit p^{ro} eis. abrenūcio dy
abolo et p^{ro}p^{ri}is eius. Cū em intrat
chorreas: irant p^{ro}p^{ri}as ac p^{ro}essione
dyaboli. Idcirco patris eor^{um} hnt time
ne de violatioe pacti illius ap^{ud} deū
sint rei: nisi admonuerit choriza
tes ut in abstineat. Est aut chore
a p^{ro}essio dyaboli: i qua chorizates
et cūcantes s^{unt} quasi clerici & mona
chi ac moniales dyaboli: astates
vero s^{unt} q^{ui} d^{omi}ni & cōuerse eius. In
choreis q^{ui} sūt mlti i cūcūta ad
uolatione fidei iungalis: & cūcūta
ad hoc i cūcūta. Inferit q^{ui} d^{omi}ni
sacra p^{ri}mo. frangendo pactū qua per
p^{ri}mo inierut cū deo: sicut sacra
to altaris. qd^o acceperut & stati
gre eius i grati sūt. Quom^o q^{ui}
concordat siles inde p^{ro}dit^{ur}: qui cū
dedisset cū xp^o: paulo p^{ro} f^odit^{ur} eū
hostibus eius. **Sextū** est quom^o
chorizates peccat curioso i cūcūta: or
natu p^{ro}p^{ri}o. tactu lasciuo. i p^{ro}pectu
i cūcūta. audituq^{ue} vano. cūcūta libid^o
so puocāt astates inocetes adhuc
puellas & iuuenes: intm q^{ui} sepe con
uolūtate ac p^{ro}hibitione p^{ro}ntū acce
dūt choreas. Cōducūt q^{ui} musicos q^{ui}
diebus festiuis ludāt & p^{ro}sonet eis:
cū tū nō licent eis laborare p^{ro} p^{ro}o
illis diebus: faciēdo opa i se bona
honestū utilia. **H^{oc}** in summa p^{ro}
fata. **Dicitur** ea p^{ro}mo libro

reuelationū s^{an}cti brigide b^{er}g^{er}is vi
go legitur ad s^{an}ctū brigidā sic lo
cuta. In chorea s^{unt} tria: scz m^ulti
leticia. uox effusa: & sup^{er}uacuu
labor. Crisost^{us} q^{ui} ait: **Ubi salta^{re}**
seu chorea ibi dyabolus. sicut n^{on} ad
hoc dedit nobis deus pedes ut cum
camelis saltē: s^{ed} ut cū angelis
chorū faciam^{us}. **In** sup^{er} iacobus
de uoiagine i suis aut sermōibus.
Vani hoies laudāt dyabolū dūcēto
diuersas choreas: qd^o ualde fatuū
ē p^{ro} q^{ui}tuor rōes. **P^{ri}mo** q^{ui} choree
mundi frequē dūcūt ad choreas in
ferni: cui^{us} signū est q^{ui} chorizan
tes tendūt ad sinistra: p^{ro} qd^o etiā
inotescit q^{ui} sit p^{ro}essio dyaboli. Et
sūt in inferno multe p^{ro}essioes seu
choree ip^{ro}riu s^{ed} sup^{er}iorū luxurio
sōm^o quorū i iugiter uulātū
atq^{ue} dūcūt. **De** .ve.ve. Dicit eni
ve q^{ui} peccatū: ue q^{ui} nō sūt .ve. q^{ui}
d^{omi}ni dyabolo: ve quia sic torque
or^{um}: ue q^{ui} nō nō ualeo: ue q^{ui}
nāq^{ue} liberabor. **S^{ec}undo** q^{ui} p^{ro}nat^{ur} cho
rizante choreis celi. **Tercio** q^{ui} cho
rizates uolat pactū: quo p^{ro}mise
rūt abrenūciare dyabolo et p^{ro}p^{ri}is
eius. Et magis deū d^{omi}ni. q^{ui} si
seruili i cūcūta op^{er}ū: iuxta illud
augustinū. **Melius** id est minus
malū est diebus d^{omi}ni fodere aut
arare: q^{ui} choreas dūcē. **Quarto** q^{ui} chorea
s^{unt} arma dyaboli: sicut ē declaratu.
Quinto p^{ro}dicādu sit caute con
choreas: & de remedij contra eas
Namq^{ue} cū lude **Articul^{us} lxxi.**
tibus miscui me: neq^{ue} cum
his qui in uacitate uulāt p^{ro}icipē
me p^{ro}bu. **Ioh^{ann}es iii.** Et i cūcūta
i p^{ro}cedi articulo uidet chorizare
ē p^{ro} p^{ro} moie: & frequē sit est.

Immo chorizas sepe incurrit simil
diuisa peccā mōrta: ut ex phabitis
stat. **Verū** tamē aditendū qd
p^m doctores chorizare nō est ex su
o gñe peccā mōrta. **Prō** in sumā
p^m sana sic querit. vtrū chorea et
hūmōi ludi sūt liciti. **R^{nsio} p^m**
alitu in nū^m distictioe. **xvi.** **H^o**
ludi p^m se nō sūt mali: qm bñ fi
ei pnt. **S^c** ex triplia cā pnt fieri
mali. **Primo.** si fiant ad puocand
libidine. a aliqo tale. **Secūdo** si nō
duciant p^mois: ut religiosis & clem
as aut dñilibz p^mois. **Tercio** si fiant
tpe i^mpetenti: videt tpe tristitie a
pnie. **Si** aut fiant cā honeste leticie
& a p^mois secularibz. **agnos** tpe. et
alijs cōstitūis debitis obseruatis: n
sūt illiciti. **Prō** in eade sumā q
ritur. an ducces choreas illicitas
peccat mōrta. **Ad h^o rōder** **willielm^u**
Grego qd sic: p^merit si ob puocandū
libidine fiat hoc aut de **stuctudie**
ilit n. **ilho**. **Non** credo viro si dicat
se illesū euasisse a spectacul talibz:
cū dauid ad ititū bechabee se la
uatis sit ad libidine puocatus.
Docto durād^o de ordie sci frāncisa
scribit i sumā sua. **Queda** est cho
rea laudabil que fit ad dei hōrem:
sicut i exodo legit de maria soroe
morsi: qd supsit typanū & duxit
choros trāsito mari rubro. **Queda**
uo est chorea vitupabil: puta qd fit
ad dissolutionē. **Dec** tñ pt esse sine
peccō mōrta: si qtuor occurrūt. **Pr^m**
est si fiat tpe nō phibito. **Secūdo** si
nō fiat mala itēione. **Tercūdo** si fu
erit nō lasciu: ita qd mod^o choru
zadi nō sit lasciu. **Quartūdo** si non
fiat a p^mona m phibita. **Dem^o** ut
resolutius agnoscat quid de choreis

sentire oporteat: aditendū qd iuxta
p^m i ethiq. est quedā virtus mōra
lis qd eurapolia vocat: p qua hō
bñ se habet circa ludos et iocos. **Ex**
tremā scribit thōas i. **2^a 2ª quōe** **xvi.**
Nō interdū indiget qete & recreatōe
p ludicra et iocosa: qd nō pt iugit
spiritalibz actibz inherere. **Et** autē
talia licite fiat: tñā pncipalit ex
ignitū. **Primo.** ut delectatio h^omoi
non qratur i verbis a fās turpibz
et nociuis. **Secūdo.** ne cā grauitas &
totalit^{er} resoluatur. **Tercūdo.** ut ludi
duciant p^mois et loco ac tpe: et alie
virtutū cōstitūie obseruent. **Cū** ut
ista i choreis mōrta a nūq^m **et**
seruetur: tñā est qd choree varissio
a nūq^m fiat sine peccō. **Prō** autē
mōrta viciose sint. **Stat** ex dñis
Igitur cū choree sit s^c ad min^o tñ
p^mque ad culpā p^mmo & ad cul
pā mortale. atq^e tñ multe occasi
ones in ea dñstāt ad tñā ruina:
ualde vitāde sūt: & nimis i^mritū
ē se pncipal^{it} tñtis dmitte. **Dare**
tes qd sobole sua: & mariti iuges
suas dñt inde cōpescere. **Et** si pro
les aut iux cōn parētis a mariti
phibitionē visitet a cōcreat eas ag
grauatur peccā: & iobedia illa vi
detur esse mōrta. **Stat**es qd et cō
sentientes iuolunt chorifātū viciō
Intēa qd tñq^m bonā a siphia itēioe
q^m p^mona dicit se chorifātū: si
ex tactu ex ipectu a tñtu sentiat
se libidiose moueri seu stimulari:
nisi mox a chorea se abst^{er}at peccat
mōrta: qd satis ē euidēs ex hys
q^m circa peccā luxurie sūt. **Septa.**
Dem^o qd i aliq^o casu pt chorea cō
sine peccō. & absq^o mōrta peccō aq^m
cōcreat: nō videtur secūtu siphia

pdicare. q̄ chorez are sit ex suo gne
aut sp̄ p̄m̄ mōle: p̄ferti q̄m̄ ve
sile est q̄ multi nō cessabūt a choi
satione p̄tūcunq̄ cōn̄ eam q̄s p̄e
dicit. Et ita si putaret chorezatio
nē sp̄ esse culpa mōle. r̄ tōmē ac
cederent excederent eā: peccaret sp̄
mōlter q̄m̄ hoc ageret: q̄m̄s iter
dū non esset mōle. Religiosis vō
claustralibz p̄sonis. ut de sp̄ mōr
tale ē vicū istud. Et si fiat i clau
stro: crimē hoc agguatur. **I**nnocent
cit demū. q̄ fatue viciosilliq̄ a
gāt p̄ntes: q̄ filios suos a filias
torēt icatāt aut assuefaciūt ad
choreas. **S**iliter peccāt enormit̄ et
ualde mōlter: q̄ hastiludia tornea
mēta. spectacula ab ecclia nūc pro
hibita. et ad choreas q̄ post talia
exerēt accedūt. aut faciūt uxores
seu filias suas ad ea tr̄sire: a fili
os a agnatos suos mācipāt exatū
illis: in q̄bus iā multe ac mag
ne crudelitates abusioēs vāntes
r̄ carnalitates vāgūt. **D**ost
mo. de remedijs cōn choreas nūc
aliq̄ s̄ t̄gēda. **P**rimo igit a cho
reis om̄iq̄ vāntate r̄ delcātione
iam nos debz ret̄e diligēs recoz
datio. q̄ filius dei p̄ n̄rā redēptioē
tot r̄ tanta i p̄nti sustinuit sc̄lo:
p̄ferti quod sc̄is b̄nard̄ effat̄ in
xp̄i p̄sona. Ego deus et hō p̄ te o
homo spinis coronor: r̄ tu caput
tūc fertis r̄ rosis cōnas. Ego p̄
te alba ueste irrideor: et tu uesti
ū vārietate ac p̄rositute letaris.
Ego p̄ te expansis brachijs i cruce
suspedor: r̄ tu brachia tua in cho
reis vāne extendis. **S**ec̄do. vigilās
s̄fidentio q̄ choree in p̄culose ex
tāt: atq̄ in multa ac graua in

ducūt p̄cā. **T**ercio. q̄ exules sum̄
a paradiso celesti: et i loco exili
p̄stituti: lachrymarūq̄ ualle r̄ statu
miserie et ifinitis p̄culis laqueis
vicijq̄ trūditi. **Q**uarto q̄m̄ tota
vita n̄rā. est curs̄ ad mortē appo
p̄quatioq̄ ad d̄m̄. rigoreq̄ iudi
cij: p̄ q̄ debem̄ cotidie magis
esse solliciti custoditi ac t̄orati.
Quinto. q̄m̄ incessant̄ tot mala fi
unt in mūdo. tanta iurū i hōra:
et offensa fit deo: tot n̄rē perent
r̄ tāpnātur. tot paupes affligūt
et nosip̄i toties p̄clitām ac la
bim̄: nec scim̄ diem n̄ hōra: nec
astat nobis an sim̄ emaliter cō
tēpnādi. **Q**ue oīa si q̄s vice itue
atur: nō chorezare sed flere. seq̄
deslere et alijs vōle libebit. **I**te
uero. si p̄sem̄ i quātis nūc affli
gātur supplicijs in eternū. qui an̄ pau
cos dies aut ānos. ludis iocis cho
reis. ceterisq̄ mūdi vāntatibz ac
uoluptatibz erat itenti: facile ē
vū om̄ia illa d̄tēpnē. **E**o nunc
p̄dest. p̄ q̄ ineffabilit̄ eis obest
breuis illa voluptas ac vāntas
q̄ t̄p̄ vmbra p̄erit: iāq̄ et nā
paciūt ultione. **E**iq̄dē breue
est qd̄ delcāt: et nū qd̄ cruciat.
Sz et terribil̄ illa d̄miatio xp̄i
dicētis. ve vobis q̄ videtis nūc
q̄ plorabitis r̄ flebitis: debet q̄
libet xp̄iamū a p̄fatis vānta
tibz merito refrenare.

De p̄cō lufos. potiss̄ de s̄c̄
leribz. **A**rcillatorū. **A**rc̄. **hexxi.**

Non sedi i filio ludetū:
r̄ die hōis non d̄cupui.
Iheremie xv. **C**luter licet vū ludis
recreantur nō p̄hibitis: magis est
p̄senti vāculo. **C**ertū est. **A**rc̄. nūq̄

ludē liceat ex auaritia seu cupiditate
lucrādi: p̄ hoc dieb; festis p̄cipue
exeat illicitū: et ita lucta siue i
iuste adeptā s̄t restituentā: seu in
pios usus uertēda. **Quiaq; i ludis**
p̄t esse excessus dupl̄r. Primo, si
quis in ludēdo utit̄ turpib; uerbis
aut lasciuus gestibus seu scādalos:
factus uel nocuus. **Quiaq; excessus lu**
di ē mortale peccm̄ ex ḡne. **Secūdo.**
q̄n in ludo debite cōstantie non
seruātur: ut q̄n nō uenit loco.
t̄p̄i. p̄sone. **Et h̄ medū moēle peccm̄**
est. **Aut p̄ prohibitionē:** q̄ p̄ uelēm
tiam affectiois ad ludū: q̄n vidē
illa affectio tāta ē. q̄ p̄ ea ageret
aut agit cōn caritate dei a iustio
nē: alias esset ueniale peccm̄. **Pre**
terea de hac mā pleissime scribit
fr̄ dūmō i sumā sua: s̄ breuitati
studēs nō nisi pauca i hinc p̄o
sito uicentiora in accipiā. **Itaq;**
int̄ cetera scribit. **Quandū est lu**
dus p̄bationis & expientie: sicut
trones viros suas excēt ac probat.
luctādo. saltādo. currēdo. ostēdo. la
pides iaciendo: atq; i torneamentis
& hastiludis se uiliter excēdo. **S̄**
q̄ i torneamentis & hastiludis sūt
freq̄nter fraudes. uirre. uolētie.
ostentationes. p̄p̄e. et expese no
tabilis excessiue. mltiq; alia q̄
ludū de se licitū m̄honestat: id
circo sūt mō p̄hibita. **De ludo**
tali dixit abner ad ioab. **Cur**
ḡnt̄ pueri. et ludāt corā nobis.
Est itē ludū i solētie & sicut sūt
ludi choreari: & mōstra laruo
rū. **Quī in exodo.** **Dedit p̄p̄s mā**
ducare & bibē: et surrexerūt lu
dere. **Sub h̄ ludo d̄m̄ctur de**
siones & illulioēs q̄ irrogātur

72
viris quous ac scis: q̄ admos. phi
listei illuserūt sapsom: quē conuictū
de carcere fecerūt adduci ut ludēt
corā eis. **Illus ē ludus uanitatis et**
euangatiois atq; i auripis: de q̄ b;
baruch iij. d̄. **Ubi s̄t p̄ncipes**
gētū. & q̄ d̄nant sup bestias. q̄
in aub; ludāt: de q̄b; subditur
ibi: exiāt s̄t et ad iferos desce
derūt. **Insup alius ofusionis:**
sicut ē ludus iaxilloz et alee. **Q̄**
merito d̄ ludū ofusionis: q̄ i ipso
bona oīa ofudūt: ut bona nate
grē et fortune: recidit; hoīes d̄g
nū confusioē. **De h̄ ludo nūc sp̄a**
lit̄ est tractādu. **De quo q̄rit p̄**
q̄o sit ludū alee. **R̄ndetur. ludus**
alee appellat̄ omis ludū. qui uib;
fortune imitatur. **Ludū aut̄ qui im**
itat̄ uirib; nature. fieri p̄t in pe
culā: d̄mō fiat sine piculo. Nō
ludū nocuus. ē in culpa. Quē em
cos ludos appellet: ex quib; cri
mia oriuntur: n̄ si fiat s̄n dolo.
Ludū aut̄ q̄ imitat̄ uibus fortu
nē: nō p̄t fieri nisi sex xurrūt.
Primo est agruitas p̄sone: cle
dicis n. in alea lude non licet. 2^m
ē agruitas materie: ut s̄z fiat
p̄ esculeto a poculeto. Tercū est
finis aut s̄z fiat nō p̄ uauicia
seu lucrū: s̄ p̄ red̄tione. Qu
tū est mēsurā: q̄ nō licet sic
lude uel solidū vni: q̄uis lu
sor sit multū diues. Quintū ē
agrunitas t̄p̄is: ut nō fiat t̄p̄e
p̄nē a luctū uel cōionis. Sex
tū est agrunitas modi: ita q̄
modus sit s̄n dolo: ut nec cōtra
legē faciat ludi. nec ludēt̄ pro
uocet. Quia uō ludū iste alit̄
illat̄ ē: ideo lex p̄mit̄ coope

vantes & insipientes. **Da** clericus in
spicies arceat a misterio: et per
tres annos. **Dunt** ipse ludetes: quoniam
quod lucratur retine non potest. **Dunt**
ipse ad ludum cogentes: quod mulctat
pecunia vel incarceratione: vel in vi
cula publica tant. **Insup** aut.
Qui ludat ad aleas vel auxillos
& qui ludo intersit. principes ipse & in
spectores peccat: et maxime si cleri
ci sint. **Et** qui graviter peccat tales:
patet ex novem que in ludis huius
omittunt. **Primum** est desiderium
lucrandi: ecce cupiditas: que est ra
dix omnium malorum. **Secundum** voluntas
spoliandi proximum. **Ecce** rapina.
Tertium est usura maritima: scilicet xi. p.
duodecim. & non solum in anno vel me
se. sed in eodem die. **Quartum** est in
tuitio medicorum: quibus oculos in
annuunt vobis. **Quintum** est blasphemia.
Sextum multiplex corruptio pro
ximorum: que ad videndum ludum que
nunt. **Septimum** est scandalum etiam
bonorum. **Octavum** est obsequium prohi
bitiois iuris ecclesie: que ludos hos
spaliter vitat. **Nonum** est amissio
temporis: scilicet negligentia bonorum operum
que tunc fieret. **Hec** ix. mala po
nunt hostiensis & raymundus. **Hostien**
vo addit vii. alia vicia. **Primum**
est furtum: quod lusores cogente inopia
sepe discunt furari. **Secundum** est vio
lencia que quisque violentus tenet ad
ludum. **Tertium** est crimine falsi: quod
omittit in faciendis falsis auxillis:
et ex certa causa amotio aut lo
candis. **Quartum** est homicidium: quod
de ludo venit ad vbera: & tandem
ad homicidium. **Quintum** est fraus:
quod qui melius scit decipere credit se
melius ludere. **Sextum** est adulatio:

na dicit. **Ecce** que bonus & pulcher lu
sor est iste. **Septimum** est vita turpis
et inhonesta. **Hec** durandus. **Que** &
in summa stessor habetur pro maiori parte:
& parti habetur in summa virtuti. **Ubi**
hys additur. **Lusor** vult spoliare pro
ximum suum rebus propriis: et etiam pro
ditione omittit: quod illum vult spolia
re. cum que paulo ante dedit & bibit. **Est**
quorum in ludo imia: quod vult a
lium spoliare commissa et bratis: quod
non faceret latro spoliatus peregrinos
in nemore. **Insup** lusor affligit pa
trem suum celestem: blasphemando eun
dem dum perdit pecuniam. **Depe** que in
rat & perit lusor uterque: nascitur
item et omittit: et violat festum.
Postremo in hys lusor & taxillatorum
appet insipia et mes peris timorati:
quod volunt ita ludendo acquirere spolia
ad que restituenda a in proos vobis con
suetudo tenentur: ita que ea que perierunt
perita manent: que aut lucratur re
nere non possunt: si vult velut sal
uari. **Qui** vero allicit ad ludendum.
a ludendo colu omittit. aut an ludum
simulat se ludum nescire: tenet quod
luctur reddere ei que sic allicit a de
fraudit. **Et** presertim restituendum est
eis que re sua alienare non potest: quales
sunt furiosi. prodigii. maiores viginti annorum.
presertim pupilli. **Item** mecti cap
ta. surdi. muti. ceci: & qui perpetuo
morbo laborant. **Hec** & alia maxi
mam ista denotant: in pallegatis
sumis pleni denotantur.
De re. alienis peno descendendo
ad particularia: & que quidam in ill
enormiter peccat. **Articulus lxxxiii.**
Nolite dicere infrenos op
ibus tribarum: magis aut re
turguit. **De** chorathos. **Supius**

mātū est aliqd in cori de noue aliqis
 pccis: de qibz pccis particulari et diffusi
 opz fieri tractatū. **C**ogit autē
 illa pccā hys vrbz. **I**ussio. cōsi
 lū: **o**fenso. **p**alpo. **r**ecursio. **D**erri
 pans. **m**ur: **n**o **o**bstas non ma
 nifestas. **P**rimū itaqz illor vic
 orū est iussio: q̄ aliqz iubet aliqz
 dmittē malū. vel omittē bonū.
Nā q̄qd malū ex eius iussioe cō
 mittitur. sicut q̄qd bonū ex eius pcc
 repto omittit. totū redudat ī ipm̄
 vniūsoz pccatū ex sua iussioe
 vitia ei a deo iustissime īputat: et
 q̄ plures ei in malo obedūt. eo plu
 riū pccis īuolūt. **E**x q̄bz pbatur
 q̄ enormit̄ pccat̄ p̄ncipes v̄ p̄sides
 q̄ concitat bella iustit̄ et q̄
 ex tali iussioe pcedit spoliatio a
 bonū: tenetur iussor ille ad restitu
 tionē. **P**rimū q̄ dicitur: q̄ aliquis
 pstat scient̄ p̄na dñi: ad mala
 agēda siue ad bona īp̄dicēda. **I**o
 dñiary magistrū nisi fuerit v̄ p̄
 dices v̄ tiorati. ac bonū coris emu
 latoris. illd magis optādo v̄ exq̄redō
 q̄ p̄na amodū. itidūt mltor enormi
 a triniā: v̄mo iterdū pl̄ pccat̄ q̄
 p̄ncipes q̄ mala iubet. **I**tem suo
 mō dīcēdū est de dñiarys vitatū:
 v̄ q̄ntūqz supior a d̄gationū.
Tertū est. d̄ctur alior pccis: ita
 q̄ illa placet alicui. **S**ic ei uolū
 tas e9 d̄formis ē p̄ise volūtati e
 orū: v̄ q̄ odit ac p̄hibz deus d̄pla
 cet ei: q̄ auis ē a deo. **E**t dñs q̄
 ī p̄ctor cordis est. atqz s̄m cordis
 affaōne d̄spōemqz indicat: tale
 ita reū indicat ut ist̄ quoz pccis
 d̄sentit. **H**inc p̄mo d̄stat. q̄ p̄
 culosū ac viciōsū sit pccis cōmu
 nitatis seu pluriōz consentire.

Acē q̄ ḡue v̄ p̄iculosū sit ad spec
 tacula et choreas. ad hastiludia
 v̄ cornicantia īnsire: a ludos iho
 nestos ī quibz turpia fuit accede.
 et ea cū risu v̄ d̄placētia īueni.
 atqz cū d̄ssolutioe et d̄placētia
 in loq. q̄ nequaqz caret culpa mo
 li: et maxie si religiosi a cleru
 ita d̄setiat recitet d̄spiciat: et
 n̄ potius oculos in auitat. vel cū
 iterna creatū. d̄passione ac d̄
 ploratioe īspiciat. **S**ed ei d̄ctū
 q̄ d̄clari ī talibz: ī q̄bz nichil
 n̄ dei offesa. d̄ssolutio v̄ vitas.
 mltplexqz īiusticia. **I**mpli
 motescit ex hys q̄ īeffabilibz pcc
 at̄ p̄ntes q̄ filios suos a filiis s̄
 moīare. cū pacto d̄ditione aut
 d̄uctione ponūt ī claustris. vel
 ad b̄nficia eccl̄astica p̄mouēt.
Tales q̄ppe nō solū s̄moīatū
 p̄nitatem q̄ est pccm̄ ḡuissimū
 ī p̄na p̄sona d̄mittūt: s̄ et v̄
 nūsas p̄sonas d̄uēt q̄ ad re
 ceptionē tale d̄currūt faciūt pccā
 re. **S**iliter et p̄na sobolem si coris
 sit capax v̄ p̄stet d̄sensū: v̄mmo
 et vniūsoz q̄ ad re illā illicitā
 coopant̄ siue d̄sentit: nisi forte
 sunt ateo simplices v̄ d̄xote. q̄ p̄ ig
 noratiā excusent. **S**iliter pec
 cat̄ qui p̄lem suā ponūt in clau
 stris nō refortis. s̄ d̄formas. in
 quibz nō est observāta regulā.
Exponūt eq̄dem p̄lem suā d̄scri
 mini maximo v̄ d̄p̄nationi q̄
 iustit̄ q̄ v̄alde p̄babile ē: q̄
 p̄les ī religioe v̄ d̄gregatione tali
 professā v̄iuḡt ut ceteri q̄ s̄t ibi.
Pec̄ vident̄ p̄ntes p̄ īgrātiā
 excusari: cū iure naturali atqz
 diuīo teneant̄ se solliciti p̄ so

bole sua vita q̄ dñi ponit eā ad i
certū statū. i quo debeat s̄m̄ cor
estimationē usq; in finē vite pseu
rare: obligatur attendere ā inuest
igare. q̄liter id̄ agruet̄ sit facie
dñi. actūq; suū p̄ vitā p̄
dētie vite dirigere: p̄fectū actū
tam sp̄alem ac magnū. Depe
si nuptiū traderet eam: nōne
attēderet aut̄ diligētē p̄ferret̄
de q̄litate. p̄ntela et rebus eius
cui dñda esset p̄les eoz ad nupti
as. **Quintomass** dñi eā voluit in
claustrō locare & deo offere. celestia
ēdere s̄p̄so: s̄c̄s̄itari dñt̄ q̄lit̄
id̄ agi oporteat. **Est** aut̄ vitium
symonie in grāde. ut dicit̄ thara
sius p̄iarcha. q̄ tolerabilior ē im
pia heresis macedonij. q̄ deitate sp̄s
s̄c̄i negauit q̄ symoniaca p̄uitas:
quā & s̄c̄s̄ gregorij h̄sim vocat.
Sec̄s̄ q̄; iheros̄ in regula sua dis
trictē p̄cipit monialib; ordiō sui.
ut i recipiēdo sorores ad ordinem
oem vident̄ symoniaca p̄uitatem
ac heresim: ita ut nulla iueiat
pactio nulla uicēio de aliq; dñdo.
Intēa si aliq; ita carnales &
exceanti existat ut ple sua ponat
i claustrō nō p̄ncipalit̄ p̄ dñi. ut
p̄les vere claustrulit̄ iuxta ordiō
regulā uiuat. s̄; ut exonerati sint
ab ulcior p̄ p̄uisione: uel p̄ mēdi
horēm. sine uti p̄oles i t̄p̄alibus
satis habūdet̄: tales p̄ntes enor
miter peccat̄ sacrilegiūq; imit
tūt. abutēdo sacra religione. eā
ordinādo ad imoda carnis hōre
q̄ seculi: bona q̄ t̄p̄alia claustrū
referēdo ad vitā irregul̄ d̄ arē.
cū tamē bona illa solū sint iu
ta ac ordiāta ad sustentationē eoz

Nā s̄c̄s̄

Nota

qui regularit̄ d̄stantur: ita q̄ ali
s̄; irreligious in claustrō p̄ pro
fessione uiuētēs. nichil iuris h̄nt
i bonis illis. s̄m̄. wilhel. parisiē.
Hoc enī elicit̄ & p̄bat̄ ex dñis e.
i libro de collationib; c̄c̄iast̄icor
b̄n̄ficiorū. **Quartū** int̄ alicā
p̄m̄ & palpato: q̄ quis adulatur
peccanti. et approbat̄ eā p̄ctm̄ seu
laudat. iuxta illud psalmi. Lau
datur p̄ccor̄ i desiderijs quē sue.
Et istud t̄m̄ maxie uiciosū cen
setur. q̄n̄ q̄s̄ agit hoc iuitu sui
imodi aut̄ hōris: seu desiderio cō
placēdi ei qui peccat. **Quo** cō
aut̄ uir s̄c̄s̄. **Oleū** p̄ccor̄is non
i pinguet̄ caput meū. **Porro** si
fiat t̄ore pene a d̄p̄m̄ adhuc ex
tat̄ p̄ctm̄: s̄; t̄āco p̄l̄ alleuati:
q̄nto min; de uoluntate h; **Alicū**
saluator. **Prohite** timē eos qui te
pus occidūt. **Idēo** nō debem; a
liquā aduēitate sic formidare:
ut a iusticia recedam; aut̄ uicia
imōdem; **Quintū** est reuēsiō
h; est hospitare t̄s̄gressorē p̄
p̄ctm̄ d̄missū a d̄m̄tēdū sine
ad defendēdū eundē cō iusticia
am. **Deictū** & p̄ncipare. i. aliq;
sibi assumē de re iuste adeptā:
si sciat̄ q̄ estimet̄ eam iuste ac
q̄s̄ita. **Septimū** & esse mutū:
id̄ est celare & dolose tacē excessū
quē uidet̄ aut̄ scit: si t̄n̄ ad sta
tū eius p̄tineat̄ talia nō celare
sed p̄palare. **Religiosis** uō nō uic
nit̄ ea in luce p̄ducere: p̄fecti si
reo inde iminet̄ piculū captiua
tionis aut̄ mortis. **Octauū** & non
obstare: i. p̄ctm̄ altius nō ipeire.
nec ei resistē loco & t̄pe agruo. q̄
tū rōnabilit̄ uicēienter; fieri pos

ser: qd tñ potissime spectat ad pñ
deces et ignores. qñ ad subditos
suos: ad pñtes q ad sobole sup
atq; frilia. Et qñto pl⁹ possit qd
alios a peccō recte. siue ex pñte
iurisdictionis. siue ex agnatioe à fa
miliaritate seu societate & amicitia:
tūc qñ peccat h⁹ omittedo. pñ
cepsq; efficit vicioz ita peccati
um. Ex quibz facile pñdit q in
mābilia multa et magna icurrat
peccā epī & alij magni plati. pñ
cipēs terreni: q tot et tanta possit
iūctōis a plio eis subdit. emē
tare reforme & pñtue. nec faciūt:
q nō hnt feruētē ad deū amōre
neq; sincerū iusticie zelū: nec spū
taliter diligūt subditos. pñmo pñ
dolor nec serpos: sed qñt que sua
sūt uel potius que sue aduſantur
saluti. Iterū pñtat ex hys q gra
uiter peccēt pñtes q sobole sua
nō repimūt a peccō p posse: et qui
filios suos sciūt vnie iūctēter.
nec curāt eos pñscere: uel saltem
p pñmonū refrēnare. ¶ **Donū**
est nō manifestare peccm alteri
cā id exigente: pñtē si quis iū
dice requiratur ad testimoniū pñ
bendū. Qñ facultē pñ vn⁹ fieri
pñtēps vicioz alterius moīs p
fatis: n sit ualde tiorat⁹ custodi
tus ac iustus. Ideo qdā sōdū
pñm i heremo iugit clamauit
ad dñm. Custodi me dō a pñio mō.
Ecce qñt miseri hōes currūt
ad toneamēta & hastiludia p
serū i carnis pñmo: q stolidissime
arritēt si qd aliquē ipugnit. si
qd aīose locut⁹: & fortit⁹ restit⁹
a plurios vlnerat⁹: si qd plura
& magna bñficia h⁹: si i vestibz

74
virtualibz & thezauris osilibusq; ha
būdet: sicut i diuisa ac quia pñ
pitant se peccā: et nō habentes ef
fcm opis: i reatu se iactāt ipie
uolūtātis. Timēdū qd qd paucis
simi de hys verū faciānt pñfessio
ne. pñmo nō pōderūt ista. ¶ **Intē** ad
utendū. qd dū alioz peccā extant
mōtia. tūc & h⁹ qui eis dicant i
peccō h⁹: aliq; hōz nouē modos pe
cāt mōlie: nisi forte ex pñtate
ipñtōnez act⁹ a mōlie aliqñ ex
tulēt. Postreō si acū auferat in
iuste res sua ab aliqñ illi qui i pec
cato pñcipāt siue dicat aufenti.
tenent etiā spoliato ad restitū.
siue i toto l i pñte: h⁹ q pñtat tam
à coopationē in toto l i pñte. vel nō
ipñdūt neq; redarguūt sic tenēt.
¶ **Qd** gubnatio ac refrēnatio. ligue
rit ualde necia ad salute. **Arñ. 89.**
¶ **S** i qd putat se religiosū eē
nō refrēnās linguā suā
& seducēs cor suū: h⁹ vana ē re
ligio. **Jacobi p⁹: Religiosi vno**
dicūt q scō renūciauerūt. atq;
p tā nota solēnia. scz paupratis.
casti: & obediē obtulerūt se & pñcā
st⁹ deo: puta claustrēs. Vñ religio
vno. accipit p ordie mōsticō. seu
obfua. hui⁹ reglari. Ad hos re
frena. ligue itm pñtēt. qd scī pa
tres q ordies istituerūt diligēt
ordianerūt ut obseruēt silētiū:
& sine supioris sui licētia nō lo
qñtur. ¶ Alio. dñe religiosi omō
ue deuoti: sicut oēs vacāt xpiani
se religiosi: qd religio pñe dī vnus
moralis. p quā cūtura rōnal deo
cultū certōniāq; ipendit: q vñ
alio noie latria appellat. Juxta
que modū glōsi ipatoēs. pñtatū

theodosius karolus. legitur fuisse religi-
osi imitatores: i. multum deuoti. Et iuxta
ista religionis acceptio: loquitur f. aplos
iacob: i. aucte pfata: p religiosu in-
telliges quicunq; fidele seu xpianu. fa-
p vba pallegata p m s b o t. Religio
munda et imaculata apud dm et prez
h est: m f i t a c e pupillos et iuduas i m-
bulatiōe eor. q ptinet ad q libet
xpifideli. cto loco et tpe agnoscit. De
nig q nccaria et salubis sit ifrea.
ligue. q ite piculosa atz danabilis
sit irrefrena. e. i. d e aplos. Secun-
uēnshe ac pleissie docet. Lingua iq
ens modicu mebz est: et mag exal-
tat. Ecce q t. i. q pu ignis: q m-
nā siluā icēdit. Et lingua ignis.
Vniūrsitas iūctatis: lingua. i. per
linguā. ostituit in mebz nris: q
maculat totū corp nrm. et ifla-
mat rotā natiuitatis nre. h. totū
vite nre grem: icēssateq; pcessū ab
ifātia vsq; ad seniu: et iflamata a
gehēna. i. diabolo hōtatore iferni:
plena venēs mortifēs. Multaq;
alra scb. scs iste aplos: q nūc ptim
tūgent. Primo igit nrm e cē
diligēte ad refrenādū gubnādū
lingua: qm xps i euā. ptestat. fa-
lūte et odēna. hōis ofiste i lingua
ipius. Ex vbis iqens tuis iustifi-
caberis: et ex vbis t. odēpna. Hic
salōn ait. Qui custodit os suū et
lingua suā: custodit ab agustis
cūaz suā. Et at ofideratq; ad
loqudū: sciet mala. Ecce. qm x.
spālir dnuat hōies iudicādos de
vbis illicitis. De igt vbu ocio-
su qd locuti fuerit hōies: reddet
de eo coēs i die iudicij. Et si de
vbis ociosis q s b veralia pēra. z
rō exigēda ifligēdaq; ultio. q

tomagis de vbis mēdosis p m i o s de
tētozns. d i s c o r d i e s c i a t u s. l u b r i c i s p
s u p t u o s s u p b i s. Ecce q custoditos
uoluit xps esse xpianos: qd etiā a
vbis ociosis ac leuibz im. opesant.
Nonerit ei q p m sit hō ad vba
iōnia: q ite paulatē corruat hō
a leuocibz ad gūiora: et q cito la-
bit ad vba mox hē viciosa. q nō
ē sollicit pēcaue veraliter d pabili.
Tercio. q. p vno vbo plpbato afficit
iudex sūm ifernale atz pxtūm cē
supplicū ifligēdū. Dicit n. math. v.
Qui dixerit frī suo racha. vbu af-
pnatim. reus erit filio: q aut dixe-
rit fatue. i. vbu supbū: reus erit
gehēne ignis. Ecce q rēssabilē nēm
est ligue custodia: et mirū atz de-
fledū. q mltā xpianū itōrati tā
spālir p m s t ad p f e n d u de p r i o
suo fatuus est. uel ad eū. stule: q
xps dixisset. Qui dixerit frī suo. i.
p r i o suo stule: dignū ē regno ce-
lorū. Quo qm lingua ē maxie
pēliū ad mala. Et ideo pl nccū ē
eā repmē: et qto difficilī dōmat et
regit: tāto id salubriū m g i s q m e r i
torū extat. Vtō ad ifinuādū her-
oīā brāssim iacobz ait. Dīo nā be-
tiarū et uoluz et serpetū dōmat
et dōmna s t a nā hūnā: linguam
aut nullū hōim dōare pt: sēz licū
debiliū conatu. a sine auxilio gū-
dei. Itaq; p vba hēc inuit scūs a
postol q lingua p m o z. sit ferocior be-
tis: aubus leuoz venēosiorq; ser-
pētibz. Itōo de malibz aut p s
Exacuerit ut gladiū lī suas. Et if.
Venēnū aspidū s b la. eoz. Hinc
q libet hō debet deū iugit exorare pro
grā gubnādi refrenādū. pā lin-
guā: hē enī est donū dei. Itōo p m

xvi. d. **H**ois est aum ppate: et dñi gu
 bnare ligna. **P**ha q̄ orat i ps.
 Bone dñe custodia ou meo. **E**t
 ecci. xxx. ait vir sapiēs. **E**is dabit
 ou meo custodia. et sup labia ma
 signulū tū: ut nō cādā ab ip̄s
 et lingua mea me p̄dat. **O**p̄ q̄
 vniūq̄ deo placē uolētē. infatiga
 bilit laborare. ad refrenādū lingua
 suā ab omī vbo illicito. **V**n̄ scis q̄n
 hēmita iugit clamauit. ad dñm. **C**usto
 di me dñe a lingua mea. **I**n ore q̄ in
 factū qui baptizāt sal ponit: ad isi
 nuādū q̄ mēbz illud facit sciat
 vniūq̄ viciōz: n̄ p̄ sapiās et d̄sc̄tōz
 regat. **E**nto. qm̄ n̄ lingua refrenet.
 homo i inuicabilia vicia etiā ual
 de hereda illabit. **Q**d̄ sc̄s iacobz
 docit ut tactū: vniūq̄ iugit
 lingua stituit i mēbz viciōz. **N**ōne
 ex custodia lingue nascūt mēdacia
 p̄uicia lites p̄tēōz. d̄tēōz. vba i
 iuriosa. bella. homicidia. et filia: ita
 q̄ i tines p̄uī ouz vniūq̄ p̄tēōz
 p̄tēōz. **I**o. p̄. xxx. **a**sserit. **S**icut
 vbi p̄tēōz et absq̄ muroz abatu:
 ita et vir q̄ nō p̄tēōz in loq̄ndo cohi
 be sp̄m suū. **H**ic hō loq̄te assilatur
 vasi op̄culū nō hnti. qd̄ inuidiāz
 mox replet et equo sū freno: nau
 q̄ et curru gubnaculū seu ducto
 re nō hnti. q̄ facit eutunt. **Q**nd̄
 q̄ sp̄alit: n̄tē ianua castri p̄tēōz
 q̄ vbi ab hostilz custodire: ita
 op̄ os p̄tēōz obsuare. ne inuisibiles
 hostes itrocāt aiās. **D**exto. qm̄
 lingua dura ē hōi ad laudādū bñ
 dicēdūq̄ deū: ip̄tēōz nephariū est
 eā laxare ad vba iugua. **Q**d̄ inu
 es iacobz. i ip̄a bñdici dñi: et i ip̄a
 maledicim̄ hoīes q̄ ad p̄gine et s̄li
 tudiez dei fā s̄t. **R**ūp̄ fos ex eode

inqt

foramē emanat dulce et amarā aq̄.
Septio. qm̄ refrenāo lingue signū
 ē sapiē et effēs prudētie. irrefrena
 at ē signū et effēs stulticie. **M**ā
 p̄. x. fecit. **Q**ui modēat labia sua:
 prudētissim̄ ē. **E**t sc̄s iob. **V**niūq̄ inq̄
 tacētis. ut putarem̄ esse sapiētes.
Vnt aut et alie cause diuise: ob q̄s
 tā necessariū et salubē rep̄mē lingua.
 qd̄ et p̄h̄ aguerūt. **V**n̄ sup illd̄ iac.
 p̄. sit at oīs hō uelox ad audiēd̄. **T**ar
Aut ad loq̄nd̄. recitat beda. **P**ro
 tagouci nāl sc̄e magistrio p̄tēōz.
 auditores seu disciplos suos p̄ qui
 quēnū iusserūt silē: et p̄modū
 loqui a docē sinebat. **L**egit q̄ in
 vitasp̄m q̄ abbas agatho p̄ trien
 nū tulit iore p̄o lapide: ut dis
 cēt plene silētiū. **V**n̄ cū abbas pas
 tor corā aliq̄bz fr̄bz agathone vo
 caret abbate. et illi d̄c̄isset. inuicis
 cur cū vocas abbate: ille r̄ndit. **D**s
 ē fecit cū vocai abbate. **P**ostreō
 sicut modēate tacitū amabilis veni
 cēt: sic loq̄te d̄p̄abil atq̄ odibil
 p̄hibet. **H**ic ecci. xxi. d̄. **T**acitū et se
 satus hōrabitur. **E**t salomon ait.
Oddibilis ē qui p̄tēōz ad loq̄ndū.
De q̄busdā viciis lingue vitādis
 videt̄ mēdacia d̄tēōz susurrā:
 et de quietate viciōz istoz. **A**rticul̄ 8. r.

O qd̄ mēditur occidit aiās.
Sap̄ie p̄mo. **E**x h̄ vbo eli
 citur. qd̄ mēdaciū sit p̄tēōz mōale.
Nāq̄ p̄o loq̄tur deo. **V**des om̄s
 q̄ loquūt mēdaciū. **C**ū enī deus
 sit cēntr veritas ip̄a: valde ei
 displicet mēdaciū. **P**erip̄tēōz
 ponit̄ triplex mēdaciū. **V**nū iō
 cosū: qd̄ fit p̄ d̄c̄abile seu cū
 ludi. **S**c̄dm̄ officiosū: qd̄ fit alie
 utilitat̄ ituntū. **E**t h̄ duo mēda

cia ex suo gnie s̄ v̄c̄alia mala. **T**er-
ū 3̄ p̄nciosū: q̄d̄ fit icennoe nocēdi:
estis̄ mōile. **D**icēpue aut̄ 3̄ v̄ciosū
ex vsuetudie seu sola mētendi ac
falleddi libidiē mētiri: q̄d̄ oritur ex
h̄itu v̄ciosō. **I**erco eccl̄. xx. d̄. **P**o-
rior ē fur. q̄ assiduitas vi mēdiis.
Hic salomō loq̄t̄ deo. **D**uo rogau-
te: ne deneges m̄. **V**eritate 3̄ v̄b̄
mēdiū. longe fac a me. **R**ursū p̄.
vi. int̄ sex q̄ odit deus. ponit v̄m̄. li-
gua mēdiū. **P**mo apud hoīs seclares
ualde hoēstū est i v̄bis eē v̄atē: ual-
deq̄ turpe facit et frequēter mētiri.
Homo con dēctiōne scriptura co-
piose et acriter loq̄tur. **D**ectio ap̄e
ē denūgio fame aliene. p̄ v̄ba ocl̄
m̄. **D**ectio n̄. q̄tū i se 3̄ m̄d̄it̄ au-
diētes ad male sentiēdu de eo tū ob-
loquit̄. **D**e q̄ dēctio nō q̄ i dēcten-
to sp̄ de veritate aliq̄d̄ s̄b̄trahat: s̄
qm̄ q̄tū in se 3̄ bonitate fame al-
teri sp̄ diminiuit a corrupit i cor-
dibz̄ audietū suā dēctiōne: p̄mo
si q̄s dicit v̄atē mala de alio ad-
huc 3̄ dēctio. si famā illi dēctio
itendit: n̄ ex rōna: cā. loco 3̄ t̄pe
optūo p̄fert mala illa de alio. **D**e-
trahit q̄: qui bona alieius asserit
mala icentōe p̄acta: itē q̄ bō alie
opa negat: a maliciose r̄at̄ ea.
Insup qm̄ bōa fama p̄fēda est
p̄ctis diuitis extioribz̄: iō dēctio
ē quoz̄ culpa q̄ furtū. **D**ectio
q̄ tenet ei cā famā 3̄ macl̄ant̄ r̄-
titue p̄stina fam: futēdo se dēctis-
se. seu mēdose 3̄ iordūate locutū. **N**ō
ē dicit̄ p̄m̄: n̄ restituat̄ abla-
tū. **D**q̄ pauci pōderūt ista: et q̄
raro dēctiores tale faciūt restitu-
tōez̄: tū tū absolui nō queat nisi
p̄ponat̄ se ea f̄uros **E**st at̄ dēctio

con nālē. diuina. ac positua lege:
3̄ f̄m̄ ḡgorū ex iudicia orit̄. 3̄ mē-
te excreat̄. **H**ic salom̄ ait. **C**ū dēct-
toribz̄ ne d̄m̄st̄rais: q̄ repete cō-
surgēt p̄ditio eoz̄. **I**er. **S**i morde-
at serpes in silēto: nichil m̄m̄ habz̄
eo q̄ occulte dēctit̄. **J**acobi q̄ ap̄lo
Prohuc iquit̄ altitru dēct̄e fr̄es.
De ei dēctit̄ fr̄. dēct̄ibz̄ legi. **H**ic de
mū scriptū 3̄ sapie p̄mo. **C**ustodite
vos a m̄m̄st̄raōe: et a dēctiōe p̄-
rite ligue: qm̄ sermo obscur̄ nō ib̄
i v̄anū. **P**retēa ex p̄m̄ductis 3̄
paulo an̄ de ix p̄ctis aliēis p̄edi-
facit̄ p̄ q̄l̄t̄ 3̄ q̄ m̄ltā p̄ctet̄ a
audit dēctiōne. **D**ectio ei si ofēnt̄
a v̄placētia h̄ i eq̄: a si nō resistit de-
bito mō. videt̄ dēct̄entē increp̄ato. si
ei sit spes te illius emēdatiōe. 3̄ p̄e-
ferti si sit plac̄ dēct̄is: uel si salte
n̄ auit̄ se a dēctioze p̄ posse. a si
nō ostēdit̄ ei facie triste: ad inuēdu
q̄ inuite audiat dēctiōne. 3̄ q̄ que
crimē sit ip̄a. **R**epe ut eccl̄es̄ v̄n̄ le-
git̄: p̄ tristitia vult̄ corrigit̄ aum̄
deliquētis. **D**ū q̄ x̄m̄. scriptū est.
Aetus aq̄lo dissipat nubes: 3̄ facies
tristis lingua dēct̄entem. **C**ostat q̄ q̄
guisq̄ p̄ctet̄ dēctioz̄: q̄ nō t̄m̄ in-
terimūt̄ p̄am̄ aiaz̄: sed aiaz̄ v̄nū
forū q̄tū in se 3̄ q̄ suā auduit̄ dē-
ctiōne: p̄ et aiaz̄ eius tū obloq̄t̄:
dādo ei icit̄amētū p̄cti mōlis. **S**i
ei ille p̄ct̄erit̄ a q̄ et q̄l̄t̄ ei dēctū
sit: h̄ occasione 3̄ icit̄amētū m̄
et oblocutiōis con dēctioze. **H**ic t̄l̄
de b̄nardo lingua dēctioz̄ 3̄ gladiū
triceps: a triple scides seu tres oc-
tides. **D**eniq̄ veritat̄ sc̄s̄ clemens
q̄ factissim̄ p̄nceps ap̄loz̄ p̄ct̄
dixit. tā eē hoicidū ḡna. **V**nū or-
pale: alia duo sp̄m̄alia: s̄z̄ dēct̄

nonne & odium. Quod constat: quod verumissime
 sumus ille apud deum deiectione abhorruerit.
 Detractor n. occidit eum cum obloquitur in
 cordibus audientium detractor: quod ad eum
 repulsiore quod in illorum huius modis
 quibus reddidit eum cum detrahit de se ipso ac
 vile. Et quod seipsum nocet et fremitu in
 pluribus alijs. tam corporalibus quam spiritualibus
 bonis: id periculosissimum est cuiusmodi detrahit.
 Amplius summa virtutum et vitiorum po-
 nitur sex species detractoris per primum. Primum
 et pessima est: alteri imponere crimina falsa.
 Secunda reuelare mala et secreta. Tercia
 mala audita cum agnitione ultra
 referre. Quarta bona aliorum occulte
 negare. Quinta manifesta bona
 minime. Sexta bona alterius in ma-
 la duple seu in peccata interpretari. Insuper
 in thesauris i. 2. 2. dicitur: detrahitur susur-
 ratio dicitur cum detractio in materia
 ac modo loquendi. Ita et susurrator quod
 detractor dicitur de alijs malum occulte.
 Ideo vniu. vitiorum istorum frequenter
 per alio sumit. Primum in distinguunt.
 Differunt in fine: quod detractor intendit
 et cupit famam alterius maculare:
 susurrator vero intendit et appetit in
 alios discordiam seivare avaritiam cor-
 ruptum. Quod etiam dicitur per biliguis:
 quod dualiter utitur lingua. inter duos
 loquendo. vnicuique loquens occulte de
 alio. quod incitata sit ad iniuriam
 atque discordiam. Hic susurra est
 enormis crime quod detractio. Accidit
 quippe in proximo tanto sit gravior: quanto
 maioris nocumti sit illatum. Illi
 iniuria ut et discordia sit bona ma-
 iora quam fama bona: perferri cum eam
 vi. dicitur. Amico fideli nulla est
 ratio amice fidelis medicamentum
 vite et immolus. Huiusmodi perit tanto
 sit gravior. quanto plius conviciatur cui

76.
 atque iusticie: alibi etiam susurratio
 magis conuincit quam detractio. Hic quod
 inculosus est susurratio sentire
 quod detrahere. Et de etiam moys quibus
 fit detractio: fieri potest susurra. Dicitur
 magis tunc graviora. quam quod detrahit su-
 perioribus suis a virtuosos hominibus: aut
 inter tales ac inferiores. conat seia-
 re discordiam. Atque contra hunc vitium
 dyabolice copiose ac tribulit loquitur
 sacra scriptura. Scriptum est ei leuitica
 xix. Non eris criminator: ne susurro
 in populo. Et per i. vi. Detestatur nam me
 a eum quod seiat inter fratres discordiam. Et
 cetera xxviii. asserunt. Susurro et biliguis
 maledicentibus ei etiam: pacem
 De stulticia derisio et Chances.
 maledicentia. Articulus lxxxiii.
Ubi fuerit superbia: ibi est co-
 muelia. Dicitur in xi. Quod est rapina
 hoc differt a furto. quod rapina est ab-
 latio rei aliene iniuste per violentiam
 manifestam. furtum vero in occulto: sic
 stulticia differt a detractio: quod stu-
 melia est platio verborum iniuriosa. mino-
 rativa honoris alteri aperte in facie eius
 expressa. Detractio autem est iniuriosa verborum
 platio moderata honoris seu fame
 in absentia eius cui detrahitur. Ita
 dicitur thesauris i. 2. 2. quod sicut alius le-
 dit alium suo duplici. scilicet eundem et seivare:
 ita et verbis. Dicitur sic rapina est maior
 peccatum quam furtum. quod in illa maior iniu-
 ria et aspernatio irrogatur ei cui res
 sua auferitur. quam in furto: ita stulticia
 detractio est gravior. eadem ex cau-
 sa. Insuper sicut thesauris tangit. et
 in summa confessio ac summa confessio
 habetur: derisio est speciale peccatum. Quod
 admodum est alius alteri iniuriando
 seu stulticia infendo intendit deprimere
 a iure iniuriato homine. et detrahere

minuē alterius fama. aut susur-
rādo tollē aliorū auctoria mutua:
sic irridēdo itendit q̄ is que deri-
det. erubescat erubescetia infusibili
ihonesta. Et q̄ hic finis 3 distat
ab alijs: derisio ē spāle pccm. Si
at q̄rat an sit pccm mortē: videt
i libris p̄tatis. Derisio d̄ dū q̄s de
fcm ā malū alteri v̄at in risu lu-
dū aut iocū. Et si fiat h̄ inq̄tū ma-
lū illd̄ p̄uū est in se. ā si putat p̄-
uū q̄rū sit nignū: tūc 3 veiale
pccm. Si aut accipit cap̄ p̄uū rōe
p̄sone derise: hoc est mortē pccm:
q̄ h̄ est p̄sonā nimis p̄uipede. at
tā vile reputat: ut de malo ē nō
sit curādū. s̄ p̄ ludo aut nichilo re-
putādū. Dicq̄: derisio videt eē e
norm̄ viciū. iucio seu stulticia: q̄
stultios accip̄ malū alij seriose.
irrisor vō illusorie: sicq̄ maḡ cō-
tēpuit 3 ihonorat p̄ximū q̄ cōiui-
ator. Dñ derisor q̄ntū in se ē de-
risi d̄ficiam inq̄ctat: et pacē eius
p̄turbat. Et q̄to alijs est horribili-
or i se. uel p̄ resp̄m ad irridētē:
tāto gr̄ior ē derisio eius. Dñ coi-
ter scriptura loquit̄ de derisione
cap̄ de mōr̄ p̄tō. Sc̄ptū est enī
p̄u. 22. Abhoratio est dño om̄is
illusor: 3 deludet illusores ipse. Itē.
Ecce derisore. et exibat cū eo iur-
gū: cessabitq̄ cause 3 stultie.
Videt aut derisio ex supbia ā
iuidia. seu ex negligētia p̄e cō-
siderationis orū. Cui enī p̄p̄m
natam origine deficiōsitatem et
culpā p̄donee p̄sat: seipm nō
alios deridet. v̄mo poti⁹ deplāgit.
Ad q̄d ihonādū sc̄ptū ē mala-
chie q̄. Sc̄ptū nō p̄ v̄m oim̄
nom̄. Aliquid non dō vnus

creauit nos. Quare q̄ despicit vn̄
quisq̄ fr̄em suū. Est aut irrisio n̄
tm̄ cōt̄ caritate: s̄ et contra iusticiā:
qm̄ p̄xim⁹ q̄tulibet paup̄ 3 mod̄-
er̄ ē magnip̄dend⁹ atq̄ curād⁹. in
q̄ntū sup̄altiss̄e trinitatis ymagie
ignit⁹: ad etnā b̄titudinē con-
ditus: et xpi sanguine liberatus.
P̄t̄a maledictio p̄e sup̄ta ē
ip̄ccatio malū q̄ alijs appetit alij
malū iōtū malū: q̄d viciōsu 3
et mortē ex ḡne suo. q̄ caritati d̄-
rū: tū dicat apls. Deq̄ maledicta
regnū dei possidebūt. Et rur̄s.
B̄ndicite p̄sc̄ptib⁹ v̄os: b̄ndicite 3
nolite maledicere. Et respicit m̄-
ledicō p̄e malū culpe. Si q̄s at
optet alteri malū pene ex zelo ius-
ticie. uel ut castiget salubriter:
nō 3 malū nec p̄p̄e maledicō. Dē
quoq̄ maledicō eē veiale pcc̄ p̄
p̄uitate mali. q̄d vn⁹ alij ip̄ccat:
uel si ex ludo. surreptiōe ā leuīte
ūbū m̄ledicōis q̄s p̄feratq̄m vi-
cia oris ex affcū 3 intēctione cor-
dis potiss̄e p̄derantur.
De adulatione immuāde 3 d̄e
3 ḡuitate viciōs illorū. Articū
Ali si te lactauerit **lxxvii.**
Approces: ne acc̄stus eis.
Dubiorū p̄mo. affabilitas d̄ esse
virtus p̄ quā hō dec̄et 3 amica-
bilis se h̄ in v̄bis ad alios. Hinc
v̄tuti opponit adula. p̄ excessum.
Dñ enī adulator q̄ imōdēte 3 i-
disc̄te studet alijs plac̄e etiā cō-
uitate atq̄ iusticia: utpote q̄ in
d̄ctis q̄rit alios d̄mednē 3 oblat̄e.
S̄d tūc potiss̄e viciōsu 3: q̄n in-
iustu 3 flā approbat̄. Hōrō alij
disc̄te laudat̄ 3 ei uelle plac̄e p̄ ca-
ritate fouēdā ā p̄ edificatōes. lau-

77
dabile ē: cū dicat apłs. **U**nusquisque
pro suo placeat ad edificatiōem.
In bono. **E**t ob tpeale grām seu
pā moditate quā laudat, vi-
ciosū ē: cū scriptū sit. **D**s dissipat
ossa eoz q̄ hoibz placet. **P**reterea
adula. dicitur auita tpl. **D**uo voc
marcie: ut cū vn⁹ laudat aliū in
pccō: et h̄ est mōle iux illō p̄sa.
v. De qui dicitis bona malū. rē.
Et isto intelligēdū est: qn̄ q̄s lau-
dat aliū in mōli pccō. **S**ecūdo p̄
fine intētū: ut si vn⁹ q̄rat frau-
dulēter decipere aliū: q̄ itē ex suo
gnē ē mōle. **I**dem de his adula-
tionibz ait ihero. Nichil tā fa-
cile mētē corrūpit ut adulatio.
Tercio ex occasione: sicut dū adu-
lator sua adula. ait alteri icita-
mētū audacitqz peccādi. **H**ic p̄
p̄sa loq̄t deus. **P**le meus qui
te bēn̄ dicunt. ip̄i te decipiunt: et
viā gressuū tuoz dissipāt. **S**ym-
on aut. **A**dulator ē demonū
myster. sup̄bie manu ductoz: cō-
puctois disp̄sor: bonoz extimā-
tor vie seductor. **H**ic quāta p̄cia
et p̄ca ex adulatiōe nascūtur.
Rēpe si mōle ē vicium nō corripere
delinq̄te: q̄to mōli ē etiā lau-
dare peccāte vel adulai eidem.
Preterea de murmuratiōe du-
rad⁹ et alij quidā dicūt: q̄ sit ob
locutio idebito mō facta. cōn̄ d̄m
a p̄ximū. **E**t murmuratio sit sup̄
ta nō videtur a detractiōe dis-
ticta. **A**ppropriatius ergo loq̄n-
do videtur q̄ murmuratio sit lo-
cutio tumultuosa: de aliqua o-
patione seu p̄missione dei aut
alioz. **E**t prouenit murmura-
tio q̄nqz ex inuidia. iterū ex a-

uarcia: aliq̄n ex ip̄uita. nōnūqz
ex accidia: viciisim ex gula. **M**ur-
mura aut cōn̄ d̄m tā graue p̄ca
ē: ut asserat aug⁹ isrl̄itanū p̄ls
nullo pccō tā q̄uit offēdisse deū
ut murmuratio adūs⁹ eū. **D**em̄ cōn̄
sup̄iores et p̄sidentes murmurat⁹ est
ualde enorme. **I**ndē cō accipit
murmura i bono: sicut ait greg⁹
q̄ etiā cōn̄ pastore iuste aliq̄n
murmurat: utpote dū p̄lm̄ nō i-
struit neqz edificat. **S** publice
scandalizat. **A**ltē murmurat⁹ illa
debz ē honesta ac moderata: atqz
ad sup̄ioris referri iudiciū. **D**icitur
aut om̄s murmurat⁹ ex vicio-
sa radice seu p̄fatis p̄cis pueni-
ens: cū ioh̄. vii. dicat saluator.
Nolite murmurare ad iudē. **E**t a-
płs. **D**ia mgt̄ facite sine mur-
muratiōe. **H**ic de murmuratiōe d̄p̄-
natione ait fr̄s iudis i sua epl̄.
Si s̄t murmuratores q̄culosi. s̄m̄ de
sideria sua ābulātes: et os eoz
loquit sup̄bia: q̄bz p̄cella t̄bra-
rū sp̄uata ē iet̄nū. **I**n sup̄
scōm̄ ābrosiū. **C**oncordia est ip̄ug-
natio veritatis cū. **S**identia cla-
moris: ex suo gnē culpa mōlis.
Primo ut asseruit aug⁹ nichil
silius ē acerbis deōnū q̄ litigat.
Dñ apłs ait. **S**i q̄s videtur esse
d̄cios⁹: nos talem sp̄uetudinē
nō hēim⁹: neqz etiā dei. **E**t rur-
sus. **S**erui dei nō opz litigare: s̄
mansuetū esse ad om̄s. **I**tem. **N**oli
iquit verbis d̄cedere: ad nichilū ei
utile est: n̄ ad s̄buerfioez audien-
tū. **D**eniqz etiā apud hoies est i-
honestū d̄cedere: iux illō p̄i. **x**
Honor ē hoīcū separant se a con-
tentione. **E**t iterū salomō. **D**omp

urgiam quod malus: angelus autem cru-
delis mittetur contra eum. Est autem
otentio ualde periculosa: quoniam roes ual-
de excruciat. displicentis auersiones.
temeraria iudicia parit: immo fre-
quenter ad uerbera uulnera et homi-
cidia trahit. Idcirco potissime in uita
da uita potationes et ebrietates.

Contra cetera uicia lingue. Articulus

De uocatio pessima **lxxxviii.**

super bilingue. Ecclesiastica v.

Supra ostensum est qualiter susur-
rator specialiter appellatur bilin-
guus. Communis tamen loquendo. bi-
linguis uocatur qui alium in pre-
sentia sua laudat: in absentia
uituperat. Contra quod uicium ait dominus
prouerbia viii. Os bilingue detestor.
Est autem bilinguis pessime uilissimus. mi-
serum odibilis: omni fide indignus.
et inter homines omnino periculosus.

Idcirco summa cum diligentia uici-
um istud est fugiendum. In
super uita est commendatio sui
ipsius incauta: cum ad iactantiam
uauitate atque superbia uicium mo-
stratur. Unde ipsius loquitur. Pro-
qui seipsum commendat ille probatus
est. Et salomon puerborum xxvii.
Laudet te alienus et non os tuum: ex-
transeus et non labia tua. Similiter
est uitandum ne quis in laude si-
bi exhibita inaniter delectetur.
presertim si non uere laudetur:
sed omne bonum deo attribuat:
sequi ab eo esse iudicandum iugiter
contempletur. Amplius. ualde
uitanda est reuelatio secretorum:
quia quod in secreto quis suscipit
relare tenetur: nisi forte ex hoc
periculum alicui immineret. Pre-
terea uitanda est omnis scurrili-

tas. et uerba risu et dissolutione mo-
uentia: multitudo quoque uerborum:
non solum moraliter uiciosus: sed et
uenialiter culpabilis. Immo et ip-
sa loquacitas turpe et fatuum est
peccatum. Qui enim loquax est et mul-
tiloquus non abhorret: non solum
proprium tempus infructuose ac-
te male expendit: sed et alijs
hominibus ingerit dampnum. Talis etiam
debet timere. ne otiosa ac leuia
proferendo. incadat in uerba praua
et mortalia: presertim cum ueni-
ale sit uia ac dispositio ad mor-
tale. Hinc etenim salomon protes-
tatur. In multiloquio peccatum
non deerit: et stultus uerba mul-
tiplicat. Itemque. Totum spiritum su-
um profert stultus: sapiens
differt et reseruat in posterum.
Et in ecclesiastico legitur. Qui
odit loquacitatem: extinguit
maliciam. Qui autem prolixus
est ad loquendum: odibilis est.
Hic de odibilitate periculositate atque
effectibus multiloqui chymacus
ait. Multiloquus est uane glorie
cathedra: per hoc ipsa se patitur. Mul-
tiloquus est insipientie argumē-
tum: detractionis porta. manuduc-
tor scurrilitatis. minister meda-
ci: compunctionis resolutio. actus
causa. dissipatio boni memoris: ex-
terminatio custodie cordis. feti-
gefactio caritatis. Gregorius
quoque testatur. Præui homines sicut
in sensu sunt leues: ita in locuti-
one precipites: quia quod leuis
mens concipit: leuior lingua protinus
prodit. Et bernardus. Leuis est
sermo quia leuiter uolat. sed non le-
uiter uulnerat: leuiter transit

sed grauius uerit' leuit' a'm in
trat s' nō leuiter exit: leuiter
pronūciat' sed non leuit' reuo
catur. **Garruli** igitur & uer
bosi sua loquacitate p'ua uani
tate incustodia insipientiaq;
demonstrat. **Propter qd** seneca
p'ulit. **Qualis uir: talis & sermo.**
Et hugo. Van' sermo: uane scie
index est. **Floris** hoim lingua pā
dit: et q' sermo p'fertur. talis esse
anim' declaratur: q' ex habuda
tia cordis os loquitur. **Hinc ait**
scriptura. **Cor stultor' in ore ipor':**
et os sapientiu' in ore corde iporū.
Postremo inter uicia lingue p'p'
uita est uisita atq; sophistica
omnis locutio: cū eccl' xxxvij. sc'p
tū sit. **Cui** sophistice loquitur.
odibilis est: et in omni re defrauda
bitur. **Non** est illi data a dno
grā: omni ei sapia defraudatus est.
Inter p'ca q' omissionis d'p'
tūda est incertum: id discretar
qua homo tacet loco et tpe opor
tuno: seu qn caritas a alia rōna
bilis causa exigit ut loquatur.
Potissime uero uita e incertum
tas illa. q' ex indignatione elatōe
ua. a fili uiaosa p'cedit radice:
q' etiam p'actio dicitur solet: estq;
uicū puerile. et frequenter a p'ci
cāte ordinatur ad aliorū p'oc'
tione: p' qd pessima est. et curi
tati p'orsus contraria.

Contra iordinata & remedia

De iudicia **Ar. lxxxix.**
Quoniam aplius iudicem: sed
hoc iudicate magis: ne appona
tis offendiculu' fratri ac scanda
lu'. **Id rō. xiiii.** Sic & xps effat.
Nolite iudicare: et nō iudica'

70
Quoareta mirū satis uidetur.
cur nā absolute xps et eius apli
phibuerit iudicare: cū sine iudi
cio nō possit obseruari iusticia in
hoies: ymmo mala sine nūo ac
mensura multiplicarentur: n' aliq;
pacifici posset ducere uita: nisi
int' hoies essent iudicia. **Est** itaq;
aditendū. q' nec xps n' sancti
apli itenderūt simplr phibere
omne iudiciū: p'ferri tū ioha
nis vii. xps locutus est. **Nolite** p'
faciem iudicare: sed iustu' iudi
cate. **Aplis** quoq; **Epitalis** inquit
bō iudicat omnia. **Deniq;** saluator
p'cepit. **Si** peccauerit i te fr tuus:
corripe eū inter te et ipm solu'.
Nemo at corripit deliquētē: nisi
iudicat eū peccasse. **Sicq;** iudicā
spectat ad omis: ad quos p'tinet
p'ceptū illō' fratne caritatis i
plere. **Hic** breuiter est sciend' q'
iudicare p'mo & p'rie idem est
q' suam seu affectionē de aliq;
dicere. & p'ferim ex auiditate:
sicq; potissime p'tinet ad supio
res q' iurisdictionē hnt sup infe
riores ac subditos: p' qd dicitur
iudices subditorū. **Sed** iudicā
cōis sūtur: prout idē est q' a
liquid de aliqua re affirmare seu
determinare. siue in speculatiuo
siue i p'actis. **Unde** dicitur solet
q' unusquisq; bene iudicat de
his q' cognoscit. **Sic** q' sumēdo
iudiciū. unusquisq; siue inferior
siue superior dicitur iudicare de
alio. siue sit s'bdit' eius siue p'
lat' siue extraneus: p'mo sic
q'libet d' iudicare scipm ac p'ri
os actus. **Tertio.** iudicare siue
cōissime p' quacūq; appensione

seu cognitione: scdm qd dicitur quel-
bet potētia agnoscatua iudicare
de suo obiecto. iuxta illud iob xxx
iure dicitur vba probat: et quatuor
escas gustu diiudicat. Itaq; iu-
dicium primo & scdm acceptum
ē actus rōis atq; pendētie: tūq;
elicientis & producētis hūc actū.
Est quorū actus iusticie: tūq; vir-
tutis & disponētis seu dignifica-
tis inclinantisq; hōiem ad recte
iudicandū. De iudicio autē tūo
mō sup̄tū. nichil pro nūc ad pro-
positū. **Secundo** ad iudicium primo
modo sup̄tū. videlicet prout est
actus superioris seu iudicis: tria
requirūtur ut sit rēm ac licitū.
Primo ut pcedat ex inclinatione
iusticie: non ex ira. iudicia. impa-
cientia. cupia. privato amore:
ā fili passione seu vitiosa radi-
ce. Iudex etiā debet eē qsi vna
lex ac aiata iusticia: ut a iusti-
niāq; recedat. **Itaq; v. eth. aut phis.**
q; ad iudicem tūq; ad aiatū iusti-
cia sfuguit hōies. **Secundo** exigitur
ut pcedat ex vera prudentia: ut
pote h^m tenore ac regulas iuris
nālis diuini ac positū. **Tercio**
ut ex aucte et iurisdictione iu-
dicantis p̄gdiat: q; nō debz iudex
mitte falcem suā in aliena mes-
sen scdm ieronimū. **Itaq; si p^m**
hōm tēu in iudicante defuerit.
appellat iudicium iustū atq; iustū:
si scdm desit vntur iudicium teme-
rariū aut suspiciōsū: si etiā dē
vsurpatū. Et hec sūt iudicia phi-
bet sacra scriptura: s; iudicia eis
dēia. utpote iusta ordiata legitia
pudentialia approbat. **Preterea**
ad iudicium: & mō acceptū non

iurisdictione reqrit siue aucte: s;
ad h^m ut sit licitū ac bonū duo
requirūtur. **Primo** s; ut ex icliatio-
ne iusticie seu caritatis emanet. **Itaq;**
ut ex rēa pfluat rōe. Dicit n. am-
brosius atq; crisostomus q; indignū s;
iudicare siue corripere alios: q; in
eisdē aut maiouib; s; pccis q; il-
li. **Deriptū** sicut aliq; aliq; actus
ex suo gñe boni. ut eleosina dāe
missa audire orare. pnt sū p̄o
fici ab hys q; i p̄o s; ita iudi-
care de hys q; ap̄te et iexcusabi-
liter mala s; licet eis q; i mortali
s; culpā loquēdo de solo & sup̄lici
isto iudicādo: ita q; nō pccat sic
iudicādo. p̄ferri de ope malo. **Itaq;**
q; cū iudicium hoc mō acceptū. sit a-
liq; affirmare de aliq; stat q; de
ignotis & dubijs n̄ liceat nobis
iudicāe. Cū ei teste ap̄lo neo sciat
qd agat in hōie nisi sps eē: n̄ p̄t
hō certitudinalit iudicare de in-
tentioe. p̄posito & vsilib; iterioib;
actib; aliorū: s; eo mō quo stant
seu inotescūt p̄ aliq; sup̄ extiora
vel oia. p̄t iudicari de illis. Et qm
dē om̄p̄s p̄t oī mōmto p̄pugē &
dūte p̄drem mō possum; cūctudi-
naliter iudicare alui q̄cūq; esse
iniquū: n̄ q̄dū videm; a alio
rectius agnoscim; cū actualiter
eē i ip̄o p̄o. **Deriptū** actū eius
iexcusabiliter viciosū siue p̄ntē
siue p̄teritū: possum; iudicare tale
eē uel fuisse. **Itaq;** q̄lis paulopost
erit cūctudinalit iudicare neqm;
& mltōmū iudicāe ualem; q̄lis
fiāliter eit: cū igrem; an sit elis
an rep̄bus. **Itaq;** neqm; sic iudicāe
q̄ nūq; sit dūctō dā fiālit; p̄tue;
q̄uis hoc de aliq; valde timēdū

vidant. Ex p̄inductis q̄ doctores cō-
cludūt: q̄ dubia sūt in p̄te melior
ūceptāda. **Pr̄m̄** eī de alio male se-
tūt sine sufficienti motiū: iūri-
atur a r̄ eū irrobilit̄ vilipedit. **De**
ruptū in foro asactioso q̄n̄ alicui
ē īpendēdū remediū cōn̄ p̄m̄. du-
bia ūceptāda sūt in p̄te detiore p̄
cautela: q̄ntū ad hoc ut eis īpen-
datur remediū quasi sint c̄ra. cū
h̄ existat securus: ut s̄bit̄ thōs
m̄ 2^a v. l. x. quod. **Ans̄** dū q̄s de
alio temēre iudicat: h̄ ex suspi-
ciōe aliq̄ d̄c̄t̄ solet. **Suspicio** at
ut tullius ait: 3^a op̄io mali de ali-
quo ex leuibz causis d̄cepta: q̄ p̄t
ex t̄p̄ia p̄cedē c̄ra. **Pr̄m̄o**. ex ma-
licia suspiciōis: q̄ sibi p̄p̄e mali-
cie d̄c̄t̄: faciliē estiat̄ alios eē
sibi cōsiles. **Sec̄do**. ex iordiat̄a ut
s̄c̄t̄ a passioē vni ad alterū. **Pr̄m̄**
q̄m̄ c̄ra aliū male afficitur p̄ ira
iūdiā a īpaciāz: mltū de illo ex
signis leuibz op̄inat̄. **Terc̄o**. ex
expiētia: idēro teste pho: r̄tho-
rice. senes sūt mltū suspiciōsi: q̄m̄
alios d̄fēs ac vicia frequēter expt̄.
Pr̄m̄o mod̄ itaq; due p̄me cause
suspiciōis p̄ise sūt: ita r̄ suspiciōes
q̄ nascūt̄ ex causis illis. **Ex** tercia
causa suspiciōis r̄oe: r̄ c̄p̄a suspi-
ciōis d̄c̄t̄: q̄ntū certitudi appo-
p̄nq̄t. **Suspiciōes** q̄ v̄t̄ade sūt c̄
reprimēde. **Int̄ea** suspiciōis tri-
plex ē gradus. **Pr̄m̄** dū q̄s ex
p̄uis inc̄tis ac leuibz signis ma-
li incipit dubitare de alterius boni-
tate: q̄d̄ ē leuis vocalisq; culpa.
ad reptatiōēz huāna spectat̄: s̄n̄
q̄ nō agit̄ v̄ta p̄ns. **Sec̄do** q̄d̄
est: dū quis ex leuibz causis p̄o c̄to
sentit̄ aliū esse malū. **Et** si sentit̄

79
eū mortū esse viciōsū: tūc talis sus-
picio seu tale iudiciū temerariū 3^a
p̄m̄ mōde. **Terc̄us** gradus 3^a: dū
q̄s ex p̄fatis suspiciōibz p̄cedit ad
aliquē d̄p̄nādū ac puniēdū: q̄d̄
nō solū est cōn̄ caritate atq; p̄u-
detiā sicut q̄d̄s p̄cedēs. s̄ etiā cōn̄
iusticiā: itēq; ē magis mortale
q̄ gradus p̄cedens. **Ex** hys elici-
p̄t q̄ grauit̄ ac misēabil̄ mlti of-
fendit̄ d̄m̄ cotidie. iordiat̄o p̄uerse
ac temē alios iudicādo: cōp̄s f̄c̄i
et verba a etiā v̄t̄ore d̄sp̄oēz d̄m̄
iudicādo: et dubia ī p̄uis m̄p̄t̄ado.
H̄ sūt qui f̄c̄i et vicia p̄p̄a nō at-
tendūt: audaces sibi placētēs. pas-
sionibusq; sibi. **Pr̄m̄o** q̄m̄ores sūt ac-
cusare reprobare sc̄d̄al̄z are r̄ oblo-
qui: q̄ excusare agitare edificare
cautatiueq; loqui: q̄ faciliē offen-
dunt: atq; ex leui occasioē q̄nt̄
passionat̄. **Cū** eī cōn̄ aliquē d̄c̄-
p̄nt̄ displicētā aliquā: mox p̄-
nissi iueniūt̄ ad idēndū d̄ct̄hōē
ac temē iudicādū. **Non** eī 3^a t̄ior
di an̄ oculos eoz: nec p̄sant̄ nec
metuūt̄ v̄ iudicij sumi q̄ loquit̄.
In q̄ iudicio iudicauerit̄ iudica-
bitur de uolūis. **H̄**ic elucescat
si t̄n̄ adūte h̄ dignam. q̄ d̄ns n̄
ih̄s x̄p̄s v̄t̄ r̄ sapiā dei p̄ns. a
mltis et m̄gnis p̄icul̄ ac p̄cis
nos eripuit: dū nobis p̄hibuit
iudicare. **Pr̄m̄o**. q̄m̄ debiles sum⁹
ī r̄oe: r̄ ualde faciliē fallim̄ et
erram⁹ ī iudicādo. **Sec̄do**. q̄ faciliē
v̄n̄ cōn̄ aliū passionat̄: sicq;
n̄ a iudicij alit̄ se refrenet ī
p̄c̄lofa ac d̄p̄nabilia iudicia
labit̄: iudicādo de hys c̄ra quos
afficitur. **Terc̄o**. q̄m̄ ip̄i tā de-
f̄c̄iōsi viciōsi ue sum⁹: q̄ p̄c̄lo

sum e nobis iudicare de proximis.
Quarto. qm̄ proximi nri infallibile
iudice hnt̄ in celis: a quo om̄s pa-
rit̄ terribilit̄ sum̄ iudicadi. **Jo** ad
romos rigoroſe nob loquit̄ paul̄.
Tu q̄s es qui iudicas alienū suū.
Dn̄o suo stat̄ a cadit. **Itē.** **Cu**
q̄d iudicas fr̄em tuū. **Oms** ei sta-
bim̄ q̄n̄ tribunal xpi: & vn̄q̄sq̄
p̄ se roem̄ reddet̄ deo. **Quinto.** qm̄
alios iudicādo facim̄ nosipos ma-
gis d̄pnabiles. **Id** q̄d aut̄ ap̄ls ad
ro. xij. **Inexcusabil̄** es o hō ois
qui iudicas. **In** q̄ ei alii iudicas:
causam̄ d̄pnas. **Et** rurſus **Existas**
o hō q̄ alios iudicas & talia agis:
q̄ tu effugies iudiciū dei. **Hic**
crull̄ aut̄ **Cristus** p̄ h̄ verba. no-
lite iudicare sed̄it & tollit̄ pessim̄
consuetudinē et passionē auarū no-
strarū: p̄ncipūq̄ d̄pn̄ aliorū.
Cū enī deat̄ vn̄quēq̄: cūspic̄
semetipm̄: hoc tñ mlti nō faci-
unt̄ sed̄ examināt̄ aliena: & si
viderit̄ alijs̄ ifirmari aut̄ cadē:
ppriarū passionū oblit̄i mor̄ det̄i-
hunt̄ eis. **H̄** et̄ crisostom̄. **Nō** facile
inq̄t̄ repies quēq̄. n̄ p̄sensūlias n̄
claustrale: h̄ erroris videlicet iu-
diciū iord̄nati expte. **Gregorius**
q̄ nazācen̄ aut̄. **Nō** precipitemus
cū acrimonia suam̄ i d̄seruos: ne
silia patiam̄. **Potissim̄** aut̄ d̄p-
nabile **lex** leuib̄ signis alios q̄
iute iudicare: aut̄ p̄cauos asser-
tue sentare & affirmare. **Nichilo-**
min̄ si timet̄ piculū possumus
caute nos custodire. tñ ab̄ijs̄ dif-
finitua aliī reprobatione: p̄mmo
ab̄ incauta assertioe cauēdū ē: p̄or-
sus: eq̄: scariuis falli bñ sentic̄do:
q̄ male sentic̄do de alijs̄. **Un̄** nec

facilit̄ credam̄ hys q̄ de proximis suis
loquunt̄ mala: nec mala audita
leuiter publicem̄. **Hinc** aut̄ **hinc**
dux. **Cave** aliene disationis esse
a curiosus scyptator: aut̄ teme-
rarius iudex. **Et** si q̄d p̄p̄ra actū
dephenderis: nec sic iudica prox-
imū. sed̄ magis excusa. **Excusa**
intentione: si opus excusare non
potes. **Et** si dissimulatione: rei certā-
tudo recusar: suade nichilomin̄
tibi & dicito. **Dehemes** fuit̄ rep-
catio: q̄d illa fecisset i me si per-
missa fuisset accider̄ michi. **Itē**
si p̄ducta picula ac p̄p̄a p̄ca-
rite itueamur: facilit̄ p̄fata i
ordinata fatua ac p̄fata abhor-
rebimur vitabimurq̄ iudicia:
p̄fctim̄ q̄ eadē aut̄ maiora
vicijs̄ aliorū vn̄sim̄ a terro
cōmittē poterimus. si parū a
deo relict̄ fuerimus. **Postro**
iux̄ ap̄licū docum̄tu. hoc dili-
gentissime iudicem̄ ne proximis
nris scandalū offendiculū ve-
ponam̄: q̄ ve homi p̄ que sc̄a
dulu venit̄: s̄ exemplares esse in
om̄ib̄: enitumur: n̄ aliqd̄ vbi
quis p̄ferat. q̄ alijs̄ ledi possit.
Deo etiā debem̄ d̄fct̄ purā ob-
sequijs̄ deuotū: p̄ximis bonā
fama atq̄ vtijs̄ exemplū: nobis
ipsis vero diligētē cordis custo-
diam et salute. **Ad** laudē et
gloriā omnipotentis: qui ē sup̄
omnia deus benedictus. **Amen.**

**Explicit liber primus sc̄
de vicijs̄ Dionisij cartusie.**

**Tabulam titulorū sequentis
libri h̄e q̄to in fine eius.**

Incipit liber secundus eiusdem
de virtutibus tractans.

Estulam ut ipse
am agnitione vo
lutans dei, in omni
sapia et intellectu
spuali: ut ambule
tis digne deo in omni
virtute confortati.

Ad colosens. primo.

Hucusque in primo huius operis libro tractatum est peccatum in generali: deinde de peccatis mortalibus et capitalibus in speciali: de variis vitiis annexis, atque de multis vanitatibus, abusionibusque nunc procholor videntur in ipso. Nunc restat tractare de virtutibus, vitiis memoratis iterariis: et de quibusdam documentis ad universos christifideles spectantibus. Nempe in his duobus tota nostra consistat salus et occupatio saluberrima profusio: hoc est cognoscendo et expugnando et eradicanando universa peccata: atque in appetendo amplectendo et exercendo virtutes. Iuxta quod scriptum est. Declina a malo, et fac bonum: que sunt autem partes iusticie integrale.

Quid sit gratia, et an sit realiter idem quod virtus. **Articulus primus.**

Gratia et gloria dabit dominus. In ps. Quia deus omnipotens et eternus ex sua incomprehensibili caritate, ineffabili liberalitate ineffabili pietate, in eam genus humanum, primo et angelos universos supernaturali beatitudine: que est immediata ac fructiva visio deitatis per speciem claritate videlicet sicut est in seipsa. Hinc deus multiplici naturali

80
dono ornavit angelos suos hominesque electos, quatinus ipsi homines per hoc valeant supernaturali felicitate adipisci, quam fini operis proportionari: nec per pura naturalia et acquisitas politicasque virtutes valet quod supernaturali illam mereri felicitate. Porro inter hec supernaturalia dona primum ac prestantissimum ponit gratiam. Et quibus hoc nomen gratiam valde multipliciter a doctoribus primis in consuetu loquendi accipiunt: prout horum alibi presertim in dialogo de fide catholica declaravi, et nunc per plenitudine vitanda omitto: tamen hoc loco gratiam accipio solum per gratiam gratum faciente. Que ut in nomine suo inuitur, rationem creaturam efficit, pro creatora gratia, accepit tam placetem spiritualiterque viventem: et ad beatitudinem eternam idoneam aptam, ut quidam dicunt, idoneam. Preterea gratiam istam quidam magni doctores dixerunt realiter idem esse quod virtus infusa potissime caritas. Preterea namque effectus et alii quidam actus qui gratie ascribuntur caritati. Invenitur nec videtur in anima rationali nobilior habitus neque prestantius donum caritate infusa nec sine necessitate pluralitas proponenda. Hinc quoque in summa viciorum ac virtutum asserit, nomen virtutis in canone sacre scripture ut frequenter sumit per fortitudinem et potentiam, a pro ope mirabili: raro autem per virtute infusa seu habitu virtuosum. Sed quod philosophi in moralium doctrina virtute vocant: sacra scriptura dicit gratiam vocat. Cuius

diuisiuitas ista e ro. **Am** vtus du-
plice h; opatione: vna videlicet
ad sui datore. liberalitate diuina
cui donu gratuū 3 p qd gra
appellatur: qm gratis t sine pe-
uis meitis datur. Est ei gra bo-
a deo gratis datur: que hntē se ef-
ficat deo gratū: et op) eius reddi
deo acceptū. **Alia** opatione h;
vtus ad actū ab ea procedēte: et
ideo de vtus. hęc i suma p̄sata.
Deniq; h' opionis videt eē m̄p̄
suari libro 2. iter gra; et vtute
ita distiguit. **Eade** gra for) de
gra iquatu efficit deo gratū: et
virtū iqtū reddi hoies p̄p̄ti
et efficatē ad bñ opandū. **U;**
dicit qd gra. et vtus ifusa sui
ritas. **ifusa** realiter distiguit. **Na**
et sacra scriptura i multis loas vi-
detur distigite loqui de eis. **Gra** h;
quorū generaliore ac pore influxū
q; virtus et caritas. **Quēadmodu**
enī res ponit in eē nali sp̄castio.
p form sbale: ita pot i esse nali
supnatuali deiformi ad pmēndū
vdoneo. p gram gratū faciente.
Rur sus sicut res pmo ponitur
i esse suo sbali p forma. dem p
potētiā et habitū acquisitōs p
donefat ad natāles opatiōes: ita
roalis creatura p gram gratū fan-
entem. **stituit** in eē supnali sic
ptactu est: et p vtutes ac doā ap-
tificant ad meritiōs actus. **Hanc**
opinionē tenet thōs i p̄ma s̄ide
q. centesima. de qd; etiā videtur
esse de mēte boāventē i breuiloq;
suo. ubi tētat ip̄ndomōm gra gtu
faciēs ratificat se i vtutes t doā
atq; beatitudies. et ad q; ipā est
origo vtutū finis et forma. **Cam**

sup trū suarū tagit abas opio-
nes nec m̄lāi decliat ad vna a
alia: dem pbat h' ipm i breuilo-
quo suo dicit. **Sicut** p̄ncipiū pio-
ductiū sua suma p̄fectioe dādo
vitā natūe nō tm dat vitē q̄tū
ad eē p̄mū verū etiā ad actū se-
ciū q; 3 opū: sic p̄ncipiū repa-
tūū tribuit vitā sp̄i roali i eē
gratuito. q̄tū ad eē et q̄tū ad ope-
rari. **Hinc** vna gra vniūficatō
q̄tū ad p̄mā vitā q; est esse sp̄i
talenatē 3 ratificari i varios ha-
bitus virtutū atq; donoz p opa-
tiones diuisas. **Hug** q; opinio-
nis videt esse thōs de argentia:
qui i suo breuiloq; ait. **Quis**
deus gratuita insit aie simul
cū gra: nō tm h; effm sui tam-
cito vt gra: q; effis gracie est
face deo gtu. ac dignū vitā etnā:
q; effis inest p̄uo p̄tū p) bap-
tismū. **Effat** vāt dūtis 3 clie-
actum meritiōm de potētiā: qd
nō fit nisi usu rois accepto. **X**
Porro **willielm** 9 **ātisiodore** s̄is
i **suma sua** libro 3: sic loquitur de
ista materia. recitatūe nō asser-
tūe. **Quidā** **magis** dicit q;
gra nō 3 vtus: s; quasi res qdā
rigas et formē tūtatē ceteras
q; virtutes. **Postro** opinio ista
s̄da. q; inter gra; et vtutē pot
distigitiōe. realiter videt esse
subtilior: quā t thōs dicit doc-
trū **dm̄** diuini et s̄i diom̄y
āplius rōdāe. **Et** qui eā sequū-
tur affmāt sbm grē gratū fa-
cientis eē etiā aie roal: nō
aliquā ei potētiā. **¶** **Quid**
lit virtus. **Am. s̄dōs.**
Aduam virtute ex alto. **lucē**

plio. **Aug.** virtute diffit dicens.
Virtus est bona qualitas mentis.
 quae bene vivit. qua nulli male v-
 titur. quia deus in nobis sine nobis
 operatur. Datur autem diffinitio
 ista de virtute ipsa qua deus di-
 operari in nobis sine nobis. quia
 per creationem eam infundit absque nostra
 cooperatione. causaliter dicitur
 ad ipsam virtutis productionem. **It-**
em peccator se disponens ad veram
 instructionem et susceptionem virtu-
 tum: dispositivum cooperatur ad infu-
 sandam virtutem adaptionem. **Sed**
 circa hoc dicitur. Si nullus male
 vitit virtute: quo quidem dicitur ex
 nimio caritatis fervore sua corpora
 destituisse. seu nimium debilitasse.
 aut insaniam incurrisse. **R.** dicitur
 quod **omnis actus** nec male vititur ipsa
 virtute: quoniam omnis actus ex virtute
 dicitur et elicitive procedit. **Et in-**
fallibiliter verosus et bonus. **Sed**
 occasionaliter dicitur se aliquis ex
 caritatis seu devotionis fervore
 destruat ac debilitatioris incurrit.
 inquam ratione viri ferventis suo f-
 uore intenti. discretionem non pe-
 sat: et male subsumit putans esse
 ex caritatis ardore quod procedit ex
 discretionem. **R.** dicitur quod an ista
 diffinitio virtutis inveniat gratiam.
 dicendum quod illi qui ponunt gratiam
 gratum faciente a virtute distinguunt.
 dicunt praeter actum virtutis diffinitio-
 nem non appetit gratiam. **Primo** quoniam
 gratia est bona qualitas essentialis anime
 rationalis non mentis id est voluntatis a-
 intellectus. quoniam essentialis anime secundum est
 gratia: mens autem secundum est virtutis. **T.**
 quoniam gratia non est qualitas qua bene
 vivitur immediate. sed bona iustitio

seu actio virtuosa immediate a virtu-
 tibus oritur: gratia vero perficit et deo
 gratia perficit. vel efficitur ipsa secundum
 anime. **Omne** virtutes a gratia rationali.
 diffunduntur. dicitur: non quod virtutes a gratia
 quo ad suam essentialiam producantur. immo
 sic a solo deo immediate causantur.
Scriptum ad naturalem ordinem in exco-
 municatione et dependentiam intelligendum
 est illud: quod virtutes naturali ordi-
 ne presupponunt. **R.** dicitur autem sic
 diffinitio virtute. **Virtus** est qua-
 litas mentis bene instituta: virtus
 est ordo boni amoris seu ordinatio
 caritatis. **Sed** in aristoteli dicitur
 virtus est quae habentem perficit: et opus
 eius bonum reddit. **Est** enim virtus
 foris principium operis boni. **Sed** et
 eundem quoque principium virtus est ha-
 bitus intellectus immediate existens
 quo ad nos derivatus esse non
 putat utique sapiens deus determinavit:
 que diffinitio virtuti morali et
 acquisite proprie spectat. **Inter**ea
 mens de bene instituta ad similitudinem
 regni pollicis seu verborum. **Ita** quod
 est unum sapiens regem et ceteri prop-
 te obediunt ei. **Ita** immediate ratio
 est quasi rex ceteris actibus anime vi-
 ribus imperans: et quod agere debe-
 ant intelligit. illisque praeficit. **¶**
Sed iuxta augustinum. mens de
 bene instituta ad similitudinem
 regni. **Ordo** tunc bene asserit institu-
 tum: quoniam in eo ratio operatur. ratio imperat
 tunc. ratio obediunt. **Sic** et mens seu
 anima bene instituta: tunc ratio ratio as-
 lit. voluntates ratio imperat: et re-
 cetera ratio obediunt. **Quia** bona in-
 stitutionem virtus parit in anima:
 quoniam virtus illuminat intellectum. dicitur
 voluntate: ad eum ipsum facit ceteris

potencias exire i actū. **R**ostros q
cū grātū facientē a virtute distig
uētes pnt dice. qd grā supnāhs.
sit habitus creatus. ifus. eētū
ā intellectuā forme imediate per
ficiens: atq; in eē deiformi. ad
pmēndū vitā eternā idoneā eā
stātues. Est nāq; hęc grā sup
nālis lux for atq; participatio. i
create diuē eētū: cui t super
natūliter assilat grātū: amabi
lē qd stituit creaturā intellectuāle.

**De imedatioe dignitate. t
amabilitate virtutis. Artus 39.**

Virtus tua dñe iusticie in
itū est. **Sapē xij.** Cū
grā grātū fauēs et virtus ifu
sa realiter idē sunt. et magias
duenientū hnt: itē qm mlti
dixerūt doā spēs: nō eē realit
a virtutib; disticta. nā ad mū
mltū duenit: iudicio imedado
virtute sumā eā dicit et extēse:
put vñ grā et donū diu pnt
virtutes. Sic itaq; accepta vñ
imēdabil; digna atq; ama
bilis. **B**is ex pte sui actoris et
collatoris. Datur ei. et p crea
tione infundit a sumo et vero
deo dūtaxat. q sibi soli retribu
it donū hoc: qd nullū ciuūm
supnoꝝ nullū angelōꝝ spūm.
nullaq; puā cocatiua pt. of
re aut pūre: nisi misterialit
disponēdo ad eius ifusione in
cremētū ā pfiōne. Hinc solū
de; d; pta dimittē. hōi; us
aficiē. q et de imūdo facē mū
dū: qd nullū hōi; sine virtutis
ifusione dūgit. **I**udo imē
datur virtus p ex pte sui sbr:
et loci seu receptois. **R**ō cū st

nec inest nisi nobilioꝝ dei
creaturis: vñ intellectuāli ac cō
nāli sbr: id; angelis atq; hōi;.
In superiorib; quoq; viribus
aīe cōat potissime sita est. **3.**
Imēdat a sua itūscia bonū
tate dignitate ac prietate.
Ipsa etei virtus ex pte vñ seu dif
finitioe. est bonitas. pmo sup
natūal et pclarissima bonitas
intellectuāliū creaturū: ita qd
eas bonificat atq; dignificat ab
solute. **S**ā bona fortune bonā na
ture pmo et virtutes acqsite pnt
mut inesse: nō absolute bonifi
ficat eos; qd ipō quo qd suscip
aut h; i se virtute ifusa; sit aī
ē bonū simpli. Si ergo tāte bo
nitatis ā imēdabilitatis est vñ
ty acqsite ac nālis. qd pbi asse
ruerūt iugit eē laboradū. p ca
mūg; mōiendū qd eā relin
quere: qdte bonitatis et exelle
tie ē virtus supnālis ifusa. q hō
mūne tā solūmter deo dūgit. q
tūficat. et bonū ac dignū mlti
tuit: **I**mmo virtus infusa in
cōpabiliter melior dignior de
fidiabilior; qstū rictis bonis
preatis. **N**ā sine virtute infusa
oīa illa nul prosūt ad hōi; d;
verā salute: nec statūnt poss
fessorē suū deo absolute placē
tem. nec a dēpnatione eterna
ualet eripere queq;: pmo frē
quēter st occasio gūgias ruine
et dēpnationis maioris; hīs s; q
qui abutūtur eis. **E**uēad mō;
ispabiliter melius. dignū. ap
petabili; qd resetur deo placere.
vñri. ibere dēpnationē; euādē
et saluari. qd sine hīs cetā dēta

hæ: om̄ sc̄z t̄paliū habūditiā.
 naliū elegatiā. t̄pale. p̄sp̄tute.
 ac t̄rāsitorū voluptate: sic ut
 infusa etiā sc̄dm̄ m̄mū q̄dū
 ē ill' īsp̄abili ter melior digni
 or. Sc̄rup̄abili or atqz p̄stātor.
 Cū īsp̄abili q̄ diligētia r̄ wātū
 ē accipienda. custodiēda. excolē
 lenda sc̄u p̄ficiēda. ¶ **Quarto**
 d̄m̄endatur virtus a suis nobi
 lissimis ac v̄issimis d̄noīatiōi
 bus. Ip̄a nūqz ē splēd̄d' r̄ndus
 p̄me icreatoz lucis. Ip̄a ē d̄m̄
 possessio: āgelica locupletariō: or
 nam̄tū celeste. Ip̄a est lumē de
 cor. et claitas avarū. et v̄n̄ opu
 lentia et nobilitate carūdem.
 Ip̄a ē via salutis: porta b̄tudi
 nis. ianua vite. stabilimētū
 et robur oīs m̄te create. Ip̄a ē
 victoria m̄di. d̄cultatio d̄onū.
 exaltatio āgeloz: h̄ditas atqz
 iocūditas om̄ eloz. ¶ **Quinto**
 d̄m̄edat' a m̄t̄plici suo effū:
 a p̄clāissis saluberrimis ac pote
 n̄tissimis suis opib'. q̄d' de q̄b'
 ent sc̄p̄s articūl'. **Articūl' 4°**

De m̄t̄plici v̄tutis effū:
 et p̄clāissis actib' eius.
Non i sermoe est regnum
 dei: s̄ i virtute. **Ad cor. s̄o m̄**
 distat ab n̄re celū et terra:
 q̄stū v̄tus et v̄ciū. q̄d' ex eozum
 effectib' clāissie īnotescit. V̄
 tus ei effiat hoīez dei filii et
 amicu xpi: seruū et m̄brū
 creatois sui. puḡtorē ac milite
 sumū regis. v̄niuersoz secreta
 riū. ac c̄siliariū familiare. ho
 sp̄itē. domū. ac t̄p̄li. v̄potentis:
 āgeloz. sorte. regni celestis h̄
 dem: etne felicitatis p̄cipē: et

acthroni.

erigit eū vsqz ad celū c̄p̄reū ac
 sup̄mū. **C**ōtraio v̄ciū ac p̄t̄
 effiat hoīez d̄onū suū. m̄brū
 ac vile m̄v̄tū: d̄p̄m̄t̄qz eum
 vsqz ad tartarū. put i p̄cedenti
 libello declaratū est. **D**erū nū
 de virtutis effectū m̄t̄plici t̄
 p̄clāro d̄st̄ctiqz z loquēdū. **I**te
 qz qm̄ teste ap̄lo. eozam' natūā
 filij ire: qz ex nali origine et
 p̄m̄odiali p̄p̄t̄ie. nascim' in
 origiali p̄t̄o: cui' d̄m̄cūo ac
 reatu p̄uat' h̄o felicitate celest
 it. et idiget v̄siliatioē cum deo.
 ¶ **H**ūc p̄m' v̄tutis effū i nobis ē
 creptio seu libeatiō ab origiali
 p̄t̄o: a quo p̄gam' t̄ abluim'
 i baptismo. non nisi p̄ infusione
 v̄tutis. q̄ a p̄t̄o purgat forlū:
 queādm̄oz deus efficiēter. **B**a
 ptism' v̄to et alia sac̄m̄ta
 dispositiue ac istrum̄tali ter:
 v̄mo et suo m̄o causat: qz effi
 ciat qd' designat. **H**ūc ap̄lo scri
 bit fidelib'. **A**bluti estis. s̄c̄ti
 ficati estis: abluī v̄z p̄ bap̄t̄
 mū: s̄c̄ficati v̄o p̄ v̄tutes. q̄ in
 baptismo donat'. **P**retēa qui
 huāna m̄s ex sua nā ē m̄
 tū instabil' fragil' et p̄ma ad
 vicia: idcirco sc̄d̄ effū v̄tutis
 ē hoīem stabilire. **I**huas ac
 roborat' i hoīs. **P**ropt' qd' ap̄t.
 ap̄ls. **O**ptimū est stabilire cor.
 Et v̄rsqz hortat'. **C**ōfortamū i
 d̄no: et in potētia v̄tutis eius.
Ep̄s qz **math. viij.** hoīez v̄no
 su ut pote audiete et facietem
 v̄bū dei. **I**pat v̄no sapiētī qui
 edificauit domū sup̄ petra:
 ita qz nō flatu v̄toz. nec īp̄tu
 fluminū. nec strepitu pluuiāz

potuit domus sic destructa cū.
Cōformiter hō sic stabili et ro-
borat virtutib⁹ q̄ nec agitatio-
nib⁹ tēptationū. nec inquietudine
vicioꝝ seu adūsitatū degnit a
succūbit. Ideo salomō testate.
q̄ si fidemtu eternū. et q̄ q̄d
accidit ei nō dēstabit eūde. In
sup q̄ i sclo isto q̄ i plio istu
tūi sum⁹. ad plandū dē hostes
salutis nrē. et dē acie vicioꝝ.
Hinc terti⁹ virtutis effrō ⁊ hōies
armat. expeditū patūq̄ facē.
adūsq̄ ignationē demonum.
stimulos carnis. ~~et~~ p̄uas cogi-
tationē affūnesq̄ cordis: et ma-
ximā iniquitatē ac scli vāitate. i
p̄ioꝝ q̄ hōim suggestioꝝ ac scli
dū. **Expe** ut in p̄ma sū epla
bis **ihōē** apt. oē q̄ natū ⁊ ex
deo vicit mōꝝ. et sc̄ssim⁹ p̄nce-
ps ap̄loꝝ **petrus** hortat. sobri-
estote et vig. q̄ ad v̄i dē. **taq̄** m̄
et ad ephē. **ultio** ad moēt nos
vas electio nis. Induite armatas
dei ut possitis stare adūsq̄ **pete**
ras dyaboli insidias: hec ar-
matura dei ⁊ appar⁹ et robur
Inexioꝝ virtutū. seu ip̄a virtutū
acies ordiāt: p̄ quā unūsq̄ ⁊
tēptationib⁹ errorib⁹ ac p̄ctis
resistit. **Un** denuo ap̄ls hor-
tatur dices. Accipite armatas
dei: ut possitis resistē i diē ma-
lo. **Ampli⁹** q̄ nō p̄t aīa nrā
suppūlcherio deo ac s̄pōso suo
plate. vni et ap̄plexari ab ip̄o.
nisi fuerit p̄decter ornata ⁊
sp̄italiter q̄ vestita. et ab oi
turpitudie desideioꝝ carnalū.
ac nuditate erubescibili q̄ est
virtutū mētia. emūdata et tecta:

Hinc q̄tū virtutis effrō ⁊ mēte
vestie et decorat. **Un** **ayora**. m̄.
loquitur sp̄o. **Vestimentis** albis
induaris: ut nō appareat confusio
nuditatib⁹ tue. **Uare** q̄ v̄i sp̄o
sū. i. aīa virtuosā fatetur. **Gau-**
dēs gaudebo i dno: q̄ induit
me vestimentis salutis: et indu-
meto salutis cōdedit me. **Ac**
hoc amictu et decore loquitur
dñs. **ezec. xxi. plene**. **Expā-**
di amictu meū sup te. et ope-
tui ignominias tuas: et s̄ca es
m̄. et laui te aq̄: et emūdata
sanguine tuū ex te. et v̄xi te oleo.
Et vestiu te discolorib⁹. et cal-
ciaui te iacinto: ⁊ cinxi te bisso
et indui te s̄tilib⁹ et ornau te or-
namento. **Et** dedi armillas in
manib⁹ tuis. et torquē circa col-
lum tuū. et in aure sup os tuū.
et circulū aurib⁹ tuis: et co-
ronā decoris i capite tuo. **Et**
vestita es bisso et polimito. et
multicolorib⁹: et decorā s̄ca es
vehementer. **Primis** loquē esset
hec oīa exponē sicut sup **ez-**
ezehielem exposita s̄t. **Adh**
q̄ nō p̄t aīa ad nuptias p̄ue-
nīe eternales glē celestis. et
bitifice p̄frui tāti sp̄osi ap̄lex
ū. nisi in p̄nti sit sp̄osa es per
grām. et nuptias sacramētales
m̄choatas et iternales: idē
s̄o **quity** effrō virtutis ⁊: p̄ aūq̄
desposat s̄dōz modū v̄ie ac
fidei iucente. **Un** **ozee n.**
dñs p̄testat. **Sposabo** te m̄
i iudicio et iusticia: et i m̄ia
et misericordiā. **Rursus** q̄
idignā ⁊ hō. deū et̄naliter
possidē i p̄ua. tōz premium

obiectuale beneficium; obiectu-
net ei vni p̄ vnioc iugiter
actuali dilectionis plenissime p̄ ires
sate seruore: nisi nunc diligat
atq; desideret eum sup̄ oia: **hic**
sex virtutis effectus est: q̄ facit
hominem filium dei adoptiuum et com-
muni deo sup̄ oia itentem ac iugentem:
p̄mo et creatori suo valde ami-
abilem atq; desiderabilem. **Iuxta**
p̄ aut. p̄ha. Audi filia et vide et
ictu. au tu. **re.** et cupisecet rex
decoris tui. **Et iterum i canticis**
aut sp̄s. **Sp̄i m̄ soror mea:**
sp̄sa mea coluba mea et uca.
On et ip̄a facit c̄ati. vii. Ego
dilectio meo: et ad me diuersio?
At vero q̄ dignus est homo. e
ternaliter i deo quiescere i reg-
sup̄no. nisi in habeat deum in
se q̄fectem et habitacionem? **hic**
septim virtutis effectus est: q̄
facit hominem dei templum. habita-
culum thronum ac mansionem: sic
aut apl̄s. **vos estis templum dei**
viui. Io. vi. Ad eum veniemus
et mansionem apud eum faciemus
Deinceps qm̄ ois arbor non fa-
ciens fructum bonum excidit et i igne
mittet. **hic octau** virtutis
fructus l' effectus est: q̄ affilat hominem
paradiso terrestri. **Na reddit**
eum in bonis actibus fructuosum: sicut
desideris floridum. meditatoib;
sacris uiuentem: sicut bone fa-
me odore r̄sp̄su. deliciosamq;
mansionem: i t̄m ut p̄b. **viii.**
dn̄s facit. **Delicie mee: esse**
cum filiis hominum. **Et sicut i pa-**
diso terrestri nulla inuenit tepes-
tas: n̄ caligo. n̄ desertio: ita
i aia virtuosa q̄ m̄tis tranquillitas.

85.
splendor: gr̄e. lux virtutum. assiduus
q̄ p̄fr̄s. **Et sicut i paradiso t̄restri**
ascendit ac orit fons. q̄ in diuisi-
dit in quattuor capita ac fluu:
ita i aia virtuosa egra q̄ paci-
ficat in q̄ virtutes cardinales.
Euendm̄m etia paradisu. **Et**
in summo terre loco terre loco si-
tuat. **z.** sic aia virtuosa sup̄ ter-
rea leuat: et sup̄ oes terrenas
malicias amaret i s̄blime s̄tral
sustollit. **Dem q̄ sp̄italium bono-**
diuersatio est i celis: **hic nonus**
virtutis effectus e. q̄ affilat ho-
mies etia paradiso celesti: et h̄ qui
dupl̄. **Pr̄o. qm̄ sicut i paradiso**
celesti. seu celo ep̄uro. z̄ clara in-
cessabil ac feruetissima tem-
platio dei: sic aia virtuosa h̄ns
cum roib; credendorum et purissime
metus intelligentia: p̄ donu sapi-
entie p̄missica theologia dei q̄
in hac vita fieri pot. succurrit
templat: feruere aplexatur:
et si non iugiter in frequente peccato
ituetur. Sic futura beatitudi-
di ne p̄libat: p̄cipat ichoat
ac degustat. **Sec̄do. q̄ sicut i**
paradiso celesti e incessabil laus
creatoris altissimi. iuxta illd.
bn̄i qui habitant i domo tua do. i
sc̄la s̄. laudabit te: sic ho virtuo-
sus sonat iugiter deum laudare
intra se quemadmodum aut p̄s tu
bn̄dica do. i or̄ t̄pe: sp̄ laus eius
i ore meo. re. **Tercio. na sicut**
i paradiso celesti est summa et in-
sc̄rupta iocunditas: sic ho virtuosus
i prosperis et aduersis deliat in dno:
atq; i hilaritate obsecit ei boni
cum iugenti excess leticia: ut impleat
illd apl̄i. gaudete i dno semp.

Quarto qm sicut iter tuces
pndisi celestis z plenissima ca
ritas. inuolabilis pax. ipturba
bil discordia. sic ho virtuosus ad
vniuersos ecclie filios. pmo et uniu
ros. sinceru gerit affectu: et per
tois hz pare: atqz cu omnibz tenet
i bois discordia. Postremo qm te
ste aplo. si filij sui erim? t h' des?
h' des qd' dea. coherdes ut xpi?

T hic decim' virtutis effis z q' p
duci t elios ad hereditate regni
celestis. ac xpi d'ortu. Hicqz p
seruat et eripit hoies a dampna
tione ppetua: a uigo dyaboli:
a sinitate pcti. Pnt demu t alij
virtutis effis ac opa assignari. q
ad istos pnt reduci. ideo hos n
tetigisse sufficiat. **De mlti
plici distinctioe ac diuisione vtu**

Hic titulu. **Articulus v.**
Dicit regina a dextris
tuis. in vestitudo aurato. cir
cudata varietate. **Regia**
ista vnomo itelligi pt ois aia
virtuosa. regia via incedes: se
qz sapieter gubnat. et motibz
passionu impas. ac vicijs pre
ualensqz circudata z varietate.
i. mltiplici ornamento vtu. **I**
nuo et spe a etia gne **diuisione**
differetiu: utpote vtuibz the
ologicis itellcualibz atqz mo
ralibz. Itaqz pbs **scdo et hroz**
diuidit vtu in vtu moralē
t itellcualē. Intelles naqz ad
que ptinet et i quos vtuē
moralēs itellcualēs. atqz ap
petus i quo fut vtuē mora
lēs: duo st pncipia motiua
t pductia actiuū huānoz. De
naqz iter has virtutes. medio se

hs mo prudētia: qz scdm centia
sua est vtu itellcual' in in
telleu s'biectie exns: sed quoad
sui obicm ē vtu moralis.
sicut iusticia: qz circa iustiti
a et agibilia versat. loquitur
aut pbs i diuisione p'artade
vte huāna. **Alia** vtuē theo
logica z diuina. et sup huāno:
ideo diuisione illa. phi scdm eiq
itēctioē fuit sufficiens. Ponit
qz quāqz vtuē seu hitus itel
lcualē. q' st sapia. prudētia. in
telles. ars. atqz scia. iter quos
p'itit prudētia ad p'fiaz roēz
virtutis. Propt' qd' scdm phi
quito et hroz. nō ē mal' hoibz.
Dapna qz p' ceteris hitibz itel
lcualibz. roēz vtuē sortitur:
m'g' hū affioez et sapore boni
includit. Porro vtuē mora
le. pbs diuidit i pncipale seu
cardinale. et in vtuē mora
le ei anexa. Ponit quoz vir
tutes cardinales. quibz ceteris
vtuē moralēs afferit anexas.
In toto aut ponit. **xi.** vtuē
moralēs in gne. Theologi dis
tinguunt vtuē: i vtuē the
ologica. morale. et itellcualē.
Rursus distinguunt vtuē: i
acquistā. et in ifusā. Item.
in vtuē natale t supna
turale. **scā** et infantul' in
baptismo. penitentibz. i ipā
stricioē seu attricioē. p'pleta:
datur vtuē **scā** que nō fut ac
quisite nec naturales. Postre
mo **macrobi** scdo **scā** sonū
scipionis narrat afferit. qz
plotin' iter phiē tū platoē
p'fessores **p'm** pncips. diuis

dit virtutes. i. virtutes exemplares.
politicas: purgatorias atq;
purgatrices. Omnis aut vir-
tutes in deo exemplariter delectat
q; consistit. Sic q; in deo accep-
te exemplares vocant: que sunt
virtutu creatoru dicitur. **Is** sed
macrobiu et plotinu. prouide.
exemplaris i. ro metis diuine i
deo consistens: qua nra imitat
prudentia si vera fuerit. **Ep**
cia exemplaris in deo i. **Deu**
piscibit. **Dis**io diuine intentionis
ad seipsa reflexa. **Fortitudo** q;
exemplaris i. i. mutabilitas
dei i seipso. **Iusticia** at exempla-
ris in deo actiua obsequatio le-
gis eterne i actibus eius. **Inte**
a si obuiat. q; **aristo.** negat
pfectas virtutes ee in deo. ut
re. ethicoz haurit: dicens q;
st in deo eo mo q; omnia res hu-
manas versantur. **In**super
virtutes iste seu eis anexo po-
litice vocatur: quatu ducunt
hoi srom q; aual sociale natura
lecta q; p eas bn sehs i. iustitiae
huana cu proxis suis. **Iuxta** i.
ad ephe. quarto. **Cu** o; huilitas
i mansuetudine i pacia. supporta-
tes uice in caritate. **Sicq;** duc-
nut eis dtra passioes et pctu pu-
gnare: et hoib vita quo ad exte-
ora opa gubernat. **Oratur** at
hce virtutes purgatorie: srom q;
ia se in victoria passionu ac-
tuo; actio; interiores respici-
unt. hoicmq; assilant actioni
et vite dei i supno; spiu; ad
quoz imitatione i aliq; glom i
formitate det ho conari: q; per
intellom et itellauu appetitu.

84
h; participatione i paritate q; da-
cu illi: q; metis splendore. imorta-
litate et ~~in~~ immaterialitate.
ut **rabbi moyses** testat. **Sp** q;
aut saluator. **Estote** mior des i
sicut et p; v; celestis mior des est.
Et rursus. **Estote** iquit pfi. sic
p; v; celestis. **Et** paul; ad moct.
Estote imitatores dei. sicut fi-
ly charissimi. **Sicq;** prudentie
purgatorie e. cuncta m;dana i
teplatioe diuio; d. **tenere:** et
o; cogitatu in diuina defige.
sicut aut apls **Ecce** sursum i. q;
rite. et sapite: no q; sup terram.
Et rursus. **Omnia** arbitror ut fieri
ora q; eminentie societia. **Ep**
tie vero est: ea q; corpul nritas
requirit relinquere: quatu nata
pmittit. **Fortitudinis** aut. no ter-
reri q; recessu aie a corpe: et
mensum eius ad supiora: ita
ut dicat: quis liberabit de corpe
mortis huius. **Et** ite. **Cupio** dis-
solui et esse cu xpo. **Et** iterum.
En venia et appebo an facie
dei. **Iusticia** aut purgatoria i.
toto corde consentire ad huius
modi vite custodia et tenorem.
Dorro virtutes cu purgate vo-
cant: virtutes eo; qui pfecta pfi-
one adepti sunt. in quib; plea-
rie fra i. refortio iterio; atq;
pfectio: ita q; virtutu possessor
quiescit ia in pace inuipso. re-
uelata facie gloria dei assidu-
e speculando. **Sicq;** prudentia est:
q; sola ituetur diuina. **Ep**
que terrenis cupiditates ignouit:
i. no expitit. **Fortitudo:** q; pas-
sioes i vicia nescit. **Iusticia:** q;
diuine meti ppetuo federe sociat.

In his vo locutionib' virtutes i:
videtur extese sumi: put pri-
deia sapias apprehendit: iusticia
caritate: **Ths.** Hoc quoq' tūge
dū. q' virtutes politice pmet ad
statu civile. et ad itipietes: vir-
tutes purgatoie ad statu roma-
le. et ad pficietes: virtutes pur-
gati ai ad statu spiritale. et ad p-
fios. **¶ De virtutib' theolo-**
gicab. Arriau' sextus.
Vnt at manet fides. spes.
charitas: tria hec. **Prin ad cor**
xiii. Hec tres virtutes iter omib' vi-
tutes et dona t' hū' aie roalis
fortiūt pmatūratq' ut asserit
aug. i libro de doctrina xpiana:
p has virtutes aia hois imedia-
te nūgit deo: desposat xpo: et
veste nuptiali iduitur. In libro
q' de trinitate fatetur. p has tres
virtutes i hois corde platadus
ac ostuedas: oim diuioy li-
broz machinameta pūgit.
Hinc cetera virtutes ordinat ad
istas: pferri ad caritate. Ad hoc
eteri dem' p virtutes morales re-
frenare ac moderat' passioneb':
t' p virtutes itellcualib' clausicā
ac p fice roem: p iusticia q' dicit
gere voluntate: ut artib' fidei.
spei et potissime caritatis. va-
leam' sincerit' stabili' q' insi-
te: deū ex fide p fice agnosce-
do. i eo q' effundis. fideo. et
ipm ardent' desideando: atq'
ipsu afficiosi' et dulci' apulet-
tendo. **Circa hec q'ritur p:** cur
iste virtutes theologice appelle-
tur: 1. cur tres dūtaxat exis-
tat: 2. qualiter distiguat' a vi-
tutib' ceteris. et ite. quo ab iur

¶ Ad pma hōz rēdet thōabi
pma 2. quōe lxiij. dicit bñtu
do hōis potitur duplex: vna na-
tūalis. ad quā p vires nales.
et p virtutes humanas t' acq'itas
pū ptingit: de q' loquit' pbi. **¶**
Alia supnūl. q' est immediata
t' clara p spem visio dei: ad
quā sine supnūli dei adiutorio
neqm' ptingit. **¶ Deo dāt' ei vir-**
tutes supnūles ifusegib' deo
supnūliter assilant' p grāz: q'
diuie nature similitudo picipa-
ta. ac s' naturalib'. Hec aut vir-
tutes theologice nūcipantur: i.
diuie. **Primo:** qm' deū hnt pro
imediato obiecto. 2. qm' a so-
lo deo p creationē infūdūtur
t' fferūt. **Tertio:** qm' sola dei
reuelatioē in scriptis s' f' dicit.
¶ Et t' addi rō q' qm' vltio fmi
qui deus 3. metem nūgit: ut
thōas de argetina i suo act' 2
pedio. ¶ Has tres virtutes aia
sectur i sumā trinitate: scd'
tria appropata trib' psoib'
Fides quippe crededo t' scriptis
assentiedo. dūgit i sumā vira-
tem q' appat' filio. **Spes** at in-
nūtedo t' expcādo. dūgit i su-
me arduū: hoc 3. i pma bñtu-
diez: q' dūat' itellcualib' cre-
atūib'. p dei potētia: q' appropat'
pā. **Caritas** vero. fidecādo
dūgit i sumā bonitate: q' ap-
patur spūi s'co. **¶ Ad 2. rēdet**
bonctura. Acē 3. niam q'ritu
ad supiore facie suā. q' dūst'
sce trinitatis ymago p fice p the
ologias tres virtutes: q'ritus
sicut ymago creatiois dūstut
i trinitate potētiarū. et vnta

te eentae ipsius aie roal: sic p
magis recreatiois assistit i ter
nitate haru virtutu. et unitate
grae. De hoc agit thomas i pma
sede. Virtutes ethelo. scilicet tres. De
diat eni ho ad deu p intellm:
et quo ad hoc ifudit fides. Et
ue. p voluntate q se hz duplx ad
ultimu fine. s. deu. puta in
ipm sedendo. qd ptinet ad spe:
et ipm tenedo r aplectedo. qd
spectat ad caritate: q etiaz
in pnti hoc agit aliquo modo:
quus no ita coplete. sicut in
patria. Hinc qz i suma vtu
tu hetur. Tres st iste virtutes:
qz necesse hem. Ultimu fine a
liq mo agnosce. qd fit p boni
tate ipsius: desiderare quod
fit p caritate: fiducia quoz
optinedi ipm hz. qd fit per
spem. Ad tercium videtur.
q virtutes theologice a ceteris
distinguntur: qm supnales st
et circa ultim fine immediate
vsatur: hntqz deu p imedia
to obiecto: scilicet q deus oem
agnicione r oie desideriu me
tib huane excedit. Cetera ut
virtutes. circa creata obiecta
r r media ultimi finis ver
sant. Et quus scilicet phita sa
pia. pmo r theolo. seu sac
scpta. deu hnt p obiecto alio
mo q fides: hnt tn deu pro
obiecto. scdm q deo: aliquo
mo agnoscibil: siue p creatis
et p nulle lume rois: siue per
lume supnale. et miraculo
sos effe. fides hz deu pro ob
iecto anqstiu r i. rphesibil: deo
de fides hz a noticia oriens.

95
Insup dnt virtutes iste ab
inuire. quus hnt hanc ma
terialit ide obiectm: qm deo st
roe forli disticta. r obiectm ipa
ru. Deus naqz i qstiu r pma
deitas r rphesibil. seu clare n
visa. obiectu r fides: i qstiu
r suma r obiectul felicitas r
nodu adeptas r adipsibilis.
obiectu r spei: ~~atqz suma~~
atqz i qstiu r suma deitas
fruibilis obiectm est caritatis.
fides qz r i intellcu: spes et
caritas in voluntate. Bona
uictura r alij mlti doctores
dicunt q iste virtutes dnt i sclo.
ita q fide ponit i roabili. spe
in irascibili. caritate i rrupis
cibili. r istud no r riat pre
deis: qz p irascibile et rrupi
scibile. non itelligit appeti
tu duplici sensitiu: s. sola
voluntate que p similitudine m
quada rrupiscibil et irascibil
appellat. De fide: et roe
crede. et qd er instruend
sit p in fide. Artic. viii.
Inne fide ipossibile r pla
cere deo. Ad hebre. xii.
Quoad mo: i libro de fide et
legibus wilhelm parisich
declat: deus requit a nobis.
vt itellcm nrm offeam ei
i sacrificiu. sbdedo eu auctoi
tati diuie. i hnt q roem disten
dit: r sentiendo crededis hoc
solo ituitu: qm hoc solu deo
exigit et testis r vitatis: ita
vt suspedam p pae rois dis
tusione atqz iudicium: p qd
ad eph. scbit apls. In capti
tate. redigetis oes itellcm m

obsequium xpi. **Hic** idē apls ad
hebricos diffinit fide obstrue sed
sibilat dices fides ē sōnia res
sperandarū argumtu nō appnt
ū. Quā diffinitioz exquisite
doctores explanāt: qd breuitati
studēs dimittor p̄serti qz i isto
opusculo pauca a n̄l^a i tere
uolo; nisi que deseruie valeat
p̄lo. **Verū** ut i s̄da fide q̄sti.
quarta thōs testatur: diffi
nitio illa apli p̄t i formā h̄ae
redigi. ac clarī exp̄m. **F**
des ē h̄it⁹ metib. quo i choat
uita et̄na i nob: p̄ assensum
sup̄nālis veritatib. Deniqz
diffinōi apli. **sonat** descrip
tio fidei: quā **prop̄n̄s** vi ca.
de duib. noib. tradidit dices.
fides ē manēs credētiū fida
m̄ti: collocāis eos i veritate: i
uitate in ip̄ib. **Aug. qz** fides
inq̄t ē v̄tib: q̄ creditur q̄ nō
videtur. **Et damascen⁹** fides
ē **ns̄** nō inq̄sit⁹. **p̄t** aut
as fides clare sic diffini. **fides**
ē v̄tib sup̄nālis ifusa: itelle
ctū illumināns: r̄ iclinās ad d̄se
tiēdū vitatib. **sc̄pturā** tra
sc̄dētib. r̄oē: intuitu sume r̄
increate vitatib: n̄z ideo: q̄
reuelate sūt a deo. **hic d̄po⁹**
vi ca. de di. no. aut. Est autē
fides et̄ et̄nalit̄ s̄b̄sistētem ac
simplicē vitate. Itaqz fides
ē radiū p̄me et̄ increate vitatib.
i choatio futē v̄tib r̄ visiois:
ocls metib. digētib. ut sciat
ad qd̄ debeat oīa opa sua ve
diare. i quo suā debet figē
intētiōnē: qz de vltio fine et
vā b̄titudie erudit eā. **Idēo**

assēt **aug.** i libro tra uilia
nū. qz nulla ē vā v̄tib nisi
fide sup̄posita: qz fides oñdit
oī v̄tuti debitū finē. **Hic** qz
p̄ se loquedo. fides d̄ oīm v̄tu
tū p̄ma. **Virtutes** nāqz the
oligice. ceteris s̄t p̄ores ordie
natuali ac dignitate: qz oīz
obiciū ē vltim⁹ finis. **fides**
at̄ i agibilib. ē sicut s̄p̄ p̄
cipiū speculabili. eo qz finis
sit p̄mū in intētiōe: moueatqz
agentē ad op̄adū. **z** necē
ē vltimū finē p̄b̄ esse i m̄tel
lctū p̄ signationē: qz eē possit
i voluntate: i q̄ est p̄ s̄p̄ et
~~voluntate~~ r̄uitate. **Intellctū**
v̄o mouet r̄ excitat voluntatē.
q̄ de se r̄ca p̄hibet: et cuius
obiciū ē bonū itellctū. a. itel
lctū aliter agnitiū s̄c̄z p̄m̄.
Cū itaqz natal agnitiō deū
attigere neq̄at. **z** qz ē vere
r̄ sup̄nāl felicitatib obiciū:
oportet ut h̄s v̄niat deo per
fide. **Ex** quib. patet r̄nsio ad
q̄stionē q̄ aliqui curiose et̄
ie quere solet: an i p̄tib et̄ a
lyb quibusdā gentilib. quoz
q̄dā d̄nt fuisse q̄si veri hero
ici. **f̄m̄** fuerit v̄ v̄tutes: r̄
et videt qz p̄mmo: qz totib
viribus videtur fuisse inteli
v̄tutibus. **Oppositū** t̄n appa
ret: qm̄ nō fuerūt fideles s̄
infideles. et p̄s̄p̄s v̄tiosi: at
qz i statu d̄pnatiōis. **Ad** qd̄
respondet. qz h̄uerūt v̄tutes na
turales r̄ acquisitas que tam
nō p̄tingūt ad p̄s̄am r̄oē v̄tu
tib: qz nō faciūt s̄b̄sistētiū s̄p̄li
citer bonū et deo gratū. **capite**

q̄ salutis: s̄ simul stāt cum
p̄tō mori. Immo fides i for-
nis. que s̄z nō ornat caritate
aut actibus bonis: nō ē p̄f̄a
virtus. nec p̄p̄e d̄r virtus: sed mor-
tua s̄ in seipsa. Pr̄terea sicut in
2. 2. q̄. nona. th̄os declarat
quātū ad p̄ma credibilia q̄ sūt
articuli fidei: om̄s t̄p̄e euāgelice
legis tenetur h̄c fidem expl̄a-
ritā. Barro de simbolo fidei ab
ap̄l̄is edito i struendū est p̄l̄s:
t̄ sine tuosa s̄bilitatū fidei
discussioe. Rursus sicut r̄sū
in 2. 2. q̄. x. s̄c̄o doctor rōn-
biliter docet. non expedit corāz
p̄d̄otibz & simplicibz disputā de
fide. a infidelū p̄fidias recita-
re: nisi forte simplices eent
male i formati aut sollicitati:
vel quasi dubitātes de fidei ve-
ritate. Duplices quippe s̄t d̄ter-
tinuo firmiores i fide: quātō v-
min⁹ audierūt aliq̄ fidei sue
rōtrariū: et quo āplius putāt
om̄s crede quod ip̄i credūt. In
super q̄uis ea q̄ fidei sūt. rōne
demonstratiā nequeāt p̄bār:
euidēter t̄n et insolubilit. p̄ba-
ri p̄t. q̄ veā sint. utpote a deo
reuelata. attestata et rōfirma-
ta. p̄ miracula soli oip̄tēti
deo possibilis: q̄ ad fidei p̄po-
bationē xp̄ianē copiosissime
f̄ra s̄t p̄bat. Nulla equidem
lex a secta h̄c huiusmōi argu-
mētū: sicut nisi lex seu religio
xp̄iana. s̄ fides catholica a p̄-
cipio mōdi h̄uit diuisa miracula.
Primo i lege nature. i abel. i
enoch. noe. abrahā. & silibz. De-
in i p̄l̄s isrl̄itū t̄p̄e mori & a

06.
loz s̄c̄o: vetis testamētī aucta
sūt. Pr̄a miracula i egipto. i mari
rubro. i deserto. i iordane. i terra
p̄missionis. et usq̄ ad xp̄i adue-
tū. habuit p̄l̄s ille miracula
ac p̄p̄as. Deim xp̄s p̄ seipm̄
num̄erabilia ac p̄clariss̄a fecit
miracula: q̄ t̄ i passioe eius au-
cta s̄t. f̄ra s̄z eclipsi t̄p̄e oppōs
quo luna extitit plēn. Pr̄x̄st̄
quoq̄ discipul⁹ faciedū miracula
suis virtute dedit: etiā m̄l̄to
plura q̄ ip̄semet fecit. Cū uō
iudei aū obstinato p̄dicationē
ap̄l̄oz r̄p̄ulissent: trāslata
sūt oīa illa miracula a syna-
gogis eoz. ad ecclesia dei gēti-
busq̄ collata: q̄ usq̄ i p̄ns p̄se-
uerāt ac fr̄p̄tē renouata s̄t.
īsp̄abiliter magis q̄ ap̄d eoz
in tm̄ q̄ iter atrociss̄as tyrā-
noz p̄secutioes. fides xp̄iana
creuit. et miro mō p̄ualuit:
quātū iter p̄ infidelū uolētiāz
p̄ p̄ctā xp̄ianozū. p̄miserit deus
etiā christi in pluri⁹ locis de-
uastā ac m̄ozari. ~~Amplius v-~~
~~miracula.~~ Postremo una oritur
questio. In expedit ita diliger
attendere & narrāz ea que fidei
roborāt ueritatē: Et uidetur q̄ nō:
cū s̄c̄s aḡs dicit. fides nō h̄z me-
ritū: cui rō humana p̄bet exp̄ime-
tū. Ex quo sequi uidetur. q̄ quātō
fidei ueritas claris p̄batur: eo
pl⁹ fidei meritū amittitur. Ad
hoc h̄s thomas in 2. 2. q̄. s̄c̄o
r̄ndet: q̄ huāna rō p̄t se h̄re ad
fidei p̄bationē dupl̄. Unomodo
an̄cedenter & q̄si r̄uulter: ita q̄
homo nō credit: nisi rōe inducet
huāna. Et hoc mō rōis discursus

dirimit ac penitus tollit fidei me-
ritū. Alio modo dicitur: ita quod homo
prompte crederet huiusmodi res non
audita: pro auctoritate diuina. Quod
quoniam diligit fidei veritatem: cupit enim
clarius agnoscere: ideoque libenter ea
audit, legit, et pensat ea: ex quibus in
eius cognitione prescere, roborari
atque illustrari potest. Et hoc inuestigatio
non fidei meritum adiuget. Unde in
dicitur Gregorius auctoritas. Intelli-
genda sunt: quoniam homo non habet promptam uo-
luntatem credendi, nisi ex uoluntate humane
ratio. Hoc quod sciri oportet, quod ea que fidei
impugnant, siue sit ueterior consideratio
siue exterior persecutio, tanto plus
augeret fidei meritum: quanto in eorum
resistentia ostendit uoluntatem ad cre-
dendum deo propitior atque robustior.
Hinc beatissimi uirum maximus habet
fidei meritum. Deum uiri ingeniosi et
eruditi: qui non per argumenta hereticorum,
nec per doctrinam phariseorum: nec ex
proprie rationibus recedunt a fide, pro uim
ingenium deo mactantes. Denique
et si articuli fidei singillatim seorsum
et per se considerati, uideantur quasi
credibiles: tamen dum omnia que fidei
sunt, cum omnibus suis rationibus, fundamen-
tis ac declarationibus oportuitur:
nichil rationabilius, nichil subtilius
nichilque certius fide catholica
inuenit. Quoad modum eius secundum
philosophum in exercitum unum roboratur
et fulcitur ex alio: ita eorum que
fidei sunt, unum fulcitur, declarat
et confirmat ex alio. **De spe et
eius pietate dignitate ac opere.**

De salui sumus. Acti. viii.
Ad Romanos octauo. Dup. i.
**Ro. i. spes uero per probationem. In
primo autem spes est certa expectatio**

futurę glorie. **Hic magister sententiarum lib
tertio. Et autem spes ita diffinit.**
**Spes est certa expectatio future beati-
tudinis: ex gratia dei et propriis uenientibus
meritis. Et uero circa gratiam potest. Quod
spes dicitur: ex propriis meritis uenire
nisi: cum confidat a deo, nec ante
eius infusionem potest quis promereri.
Rendetur quod diffinitio illa potest
dat de actu spei: uis de ipsa
speratione: quod de uirtute et habitu
tu ipsius. Hic Thomas de argenti.
et alij quidam ita diffiniunt eam.
Spes est audacia mentis de lar-
gitate dei crepta. habendi uitam eter-
nam per merita ac bona opera. Denique
tamen ista diffinitio non plus
uidetur operari spei quam prima spes
namque habitualis que est uirtus infusa
non est audacia mentis dei: sed per
uenit tale mentis creptione et
piter illa audacia: quibus ipse lo-
quendo audacia sonat in malum.
Et ergo spes habitualis sic diffinit.
Spes est uirtus theologica infu-
sa: per quam rationalis creatura ma-
trix prestolatur a deo optinere
eternam salutem: per adiutorium gratie
et meritorios actus. Et potest diffini-
tio uenire non solum spei formate:
sed etiam informi. fides quippe et
spes potest esse informes. id est in car-
itate et meritorijs actibus: quoniam
essentias suas manent in peccatore
caritate amissa: nisi in heresim
sim a perfidia cadat. Itaque per
spem naturalem informem, prestolo-
latur homo optinere a deo eternam
salutem per adiutorium gratie, per me-
ritorios actus: quod quia gratiam
et quos actus non habet: sed habitum
se confidit et ponit a deo: que ad**

modū aliq̄s d̄fidit se adeptur
 necēria uirtui p̄ pecuniā. q̄uis
 nodū habeat ipsa pecuniā: sed
 laborando l̄ alio mō p̄p̄it. acq̄
 rere. Porro p̄ sp̄s fortam p̄stola
 tur hō salutē: p̄ auxiliū gr̄e et
 artus quos h̄. Quā aut̄ diffi.
 spei nō p̄petit nisi spei forte seu
 actui eius forte: videlicet ex ca
 ritate p̄cedēti. Insuper spes p̄t
 sic diffini. Spes ē uirtus ifusa p̄
 quā uiatoris uoluntas fertur i
 deū: t̄m̄ in b̄n̄ficiū obiectum
 nodū adeptū. Itē sicut de fide
 p̄t̄artū ē i p̄cedēti articulo. q̄ si
 deb nō attingit p̄fram rōē uirtus:
 ita de spe iformi tenēdū est. Et
 t̄n̄ dicit quodamō uirtus: p̄serti
 qm̄ spes iformis spesq̄ fortis
 realiter idem sūt sicut et fides
 iformis et fides fortis: nō obsta
 te q̄ d̄ns aristodoresis i tertia
pte sume sue asserit q̄ fides i m
formis et fides fortis nō sūt eius
de sp̄e: qm̄ idē doctor ille dicere
habuit de spe. s̄ nō cludit qd̄
ap̄t: et est contra om̄ theologo
rōz doctrinā. Verūt̄n̄ ultima
quā posui de spe diffinitio. decla
rai p̄t ex dictis eiusdē doctoris. s̄ā
ap̄t i sumā sua. Deus est tripli
finis et obiectū theologiarū uir
tutū. Est em̄ finis. et obiectū
fidei: ut p̄ma lux et p̄ma sapia.
Spei aut̄: ut sume largus atq̄
om̄p̄s. Caritatis uero: ut sumā
bonitas ac dulcedo. Nec solum
his modis ē finis theologiarū
uirtutū: sed etiā p̄ncipiū et ca
efficiēs earūdem. Consideratio
nāq̄ p̄me ueritatib. gnāt fide
i fidei actū: Consideratio p̄me

largitatis et oīpotēcie. gnāt
 sp̄em. Uidea sume bonitatis
et suauitatis. gnāt caritatem.
 Cetera quorū q̄ de deo d̄n̄i. r̄se
 rūtur ad ista: ideo nō s̄t nisi t̄s
 uirtutes theolo. Itē scribit.
 Nō delcām̄ in deo imediate ni
 si uirtutib̄ theologis. Idcirco nō
 sūt nisi tres uirtutes theo. q̄ nō
 s̄t nisi tres mōi delcāndi. i summo
 et i p̄mo delcābilis. p̄ mōm esti
 mationū. qd̄ fit p̄ fidē p̄ modū
 d̄fidentie qd̄ fit p̄ sp̄e: q̄ et p̄
 modū diuictioib̄ qd̄ fit p̄ caritate.
 Intēn̄ qm̄ t̄ia p̄d̄ca: q̄l̄ter i p̄n̄.
 h̄ articulis. i p̄ma diffinitioe di
 cat. q̄ sūt t̄ia op̄ca. fute b̄itudis
 ex p̄p̄is meritib̄ p̄uenēs: cū absq̄
 diuina reuelatioe nemo sit t̄ius
 se eē in gr̄a ḡt̄ificatiōe. aut̄ meri
 toriōs actus h̄re: q̄s q̄st̄at absq̄
 dei gr̄a h̄i non posse. R̄idet
2^m thom. richardū. et alios q̄s d̄.
 Certitudo spei at̄cedit ex parte
 d̄p̄ictis m̄ie dei: de q̄ certum ē.
 q̄ ex pte ipsius nō eēt d̄fct̄us nec
 salutis. Verūptamē certitudo i.
 nō ē certitudo dem̄stratiua n̄al
 sciētie s̄ fidei: q̄ h̄z certitudo adhe
 rēcie nō euidēcie: certitudinem
 q̄ sūt ex pte ifallibil̄ sui obia:
 qd̄ ē in̄mutabil̄ ueritas. De
 nāq̄ teste ap̄lo. sp̄s. p̄hibuit tes
 tioniū sp̄i n̄rō: q̄ sum̄ filij
 dei. utq̄ ut ap̄t b̄nar. de bonē
alacri et feruido i diuio offitio:
nō ē dubitādū. qui in caritate
existat. Sicq̄ scdm̄ bōuetū. i
ē sc̄pti habet certitudo p̄habil̄.
q̄ h̄at merita ex q̄b̄ d̄fidē deat.
Nichilom̄ 2^m thom. de argūm̄.
 certitudo ista q̄da formidmē h̄z

tūcōr: p qd deuoti iter tūcōr et
spē fluctuac dnr. ac moli. **S**ūp de
timet ex osideatōe ppe desuositatis
et culpeatq; uerū status sui: et mē
me. q; nesciūt q;li finiet statu
sui. **S**perat uo: ex osideatōe pie
tatis diuie. **S**ūp tūcōr spes depm:
ne sit mēs serua. et p̄suptuosa
reddat: et spes dō eigt tūcōr: ne i
pusillanitate a despatōez labat.
Hū antiodorēsis i 3. sūme sue pte
sit apt. **C**ōr: et spes s̄ due moleat
q; moli. i. frāgi ac iteri d; q;lib;
xpian): ut fiat et sit mōs panis
xp̄i. **C**ōr q; pte tūcōr mola ifeior re
pmit spē ne q;ollat in p̄suptōez:
spes uo tūcōr mola supior. eleuat
tūcōr: ne ruat i despatōez. **H**ū
s̄ out q;lib; et p̄bita. **S**ū n. ac de
uotūsi uiri frōpter p̄fessi s̄ to
tā spē suā eē in mīa deū n̄ se i. p̄
is actib; a uib; ~~posse~~ aliq;mo
fide: vñ et s̄ illd; i p̄s. saluabit
eos: q; spauert i eo. sic s̄ b̄t. **C**ōr
actib; seu meitib; saluabit eos.
Et r̄ndet. q; spauert i eo. **Q**uō q;
spes de r̄ta xp̄iā gl̄e: nō solū
ex gr̄a. s; ex meitib; q; pueniēs:
Sū q; illi sū ita locuti s̄ p̄nā
palit i dei gr̄a et pietate xp̄i: nō
q; sine p̄nā meitib; putauerit se
posse saluari: cū dicat q;go. spes
sū opib; et meitib; p̄suptio s; s; q;
q; et ip̄a me ita ignouert esse
dei dōa: eaq; deo totalit; assēpse
rūt. **H**ū apt hmar. sup illd; p̄s. tu
es dñe spes mea. **E**cq; agēdū.
q; q; declinād; siue tolleandū. a
optādū occurrit: tu es dō. spes
mea. **H**ec vna in oīm p̄missionū
cā est: h̄ rō tota xp̄ianōib; mee.
Pretādāt alt; meritū. sustine se

alig uertet dei p̄odus et est; ien
nac se bis i sabbato dicit: poss
mo nō se sicut ceti hom̄ esse
gl̄et: et m̄ uo ad h̄ere deo bonū s;
pone i dño spē mea. **A**mmo
rē cū h̄ q;rit migr; alb; alexad
de hal. et antiodorēsis i sūmis
suis: an spes sit mēnāia. **V**idet
q; p̄mo: q; itutu sui dmodi p̄p̄
meitū p̄mō opat: q; uidet p̄u
tati caritatis xp̄iāri. **R**ndetur
q; spes p̄fā neq; s̄ itruat sūa
rūsiē caritati: q; nō queit p̄mū
ū suū nisi i deo. p̄ deū et s̄ d̄ deū.
Eueit ei b̄tūdēz ad dei h̄orem
et gl̄iam q; sine b̄tūdē h̄o nō
p̄t deo plene uniri. put caritas
rupit: et qm̄ dō id iussit. **D**ebe
s̄ m̄ dō xp̄ide. et xp̄ido medūm
obfuaē: ut nec ex osideatōe
nē p̄ desuositatis uinositatis
et insufficientie despem; n̄ ex cō
suideatōe ifinite mē dei iamit
p̄sumam; a i spē peccem; sed
q; q; boi p̄t man; n̄ā. **I**stā
ac i desmēter extere studeam;
Repe ut climacy aut. p̄cātib;
p̄suadet dyabolus deū eē m̄ōrde:
et oīa p̄tā i fine posse deleri:
ut sit eos i p̄ctib; detinent. **D**e
teri aut uolentib; atq; agoni
zātib; suggestit ifinitū eē rigore
diuie iusticie: ut ad despatōez
eos iducat. **H**ocero q; fiducia
liter; debeat oīs h̄o in deo sperare:
p̄bat ex multis. **P**rimo ex ifini
ta b̄ōitate pietate munificentia et
mā dei: q; oēm n̄āz malitiā et
offensam excedūt. **2**o q; dō tā
ubrime hortat nos i scripturis.
ut xp̄idam; i eo: nec fallaciter a
git hoc. **T**ercio. qm̄ vniūsis p̄

caritas est uirtus unitiua: idcirco
Ico ~~de~~ secundarius actus carita-
tis est desiderare dei patriam gloriam
clarum intuitum dulcem fructumque
eiusque gratiam patriamque: quod uirtus
habet in affectuose amplectendo.
Insuper quoniam deo debetur omnis honor
et gloria: ideo actus caritatis est
diuine dei totis uiribus honorare et
glorificare: atque optare conarique
ad hoc ut ab omnibus honoretur et glo-
rificetur. Propter quod asserit aug.
quod ille est amor in caritate: qui
plures ad dei amorem et cultum in-
ducit. Item quoniam amicos est eadem
uolle ac nolle: quare dei caritatis
effectus est uniuersa que deo sunt placita
proferri que uis uelle adimplere:
et que prohibere nolle ac deuitare.
I Ex istis elici potest quod uere diligit
deum: et que sunt clarius indicia
et probabiliora signa. Postremo
ipsum excellentiam caritatis: clarum
et subtilius edocet apostolus ad corinthios
dicens: Si lignus angelorum loquar
et hominum caritatem aut non habuerit
fides sicut es sonans. ac cytha-
la timens. Item illo in loco fa-
retur quod quantumcumque multa magna ac
mirabilia operetur homo aut pariat: nihil
penitus prodest ei nisi habuerit carita-
tem: in tantum quod etsi omnia bona sua
dederit pauperibus. aut pro fidei defe-
sione fidei. Idcirco seferunt: tantaque
fide polleat ut orando et impetrando
motus transferat de locis suis: ut
tamen totum hoc ei nihil prodest ad
salutem: nec meritorium ei consistat. si
habeat caritatem. Immo et si non ha-
beret caritatem moreretur cum omnibus in-
firmis et peccatis atque operibus:
attamen danderet in infernum. Propter

terea alexander de halis et aristoteli
rensi quibus suis ostendit quod si
quibus ex fide conformi et timore
seruili sustinet mortis supplicium pro
fide nichilominus moreretur
morte eterna. Hic caritas est spi-
ritualis uita anime et forma. et unificatio
uirtutum sine qua homo spiritualiter
mortuus est et uile cadaver coram
deo: nec aliam uirtus forma tenet.
Ex quibus proinde potest quod summe sollicitus
ac studiosus esse debent quibus
christianis. ut sit spiritus in caritate: et
ne et cetera bona ex genere bona op-
era que facit. sint ei infructuosa. Et
item quoniam primum essentiali in celo
concedet caritatis perfectionem
unusquisque tanto quibus apud altissimi
premeretur. et tanto maior erit in
felicitate et gloria: quanto plus ser-
uetur perfectiorque consistit in dei amore.
Item quod aug. differunt. Ad minus
operum. non diuinitas temporum: sed
maior caritas meritum auget et
primum. De rebus diligendis
ex caritate. et de dilectione fratrum. ac
Illudine caritatis. Ar. decimum
Hoc mandatum habemus a deo: ut
qui diligit deum. diligat et fratrem
suum. Primum iohannis. Caritas
in quadam unione supernaturalis felici-
tatis fundat: ideo quare beatum est
a beatitudine capax est diligendum.
Item et caritas est spiritualis dilectio:
quod quis sibi aut alteri uult uera
salutem. Cuius solus deus sit essenti-
aliter felix. ~~et felicitas~~ y-
mo et ipsum felicitas ac beatitudo in
mensa: ipse solus primo et max-
ime amandus est. Cetera autem que
beatitudinis eius sunt susceptiua. sunt
ex caritate amanda: in quantum spec-

tat ad eū p̄ intellectuā natūe p̄ticipatioes. et nē felicitatis capacitate a xōne a existētia. Hic aug. i p̄ libro de uita ciuiana dicit. q̄ quatuor s̄t ex caritate amāda. P̄m q̄d sup̄ nos. q̄d est deus. S̄c̄dm quod iuxta nos. s̄. s̄. p̄m̄ nē: p̄mo r̄ oīs creaturā intellectuālis. Quāuis etei angeli s̄t s̄m̄t sup̄ nos dignitate nate loco. glā. atq̄ multiplici p̄focē: t̄n̄ iuxta nos s̄t p̄ meientias in gnē. et finis p̄dēptitate. Idēndē nāq̄ sup̄nālem salute: tā hoies q̄ angeli creati s̄t. Iuxta h̄it modū loquēdi. asserit augustinus. q̄ n̄t̄hil sup̄ hoīem nisi solus deus. R̄ā etsi angelus sit sup̄ hoīem dignitate forme: nō tamē dignitate finis. Tertū ex caritate amādū q̄ ip̄met homo amās. Quartū q̄ hōis corp̄ p̄p̄m̄ corp̄is: q̄d quāuis sit hoīs p̄ticipatū tamē ponit in cathalogo diligēdō: q̄m̄ aliter ē amādū q̄ ip̄e hō. Hō quippe diligēdū q̄: q̄ dicitur est beatitudis capax a p̄ticipatō: corp̄ uero. q̄ p̄ redūdāciā quādā ab aīa. suscepiū q̄ gloriāficiōis. Deniq̄ inter ista diligēda q̄ ordo seruandus. P̄m̄ enī et sup̄oīa r̄p̄abile debem̄ diligē deū. Incorp̄abile: loq̄do app̄ciatiue. nō intensiue. Tenem̄ cū deū cū tanta sue bonitatis app̄ciatiōe amāre. q̄ pro n̄la re creata. nec pro mōdo uniuerso. nec p̄ inuābilis mūd̄is (si essent) uellem̄ eū offendē. postponere. siue reliquere: q̄m̄ ip̄e uere et īfinitē i seip̄o bonus est. p̄f̄ctus. felix. atq̄ amabilis. De

Deinde post deū deb̄ hō seip̄m̄ maxime diligē. p̄ q̄d aut saluator. Ad p̄ficiat hōi si totū mūdū luctet: anime autē sue detrimētū faciāt a seip̄m̄ p̄dat. Tertio p̄ximū. Quarto p̄p̄m̄ corp̄is. Magis q̄ppe debem̄ desiderare uelle et app̄ciari p̄mo r̄ i certo casu r̄sidare ac tūc enī spiritalē uitā. salutemq̄ p̄ximū q̄ corp̄is p̄p̄m̄ uitā nālem et corp̄ale. Insup̄ in dilcōe p̄xiōr̄ ordo seruandus. Qua ut ait ambrosius. post deū et seip̄m̄. d̄ deb̄ hō p̄serti amāre p̄ticipes suos: p̄ eos p̄p̄m̄ plen̄. deit̄p̄s cognatos atq̄ domesticos. ac de m̄ extraneos: q̄ si fuerit boni: malis filiis et domesticis s̄t p̄ponendi. Ultimo iūmicos. Itaq̄ oīs xp̄ifidelis tenet diligere oīm̄ fidelem hoīem et īfidelem: bonū r̄ malū. amicū et iūmicū: iqtū ad dei ymaginē r̄ similitudinē est creatū et iqtū capax est et ne felicitatis: et q̄m̄ xp̄i sanguine redēptus est. Hic p̄ oīs saltē in gnāli orādū est: atq̄ i certo casu. p̄serti in necessitatis articulo. impendēda s̄t etiā inimicis b̄nficia a caritatis tā sp̄ualia q̄ corp̄alia. Signa q̄ amicitie et familiaritatis. et quātū ad hoc dilcō iūmicōr̄ b̄nficiā: sed et caritatis oīsio et eos s̄t in p̄cepto et de necessitate salutis. Verū extra h̄m̄oī casu in speciali impedere eis caritatis aff̄m̄ eff̄m̄ a siḡ: d̄ ee sup̄rogatiōis atq̄ r̄siliū. Et q̄to plus agit q̄s hoc p̄ deū: tāto in caritate p̄fectior ac melior ee r̄ferat. Innotesat q̄ ex his q̄ q̄ r̄ūq̄ r̄ iqt̄ r̄ūq̄ fecerit aliq̄s al

teri iuuat: tamen diuino precepto te-
net illi spitaliter dilige. ipsius di-
uinatione bona & salute optando: sic
q; obligat iniuriam dimittit q̄tus
ad culpa. sed no q̄tu ad pena.
Satisfactione eni seu debita ulti-
one pt sine p̄to imo et uirtuose
exige et iſerre ex caritate & zelo iu-
ſticie: no p̄a uolentia manu-
ſſedm preſſu ac ordine iuris. Lau-
dabilis eni aſſerit utri ſatisfac-
tione illa atq; ultiōne huiusmodi
p̄ deu dimittit: p̄ſerti ſi iniuriator
ex iſirmitate ſi ignorātia foreſet.
ac penitet ueniūq; p̄nitur. Porro
ſi ex remiſſioe h̄moi pene p̄ſi-
taret: cōe reipublice bonū. ac iu-
ſticia patetur iactura. aut iniu-
tor ad iniuriādu fiet peior: me-
lius eſſet mo p̄ſato agendū atq;
ferēdu inferre debita pena: &
q̄tu q; peccauit ſi p̄ni ſit caſti-
getur: ne pereat ieternū. Poſ-
tremo ſtat ex p̄ceductis q; p̄uulo-
ſa ac deploranda ſit uſuetudo imo ab-
uſio atq; temeritas q; in aliq;bus ter-
ritorys uiget: ut p̄te aliquo leſo aut
iſerfecto. ſanguine eius ſe iſgregat.
& p̄a auctoritate p̄gūt ad ulciſcen-
dum illatā iniuria ex ira et odio:
q̄d totū malū eſt. mortale et ſibi i-
uicem dicant in p̄tis: ac peſſima
uolūtas peccāt ſepiſſime. Interdū
quorū occidūt inoſcentes. quib; iu-
ria illa mltū diſplicuit: imo et
uiciſſim illi q; ad alios occidēdos p̄-
ficiſcūtur. ſbito in ſceleib; ſuis par-
mūtur. Alioquin timēdū ē. q; p̄ſu-
ta ſbditoꝝ factio iā p̄dūdent. h̄p̄e
iſmetati cui nō reſiſtitur. ſentit.
Quod ſi ex cupiditate cōmodi t̄pa-
lis negliget tātam exſtirpare ab

Dei dñs terre deberet huius
modi uſuetudine condicere pe-
nitus a territorio ſuo. Alioquin c.

uſione: enormiter nimis atq; iocū-
ſabiliter peccat. et alioꝝ crimina
i ipm redūdarent. Quod nō
ſolū uniuſa p̄cepta ſed ſc̄ta quorū
euangelica xpi conſilia finaliter
ordinentur ad p̄fecta impletione
p̄cepti caritatis diuine. Actuū xi.
E Mulam charſmata melio-
ra: & adhuc excellētiore uia
uobis demōſtro. Ad cor. Dñs n̄
ihs xps qui inq̄m uerby et ſap̄ia
dei p̄is optime nouerat ip̄edimē-
ta huāne ſalutis: & p̄edioſiora
itinerā p̄gendi ad b̄titudiez eter-
nē felicitatē. Duas i euangelio u-
as docuit. Una nāq; eſt uia p̄-
ceptorū ad qua om̄s tenentur. q̄
p̄ca uitant ea q; a ſalute ip̄edi-
ūt. ut ſc̄ p̄ca mortalia. Per ea
quorū impletur q; ad ſalutē obti-
nendā necario exiguntur: ut ſūt
actus caritatis. iuſticie et aliarū
quādam uirtutū. De hac uia ait
ſaluator. Di uis ad uitā m̄re.
ſerua mādata. Alia eſt uia ſi-
liorū: p̄ qua ea uitant que idēte
ip̄ediūt nos a ſalutis adeptione.
difficultatēq; parūt b̄n agendi.
plūmos retrahūt a uirtute. mlti-
tem frequēter dirimūt: ut ſūt
terrenarū rez poſſeſſio. p̄a liber-
tas. uxor et ſanguinēoz p̄ntia. et
q; oīa dñs ihs r̄linqui ſuluit.
P̄ hac q; uia illa impletur. q; & p̄-
dioſius ac fructuoſius ad eter-
nē felicitate p̄ducūt. ut ſc̄ religionis
iſgreſſus. obediētia. caſtitas. & p̄
paup̄tas: ac cetē obſeruatie regi-
laris. Idēo dñs ſuluit iſta aſſu-
mū. Deu horū finis ē: ut p̄ ea
i caritate p̄ficiam. Coſuluit enī
xps t̄palia deſeri. & p̄p̄ij nil h̄re.

no qd t'palia sut in se mala. nec
 qm in se malu sit p'prium aliqd possi
 dere: s' qm occupatio sollicitudo
 a affectio circa p'dm ualde diffi
 ter ac raro refrenat' seu modera
 tur. quin multa gignat i me'te ob
 stacula punitatis quietis ac sp'ual
 p'fctus in diuio amore: p'mo frequ
 ter retardat' refrigerat'. uel etia
 penitus extinguit t' auferit cari
 tatem. Sic qd' s'uluit saluator
 p'ntes dignatos iunges t' relinq:
 illu'itu s' p'ctm sit cu illis ce aut
 uersari. a i statu diuipali sedere:
 s' qd' p'prium p'orsu ac diffide est
 uxorem h'c nec tame inordinate
 affici circa ea et tra p'ntes atq
 amicos: neq' illos occasione
 ab i'terne dilcois retrahi i'rem
 to. Nepe ut ap'ls ait. qui h' ux
 ore: sollicit' s' que' s'ut. **Un' aug.**
Richil ita effeciat uices: sicut
 muliebs ille stacty. Ideo dicit
 hero. Tanto debilior eor' **unde**
 ad deū afficit: quo n' plus circa
 pla detinet' siue occupat'. **Hic**
antiodorensis m' s' s'urie sue
pte sic ait. In uia amor' carnal
 lis m'pedit caritate. ne efficiat
 hō sp'ual': qm occupat' ad car
 nalem p'ntia eius que' di
 ligat' ut patet i aplis adhuc in
 firmis. q' amore carnali quo te
 nebatur i corpali p'ncipia xpi. sic
 i'pediebatur a p'fctoe: q' non
 poterat accipe spm scm ad ro
 bur. Conformiter xps s'uluit
 p'p' uoluntate penitus abnegat'.
 t' s' obia uiue: no q' hu'na uo
 luntas liberuq' arbitriu sint ma
 la t' uiciosa i se p'na: s' qm
 multa et mag' uicia solet oriri

no qd i se

ex eis. qm obie uigo no refrenat'.
 Est ipse r'issimu et oio difficile.
 ea rege p seipm. **Deu'tame xps**
 no s'uluit p'dm qm sine eoz ob
 suatia nec posse effici i caritate
 p'fctus. **Unde gra dei si lege no**
 stringit'. **Idcirco ex gra ualde spe**
 ciali quidam in sc'lo p'p' possideret.
 a m'rimonio sociati: ad caritatis
 p'fctoe et sc'itate p'ducti s't. **Un'**
 et b'ro ant'hoio aliq'q' heremitis
 sc'is. uicissim legit' reuelatu: q' i
 nodu p'cessent ad sc'laru quozd'
 p'fctoe. **Quoadmōm ei q'da i**
 statu p'fctois uiuunt i'p'te ac neg
 ligēter: sic t' nonnulli in statu i'p
 fertiois uiuunt p'fctoe. **Licet ei heat**
 uxores a soboles. diuicias a dig
 nitate: no tū inordinate abutētes
 eis. solu in deo afficiunt' ad ea.
Et si iterdu circa a filia ueali
ter peccet: de h' cotidie tū cordi
aliter penitet. q' no colligit' femi
stipula nec femi. **Ad hoc itaq'**
oia euāgelica ordinatur ac te
dūt s'ilia. ut p'ceptū illd diuie
caritatis. s' diliges dnm dnm tuū
ex toto corde. t' impleat' p'fcteq'
tū in hac uita extat possibile:
ita t' ut oī inordinata affioe
expulsa. hō indefinēter actu se
natur i deū: et figat' in eo toto
corde suo. mte et aīa et totis vi
ribus suis. **Articul' duodeci**
De gradibus caritatis. mus.
Rritus uestra mag' ac ma
 g'is habūdet: ut p'betis for
 tiora potiora. **id philippes p'**
Preceptū diligendi deū a diuis
diuisimode adimpletur. Et ei p'p'
p'm ex toto corde. tota mte t' aīa
totisq' uibus deū diligē: diligē

triplex potest intelligi et tribus modis im-
pleri. **Primus** ac iustissimus modus
colligendi deum preceptum hoc est ut sic
deum diligamus: scilicet totis corde mente
anima et uerbis: ut nichil in uita cari-
tati appetamus: admittamus a ope-
mur: ea que que caritas exigit operari
faciamus seruando precepta. Et hoc
est necessarium ad salutem: utque in isto
primus et iustissimus caritatis gradus con-
sistit. **Secundus** modus intelligendi pre-
ceptum est: ut deum totis corde
mente et anima ac uerbis sic amemus.
ut non solum uitam ea que caritati
struuntur: ut scilicet peccata mortalia: sed
ea que que ab eius precepto et frequen-
tatione impediunt: que scilicet possessio ter-
renorum rerum: potentia: propinquitas: diuicia:
ac libertas uoluntatis non resigna-
te. **Tercius** solum impleamus preceptum
dei utque eam: sed in operibus superer-
ogationis et deuotionis proficiamus seu ob-
seruante uiriliter illud. In
his itaque secundus ac medius status
est gradus caritatis: que ad religiosum
potest pertinet. **Quartus** tamen etiam ad
seculares spectat: si ipsam custodi-
te se habeant: ut tamen tamen
opes non inordinatim occupentur:
si que que dicitur: plebs amicos: mi-
nis et propter deum non afficiant.
Quintus autem apostolus. **Cum** habent uxores
sint in hoc non habentes: et qui uter-
que utitur hoc modo: ut non utatur.
Et per ista. **Quintus** si affluat no-
lite cor appone. **Quod** quis rari-
sit et auduit: non tamen est impossibi-
le apud omnipotentem: sed per speciale
eius gradus a quibusdam impletur.
Tercius modus intelligendi pre-
ceptum istud est: sic totis corde me-
te: anima: uerbisque diligere deum: ut

hoc actualiter per hoc omnia actualiter
sine interruptione feratur in deum:
et uiuat secundum ipsum. **Istud** autem
preceptum non potest plene ac indefin-
seu continua et nunquam interrupta ac-
tuatione impleri: nisi in precepto: put-
aunt in libro de perfectione iusticie asse-
rit. **Neque** scilicet in precepto statim de-
finietur deo itenti: actualiter que re-
ternum uniti: sed extremum et ulti-
mum posse totius uoluntatis et in-
tellectus: uerbisque fortitudinis sue pote-
rialitas profice ad deum reducta est
ad actum: sicut **Wilhelmus parisiensis**
in sacramentali suo: et in libro de uni-
uerso testatur. **Derumptum** preceptum
istud est: ut intellectum potest in uia hac
semiplene et ad tempus impleri: im-
perfectum a uiris heroicis et perfectis.
Quintus **antistodores** in 3. parte sue su-
ms. **intra** palligata **autem** ubi
sic obicit. **Aliquis** **deplatus**
potest ad hunc totam mentem totumque corde
et anima. **Et** scilicet moueri: affici et
delatari in domino: et omnis motus su-
os referre ad deum et in ipsum: ergo
implet preceptum que affirmatum est:
nec obligat ad seipsum. **Dem** solut
dicit. **Respondem** que uerum sit hoc
aut tamen homo non potest diu manere in tali
elevatione: quoniam corpus quod corruptum
potest aggrauari anima. **Unde** tamen
gradus caritatis consistit in ista
hominis impletionem: ut scilicet tamen ser-
uenter ac stabiliter uniam deo
per caritatem: sicut in motu est: que
etiam in precepto exilio fieri potest. **Primo**
igitur caritatis gradus pertinet ad
imperfectos: et non perfectos: tamen
ad perfectos. **Hic** **thomas** in 2. 2. q. 1.
et in 2. 2. q. 1. **distingues** hos gradus dicit.
Dicit in motu corporali primo recte

dit a tío a quo. & accedit ad tío
mū ad que: & in tío ipō qu
esitū. **I**sta distinctio graduū car
nitatis ac statū. incipitū pfi
entū ac pfiōz. attēdit penes
diuersos actus ac studia: ad q
pducit homo p caritate & eius
augmētū. **P**rimo nāq; incipit
hō. ut uideat a uicis. incipit
tūq; resistat: qd spiat ad pmi
graduū pfiōis caritatis: ad que
status incipitū pmi. Porro hu
ic studio succedit 2^m quo hō pū
cipaliter occupatur cōtra spūale
i oī uirtute pfiōm: qd ad 2^m graduū
caritatis. & pfiētū ptiēt sta
tū. Et caritate cō diuine pcedit.
q hō conat i ipā caritatie pfi
re. **I**mpatie uō pcedit ex ea: q
i ceteris q; conatur pfiē uirtutis.
Dicq; 2^m gradus caritatis 3. spū
ali pfiō opē dicit: istā ipendere.
Tercio studiū 3. hō ut i ipō se
quiescat: seu deo imbeāt. ipōq;
fruatū prout i hac uita exist
possibile: qd ad tertiū graduū car
nitatis pfiōz q; certū 3. ptiēt.
Deniq; i pfiū religiosoz hētū
Primo caritatis graduū 3: cōssa
palia ita dilige & eis sic uti. ut
nō pponatur diuō amor: quōd
modū boni scilicet sic utūtū
rebus mūdū: qm in eoz usu ui
tūt ptiā mortalia. **D**eōs qd
3: dā hō meliori affcū studet
in se atq; i alijs pmoue ac imple
oīa que dei sūt ultra q; obligat.
Tercius 3: tā uehēnti desiderio
estuat i deū. ut ei adsetiā di
uī ferre nō queat: cupiatq;
dissolui et eē cū xpō. Cui ta
lites amat: pū dicit illd cātū.

91
Vulnerasti cor meū. s. caritate
amore laqueo. **B**e. Deu m ga
icolatus meo ylongatus. **E**t
alibi. **D**icitur aīa mea ad deū
fonte uiuū: qm ueniā & appeto
an facie dñi. **D**eniq; pinducta
distinctio graduū caritatis. fūdat
i uerbis aug. sup pmiā scti ihs
canoīcam ptestatis. Caritas pfiā
3. eē patū mori p deo uel pximis.
D 3. nūquid statim ut nascitur
aut infūdū caritas pfiā 3. sō
utiq; 3. nascit ut pfiātur. **R**e
pe cū fuerit nata nūtritur: cū
fuerit nutrita roborat. cū robo
rata fuerit pfiat. cū ad pfecti
onē uenit dicit. **C**upio dissolui
& eē cū xpō. **A**d hāc q; caritatis
pfiōes sp conem. & quātūcūq; p
fereim. sp plus pfiē enitā: q
i tertiū graduū caritatis 3. mlti
plex latitudo & diuisa mēsuā
cessabil. **D**urāte hac uirtū pfiō:
q nō oīs pfi et scti fuerūt eā
pfi et scti. **D**ostremo qui ad hūc
tertiū caritatis graduū ptingūt.
dono sapie / caten. decorātū: q
p apicem mentis stant. qm i
tactu solis iusticie & sapie sem
piternē 3 a quo & uberrimē frēp
ter illustrant. ualide i flāmāt.
mīordissie capūtū: atq; i diu
rias glē dei imergūt ac absor
bentur. **D**e causis ac rō
nib; amandū deū. **A**le. **D**icū.
Diligam deū: qm ipē pōz
dilexit nos. **J**oh. iii. **D**olus
deus 3. cū efficiēs infūdēs et c
ans habitū caritatis. **M**ulte
sūt cause et rōes: ex qm cōsiderā
rīdebem. ad actualem dei cō
pfiētū & pfiōes conam. **P**riū

et maximam est infinita bonitas dei.
Di creature amabiles sunt quia bone.
et iquatum bone: quia summe et ferme-
tissime est amandus id quod naturaliter
et essentialiter et prorsus incommutabiliter
bonum est. **Secunda** est plena uniuersa-
lis et absoluta perfectio dei. Nepe
si quidam amantur quam plerique sunt.
et tanto amplius quanto pulchriores
sunt: alios vero quam nobiles sunt. et
eo amplius quam pulchriores nobiliores:
alios autem quam ingeniosi et sapientes.
alios quam pius et dulces: alios quam
fortes et liberales sunt: alios quam
iusti. alios quam facundi et agiles.
alios quam ualde agiles uirtuosi et
sati fuerunt aut sunt. alios quam prela-
ra et mira opera fecerunt. et et
tanto amplius diligimus quolibet
horum quanto amplius tales sunt et me-
liores: non inapabiliter diligemus
eum quod solus omnia ista cum infinita ex-
cellentia habet et est. **Ipse** etiam deus
excelsus gloriosus et superpulcherrimus
est: et plenitudo separata in se subsis-
tens summum et perfectissimum exemplum su-
perpleuridissimam ac perfectissimam
bonitatis. **Ipse** quod in nobilitate
sue et sapientie: quod sue nobilitatis
nullus est finis: sue perspicuitatis
nulla mensura: sueque sapientie non
est numerus. **Conformiter** de eius pie-
tate. dulcedine. fortitudine. liberali-
tate. iusticia. efficitate. uirtuositate. sci-
tate scribere oportet. **Ipse** in uero ton-
eloquentie et loquacis institutor. et
locutio tante est prestantis quod ea pro-
mitat effectus in tantum quod uel opus prohi-
betur: quam creatura sunt omnia eo lo-
quente: sed in se loquitur locuti-
one eterna manente productum ubi
et in per quod facta sunt uniuersa. **Ipse** est

et qui facit mirabilia magis solus.
cuius opera inapabiliter sunt preclara. **Di**
ergo multi homines tantum arserunt la-
borauerunt pro profecti sunt ad in-
deum aliquem uirum in una perfectione
uirtutum aut eminentiarum preclararum
et eminentiarum. **Et** fortiter et infati-
gabiler est uare laborare et pro-
tere debemus. ut deum qui in omnibus
uirtutibus et eminentiis prorsus perfectio-
nabiliter prorsus inmensus est. eterna-
liter ac beatissime uideamur. **Et**
et ratio est: quam ipse deus per dilectio-
nem nos: non propter meritum nostrum sed ex
pietate et bonitate sua inmensa.
primo tam ineffabiliter dilexit nos
quam nec parentum nec alioquorum quam
liberis dilectio potest comparari dilectio dei
qua nos prouenit. **Quarta** ratio
est per uniuersa beneficia generalia
et specialia et supernaturalia. corporalia
et spiritualia. potissime quam per et
nunc pro filio non peperit. sed pro nobis
omnibus tradidit illum: et quam
unigenitus dei ita dilexit nos.
et ex dilectione tradidit semetipsum
pro nobis. **Demum** et spiritus non tantum
carismata sua. sed et seipsum de-
dit infidelibus cordibus nostris. cum
effluetia et dignatione misericordis-
sima. **Quintum** diligemus eum qui manum
aut pedem abscessum aut oculos
erutos restituit nobis. **Quare** ergo
peruersitatis et ingratiudis est non
diligere creatorem. a quo corpus
et animas sensus cum omnibus suis me-
bris et uiribus habemus. **Quia**
tamen ratio est uniuersitas promissorum ce-
lestium et omnis beatitudo et gloria
spiriterna et utpote bona que non
oculus ~~auduit~~ uidit nec au-
ris ~~auduit~~ nec mens ~~prehendit~~

valet: q̄ deus omp̄s paravit
 diligentibus se. **¶** Si diligimus
 aliquē q̄ ad cenā delictā aut
 nuptias iuvavit: q̄ntē amēte
 & iūbitatis ē putādū. si nō tot̄
 p̄cordys illū diligim⁹. q̄ ad m̄s
 bt̄ssimā reficiēs iuvāc nos. e
 am̄s polliceri & iuvare nob̄ dig
 natus ē. **¶** **D**ext̄a est q̄m̄ ca
 ritas dei ē in seip̄a tā nobil
 iut̄s p̄mo ac sūme n̄cāria
 et n̄cime meitoria. sūme por
 nās et bt̄ficiās hoīem. **¶** **D**ūt
 et alie multe rōes amādi deū.
 nā & nāl lex id requirit. nāl
 rō dicitat. oīs creat̄a istigat.
 si p̄tura copiosiss̄e exhortatur.
 fama decurreēs accendit. Vere
 nāq̄ ut ait **psal̄m̄** israhelita
 p̄s. i exordio libri diffitionū:
 fama dei sbl̄mis ē. p̄mo & p̄
 clāssimā. Et enī nichil ignosci
 m⁹ de deo. legim⁹ uel audim⁹:
 nisi honestus amabile p̄claz.
¶ Si aliquē interdū diligimus
 hoīem quē nūq̄ inspecim⁹. s̄
 ex solo rumore quo aliquid
 magni de eo p̄cepim⁹. q̄ sūme
 diligendus ē deus de quo tot̄
 et tanta audim⁹. **¶** **P**ostmo
 de causis amādi p̄orios. etiaz
 unūcōs aliqua s̄ p̄tactūq̄bus
 nūc breuiter addi p̄t ideo q̄ a
 mādos eē p̄orios: q̄ sine eoz
 dilcōe uia speciali ac sp̄uali.
 deū dilige nō ualem⁹: et etiā
 p̄ dōn̄ gr̄e & iustitū q̄ insūt a
 eis iesse p̄nt. **¶** Si uero diligi
 m⁹ quosdā p̄ eoz pulchritudi
 nō corpale. natūle pietatem
 a ingeniositate: q̄tomagis p̄
 sup̄nalia gr̄e dona iūpabilit̄

p̄stātorā sūt diligēdi. **¶** **S** et
 p̄ dionem nature. atq̄ ob fide
 i & baptisimū religioisq̄ xp̄ianē
 unitatē atq̄. i formitate: spe
 cialiter amādi s̄ xp̄ianū. **¶**
Occurrit iterea septimā rō de
 um amādi: puta p̄niquitas q̄
 dā p̄cipua. **¶** **D**i. ei dignatos p̄e
 ferti p̄ntes ualde specialiter
 amam⁹ ex attinentia & p̄p̄i
 tate. q̄tomagis amādius ē p̄
 sp̄iūz deus uer⁹. a quo s̄ aūz
 imēdiatē dōti sum⁹: q̄ & p̄
 n̄ appellari dignat̄ & iubet.
¶ **A**mplius itroducta i p̄o titū
 tu p̄estū articulo lxxv. p̄reme
 dys cōtra iudicia & rātorē ualē
 p̄nt ad caritatis sōmetū. **¶** **E**xpl
 sio ei unū oppositor⁹: & alterius
 itroductio: que ad mōs & gnatio
 unū corruptio fertur alterius.
¶ **Q**ualit̄ i dei amōe possi
 m⁹ ac debeam⁹ p̄ficē. **¶** **A**rt. xiiij.
¶ **E**note imitatores sicut si
 ly caissimi: & abulate in
 dilcōe sicut et xps dilexit nos.
¶ **A**d eph. v. **A**ristoteles ait i ethi.
¶ **E**d sit unūq̄ sicutam⁹: nō ad
 hoc finaliter ut sciam⁹: s̄ ut bo
 ni reddam. **¶** **S**ig de f̄is ututis
 p̄axis. nō spectatio: nisi q̄ ulū
 mat⁹ unūcōsū finis ututū ē. **¶**
 tēplatio sūme uelutatis s̄icrāp̄
 ferti bt̄fica uisio illa i p̄ua.
¶ **A**d hoc itaq̄ p̄inductor de carit
 tate ignitio & ordināda: ut p̄fi
 ciam⁹ et exerceam. i flāment &
 p̄ficiam i illa. **¶** **D**ūt itaq̄ diuisi
 mōi & diuisē uie p̄rigendi ad
 caritatis iudētūz. **¶** **P**rim⁹
 itaq̄ mod⁹ est i fideatio eoz in
 unū ac diligēs q̄ ad actualē dei

amore inducunt ac incitant. Et
possit hic modus in septem modis
ac species subdividi. **1°** q^o pre
cedenti articulo assignate s^t sep
te rationes et cause amandi de
iⁿ quarum oim vigilas ac p^{er}fun
da pensatio singillatim ac disti
cte parca caritate vehemeter i
flamat. Ideo in caritate cupis
crescere et accedi oia illa con
sideret: et protin^{us} fructu
gradem experietur. Demum
considerationes triu primaru
vniu amandi deu magis exci
tant et attendunt pfectos. vide
licet. Consideratio diuie bonitatis.
Consideratio **1°** q^o oimode pfecti
onis ipius: et q^o ipse p^{ro} dilexit
nos. Considerationes b^{en}eficoru
et pmissoru dei magis mouet
et excitat ipso. Attamen
q^o deus p^{ro} dilexit nos utros
q^o in p^{ro}ptu iⁿflamat. **2°** **2°**
modus. Considerare ipsoes vani
tates fallacias vilitates reru car
naliu atq^{ue} terrenaru: et pre
sertim infinitam eoru distan
tiaz ab excellentia bonitate a
mabilitate omnium pfectione
sup^{er}dignissimi creatoris. Super
oia illa resp^{er}u dei arbitrat^{ur}
ut steriora. **3°** **3°** salomo fatet.
Vanitas vanitatu et omnia
vanitas. **Ps^{alms}** Michi aut ad
herere deo bonu est. Quid eni
sunt riuuli p^{ro}ui ac modici ra
di. opatione fontis imesi. ac
luus p^{ro}orsus icu r^uscripsi.
3° Tercia via ac p^{ro}uis **3°** circa car
nalis ac p^{ro}uati amoris extir
patione diligens studi^u: qui
a caritatis uenenu est cupiditas

Seu amor p^{ro}uati diminutio q^o p^{ro}uati
amoris est augmentatio carita
tis: mera quoq^{ue} amoris euulsio
et caritatis pfectio. **4°** **4°** Quarta
est diligens cordis custodia: no
solu ab omni mortali. S^{ed} ab
oi veniali p^{ro}cto pro posse. Que
admodu ei p^{ro}ta morbia carita
te totaliter extinguunt ac tollunt:
sic uenialia eius feruore diri
munt pfectu retardat. Sincerita
te corinquinat. Cui^{us} deus sit
liberalitatis ac opulencie infi
nite: **1°** stat q^o quatu^{or} i se est.
p^{ro}ptissim^{us} sit largissim^{us} nob
gratu imp^{er}it^{ur} charismata.
Simodo ex p^{ro}te n^{ost}ri no inueniat
indignitas. incapacitas et defe
ctus: p^{ro} culpas auisiones et neg
ligentias n^{ost}ras. **2°** Dole n. iⁿiquita
tes n^{ost}re diuidunt inter deu et
nos: et dona gr^{ati}e eius a nob iⁿpe
diunt. **3°** Idcirco si a deo cupim^{us} vi
sitari amari atq^{ue} accendi: op^{er}
nos cu omni diligentia ea vi
trare q^o displicet deo. et iⁿ honora
tua ac offensua sut eius. **4°**
pe ut i **deuteronomio moyses**
testat: adu^{er}satur deus o^{mn}es im
p^{er}itatem. **Hic ysai^{as} xlviii. loq^u
tur ds. Ego d^{omi}ns deus cuius
dotes te utilia: utina attedisses
m^{an}data mea: et fra fuisset
quasi flume pax tua: et iusti
cia tua sicut gurgites ma^{gis}.
Et iteru ad mo^{ysen} deu. v. ds
det talem eos h^{ab}ere metem: ut
timeat me. et custodiat vni
uersa m^{an}data mea: et bene
sit eis in sempiternu. **Quod si**
cut ad l^{et}ram de filiis isrl^{el} dem
est: ita nuc dici potest de xpi**

anus. pmo de cunctis hoib. **E**x q
 bus uerbis docem. q̄ patius sit
 deus nobis. dūare largissime g
 tiam suā: et quātus ipse nrām
 optet salutē: q̄ ut p̄m̄ t̄hoib.
 sc̄do assertitur. uult oēs hoies sal
 uari: et ad agnitiōē ueritatis
 uenire. **Q**uarta uia ē frequēs
 et assidua ad deū aspiratio: p
 uerba affrōsa mente a etiam
 ore prolata. dicendo hoc uel sili
 mō. **O** deus dulcissime qm̄ te to
 to corde amabo: **O** benignissime
 dñe. qm̄ tuo amore puissimo
 p̄ferte accēdar: **P**tina tua sc̄a
 caritate totaliter impleat. **A** maln
 lissie et desideabilissie ihū xpe.
 dignare me tua saluberrīa di
 lōe iugit̄ inflāma. **S**exta
 ē cotidiana ac frequēs examina
 tio. sc̄ie et expurgatio eius: ac
 deploratio. sc̄essio et emēdatio co
 tidianarū culparū. **N**epe qui
 negligit modica. paulatim de
 cidit: nā et ueniale ad morle
 decidit uel disponit. **S**epti
 ma est deus assidue inuocare.
 pro incrementō dilectionis diuine.
Octaua ē mundū et ea q̄ in
 mundo sunt relinquere: et ad re
 ligiōē in q̄ regulariter uiuit
 intrare. **N**am quāto metis af
 fertio circa plura dispigitur:
 tāto remissius ī deo defigit.
Dona ē oem creaturā. **S**i
 uerare ut dei effectū: sicq̄ ex o
 nū creaturā. **I**ntutu oipote
 tis dei bonitate. sapientiaq̄. **S**i
 siderare miari. **D**ilige cōpellim̄:
 et quicqd̄ bonitatis dulcedis. **V**
 talitatis seu excellentie ī rebz
 creatis iuenitur: mox ad cre

atoris laudē grāuiaz actionez
 referre cogimur. et dicere cum
 p̄pha. **Q**uā magnificata sūt
 opa tua dñe: omnia in sapia
 feristi. **D**ecia est p̄as defectu
 ositate. frigiditate. euagutioez
 q̄ cordis. etiā in diuis supiet
 pensare. abhorre deplagere:
 atq̄ ex hoc intensū p̄ficiendi
 affectū sc̄ipe. **D**iquidem mig
 nus caritatis p̄fais ē: grāde
 desiderū p̄ficiendi ī est. **D**on
 decia est considerate q̄ meritorū
 ū ac fructuosum sit in caritate
 proficere: q̄ p̄iculosus sit ī ea n̄
 crescere: cū non p̄cedere ī uia
 tutū sit retrocedere ac p̄clitū.
Idcirco hys modis exerceam̄
 nos oī die ī caritate: et q̄ extei
 ora siue mechanica faciūt o
 pera. uitet ī eis uerba illicita
 cogitatioes affrionezq̄ p̄uiaz:
 et corda sua cū orōe mentali ū
 uocali. et uirtuosis cogitatioibz
 et affectionibz eleuet̄ salte in
 terdū p̄mmo et sepe ad deū. **S**
Postremo pectus tonde. ī celū
 aspicere: et ad deum leuare
 manus. **S**ilesq̄ gestus quidā
 et motus: ad caritatis feruore
 atq̄ deuotionē coopant. inatāt
 et deducūt. **Q**ualiter diu
 si diuisimode diligant deū:
 de caritate. ex dñis sc̄oz p̄m̄.
Diligite dñm. **A**rticul⁹ 20
Et illuminabūt corda uia.
Cerastici 20. **P**aulo an̄ assign
 nati sūt tres gradus caritatis.
Porro q̄cuq̄ uere ac sp̄ualit̄
 diligit deū: plus eū diligit q̄
 seipus a vniuersū. **E**t nisi ^{mōm.}
 homo sic stet corā deo. q̄ mal

let ppria via z uniuſa q̄ h̄z amut
tere. q̄ deū p̄mādo mōrūter offe
dere: tūc nō est in caritate. s̄ in
ſtatu dāpnationis z ī culpa mōr
li. Cuiusq̄ ergo in caritate cō
ſiſtūt: ī quocūq̄ caritatis gradu
ſint. hoc h̄nt q̄: q̄ diligūt deū
magis p̄ eius bonitatem z ama
bilitatem. q̄ p̄ ſeipōs. Rurſus
hoc h̄nt cōe: q̄ agūt bona. lo
co et tpe oportuno. magis p̄ dū
et eius honorē: q̄ p̄ propriam
imūnerationē. aut euadēda
tormēta. Op̄z n. ut p̄ncipaliter
amēt et agāt p̄ deū: nō p̄pter
ppria iōmoda. Alioquin uterē
tur deo et fruerētur ſeipōs: et
finē ſtiterēt ſibi nō in ſūmo
z inmutabili bono. s̄ in ſeipōs
z ī rebus caducis creatis: q̄
peſus p̄ceſſū cēt et mōrle per
rātū. Hic qui amat deū p̄
cipaliter p̄ b̄nficia ā promiſſa
ipſius. viſ q̄ ſibi bonus ac bene
ficius eſt. nō p̄ncipaliter q̄m in ſe
ipō bonus ſiſtūt: nō diligit deū
vero ac ſpūali amore: qui p̄
caritas appellatur. Conformat
qui mala vitat et bona exercet
p̄ncipaliter ut ſupplia euadēt
ſpūaliter nō amat nec b̄tūdies
p̄merēbit. Derūptamē incipi
entes et qui ī infimo caritatis
ſūt gradu nō ſolū amat deū
bona q̄ agūt p̄ dei bonitatē. et
eius honorē ac v̄tutis amorē:
ſed et parti ex tōre ſeruili. z p̄
mercedis intuitu: hoc z ut ſua e
uadāt inōmoda. ſua q̄ iōmoda
z gaudia ſequentur. Non enī ſt
pure et plene ad deū diſi. nec ī
tegraliter cō corde: s̄ p̄tm ad ſe

reflexi. Diliter p̄ficiētes z q̄ ī
caritatis gradu ſūt ſtutū: aliq̄
h̄nt admixtū de timore tormēti. z
affectione iōmodi ſu mercedis p̄ re
flexionē ad ſe: min⁹ tamē q̄ inci
pientes. Magis quoq̄ vidētur
diligē deū et facere bona ītuitu
p̄m q̄ horrore ſuppliy: ideo p̄
quozes ſt p̄mō amori. Porro
p̄fecti qui ī terno q̄du caritatis
ſt locuti: nō p̄cārum formidine.
neq̄ mercedis affectu īquātum
mercedis: ſed ob inſinitā dei boni
tate. maieſtate ac honorabilitate
et colūt et amat ipm: mēte in
ipm erecti et corde rectiſſimu. De
nuſ veritas hor eluceſcit ex doc
trina caſſiani ī ſcdo. volūe col
lationē: ubi deſcribit. q̄lter quō
a p̄ctis ſe retrahūt. bona q̄ ope
ratur metu gehenne vel incre
pationis ac caſtigatiōis ī uita p̄
ſenti. q̄s noiāt ſeruos dei: alij
aut ſpe regni celeſtis. q̄s m̄cen
narios vocat: et hos ambos dic
deo placere. Idcirco nō intellig
eos tm̄ penarū formidine. ā p̄
mōz cupidine: ſed p̄ncipaliter ex
amore vitia fugere ac p̄ſequi boā.
Alios aſſerit ex ipō bonitatis affe
ctu et virtutū amore p̄ctā abhor
re et opa agē virtuoſa: quos dei
filios z amicos appellat. aſſerit
dei ymaginē ac ſilitudinē eſſe
plene reſortā in ipis: q̄m ſicut
deus ſolem oriū facit bonis et
malis pluitq̄ ſup iuſtos et iuſ
tos. atq̄ bon⁹ ē z mōrōs peſſimus
et ingratis: ita etiā iſti circa oēs
tā bonos q̄ malos caritatiue
aſſerūt. ac p̄cē dolent per
tantibus: p̄mo z p̄p̄is iūriatorū

Alexore anachouite ceterimōis

bus et p̄secutoribus irrisoribus q̄ i
time opatiuntur: et orat̄ pro illis et
b̄n̄faciunt eis. In quor̄ p̄sona aut̄
ioh̄. i. p̄i. sua canonica. fiducias
habeamus: q̄m̄ sicut ille s̄. s̄. deus.
et nos sum̄ in hoc m̄ndo. Circa
que verba abbas eberemo opt̄ie
ac salubriter dixit. In quo īfma
ac fragilis humana nata esse
p̄t sicut ille: nisi ad imitationē
extendeit placidā cordis sui ca
ritatē in bonos et malos. opetur
q̄ bonū p̄ ipsius boni affectū.
Insup̄ s̄tus bernardus in libro de
amādo deum on̄dit. q̄l̄iter aliq̄
diligūt deū: q̄m̄ sciūt sibi neces
sariū ē. cū sine eius s̄seruatiōe
esse non valeāt. Quē ex amore
illo īfecto incipiūt deū amare
p̄ bonitatē q̄m̄ dū frequēter ex
periūtur s̄buetione et b̄n̄ficia ei.
Tandē gustata dulcedie dei: assue
scūt eū pure dilige p̄ seipsū.
Rursus docet tūc ibidem q̄ tūc
amor nū est p̄fectissimus ad deū
in hac vita: quoniam in his assibi
tur diuio amoris: q̄a sicut deus
amat se pure p̄ se solūmodo: ita
diligūt deū sinceriter p̄ se. et ne
q̄ nos ip̄os neq̄ q̄cūq̄ creatū diligi
mus nisi finaliter p̄ deū atq̄ in
ip̄o. Hinc iterū p̄testatur. Caritas
laborem nō sentit: meritū non
intuetur: p̄m̄ia nō requirit et t̄n̄
plus omnibus urget. Nullus t̄roz
sic sollicitat: nulla p̄m̄ia sic inui
tat: nulla iusticia sic exigit. Q̄d
t̄n̄ de caritate p̄fectā quo ad q̄m̄
eius gradū intelligendū est. Pos
tūo de caritate climacus ap̄t. Ca
ritas est similitudo dei: atq̄ oīmo
da depositio p̄ se ītentiois. ac

94
male cogitatiois: q̄ nō cogitat ma
lū. Or̄tus qui t̄n̄ feruēde diligit de
ū: sicut infans suam dila. Ad
ita puero lactenti m̄ inheret
sicut filius caritatis: q̄m̄ nē dili
git facie dila. sp̄ ymaginat: h̄nc
ex nomia diltoe intrinsecus aplex
atur. Qui taliter diligit deū: neq̄
in s̄pno valet quiescere ab affectu
desideranti. Ideo quidā caritatis
sagitta vulneratus dixit. Ego de
mo: et cor meū uigilat. In facial
p̄ntia dilecti hoīs nos imitat.
et claros ac hilares facit: quō
nō magis gratiosa p̄ntia dei in
aīa letificat nos totos. Et dū
totus homo caritati iōdunat
ac uigilat: tūc ex ī corpe q̄si in spe
culo respundet leticia cordis. Et
taliter diligit deū. mltiōies corpa
lem cibū obliuiscuntur: nec in
auuiditate a iōdiato desiderio
eū accipiūt: neq̄ nimia tū de
lectioe. Ad hūc igit caritatis
gradū ac uertitē p̄tise indefes
se uenit: ad que b̄tissimi dei
electi xp̄iane sapie signifer glo
sus. admirabil̄ ille fr̄aniscus s̄b
limiter ualde in hac uita per
uenit: in t̄m q̄ frequēter totus
m̄d̄ q̄si madidus uino. ac tor
estuas intus īcendio ī siḡ sc̄e
dilaōis erupit. Et t̄ne se nequies:
v̄n̄ frequēter uidefice caritatis
eleuabat corpe ī sublime. ī aere.
Demelq̄ fr̄em massēū flatu suo
an̄ se eleuauit: ac mouit ī aere
ip̄o. De timore dei. et de
diuisione timoris: et aliis q̄da
sit bonus q̄da malus. Article xvi.
Q Timor nō ē in caritate: s̄
p̄fca caritas fortis mittit

timore: qm̄ tior pena h̄: qui
aut̄ timet nō est in caritate.
Secunda ioh̄ 4. Quia scriptura
de multiplici tiorē loquitur: fre
quentius de bono et v̄tioso ti
more. Hic s̄a p̄res docuerunt
multiplicē tiorē. **Primus** est
timor n̄al̄ q̄ quisq; n̄aliter de
testatur et fugit malū sibi no
cuiusq; tiorē: & de se idēns: et pas
sio n̄atural̄. nec bona nec ma
la moraliter. **Secundus** est tior
carnal̄ siue human̄: quo hō
imoderate timet p̄rie pel
lis seu corporis lesione. aut mor
tis pericula. Quo d̄tra aut sal
uator. **Polite** time eos qui cor
pus occidūt. **Un̄ aut̄ ysaias.**
**Quis tu. ut timeas hōiēm mor
talē.** **Idcirco** ab hoc timore
p̄cūt p̄suam: qui ait in ps̄.
**A timore inimici eripe animam
meā.** Circa qd̄ loquitur **aug.**
Non ut me nō occidat inimic̄:
**s̄ ut nō timeā occiderem inimi
cū.** Qm̄ hō debz esse p̄tus
pati et mori pro deo. p̄ fide p̄
veritatis ac iustitias defensio
ne. **Tercius** est tior mundanus.
quo homo inordinatē ac sup̄flue
timet d̄pna rerū sp̄aliū: tam
talū sine equanimiter tollerāda.
sicut et cetera adūsari q̄tū deo
moderatē d̄tingūt pro purgati
one culpārū. et alijs rōnabilib; **causis.** **Hij** duo tiores p̄uersi
oriūtur ex amore improbo sui. seu
ex timore carnali aut cupiditate.
Quia hoc timet homo amittere:
quod cupit h̄re aut retinere. **Idcirco**
ista duo timores sūt p̄tū mōtilia:
qm̄ inducūt aliquid quod est cōtra

caritatē seu iusticiā seu contra
p̄ceptū. **Quartus** est timor ser
uilis quo quis timet deū et cui
tat̄ malū p̄tū in tūtu **gehē
ne** ac pauore et ne d̄pna tioris
Hic timor inquitū est timor d̄i.
et ret̄hens a p̄cto. & ad iusticiā
p̄paris boni: & inquitū sap̄re non
tūne meritorius: q̄ nō ex merita
re p̄cedit. **Secundus d̄ malū.**
Sam quātū in se & inclinatur
ad viciū et diligit illud: nec absti
net inde nisi ex tormētū horrore:
quēadmodū mulier adultera a
mrat sc̄bitū viciōsu: quātū ti
more mariti sui. ne ab eo p̄ni
atur ab actu d̄tinent adulterio.
Idcirco de isto timore assertur q̄
non sit in caritate. **Un̄ et ioh̄ 8.**
h̄tū: nō manet in domo met
nū: q̄ videlicet seruis. seruitute
seruilis timoris. a regno exclu
ditur. **Quintus** est timor in
icialis quo culpa vitatur et
bona aguntur. p̄tū horrore ge
hēne: et partim amore iusti
cie. **Idcirco** timor iste bonus est
meritorius est: inquitū mit
alis et ex timore p̄cedēs. **Q̄**
ritur eī ex caritate q̄tū ad 2^m
gradū ipsius: ad statū profi
tū p̄tinet. **Sextus** est tior
filialis castus et sanctus p̄sue
rūs in patria: ex p̄tū caritate
p̄suevās et p̄cedens: quo nū
p̄tū vitant̄ ne deus p̄ offen
dar. in honoret. ac deserat
male agentē. **Itaq;** cū tior
sit interior fuga mali. et ma
lū sit duplex. videlicet pene r̄clpe
malū quoq; pene sit duplex. ut
pote malū sensū et malū d̄pna

realis

quoz utruq; diuidit i malu tpa
 le et malu eternu: hic timor fili
 alis; fuga mali culpe seu peccati
 timor uo seruilis est fuga mali
 pene eterne. s. incedu infernalis.
Timor at mudan⁹ est fuga mali
 pene tpal seu dapni terreni: s.
 timor huānus est fuga pene sensu
 tpalis. utpote pntis in corpe lesiois.
Timor demu inical est fuga dap
 ni eterni. **P**roterea damascen⁹
 libro scdo diuidit timore. qui; pas
 sio que in sex spēs. Prima uocatur
 segnitates q est tior: futue opatiois.
Terribescencia: q est tior: in ex
 patione iudicij. **T**uercia: que
 est de re turpi. **Q**uarta amira
 tio: que e tior: ex ymaginatioe mī
 na. **Q**uinta stupor: que e tior: ex
 ymaginatioe inasueti. **S**exta
 stupor: agoniam: q est timor: ex
 casu seu infortunio. **I**taq; q
 deū seruiliter timet: ad iudiale
 conet ascende timore. **Q**uo ad
 epto. ad filiale festinet: qm
 pussimi ac dulcissimi pns ulu
 metuat ihonore. uereat offen
 dere: nec qm ita metuat. uel
 abhorreat: sicut separi a deo per
 culpa. **I**ncopabiliter quoz expa
 nestat creatoris sui offensa q
 pua dēpnatione: et malu cul
 pe incopabiliter āplus phores
 tat ip malu pene. **Q**ui uero tā
 alien⁹ adhuc a deo e. tūq; loqis
 sine a salute. ut nec seruiliter
 deū formidet: redent ad cor t infu
 rita recitue sua. uiciositate. mi
 seriaq; distat aditene. icipiat de
 plorare: et si nō dei amore nec fi
 liali tiorē. neq; eterne bñitudinis
 appetitu: salte honore sue cō

95
 dēpnatiois ppetue assuecat p
 uissimus suis vsuetudinibus reluc
 tari. **I**ncapabiliter repugnare ac
 bonis insistere. **P**roterea dā
 na rerū tpalū t corpis pro le
 siones ac morte. pō homo ordū
 te timo. queadmodū hō pō ordi
 nate tpalia t sanitate uitāq;
 corpale. amue ac custodire: refe
 rendo ea ad spūalia bona uerā
 q; salute. **D**e nō debet illa exte
 riora adusa ita uereci. ut ex tali
 timore reliquat iusticiā. et illi
 citū aliqd opetur ymo p pāne
 tū debs ea equanimiter tolleā
 re: q nō sine diuie pudentie dis
 positione ei cōingunt. t qm sa
 luberrimū multipliciter q; fruc
 tuosū est ea patienter sustinere.
 put infra de paciā hoc patebit.
Postremo spūalia uie dāpna
 morte culpe calamitates dāpna
 tionis eterne. tā uehementer de
 bemus metue: ut mudanum
 atq; huānu oem timore proisy
 abhūam. et xta tū gaudio ad
 uersa tolerem. **Q**uā nect
 sarius et salubus ac incedibil
 sit timor dei: et de causis atq;
 effectibus eius. **A**rticulus xvij.
Dominū exercitū ipm
 sanctificare: ipē sit timor
 v: et pauor ut. **P**saue viij. **Q**u
 sume nctarius sit hoibus i har
 vita timor dei inicalis et max
 ime filial. **I**stat ex hoc q utus
 q; testamēt doctima s. ptura
 tā seriosissime ac uberrē ad ti
 more dei nos exhortatur. **A**it
 ipse saluator. **E**ū timete: qui
 ptatez hō corpus et aiū pdece
 in gehennā ignis. **E**t repetit

ita inueniens. Dico nob: huc tene.
Paulus quosq; aplos. Cū metu
aut timore ac tremore salute
uestra opamur. Et istud rōnabi
liter hortatur scriptur: qm̄ pp̄
actus diu timois i uita pnti
est retrahē a pctō. et hoīem solli
citu face ad auēdū dāpnati
ōis sue pericula: atq; ad custo
diendū spūale suū thesaurū.
uz dona et merita grē ac vī
tū sibi dēssa. Cū igitur ysaias
testetur: hic q̄ oīs fructus ut au
feratur pctm̄. et salomō exhor
tatur: oī custodia custodi cor tuū:
cōstat qd̄ timor dei sit quasi tute
la. cōfirmatio ornamētū et cō
uatio oīm virtutū. Quarto i
ecclesiastico scriptū est. Timor dei
corona iusticie. Itemq; Timor
dei p̄dissus b̄ndictiois. Inclu
dit namq; et seruat seruat in
securitātū diuicias vīpūtū. Ad
qd̄ insinuādū aut ps̄. Time
dñm om̄s sc̄i eius: qm̄ nichil
deest timentib; eū. Propt̄ qd̄
locutus est ysaias. Quicq; sa
lutis sapiā et sc̄iā: timor dñi ipse
thesaurū eius. Circa qd̄ sc̄iū a
nachouita cheremō. colla
uolūe dēstat. Non potuit
p̄ha huius timoris dignitate ac
meritū magis euidenter expri
mere: q̄ ut diuicias nr̄e salu
tis q̄ in uera sapiā ac sc̄iā dei
cōsistūt dicit nō nisi a timore dei
seruari. Hic sc̄s bernardus dis
seruit. In ueritate didici nichil
tā efficacē esse ad gr̄as dei p̄me
rendā. cōseruādā ac recipiē
dā: q̄ si om̄i tpe inuēiaris cor
rā deo nō altius sape. sed time.

Preterea cū timus p̄clues ad
uicia. et proni ad uanitates. et
instabiles corde: maxie indigen
prefato dei timore: q̄tinus iugiter
custodiri ac solliciti corā deo
uolūe: p̄seuē. Ad qd̄ aut
scriptur: Si nō in timore tenu
eris te insipienter: cito s̄uertet
dom̄ tua. Et salomō ait. Timor
dei fōs uite: ut declinet a ruā
mortis. Immo tāta q̄ excellen
a et magnificētia timois dei: ut
totā salutē nr̄am scriptura in
timore dei cōstituat. Iuxta illd̄.
Timor cui datū ē h̄re timorem
deit: nichil melius q̄ time de
i. Et beatus homo qui sp̄e pa
uidus. Ad qd̄ insinuādū cōuē
ultio d̄i. faciendi plures libros
nullus ē finis: finē loquēdi oēs
audiam. Deū time. et m̄data
eius obserua: hoc est oīs h̄. In
sup̄ m̄ta sunt q̄ ad saluberrimū
hunc timorem excitare nos d̄nt
et eū nob̄ sp̄ merere p̄nt. Pr
mū est metuedū ac districtū
dei iudiciū nob̄ fūm̄tā in hō
mortis nr̄e. q̄ in die nouissio.
Ad qd̄ ad hebreos x. fertur. Ter
ribilis est quedā expectatio iu
dici: et ignis emulatio q̄ su
ptura q̄ aduersarios. Item. Hoc
redū est iridere i manū dei in
uētis. Hic aut glosus iberōis.
Quoties diem illū cōfideo: to
to corpe tremisco. Didm̄ est
ueritudo p̄p̄i status: q̄ nesci
mus an digni sum̄ amore an
odio. et qd̄ finaliter fiet nob̄. an
sc̄z eternū suppliciu. Tertiu est
m̄tudo percuntū in hac vi
ta: qm̄ resp̄iue nō nisi p̄uicis

simi saluatur. etiam de fidelibus
 solis loquedo. **Quartū** est cru-
 delitas fortitudo pluralitas/ versu-
 na nudia ifatigabilitas inuisibi-
 liū hostiū nre salutis. **Quintū**
 ē mltitudo laqoz & piculoz qbz
 expositi sumus. **Sextū** est ppa fia-
 gilitas nra: et difficultas scipi-
 di salutē. **Septimū** est qd in ml-
 tipli offendim iudice deū. **Octa-
 uū** ē omnipotencia ac ifallibilitas
 iudicis sumi: cui nullus p̄t resisti
 tere: & a quo nullus p̄t appellare.
Nonū est qd sci uiri in timore
 fuerūt: q̄admodū sc̄s iob loq̄t
 de seip̄o. **Decimū** quasi timētes se
 me fluctus timui deū: et podus
 eius ferre nō potui. **Et** denique d̄s
 solus est: & cogitatioēs eius nemo
 auertere p̄t: & q̄d r̄ūq; uoluit fe-
 cit: idēto a facie eoz turbatus sūt:
 & s̄ideris eū timore sollicitoz. **De-
 cimū** est qd tā in p̄phensibilis et
 occultis sūt iudicia dei: p̄ qd aut
 p̄ta Venite et videte opa dei: ter-
 ribilis ī cōsilijs sup filios homi-
 nū. **Undecimū** est qd tam multi cor-
 ruerūt et perierūt: qui ad tps p̄-
 mo et magne sc̄itatis fame sapie-
 et excellentie extiterūt: et nob mul-
 to meiores fuerūt. Idcirco qd co-
 tigit illis: mltō facilius nobis ac-
 cidere p̄t. **Hic** ergo iugiter custodi-
 ti nōrati et solliciti p̄maneamus.
¶ At uō de effectibus timoris
 in iugenda sūt aliqua. **Primo**
 etenim timor dei p̄ta cōmissa ex-
 pellit: deū a futis p̄seruat: quem
 admodū scriptū ē. **Timor** d̄ni ex-
 pellit p̄ta. **Et** rursus. **Timor**
 d̄ni odit malicia. **Itē** p̄ timore
 declinat vnusquisq; a malo. **¶**

96.
 seruat omnes: q̄q; meior thesau-
 rus. iuxta illd̄. **Qui** timet deū: ni-
 hil negligit. **Ideo** ait iheronim̄.
Timor est custos uirtutū: securitas
 ad lapsū p̄liuis. **Certio** timor
 mētē iustificat: sicut ait scriptū.
Qui sine timore est: iustificari n̄
 p̄t. **Quarto** sapias int̄ducit. scri-
 ptura dicit. **Radix** sapie. timor d̄-
 ni. **Quinto** mētē confortat: iuxta
 illd̄. **In** timore d̄ni fiducia fortitu-
 dis. **Sexto** solutioēs meritoz p̄-
 meret: cū scriptū sit. **Timor** dei de-
 leat cor. **Sūt** et alij mlti effctus ex
 qua timet deū h̄n eū ī extreis:
 & d̄s seruat eū in t̄ptatioē
 ac liberabit. **Volūtatē** enī d̄ns
 timētū se faciet: et dep̄nationē
 eoz exaudiet: & saluos faciet eos.
Et iterū ait idē ps̄m. **Humilitatē**
 est d̄no sup timētes eū. **Postre-**
mo filial' inducit hoīem ad re-
 uerētā creatoris: facitq; hoīes
 r̄silire in p̄iam p̄uitatē. ex q̄
 deuatioē sume & ic̄nscriptibil
 maiestatis d̄ne altissimi: et
 ideo h̄ timore replei ac stabili
 sp̄ conem. **¶** **Quid** sit humilitas
 & de causis & actibus eius. **¶**
¶ **Humilitatē** sub **cul' rōij.**
¶ **Humilitatē** mai' dei: ut uos
 exaltet ī tpe uisitatiois. **¶** **Prima**
petri quō. **Humilitas** sc̄dm auḡ
 est uolūtaria incliatio mentis
 sub creatore: ex ituitu proprie
 cōditiois ac aditōis. **Humilitas**
 nāq; est ic̄tio p̄stratio genuflex-
 io & ic̄uatio cordis. s̄b maies-
 tate & excellētia creatoris: cū de-
 bita uenerētiōe eiusde. **¶** **Porro**
¶ **¶** **¶** **¶** **¶** **¶** **¶** **¶** **¶** **¶**
 s̄m b̄nardū. **humilitas** est uirtus
 q̄ homo uerissimā sui agnitioē

sibi vilescit. Potest quous sic diffi-
num. **H**uilitas est virtus moralis
appetitum refrenans ac animi tepe-
ritas: ne in magna & ardua cedat
ultra suas vires. **H**uilitas appe-
titem & bonum arduum & huilitas
habet refrenat passionem spei. quod credit
homo in humilitate bonum: ne imo-
derate aspiciat: seu feratur in alta
& magna: ad sui excellentiam et ho-
nore. Denique huilitas et magnani-
mitas circa eandem usantur materi-
am: sed modo contrario. **H**uilitas ei
reprimat animi a motu in alta & ar-
dua: ex confidente proprie insufficientie
et defectuositate. **M**agnanimitas
vero confortat atque impellit animi
ad tendendum ac persequendum magna
& ardua secundum ordinem desiderium: ex
confidentie dono: sibi existenti-
um: vel ex confidentia diuini auxilii. **H**ic
assentit thomas 2. 2. q. xvi. Bonum
arduum ipsius bonum: atque appeti-
tum et eleuat spei. **D**ed in ipso
arduum retrahit appetitum. causas
pusillanitate seu desperatione
sequendi humilitate bonum: ideo circa
appetitum bonum arduum negantia & huius
duplex dicitur. **U**na reprimet animi
ne imoderate cedat in magna & huius
eruat huilitas: alia quae quae dicitur des-
peratione profana seu pusillanitates
roborat cor: quae virtus magnanimitas
vel spes appellat. **I**n super 6. tullii.
huilitas & pro modestie: et ad eam
reducat. **M**odestia namque respicit
multa. vis appetitum excellentie. que
moderat huilitas: appetitum scie-
que moderatur ac ordinat studiosius
curiositati opposita: et appetitum in-
uestibus exterioribus actus & metus:
circa quae sunt speciales virtutes. **H**inc

origenes sup lucam. **H**is inquit non
huilitatis audire. quoniam a plus nunc
petitur: adite hanc esse. quae illi me-
tricon: in moderatione siue modestia
uocatur. **P**roterea huilitas pro theolo-
gi de ea loquitur: et quae efficit hominem
deum placet: & virtus infusa. **I**deo quod
tunc ad hunc seu centum suum: est effectus
ne a solo deo per creationem. **D**es pro se
homo ad eius infusionem dispone. in
ea quae in infusa: propter actus suos
ac studia. **E**t tunc ad hoc. assignat
multe cause & rationes huilitatis: seu po-
tius huilitatis seipsum. **E**t quato tunc
ille acutus profudius pesantur: in
to ad profudiorum ac plenore huili-
tate ac humilationem induitur. **U**na
ma quae harum causarum & summa con-
sideratio infinite excellentie dei in omni
perfectio et eminentia: quae quanto quod
clarius inuenit: tanto vehementius
pugnat: impedit ac deicit. primo tunc
nihil impedit seipsum in omnibus: quod
tunc fuerit eruditus a virtuosus. **S**i
enim impedit infinitam sapientiam. et super
splendidissimam dei scientiam: clausit
mox aditum omnem sapientiam & scientiam
sua non nisi impudentiam esse & igno-
rantiam. **Q**uoadmodum ibemias propheta fateri.
Stultus factus est omnis homo a scientia
sua. **U**na tunc salomone 1. x. exp-
fissit. nihil quod locutus est vir cum
quo est deus et qui deo secum morante
fortatus: mox adiecit. **S**tultus
sum in uirorum & sapientia non est me-
cum. **H**ic quod abraham loquitur cum deo:
puluerem cinerem uocauit se. **C**on-
formiterque si pesemus imensam sci-
entiam perfectionem iustitiam immensam
libertatem dei: uidemus quod quicquid uir-
tutis uel equitatis. stabilitatis a

perfronis i nob formis e a esse pr:
 magis reputadu sit uicium iniquitas
 instabilitas et ipertio: respu scita
 us pfronis iomutabilitatis atq iust
 tate dei. **¶** Quis fustus est ysaias.
 Quasi panus inqt mestruate. u
 nuise iusticie nre. **Et iob iii. her.**
¶ Quis ho dei ppatioe iustificabit.
¶ Uterca dicit buardo. **¶** Quis me
 lius dephendit se modus ipertio
 ois huane: ip in luce ultus dei.
 Sic electi qto sblimus atq sin
 ceius replatur icreata sapins. et
 icircu scriptibile luce: tato pfudi
 huiliant semetipos: ymo et i tri
 uphan em qto metes angelice ac
 ciues supni deu vicinius clausis
 spiciunt: tato huiliores existunt.
 On et aia xpi ue huilioz et iuma
 aia btoz: et sumus seraph extat
 huilio: itimo angeloz. **¶** Deo
 ro humiliadi se ualde et osideratio
 melioz et pfectoz: q no solu in
 lestat sibi met homo osideratione
 creatoris altissimi: sed etia ange
 loz et hoim pfrtoz. **¶** Deo un qst
 ip considerare debet se p respu ad
 sanctiores: ut tato aplius sibi uilest
 ant: qto se sctiores fuerat aut fut
 quoz respu se ituct. **¶** Sic claus dei
 bernardoz respu s bndicti se pfudisi
 sine huiliant: quo tn fortassi infe
 rior no fuit. **¶** Tercia ro et osideratio
 pprim iniquitatu et cotidianaru et
 paru. euaggoniu q negligetiaz
 et ipfionu: q mdelineter admiscet
 etia artibus nris. qz bonos ee confi
 dim: ita q actus illi pnt deo po
 tius displice q placere: si rigoroze
 nobiscu pcedet. **¶** Quarta ro est
 natul defuositus nra i corpe et
 i uiafeto: et habudatia imudici

aru ac supfluitatu nraz. et cotidi
 ana idigetia nra q pene oibz rebus
 idigemus: cibo potu uestitu domo
 somno lro igne aqua terret aere.
¶ Quinta et pmitas nra ad oe petm.
¶ Sexta. qz pifus nil boni habemus
 ex nob: et no sumus sufficientes co
 gitare aliqd boni ex nob: nec aliqd
 pmeri ualemus. nec ad mometu
 subsiste nec pscueme i bonis sine
 mdelineteri manutencua ac gra
 uerita qz meita nra sut dei don.
 et q tanto aplius tenem deo esse
 subiecti et gratiagio pla egemus
 bona: et q maiora ab eo suspei
 pt mueta: atq qz bois nobis a
 deo oressis admiscem tot mala.
¶ Insup etia ad oia uilia et
 abiecta ad sua ipius aspna
 one atq subiectione assuescere:
 ml tu ofert ad huilitatis pro
 uectiu. **¶** Uiliter osiderare ip ml
 a uiri nobiles magni sci et sapi
 entissimi huiliauerunt seipos: ite
 sup oia hoim maxime ualet p
 suspins plenaria huiliatione
 diligeter attende: q unigenitus
 filius dei in sclo isto semetipsu
 p oibus nobis ta pfudissime hu
 miliauit u bis et factis. **¶** Hic
 ad ide ualet osideratio q osideam
 qz huilitas in seipm et ta nobilif
 sima uirtus: q ta maxie nra
 ua est nobis atq tam placua
 deo: qz ite tam ~~uile~~ effim
 ad pmeredu exuberantissima gra
 ru charismata i pna. et gloia
 infuturo. **¶** De his oibus qz dia
 sunt. atq i alijs locis atq sermo
 nibus diffusius scripsi de eis ut
 curreter ptra teo: arbitras nuc
 sufficere ea sic tetuisse. **¶** Postre

mo ad humilitatis perfectum ualeat re-
media primo libro. arti. xxix. Ita
supbia introducta. Et ei expellit
et sanat quos uicini: induit et
reborat uirtute ei opposita. Act. xix.

De dignitate et laude humilitatis

Quare preclarissimus est effectus.

Quod humilitas fuit et in gloria.
Job. xxii. Conuictio et uicinia extant
proprietates. **Job. xxi.** quanto supbia ui-
lior vituperabiliorque consistit: tanto
humilitas ei et uicinia dignior ac lau-
dabilior tunc assentit. **Pa. et teste**
pho. opponit optimam pessimo. **Et**
q. aliquid peris: tanto bonum ei
et uicinia melius prohibet. Ideo ex
p. ductis primo libro. de uilitate
odibilitate ac fragilitate supbie
elici potest: quia sit preclarissimus amabi-
litas. aplexabilis et humilitatis.

Itaque prima dignitas eius et laus
est. quod ipsa est fundamentum uirtutum: et
quodammodo prima uirtus. Quicquid enim
boni quis egerit. quod uirtutis et
grae. a eua excellentia. hinc uide-
atur: nisi in uia ac stabili humilita-
te fundetur ac radicitus: tunc deperdit.
faciliter exsufflat. celet supatur.
Que ad modum quod uoles turri con-
strue. tanto profundius ac fortius col-
locat fundamentum: quanto ipsa turri
intedit facit altiore et repugnanti-
ore. Ita qui cupit in uia uirtutum
instrue spule machinam in medio
acie sue. in qua dominus amorem digni-
tur. quanto amplius in uirtutibus arch-
tere optat. et quanto amplius ad solum
nuore proficisci ac puenire proficione
mollitur: tanto in profundiori ac fir-
miori humilitate se fundare debet
ac indiget. De hoc sicut presertim mi-
ra locuti sunt qui plerumque est allegat.

No.

Secunda humilitatis dignitas et laus
est. quod sicut supbia de omnium uiciorum
regina et matris. quoniam uniuersa peccata se-
cus adducit ac ingeit: sic humilitas
fertur omnium actuum uiciorum patris
et causa: quoniam metem qua ipsa in
habitat: in omni bono adimplet. Tercia
a dignitas eius est. quod christus tam spe-
cialiter et solempniter eam nobis presertim
et commendat: seipsum eius magister
et exemplar propositum. discite inquit a
me quoniam mitis sum et humilis corde.
Prima quoque beatitudinem in ea constituit
duces. In pauperes spiritu. et humiles
spiritus una exponit. Et in euangelio eam
frequentius et specialissime commendat: ac
glorificandam promissit dicens. Qui
se humiliat exaltabit. Et luc. xiii.
Quod uobis altum est: abhoratio est
apud deum. Hic et in cena pedes lauit
discipulorum: quibus et dixit. Exeplum
dedi uobis. Et denuo dixit. Qui
uult uerum maiorem esse. sit minister u-
erum. Ego in medio uerum sum. sicut qui mil-
itauit. Et tunc. filius hominis non uenit mi-
nistrare sed ministrari. Hic denuo
statuit puillum in medio discipulorum
dicens. Nisi uisi fueritis et effi-
ciam sicut puilli: non intrabitis
regnum celorum. Et rursus. Quicquid
humiliauerit se sicut puillum iste: ma-
ior est in regno celorum. Ex quibus
omnibus euidentissime elucescit: quod spe-
cialiter ac mirabiliter nobis. de
sideranda ac necessaria uirtus sit glo-
sa humilitas. Quarta dignitas
eius est. quod christus specialiter eam elegit
per armatura: ad expugnandum aere-
as potestates: ad destruendum opera dy-
aboli: ad occupandum hominibus alti-
tudines et detorem regni celestis. Ita
a ut ait. beatissimus leo in testatur.

Tota saluatoris uictoria qua dyabolū uicit et mundū. humilitate est
summatim crepta: et ipsa humilitate
pro fortitudine et artura filius dei
elegit et assumpsit. **Quinta dignitas**
eius est. quod ipsa character ac titulus:
inter filios dei et dyaboli distinguens
ac separans. Ipsa quoque probabile signum
est predestinationis: sicut elatio epba-
nois. **Quoadmodum** ei **augustinus**
inter cives iherosolymitanos et cives babilonie.
seu inter milites filios dei et inter mi-
nistros dyaboli. distinguit per caritatem.
et improbum suspensus aorem: ita inter
eos distinguit **gregorius** per humilitatem
et elationem. **Sexta** est quod humilitas
est specialiter uia redendi ad regnum ce-
lorum: sicut superbia cum fuit et uia
precedi illis. **Septima dignitas** eius
est: quod a sanctis patribus tam specialiter ac
magnifice collaudatur. Vocatur enim
ab eis fundamentum custos radix tu-
tela robur regina fortis ac mater
virtutum. **Octaua dignitas** eius est:
quod tam preclaros patet effectus in anima.
Dispositio in primis eam ad omnem gratiam
et uirtutem seu incrementum ducit: sicut
dicitur spiritualiter aqua. pro qua terra
fertilissima uocatur. Nam deus qui
superbis resistit: humilibus dat gratiam.
In quibus precipue adimpletur. quod
ait saluator: humi dabitur et ha-
bitabit. Denique ipsa specialiter
parat mansionem spiritui sancto: sicut a-
liqua translatio dicitur in psalmo lxxvi.
Super quem requiescet spiritus meus. De-
nique humilitas facit hominem preces et
tribunalibus suis specialiter gratiam et
in gloriosum portabile. Nam sicut
coram deo et hominibus odibilis est superbia:
sic coram eis amabilis est humilitas.

90
Quoadmodum etiam superbia gignit uir-
ginitatem: ita humilitas parit. **Imply** huius
modi sapientiam et illuminationem prome-
rit a deo. Nam ubi humilitas: ibi et
sapientia. **Xps** ipse in euangelio. **Cofitoe**
ignit sibi propter quod reuelasti ea puul-
i. humilibus. **Et ps** Declaratio sermo-
ni tuo: illuminat et intellectum dat puul-
i. **Et ne** Testimonium domini fidele: sapientiam
prestat puulis. **Quem** humilitas prome-
retur exaltationem in regno: iuxta
illud psalmi xxxix. **Humiles** spiritus suscipi
et gloria. **Ipsa** quoque specialiter deulatur
dyaboli. et omnes laqueos eius euadit:
quoadmodum dominus scissio pro antonio
reuelatur. **Cum** enim uidisset anto-
nius acre demonum laqueis plenum.
exclamassetque domine quis euadet
hos: uox de celo rēdit: **Sola** hu-
mitas. **Dicit** et dyabolus admirabili
pro machaio occurrentis: coartus est
dicit. **Unum** est in quo me superas. **Et**
interrogante eo quid hoc esset: rēdit.
Humilitas tua. **Postremo** humilitas
facit hominem precibus suis obsequium
singularem uitare propter sim-
abhorre. **Sicut** specialiter deuotionis coram
aliis praueere: modicus esse ceterum.
hōre alios pruenie: ipsas laude odie.
et aliorum laude et ueneratide arlar
de sibi exhibitis seipsum magis des-
picere. uiliora ipse obsequia. **Cum** quod
tanta sit humilitatis necessitas dignitas
amabilitas feruoritas deor et glori-
e et totis precibus affectem. **aper**
tym custodiam proficiam et ope-
m: atque in magis eo precedit articulo
introducit. **exte** am nos idesinetem.
Nam posita tam ponit effectus. **De**
o illa ex ipse fideatōe humilitas ge-
neat auger. **stuar** u: assidue. **Et**
ante fiderem. **Et** quippe idubi

Quidam aut iniquitate sua negant
aut celant: quia nolunt penam suam
delectatione dimittere. **Unde in libro**
Job de impio atque proposita dicitur. **Cum**
dulce fuerit in ore eius malum: non
scedit illud sub lingua sua. **Non**
est in duris et asperis parietem existeret
cui dicitur confessio. quia quis non vult
penam subire pro culpis suis. et sic
totum confitetur. **Cui autem peccata**
sua digne poterat: ad omne quod sibi
pro peccatis iniungitur. siue infligitur. et pa-
nus. **Decimum est obedientia: cui contra-**
natur rebellio. **Undecimum est non**
delectari in faciendo propter voluntatem.
Cui contrariatur mala libertas: quam
deus Iheremie sic dicitur imperat ipso. **Et**
solo inquit. Ingressi iugum meum: ru-
pisti vincula mea. **Dicitur. Non serviam.**
Unde et ore effat. Confidet israel in
voluntate sua. **Quoddecimus est non**
dei. Cui opponitur consuetudo peccandi: quod
deprecatum dei illud. **Unde pro publicano con-**
ducitur. Impius cum in peccatum venit
peccatum deprecatum. Et alibi. Cui timet
deum. faciet bona. **Preterea a-**
lii ponunt tres gradus humilitatis.
Primus est propter excessus et defectus
cordis agnoscere et proprio ore fate-
ri: nec reputare se plus esse quam est.
Secundus gradus est libenter et equa-
rumiter sustinere quod eius defectus ac
vicia etiam sibi obiciantur ab aliis:
nec indignari dum increpatur: corri-
piatur atque despicitur pro peccata sua:
immo ipsum in se esse cupit ab om-
nibus increpari ac despici cum dicat
gregorius. Dicit superbi honoribus:
sic humiles sua despectione letantur.
quod iudicium quod ipsum de se intra se
habent: approbati ab aliis audiunt. Et
autem nonnulli qui accusant seipsum: sed

dum ab aliis corripuntur indignantur.
Tales palpant et fallunt seipsum. **3.**
gradus est ex eminentibus bonis donis
et meritis magnisque laudibus atque
honoribus nequaquam extollimur: mox magis
humiliare. et omnium bonorum omnino
bonum suum cum omnium gratiarum actione
et reverentia. et filiali more ascribere
cum pro. **Benedicimus enim. mea dominus non**
hobliuisti omnes retributiones eius.
Item. Quid retribuam domino pro omnibus
quae retribuit mihi. **Esti tres gradus**
in peccato religiosorum. Diffusus describitur
tur. Insuper climacus describit tres
gradus humilitatis. Primum est cum labo-
re et penam quidam omnem humanam
gloriam laudem et famam odire ac fu-
gere. **Secundus est omnia opera bona ac me-**
rita propria pro nichilo reputare. imo
et abhorri pro mala eius adiuncta:
et dolere quod cotidie peccata peccatis adi-
untur. Tunc vero quicquid boni egerimus
non habemus. quasi dei depositum arbi-
trari: et illo nos indignos fatemur:
atque nisi custodierimus illud: quomodo
nos esse puniendos pensamus. Propter
quod mens fit insuperabilis: dum utri-
usque in peccata proprie putatis reclu-
dit. **Deinde tertium gradum sicut**
climacus. Alibi tamen tangit illud. videlicet
insaniam filare: ut homo ab omnibus ve-
hemetissime detestatur. Sed viris
sapientibus multis videtur hoc ipsum
non expedire: quoniam debet se homo ali-
is exemplare probere: nec amore vir-
tutis abusiva ac indeceta exerce-
re fingere: nec aliis occasiones pec-
candi ingerere. Sed super hoc sententia
oportet: nunc plenius scripsi in opere
climaci. **Postremo circa sextum**
humilitatis gradum a beato benedicto
traditum quaeritur: an propter humilis

possit aut debeat se oibus uiliore a
detotorem crede ac pmiciare. **Videt**
q' no: q' hoc ueritati repugnat. au
re uera sit uiliore mltis. **Ad hoc**
chōs i. 2. 2. quōd xvi. rñdet. In
quolibz hoie duo pnt asiderari: u.
qd z hois. qd s. ad defruō sitate uili
tatem culpāq' pmet. **Aliud qd**
est dei: qd ad uirtutē et grām sp
nt. **Ideo unqzsq' asiderādo se s.**
id qd sūū z debet s' b'icere alteri.
omniū. **Deuōi** autē q' id in
illo ē ex dono dei: sic quilibz p
aliqd boni estimare esse in alio.
qd ipē non h'z et aliqd mali esse
in se quo alius caret: atq' h' h'
p' se reputat' alyz uiliore. **Post**
tremo in his unctio meli' docet.
Et enī ipō quis p' p'ā diligē
tius p'iculariusq' p'pendit: tūto
plus displicet sibi. **Cūq' i** lucē
uultū dei suas erūpnas defruō
sitatez offensionēsq' clausic ac
distinctissime ituetur: in tū detet
tat' ac uilipedit' semet ipm. z ita
circa aggrauationē p'pior' m
tioz occupat' atq' intentus est: q'
neiem putat tā uilē tāq' aspna
bile sicut semet ipm. **In** his gra
dibz hūilitatis exerceam' nos for
titer: z ab infio usq' ad sūmū p'
tingē festinem'. **Articulus xxi.**
De hūilitate hois ad deū z ad
proximos: et de speciebus hūilitatis.
Obiecti estote omni hūi
ne creature p' deum. **Ima**
petri. 2. **Hūilitas** homis circa d'm:
asistat in actibus istis. **Primo** ut
hō recognoscat a deo esse z recepisse
se quicqd boni ē et habet aut agit:
inaccessibiliter quoz ege. **seruatio**
ne ope aut grā dei: hinc quoz

omē bonū deo ascribat. **Sed** ut
recognoscat se i infinitū deo eē in
feriore: atq' ab eo infite distātem.
in oī bonitate uirtute z **uiliore** p'froe:
ideoq' nichil adignū se posse opa
ri aut pati pro deo: s' oē bonū qd
agit aut age ualeat infite distāte
a cultu z reuētia. quo d's i se ob
suam maiestate immēsa supdig
nissim' ē. **Sed** qui rite intelligit
nō supbit: p'mo ut sic loq' quasi
infinitē se deicit atq' hūiliat: quā
tūcunq' paciat' aut laborez pro
deo. **Hoc** n. est deū laudare et glo
rificare ac hōiare s' mltitudine
māgnitudinis sue totisq' uibz lau
dare eū ac uenerari: z tamen fir
teri nichil deo adignū se agere:
sed ipm infinite laudabiliorē ho
norabiliorēq' eē: q' a cūctis siml
creatis z creabilibz posset lauda
ri ac honorari. **Tercio** asistat hū
ilitatis hois ad deū in hoc q'
ipm nō solū corde z ope. s' i iustiti
one quoz magnificēt' z quicqd ex
diuā dispōe sibi p'igerit. z aduer
sitatibz tribulatioibz z tormentis hū
milyter quasi de manu dei s' mlti
titudine ac merore suscipiat: cer
tus q' deo cura sit de nobis. **Pre**
terea ad nosipōs hūiles esse debe
mus: p'prias uilitates ac uicia cor
dialiter recolendo: grauitē pon
derādo: sinceriter asitendo: deū
i uestitu gestibus ac moribz hū
militate tenendo. uiliora opa ex
ercendo libenter. **In** sup ad p'prios
hūiles esse debem'. hū de eis q' sū
fieri possit sentiendo: nemine re
mere iudicando: irridendo: aspna
do: p'mo alios honore p'ueniendo.
p'ximis obsequedo: p'froe et de

fectus p posse excusado, dissilando
 ac tolerado, orationes ab ipis pfer
 tim a superioribus, gta ac hilari me
 te suscipiendo. **¶** Postremo ex dicit
 in primo libro articulo uicesimo
 sexto de spibus supbie, pt elici di
 uersitas speru humilitatis, qz ut
 ait pbs, quot modis di unu oppo
 sito: tot modis di reliquum.
Sed breuitati studens, istius decla
 ratione no psequor. **¶** Deruimus
 itaqz humilitate in intellectu,
 i voluntate in vi uasibili in
 uerbis in apparatu i oculis i uel
 tatu incessu ac moribus, i tiboz ac
 potuu exhibitione; in edificijs,
 ornamentis lectisterijs, equitatis
 familijs ac ceteris uniuersis; omi
 qz actione ac motu. **Arti. xxxij.**

De humilitate ex uerbis sctoz
¶ Humilitate **¶** **¶** **¶**
Iura meoz fuit nri: et re
 demit nos ab inimicis nostris.
Ps cxxx. De humilitatis excelle
 tia et medela, q ipa sanat ulne
 ra aie uniuersa: sic loquit **¶**
¶ medicina omibz infirmis:
 o medela tumetia oia, et primete:
 omnia tabescentia reficiente, oia
 supflua reserante, omi depraua
 ta corrigentem. **¶** Que supbia cura
 ri ualebit: si xpi humilitate no cu
 rantur. **¶** Hinc qz ambrosius **¶**
 inquit cupit diuitatis tene fas
 tigia: humilitatis pnu sectetur.
¶ Quicunqz uult froni preuenire in
 celis regnado: prius illu pueniat
 obsequio. **¶** Vmrat eu obsequijs,
 ut possit uicere sanctitate. **¶** Theo
 nim **¶** etia dicit. **¶** Nichil facit nos
 ta gratos deo et hoibz: qsi nigri
 simi meritis uite, et infirmi humi

litas uirtute. **¶** Humilitate sectare: no
 q silatur corpis gestu a fracta vo
 ce uerboz: s que puro cordis affai
 exprimit. **¶** Est quippe qui nequiter
 se humiliat: et iteriora eius plena
 sut dolo. **¶** Vera at humilitas, uirtu
 obseruatric et custos. **¶** **¶** **¶**
 gregori: qz uirtutu origo e. **¶** Illa
 in nobis uirtus ueraciter crescit
 ac pficit, q in humilitate pduat:
 a cuius radice si abscidatur, aref
 cit. **¶** Humilitas uera e q qis pua de
 se existat: et bona alioz ex inuidi
 a et luore n corrupit. **¶** Perit omne bo
 nu qd agitur si no humilitate cus
 todiat. **¶** Demus scs basilius ptes
 tatur. **¶** Cuius humilitas gignit ac
 nutriit: scilz assiduis subiectio
 nis. **¶** Consideratio pue fragilitatis
 seu defectuositatis: et intuitio me
 lioris. **¶** Hic psidebus atqz maio
 ribz, humilitas sume necaria est.
¶ Quia i prelatione et pidentia, i
 honoribus ac laudibz nequaquam
 extolli. **¶** Et in dei timore ac cordis
 pfunda et stabili humilitate uigite
 pmanet: magna e uirtus. **¶** Hic sup
 cantica scribit bernardus. **¶** Mag
 na et sblimus uirtus humilitas: que
 meret qd ab hoie non docetur: di
 gna adipisci qd no ualet addisci:
 digna a deo et de deo scipere, quod
 ipa suis uiribus nequit exprime.
¶ Alibi quoqz testatur. **¶** Diuie gre.
 humilitas semp est familiaris.
¶ Quia etenim pietas, seruate hu
 militatis gracia sic disposuit: ut
 quanto quisqz plus proficit: eo
 minus se reputet, pferisse. **¶** Na et
 si quis pfererit usqz ad sumum
 spual exercitij gradu: aliqd sibi
 de primi gradus ipfectione re

linquitur ut uix p̄m̄i sibi adeptus
videatur. **M**agis q̄ attende. quid
ututis t̄ gr̄e tibi desit. q̄ qd̄ forsi
tū habes: et ututes alior̄: t̄ melio
rū intuerē bona: ut te sp̄ huilies
t̄ p̄fiora secteas. **I**nsup climacus
loquitur. **H**uilitas est notabil̄ gr̄a
tū: h̄is t̄m̄ notabilis: qui eā ex
ti sūt in seip̄is. **I**p̄a ē notāno atq̄
largitio. **H**isate inquit a me: nō
ab angelo. non ab hoīe. nec ex lu
bia. sed a me: ~~in me non~~ habita
tione illuātione ex opatione: q̄z
mitis sū et huilis corde. iuenie
tisq̄ requie aiābz ur̄is: a tēptati
onibus t̄ cogitacionibus p̄auis. **H**u
militas aut̄ est uilitatis abissus.
i. p̄funda et copiosa agnitio: seu
virtus agnoscitiua p̄rie uilitatis.
Ip̄a t̄ turris fortitudinis a face in
imici: nichil proficiet ī ea filius
iniquitatis. **I**mpossibile est ex
nuue p̄cedere flāmam. **I**mpossibi
lius est in eo esse huilitate. qui q̄rit
ab hoībus gloriā: q̄m̄ huilitate
p̄cedit oīs uane glorie odiū.
Hic aut̄ cassianus. **N**ullomodo
poteit ī uia n̄ra uirtutū structa
surge: nisi prius ī ea destructa
fuerint: uere huilitatis fundamē
ta: sine quibus nec uicioz̄ pue
gatio. nec emendatio moz̄: nec
cōsumatio uirtutū poteit app̄he

De pacia. et quid sit. C. di.
et q̄ salubus ac necessaria sit hoī
virtus ista. **Articulus xxiii.**

In pacientia uia possidebitis
aiās uestras. **Luce xxi.** **I**nter
virtutes morales sūt due. q̄ cō
opationes huānas uersant̄ di
recte: puta prudentia atq̄ ius
ticia. **C**etero circa refrenationē

atq̄ moderationē passionū: que
sunt quedam affectiones t̄ motus
sensitiui. dicit̄ uersai. **D**orro
appetitus sensitiui? q̄ in cupiscu
bile irascibileq̄ diuidit̄ circa
exteriora. s. sensibilia carnalia t̄
terrena. q̄ s̄ eius obiecta uacis
mois afficit̄ mouet̄ et occupat̄:
ea desiderādo amādo āplectendo
t̄ ī ip̄is delectando: q̄m̄ ea s̄b rōe
boni delectabil̄ ac utilis apprehēdit̄:
uel ea abhoiādo fugiendo time
do. seu de eis irascendo tristando
uel dolendo: q̄m̄ s̄b rōe mali in
conuenientis aut̄ lesui app̄hen
ditur. **H**os aut̄ motus t̄ affec
tiones seu passionēs appetit̄ sen
sitiui n̄cē est rōe diuina refrenā
et rectificari. **A**d qd̄ pagendū
uiget rō uera prudētia uirtuosiss̄
habitibus: p̄ quos sensitiui ap
petitus s̄b rōis ip̄erio ac d̄nā
tu constituat̄: ita ut iuxta u
peruū rationis p̄opte āplectat̄
tur. neq̄ de aliquo oblectetur
aut̄ tristetur: nisi h̄m̄ censurā
recte rōis: non solū per uirtutē
prudēcie. sed etiam p̄ fidē eu
angelicāq̄ doctrinā instructe.
Adretā inter passioēs uic̄ una
est que uocat̄ tristitia: que est
quidā meror̄ sensualis. de malo
sensibili nociuo et cōiuncto: siue
ip̄ atigit̄ lesit̄ aut̄ nocuit. **E**st
tristitia ista in appetitu sensi
tuo ut in s̄bō: et respicit̄ malū
pro obiecto. **E**st aut̄ et alia tr
istitia bona: q̄ est de malo culpe.
uidelicet de p̄rio aut̄ alicō p̄rio:
de qua ait̄ apl̄s. **Q**ue sc̄dm̄ de
um tristitia est: p̄riam in salu
tem opatur. **S**alomon q̄. **C**or

101
sapientū: ubi tristitia. Unde et
matti tertio legitur. **E**pistulus co
tristat sup recitate cordis pha
rizoz. **I**nter tristitia q̄ est
passio inter om̄s passiones aie
est maxie afflictiva nō tantū
aie sed corpi q̄ nociva: vitam
abbrevians. aīm grauiās. armo
niam splexionis distemperās:
motū cordis inordinās. **C**onsis
tit enī vita corporalis huāna
in moderata motione a corde per
spūs vitales ad mēbra: quā mo
tionē sume deordiāt ista tris
ticia: q̄ etiam mentē reddit rep
tā ad addiscendū et replendū. et
ad ceteros usus rois: facit q̄ hoī
nē tardū inagilem desolatū et
quasi depressum: ita q̄ celū vi
deat sibi ferreū et terra enca:
ac sic tandem tedū uite ac despa
tione inducit. **C**ū ergo tam
nocua detestanda modax pi
culosa ac pessima sit passio is
ta: ostet q̄ uirtū moralis ad qm̄
p̄tinet illā refrenāe moderari
ac rectificare: sit uehementissime
necessaria desiderāda n̄pletten
da et custodiēda. **H**ec autem ē
patientia. **P**ropt̄ qd̄ ad hebos
decimo septū est. **P**aciā uobis
necēna ēuit uolūtate dei facie
tes. reportetis dei repromissionē.
Deniq̄ paciā ita describitur.
Pacientia ē equanimis tolerā
tia adūsitatū: intuitu dei p̄
salutē. **B**n̄ gregorius dicit. **P**a
ciētia ā lena equanimit̄ mala
p̄peti: et ita eū qui irrogat ma
la nullo dolore morderi. **C**ullus
aut̄ ī sua scribit rethorica. **P**a
ciētia est rerū arduarū ac ter

ribiliū uolūtaria ac diuina p̄es
sio. causa utilitatis et honestatis.
Paciā uō prout ē uirtus infusa
ac meritona. et p̄t̄ n̄t de eo s̄mo
est: p̄t̄ et sic diffiniri. **P**aciā est
uirtus moralis passionē tristitiae
moderās: om̄s adūsitate et tri
bulationē equumiter ferēs. p̄
dei honore et felicitate p̄petua.
Duo circa pensandū q̄ quedā
sūt p̄cipalia hoīs bona: uis eter
na felicitas et uirtutes et merita.
ab uirtudine optinedā necessaria.
Idcirco de talū bonoz amissione.
et de oī p̄cto salutis impeditio: ē
ab absolute dolendū. Et tristitia
de malo culpe tāto ē melior. quāto
maior: nisi forte ex ea sequatur
debilitatio corpi a ip̄edimētū
boni melioris: aut aliqd̄ malū
incidentale. **I**lla uō sūt hoīs bo
na scđaria et minus p̄cipalia:
ut sūt bona terrea p̄elatio de
lectāo q̄ recreantia: s̄uitas p̄mo
et uita p̄ns in corpe. dona natē.
et bona fortunē: que oīa ī tantū
sūt amanda et appetenda: iquātū
necēna ac utilia s̄ad sp̄ualia
ac p̄cipalia hoīs bona. **D**e
de malis que directe straiuntur
his bonis. uidelz de eoz̄ priuatiōe
s̄tractioe auēna. de paup̄tate as
p̄natione iuriatione egritudine
claudicatōe cecitate surditate. et
ceteris s̄ilibz malis pealibz mō
est imoderate et absolute oīno
dolandū: sed ordiate māstū aliquo
mō a p̄cipalibus bonis gratie
et glorie ac ututū se ip̄editua:
a quibus tñ non ip̄edit̄ bonū
aliquē ordiate et directe. **I**mmo mil
tū p̄nt̄ occasionaliter et dispositi

ue asferre atq; coo pari hoibus ad
optineda custodienda ac pficienda
pncipalia bona p̄fata: i q̄tu ma
la illa penalia equanimiter tole
rant: intuitu dei. p̄ p̄ncipalia bo
na ad dei honore. Idcirco q̄ aliter
de mal' ill' tristat: vix imoderate
+ absolute i se asiderando ea dūtax
at. ut sūt mala penalia afflicti
ua + contristatiua: peccat si pas
sione tristitiae supat: p̄mo morta
liter peccat si ratio absorbetur
tristitia: ita q̄ negligit q̄st' salu
tis. a' ut p̄ceptū aliquid agit.

De multiplici cā + rōib' p̄ncipalib'.
Per paciat' curiam? **Arti. 9.**
ad p̄positū nob' cer. **xxiii.**
tamen: aspicientes i auctore fi
dei + asūmatorē ihm: qui p̄posi
to sibi gaudio sustinuit crucem.
Asusioē d̄cepta. **Ad hebreos xii.**
In hac auctoritate iugitur paci
encie aliq̄ue rōes. Porro ut tactū
est: obiectū tristitiae. ē malū peāle.
Malū penale seu adūsitas i q̄tu
huiusmodi h' i se rōem amabi
litate aut delatibilitatis: sed i q̄tu
est bonū q̄dā et utile: delatationis
ē causa. Quomodo etiā pono
amara scario adūsio + asilia nō
amāt' nec appetūt' nec delatūt'
i firmū. i q̄tu sūt dura + afflicti
ua: s' i q̄tu sūt infirmitatis re
media. Sic ergo adūsitas sive i q̄tus
orta sive foris inflata: sūt eq̄ni
mūter sustinēda. aut etiā appete
da atq; cū gaudio p̄ferenda: ml
tiplici asideratiōe + causa. **Prō**
i q̄tū ex diuē prouidentie dispo
sitiōe ac ordine nobis eueniūt.
Debemus etenī deū atq; optimū
fidelissimū ac sapiētissimū p̄cē

Diligēter i manu eius ponē nos.
et ei nos cū oī fiducia asiderē: idē
op' iugiter d̄ceptū de dispoē eius i
nos: sicut scdm eius doctrinā uolū
tate ac iussione. in omībus nos hūc
ac gubernare. Istud nos docuit x̄p̄s
i euāgelio copiose iter cetera dices.
Dicit enī p̄ ut celestis qd opus sit
uob'. Hūc in adūsīs ipacietias hūc.
Ita dei prouidentia i mūtare ē.
Sed i q̄tu adūsitas sūt curati
ua aulparū p̄ceterarū: + p̄suatiua
a suis sūt ei medicinalia quēdā.
a celesti medico applicata. Hūc
pene p̄ncipis uite medicinales dūc:
q̄ correptiones sūmi m̄grū sūt.
Ad ad hebre. xii. sc̄ptū ē. In dis
ciplina p̄seuerate. **Ad d̄cepta curus**
nō p̄ncipalib'. **Tercio** tolerāda sūt
aduersa: i q̄tū ad grāz ac utu
tes disponūt' a eas pficiūt'. **Mar**
ei p̄ aduersa purgant' atq; a ma
is ml'ū retractat' + ueniūt cā d̄s
gracie ac ututis capace: a q̄bus
sola p̄ncipal' impediūt'. Deus quorū
specialiter p̄ncip' est afflictis deso
latis abiectis miserabilibus p̄sols.
miseri succurre' clarigiri: qm in
firma atq; abiecta mūdi eligit
Deus: hosq; afflūt' quos m̄ds con
tēpuit. **Unde in ps̄ xc. testatur.**
Cū ip̄s sū in tribulatione. **Quō**
i q̄tu p̄ ea a futuris supplicis di
utuenis grauissimisq; penis eru
imur: ac p̄ hoc ad etnā beacitu
dine celerius peruenim'. Deus n.
p̄ncip' multa abire nō patit': p̄ncip'
iob xxiii. habetur. **Idcirco** pene p̄ncip'
tis uite. q̄ respcū futurorū suppliciorū
breues ac mīme extāt' cū grātū
actione ac iocūditate sūt sustinē
de. **Quō** i q̄tu sūt signa pa

terne diuineq; dilectiois ad nos, ac
 pbabilia eterne pdestinatiois in
 dicitur: cu dñs ptestetur. Ego qd
 amo arguo & castigo. De reprobis
 uero: dimisi inquit eos scdm desi
 deria cordis eoz. **Hic pu. 5.**
 admonet. **Disciplina dñi fili**
mi ne abicias: neq; deficias cu
ab eo corripieris. Quē ei diligit
deus corripit: & qsi pī in filio cō
placet sibi. Dñ et paulus sciet.
 Si extra disciplinā estis: ergo ad
 ulterri et nō filij dei estis. Porro
 de reprobo p **ezechielē dñs loquitur.**
 Zelus meus recessit a te: & nō iras
 cur tibi amplius. Et p **ozee.** Non
 uisēbo sup filios uros cū fuerit
 fornicati: nec sup filias uris cum
 adulterauerit. **Hec ē metuedissia**
 atq; gūstia ultio dei. dū pmittit ho
 mine quasi nō pñctem ad curā
 suā ipone peccare: atq; ad libitū
 pspat. Ideo scs **heremias orauit.**
Corripe me dñe. Qui igit in ad
 uersis tristat indignat aut mut
 nuat: inter electos et filios dei opu
 tai refutat. **Sexto inq; p ea**
form xpo regi ac dño nro. p no
bis acerbissime passio: de quo pncps
aut aplos. Xps passio est p nobis.
 uobis reliques exēplū: ut sequa
 mī uestigia eius. **Septimo q;**
 p ea illuat & instruat ho: sicut
 per pfaia dñs loquit. **Tmō uer**
atio dabit intellm. Et rursus p
 saias ait ad dñm. In tribulatioē
 mīuis tu doctrina eis. **Hic ad**
 uersa humiliat hois: et faciūt eū
 redire ad cor: ac suā ppende pui
 tate. **Dñ et filius prodigi cum**
 uescitū siliquis porcor nō ad
 sacietate: in se reuersus. Surgā

inquit et ibo ad piēm meū. **Hic**
heremie xxx. dñs testat. Castigo
te i iudicio: ut nō uideas tibi in
noxius. Huius quoz vir coris
 a dño pfitet: **heremie xxxi. Casti**
gasti me dñe: & eruditus ē qsi uiuē
culus idonitus. **Octauo inq; p**
adūsitatū sufferētia proficit ho
i omī uirtute: et maximā gloriā
pmeret. Propt qd iacobus ait
 apls. **Omne gaudiū existimato**
frēs: cū in tēptationes uarias inci
deatis. **Hono. nō est alia uia p**
uēndi ad regnū celoz: nisi susti
nēdo adūsa: paulo attestat. q; p
mltas tribulatioēs opz nos itēne
regnū celoz. Et denuo. Si cōpati
mur & gloriabim: si sustinem⁹ et
regnabim. **Hic iudith omī idu**
titur. Omīs qui deo placuerūt: p
 mltas tribulatioēs transierūt fide
 les. **Di ergo hec oīa diligētē pen**
semus & pua itueam pētū. q; p
felicitem et gloriā elci p pānas
sūt adepti. & quāta p nobis susti
nuit xps: erim⁹ in omī adūsitate
tranquilli iocūdi & deo gran: atq;
in ipā scā paciā pficiem⁹. Itinue:
pmmo et plus metuem⁹ si desit q;
si assint aduersa: pensantes quod
ait gregorius. Quāuis dei iudi
cia occulta sint. dū electis et bonis
cōtingūt aduersa: & reprobis ac
impis pspa: aut tamē sūt se
cretiora. qm electi nūc pspa sor
tūt: & reprobi ad aspa paciūt.
De effectibus paciē: & gliter ipa
sit iudic cultoz uirtū. articulus 27.
Qui paciēs est: mlta gubnat
 prudentia. **Proibioz xiiii.** Pa
 cientia tot & tanta bona opat in
 hoie: ut neqant expliri. **Pauca**

Nota.

tamē de multis breuiter se mēda.
¶ Primus q̄ paciē effrūs ē. q̄ hoīs
 erunt purgat. p̄suat. a penalissi
 ma ac pessimā passioē tristitiē: q̄
 ob sui amplitudinē: & mordacitatē
 recte vocatū p̄ pena infernal. On
de ea eccl̄. xxx. legit. Tristitia ne
 des aie tue: & nō affligas te i tuo
 consilio. Tristitia lōge expelle a te.
 Multos enī occidit tristitia: & nō
 ē utilitas i ea. Forūditas cordis: h̄
est uita hoīs. Hic p̄. xvii. scribitur.
 Anim⁹ gaudēs etate florida facit:
 sp̄s tristis exsiccāt ossa. Et denuo.
 Sicut in ea uestimēto & uermis lig
 no: sic tristitia nocet cordi. Ex isto
effrū paciē alijs mlti opamur sequi
unt effrūs. Paciā q̄pe erucendo
hoīs a p̄ua ista tristitia: erucit enī
ex cōsequētia mal' p̄tactis. q̄ ex
tristitia oriūt: q̄ s̄ deiectione ai
nuācia cordis. tedū uita acedia.
obscuratio mentis: ira iuidia ac mlti
ta alia. Dicitur paciā caput aijs &
in p̄nti ex quodā inferno: ut pote ab
hys uicis afflictioib; desolatioib;
atq; miserijs ex tristitia p̄ueniētib;.
¶ Tertius paciē effrūs est: q̄ ipā
 facit hoīem suūpius laudabilem
 possessore ac dñm. Possessio autē
ip̄ortat q̄tū dominū. Cū ḡ pa
ciā expellit ab hoīe tristitia. et ex
sequēti tribulatioē inquietudinē.
et alijs uicia mētem inquietātia.
ita ut p̄dat seip̄as & uicāt a parte
sensitiua: stat q̄ p̄ paciās efficiat
homo suūpi⁹ possessor: & cōpos ac
dñs. Quartus effrūs est: q̄ ipā
 facit hoīs ualde s̄fortat p̄mo for
 tissimū facit: q̄ admodū salomō
 dixit. Melior est hō paciēs uiro
forti: & qui dñat aīo suo expugio

re urbū. Circa q̄ scribit gregorius.
¶ Maius ac fortius & per paciā
sup̄ac seipm. ac p̄as aiositate atq;
mordacē tristitia: q̄ p̄ fortitudinē
expugit urbes & hostes. Quintus
effrūs ē. q̄ facit hoīs p̄cipue exē
plareatq; ad alioz instructionē p̄
uonem. ip̄admodū scriptū est. Bor
trā uiri p̄ paciās noscit. Duo
circa affirmat greg⁹. Cato q̄ss
Quirit' min⁹ doctus: q̄to fuerit
min⁹ paciēs. Et itē. Alios salubt
nequit exore: qui nō nou' alioz
mala equimur' tolerat. Sextus
paciē effrūs ē: q̄ ipā est alioz uir
futu p̄bator ac demonstrat. q̄ p̄
ea sp̄ealissime p̄t agnosci. an hō
uaciter sit uirtuos⁹. Cū ex ad
uersitatib; irrisioib; & p̄secutioib;
illatis nō tristat. ē p̄cipue signū
extirpationis p̄uati amoris: cuius
pleācia euulsiō: & p̄tē ciuitatis ad
ceptio. om̄es uirtutū possessio. Ideo
eccl̄. xvii. scriptū est. Basa figuli
p̄bat fornax: & hoīs iustos tepta
no tribulationis. Quādmōdū olla
mala i igne posita crepit et exci
lit: sic homo ficte & appetite uirtu
os⁹. si tribulatioib; inopatiōib;
& itrepatoib; excreat. p̄ ipaciā
crepit: atq; i ūba p̄ua et gestus
malos erupit. Septimus effrūs
 est: q̄m paciā opatore suū etiā
 i hac uita t̄muerat. Dā parit
in eo magnā q̄tē solationē p̄c
ipuitō pulchritū spiritalē sapiās salu
lutare: & quodāmo in hoc sclo pa
ditiū. Hic aut greg⁹: q̄ paciā q̄
uirtutū radix & custos est. Cō
thoās i 2. 2. quōd' xxxvi. expo
nit dices. Paciā t̄teatū uirtu
tū custos et radix: & non eas

dicitur causando: s; ymo mlre uturo
 ea pcedit: s; remouedo camidē.
 phibēs: tollendo ipedimēta. Ex e
 uentu nāq; adūstiatū pmo orit
 i hoīe quedā tristitia: et ex tristi
 tia scōt ira. ex ira odū: ex ira
 quorū r odio vidēt seu lesio alioz.
P h g q; paciā tristitiā domat: r
 moderatur ac pellit: tollit oīa
 mala illa ex tristitia pūcienā.
 Quilims quoz d; radix r fūdi
 mētū ac custos ututū. r mouē
 do eius phibēs: mīstū repellit su
 pbia omi vicioz ougēs. Infati
 gabilis igit enitām paciā in
 nob hēt r custodire: p̄fatos quoz
 ipius effēs incessanter possidere.
Comēdario paciē r de gradibz
De eius. Articulu xxi.
P aia opus p̄fēm h; Jacobi
 primo. Quis ei sint mlre uturo
 paciā dignos: tū spēalit paciā
 d; opus p̄fēm hēt: q; i ea p̄ferti
 reluctat p̄uati adūs euulsiō: r ce
 teraz uturo possessio. Deā quoz
 p̄cipue iuestigat atq; p̄cipitur an
 hō uē sit uturo: ut p̄dictū est i
 p̄cedenti articulo. Hic de scīs
 canonizādis ualde spēalit solz
 inq; an fuerūt p̄fē patientes
 Religiosi q; seiuice r eos qui ad
 rligionē suscipi penit: p paginā
 seu adūsa exercēt r pbant. Hec
 g est p̄ma laus r excellētia pa
 cientie. **Secūdo** imēdabil h; qm xps
 in tota uita sua et passione eā
 pleissie demonstrauit ac docuit: i
 tantū q; cruci affixus p̄suis ex
 orauit crucifixozibz. Et i hac vir
 tute omīs scī xpm spēalit s; se
 cuti. **Tercio** qm sacra scriptura ad
 eā spēalissime nos hortatur. et

bātudiēz ei sepe pmittit tā in veteri
 q; in nouo testamto. q; aliam
 altel virtuti: si nō fallit meōria me.
 r i sequēti patebit articulo. **Quo**
 qm ipā sumā p̄mēt auēolaz. **Quā**
 enī in vginibz castitas. i doctoibz
 sapiā aureolā mereat: glōsissi
 mā tamē i martiribz scīs aureo
 lā paciā p̄mētur: p̄ut i 4° sūmā
 rū hētur. **Quito** imēdatur ab
 actibz suis: quoz qdā s; ualde dif
 ficiles r p̄clari ut patuit. **Pre**
 tēa tres gradz paciē assignantur.
Prim⁹ est. motus tristitiē r ipa
 cientie cū laboriosa diligētia re
 frenare retundere. r itra cos pug
 naē: ne saltē erūpant. r ne p v
 aut signa alijs ondātur. In p̄n
 apio n; grandis ē difficultas pas
 sioibz reluctare et p̄uiale. **De**
cūdo paciē gradus ē ex adūstia
 tū euentu parū a nichil tristitū.
 In surgentesq; motus ipaciē ac
 merous cito repmē. ac satis faci
 liter expugnare. **Tercius** g d; g
 est. i adūstis qsi in oībz diuicis
 glāi: adūsa magi q; p̄spa affec
 tare. i correptionibz et castiga
 tioibz magi q; in laudibz r ho
 noribus delectari: ex hō i firmi
 tibus i utute r grā p̄fici. **Imē**
p̄ncipis aploz i p̄ sua hortat
epla. Coitantes xpi passioibz
gaudet: ut i reuelatioe glōie
eius gaudeatis. Intēa dici poss
 q; p̄mus ē infim⁹ paciē gradus
 sit p̄ propis culpis equimit fre
 iustas increpatioēs r penas:
 iuxta illd' **eccl̄astici xx.** **Quis** bo
 nū ē correptū ondere p̄uiaz: sic
 n. effugiet p̄ctm. **Secūdo** adū est
 increpatioēs paciēter suffere r

16.

absq; p̄a culpa. Tertius q̄dus
est etiā equimiter tollere in-
pationes et p̄secutiones p̄ propis
bonis actibus. seu p̄ fide atq; iusti-
cia irrogatas. Copatione huius
gradus modici momenti 3 p̄m
gradus. Ad b̄tus petr̄ iuuas.
hec est inq̄t gr̄a si p̄ sc̄iaz dei
sustinet q̄s tristitias pacies in-
iuste. Que n. est gr̄a? si p̄ccan-
tes et colaphizati suffertis? Si
aut̄ b̄nfacientes sustinetis: hec
ē gr̄a ap̄d deū. Iternū dicit p̄ sic.
Im̄ et infim̄ pacie gradus est:
dū m̄iores et subditi ac pusilli
a suis superioribus sc̄ioribus a sa-
pietioribus equimiter increpationes
suscipiunt. Sec̄ds dū hō a coe-
qualibus et socijs suis adūsa pa-
ti seu increpari non respuit. Ter-
tius dū superiores seniores et sapie-
tiores ab inferioribus iunioribus et in-
doctioribus adūsitate et correptiones
pati nō dedignat̄. Itaq; i
his pacie tribus gradibus exerci-
tari. creste et p̄fici nō cessem̄. An
pugna armem̄ nos: et t̄pe trāq̄l-
litatis p̄sem̄ q̄ salubre et gl̄osu-
sit i oī adūsitate paciā obseruare.
Discam̄ i p̄uis adūsitationibus
paciā posside: q̄m̄ discamus
paulatim magna adūsa sustine-
re cū gaudio. Quāta xp̄i m̄res et
sc̄i passi sūt. replem̄: eorūq; co-
patione oīm paciā n̄as p̄ nichil-
lo reputem̄. deū in oī d̄atam
abiciam̄ tristitia. Iustā autē
et bonā tristitia aplectam̄: que
m̄plex eē potest. Quā de p̄uis
aut̄ alioz p̄tis ut deū est. T̄
ex asidatione p̄e ip̄siois: que
tristitia oīe ex ardenti p̄ficie

di affectu. Terno ex desiderio regni
celestis: iuxta illd̄ apli. Infelix e-
go hō: q̄s me liberabit de morte cor-
pis huius. Quarta ex asidatione ad-
uersitatis et afflictioib; p̄ior: q̄
bus opati debem̄ ex caritate ordi-
nate: q̄admodū sc̄s adhortat̄ apl̄o
dices. Flere cū fleib; Quinta ex
asidatione d̄uce passionis: cui q̄si
p̄ntialit̄ et existencialit̄ asidate co-
pati deb; q̄lib; xp̄ian; i quātum
fuit tā amāssimā afflictio in oīm
simi saluatoris. p̄ nostra p̄acula
crucifixi. Et inq̄tū fuit saluatiō
huāni ḡnis: sic gl̄oriari debem̄ i
cruce xp̄i. Exhortatio ad paciā
ex scriptis et dictis sc̄oz: et q̄ pa-
cia sit ut̄ ad xp̄ianos sp̄cialiter.
Articul̄ xxxv Cp̄tines.
Non vici a malo: sed n̄ce
in bono malū. Ad rōnos xp̄i. Jam
ex scripturis adducte sūt m̄ltre au-
toritates ad paciā p̄tinetes: q̄b;
nūc aliquę sūt addende. Porro q̄
paciā ad xp̄ianos potissime sp̄c-
tet. Stat ex eo q̄ xp̄s legifer n̄ i
lege sua hoc copiose edocuit: et
p̄p̄io exēplo hoc firmavit. Pa q̄
apli et ceteri xp̄iani p̄fci: idem
verbis atq; opibus ostenderūt.
Ait n. xp̄s mat. v. Audistis q̄a
d̄m̄ est antiq̄s. oc̄lm̄ p̄ oc̄lo. dete
p̄ dente r̄. Ego aut̄ dico vob. nō re-
siste malo: s; si q̄s p̄ussit te in dex-
terā maxillā. pbe ei et alterā et
qui ult̄ r̄cū iudicio r̄de. et tui
cū tollere: dimitte ei et pallū. Et
iterū. Audistis q̄ d̄m̄ est: dilige
p̄ximū tuū. et odio h̄bis inimicū
tuū. Ego aut̄ dico vob. Diligite
inimicos v̄ros: et b̄nfacite his q̄
oderūt vos: et orate p̄ p̄sec̄tib;

calūpniātibz vos. **Dei**q; tū p̄
reps aploz dixisset. si bñfacien
tes sustinetis. hec ē grā apd de
ū: mox addidit. In hoc n. uoca
ti estis ad fidē. r. euāgelicā legē
pic adducti: ut adūsa eq̄nimit
toleretis. etiā dū bñ egeritis: n.
increpatioēs aut penā p̄merue
ritis. **Hic nāq; ioh. xv.** ait sal
uator discipulis. Si me p̄secuti
st. et vos p̄seq̄it. **Un̄ et paul⁹**
testat. **Oms** qui pic uolūt ui
uere i xp̄o: p̄secutionē patient.
Non ergo dignus est xp̄ianus
uocari: qui adūsa rēnuūt eq̄ni
miter tolerare. **Qs̄** loqe igitur
st a xp̄o. qui nec p̄ excessib⁹ suis
uolūt dignas reprehensiones
r̄ correptiones sufferre. **Insuper**
mter bñtudes p̄putat xp̄s pa
tiāz. dices **math. v.** **Sti** qui p̄
secutionē patiūt p̄ iusticiāz:
qm̄ ip̄oz r̄ regnū celoz. **Hoc tñ**
nō de q̄ruq; paciā: s; de ea que
suffert adūsa absq; p̄a culpa
p̄ua iusticia: certū est. **De**
qua paciā xp̄s s̄būgit dices **ib̄**
ibidē. **Sti** estis cū maledixerint
uobis hoīes. r. p̄secuti uos fuerūt:
et dixerūt omē malū adūsū uos
mētietes. p̄ me. **Gaudete exul**
tate in illa hora: qm̄ mētes ue
stra copiosa s; i celis. **Merū** st
qdā p̄si. q; et temere se excusant
seip̄os dū corripūt. **Cūq; p̄ suis**
castigātur excessib⁹: q̄si solādō
seip̄os: allegāt uerba p̄acta di
cētis. **Sti** qui p̄secutionē patiūt
p̄ iusticiā r̄: cū tamē nō p̄secu
tionē s; iustā correptionē. **Imo r̄**
m̄m̄tūā increpationē p̄ iusti
ciā suā patient. **Poro q; p̄u**

104
losa et enormis sit excusatio talis.
p̄sertim cū quis loco r̄ tpe oportuō
accusat et increpat a suo superiore:
ostat ex ea. qm̄ **p̄m̄ tpo. r̄ r̄** aliosq;
doctores i sumis suis. reus uidelz
fur latro seu homicida peccat mor
taliter culpā suā negādo. q; nō
p̄alādo qm̄ oportuē exigit dicere
ueritatē: cū tñ p̄ culpa sua sit
occidendus: nō obstare q; tñz mor
tis possit negationē seu abscō
sionē illā: non m̄m̄e alleuare.
Rur sus ad paciāz hortat nos
seu m̄asuetudinē xp̄s in mltis
euangely locis: dicens in p̄bōla
q; **math. xviii.** **habet** s; **Serue** ne
qua omē debitū dimisi t. qm̄
rogasti me. **Nōne** q; oportuit
t te miserēi cōserui tui: sicut et
ego miserus sū tui: **Et tñdē**
clausit. **Dic** et p̄ uester celestis
faciet uob: si nō dimiseritis est.
Un̄ r̄ marc. xi. iudet. **Cū** stabi
tis ad orādū: dimittite si qd̄ ha
betis adūsus aliquē. **Qd̄** si non
dimiseritis: nec p̄ uester celestis
dimittet uob p̄tā urā. **Hinc** et
in orōe dñica docuit nos sic ora
re. **Dimittite** nob debita nr̄a: sicut
r̄ nos dimittim⁹ debita v̄ris.
Cū ostat q; qui alys nō dimit
tit. s; dminat irascit aut cōtra
eū tristat: indignū se exhibet
miseratiōē diuinā: atq; orōes
illā fundēdo ore p̄o se dēpnat:
q̄uis i p̄sona ecclēsie eā sine p̄tō
dicere possit. sicut r̄ s̄bolū fidei.
credo in deū: cū tñ existēs i mortū
uicō nō credit in deū. **Pretēa** ad
paciāz hortat nos ap̄ls copiosissi
sime ut **ardēter ad cor. vi.** **In** oī
bus exhibeam⁹ nos sicut dei mis

trios: i multa pacia. Et alibi. Pa-
cientes estote ad omnia. Itaq; ad colo-
senf. iii. Induite uos sicut electi dei
uiscera mie: pacia iura supporta-
tes: et donantes uobismetipsis. siq;
aduersus aliquem h; qrela: sicut et
xps donauit uobis. Alibi q. Olga-
m in tribulationib; maledicam
et bndicim; i omib; tribulatio-
ne pacim: sed no angustiam.
Demiq; iacobi scriptus est. tercio.
Pacientes estote usq; ad aduentu
dni: et firmate corda ura. Et
rursq; Exemplu accipite logari-
mitatis et laboris et pacie pphas.
Ecce bndicam; eos qui sustinue-
runt. Et iteru ait. Nolite igemisc
i alterutru frs. hoc est. un; aliu
cu gemitu quoda ex ipacia aut
sili passione ortu hntc no intu-
eatur aut cogitet. Sed et pnceps
aplo; in p^o sua ait anonitai.
Omnes unanimes no reddetes
malu p malis: sed extrio bndi-
retes: q; i hoc uocati estis. Et
rursq; Si expbram; in noie xpi
bri eritis. Cui at; paciuntur h;
uoluntate dei: fidei creatori me-
dat auas suas. Alio ad comē-
dand; et impmeda uirtute pacie
oi fidei: mltu ualeat hystorie iob
et thobie. Itē legenda sū eustachij
brissimi clemētis et pntu eius:
et filium. Un de thobia narrat
in eius hystoria. Hac reptatio-
ne uidelic; ceuitatis plagu per-
misit deus euenie ei: ut postea
daret; exemplū pacie eius. sicut et
sū iob. Na tū ab infantia timu-
erit deū: no est tristat; q; plaga
ceuitatis euenit ei. Un et infra
xy ca; legit; raphael dixisse ve-

nerando thobie. Quia accepit; etus
deo: necē fuit ut reptatio i adu-
sitas pbaret te. Que ad modum
at; p pacia; et mansuetudie; sapia
hois potissime innotescit: sic per
ipacia; eius isipiccia pbatur.
It quod pū^o eius d; Impaciens
exultat stulticia sua. Impaciēs
quippe ita obtinuat atq; deor-
diat metem: ut fatiuitate sua
no solū demonstrat; s; et exaltet
ea; euidenter corā alijs pades.
Ideo ait hugo. Impacia est. ipe-
tuosū ai motū no refrenare.
Cassianus quoq; fatet. Pacia
est que oia uincit aduusa. no col-
luctado; s; sufferedo; no nimia
do s; grās agendo. Ipsa est que
animas reddit deo lapidas. Et
q; egregiu audie noxia: et non
mndere cotraia. Hinc dicit abrosi.
Illo mignificū est. si subiectus dnu
melis iudiciū dei laudes: si uex-
at; egritudine dnm deprecis: si re-
inopia a bono retrahit. Greg;
effat. Pacia uia estq; et ipm a-
mar que tolerat. Sam tolerasse
et odisse: no est uetus mansuetudis.
sed uelamētū furoris. Di at; mēs
forti intentioe in deū dirigit. qap
in hac uita amarū est. dulce pu-
tat: et oē qd cruciat requie putat.
Iterū ait. In hoc mēs iusti ab in-
iusto discernit: q; iustus omi po-
tētes mē aduusa collaudat: q; as-
pis reb; no frāgit: q; exterioris
gle casu no labitur. Ideo at; deus
donis suis aduusa pmisec: ut qd
qd in sclo delcābat nos amāscat.
Illo q; mēdū surgit i aīo: q; re-
lestū amore no sp accēdat: atq;
ut sic loq; delcābilis mordeat. su

Manifeste crucietur: hilariterque tristetur.
Afferit aug. Facile est ueste vile portare: capite incede in hato. sup oculos uelut dimitte: sed uerū humile paciā pandit. **Hic** in 2° collationū voluit abbas iamon loquitur. Pacia uia et tranquillitas absq; pfuda cordis humilitate nō acquirit nec tenet. Si ab aliquo iniuria mouem: certū est nō esse in nob humilitatis fūdamēta firmū stabilita: ideo ad exigue tempestatis incursum edificū nōm nauat. **Post** hoc bernardus differunt. Quā pauca o dñe post te uolūt ire: cū tamē ad te pueniē uelint oēs: uolūt te frui. qm deliciaōes in dextra tua usq; i finē: s; nolūt te imitari p paciā. Cupiūt regnare sed non pati: cupiūt desequi s; nō sequi. **I**terū ptestat. Res utilis ac necessaria est tribulatio. q̄ in gloriā uertit: tristitia que i gaudiū sepius mutat. **G**loria em̄ ergo i tribulatioē: q̄ i ea spes gl̄e. pmo ipa gl̄a stinet: sicut i semie fr̄s. **P**ropt̄ qd iacobus ait apl̄s. **B**ētus qui suffert tēptatioē: i ad uisitatē. **A**rticulus 28.

Quā preclara ac desiderabilis sit uirtus mansuetudo.
Ali in mā suctudie opatua pfitē: et sup hom̄ gloriā diligētis. **E**ccl̄. iii. **P**acia et mā suctudo i multis conueniūt: et frequēter sancti p̄s vnā earum p alia sumūt. **P**ropt̄ en̄ de eis loq̄do distinguūtur: et s̄t uirtutes distincte. **Q**uē admōm n. paciā passionē tristitie moderat: sic mā suctudo est uirtus moralis irā refrenās ac moderās: loq̄do

pserti de ira ut ē passio nāl. **S**ed irā p uirū mā suctudo est in gīt: nisi h̄mōi ira in tm̄ ex crescat. q̄ fiat mortal: sicut mansuetudinē p̄imat. **I**ra q̄ p zelū que aliquāter t̄bat mentis oculū: mā suctudo cohercet. **D**eniq; sicut tristitia est de aliquo malo adūsante siue nociuo: ita et ira ē de malo penali illato. ut de iniuriatōe aut p̄uipēsioē seu lesione inflita. **D**eo ex eisdē causis orit mā suctudo. ex q̄bus et paciā: utpote ex diuisis cōsiderationibus. quib; adūsā et mala penalia ut rogata cōsiderat. ut multipli bona atq; utilia homini. **D**e quib; causis et cōsiderationibus dē m̄ est paulo an̄ arti. **x**iiii. **S**i n. mala penalia taliter atcedant et acceptent: neq; de eis irascent. s; magis letabim. **I**git̄ ex cōsiderationibus illi mā suctudo ḡnātur: loq̄do de mā suctudine acq̄sita. **M**ā suctudo uero ifusa ex eis augetur: p̄ficiat. **S**eruat̄ et actiuatur. **A**mplius cum mā suctudo habeat irā refrenare ac moderari: idē qd detestabil̄ inhonestā afflictia. scandalizatiua nociua piculosa ac uiciosa est ira: tā desiderāda honesta suauis exemplaris. securā fertilis ac uirtuosa: mā suctudo. **E**s detestāda et scandalosa ac pua in se. atq; in suis effectibus ac filiabus sit ira: dē m̄ est in p̄mo tractatu. **R**ursus ad amplectendā mā suctudinē. et ad p̄ficiendū in ea: ualet oīa illa que ibidē s. **l**ix. arti. et infra inducta sūt p remedijs contra irā. et alia multa q̄ ante illū articlū de fugi

106.
corde. **Decimo** aptat hoies ad
iustione huana. **Ideo ecci. v.**
de. Esto mansuetus ad audiedu
ubu dei. **Et iacobi pmo.** In ma
suetudie suscipite insitu ubum
dei. **Un cu dixisset ppha. i dno**
laudabit aia mea: mox addi
dit. **Audiat mansueti. & letentur.**
Sic et alii mlti p dca miti
tatis effcus. **Hac n. ho spena**
liter aptus fit ad regimie alioz:
sicut p ira ad hoc inept efficit.
W qd pnt. xx. scriptu est. Fro
dianu clementia t h n a. i. re
gis. **Et ecci. iij.** Noli ee sicut
leo i domo tua: eutens domesti
cos tuos & tibi subiecos. oppmes.
Hic septua hac scas utute ual
de amendat: & necaria ee pbat.
Proptea ait apulus. Deruu dei
no oportet litigare: sed mansue
tu esse ad omis. **Et rursus. Secta**
re inquit mansuetudine. **Un so**
phonie & habet. **Cueite dnm o**
nes mansueti terte. **Innotescit g**
ex his qd sublimis & utuosa sit
mansuetudo: & qd multiplici ome
dabilis extet: qualiter u possit
acquiri. **Cui pnt distigui tres**
gus. que admod pauloan disti
cti sut gradus pacie: qz eglis e
modus et ro distinctionis abaru.
qd faciliter p ppendi: idcirco
ptrafeo. **Hanc ergo utute**
amplectem: atq; i ea nos custo
diam. **Na sicut p ira ho incur**
rit diuisa picula. etia int hoies
ta in sua psoa qd in rebus ac
psois atinentibus sibi: ita p
mansuetudine pfnat ab illis.
Ideo i ecci. septu est. fili ima
suetudie. **Septua aiaz tuam.**

Posteo ad amedada mansuetu
dine. recitari pt regu liber p m
de psecutionibz sci dauid. ab iniq
saule: qd mansuet fuerat dauid
cu illo. intantu qd ipemet ulnone
no exercuit i saul cu hoc facillime
facere potuisset: sed nec pmisit. mi
lyrem suu abisai occide ipm saul.
Ad idem spectat qd scus ioseph patri
archa ta mis clemes atq; benefico
erant fratribz suis: a qbus tanta
iuidia. psecutione aspnaoer. & tan
de inuistissuz venditioem sustinu
it. **Hoc u mansuetudine sectemur.**
pstante dno nro ihu xpo: qui
cu pte & spu sco uiuit & regnat ds:
p omnia secula seclor. **Amey.**
Et preclara necaria ac fru
tuosa uirtus sit castitas. **Articu 9**
Et est uoluntas dei sci. xxv.
Hicatio uia. ut sciat un qsq
uestra sui uas posside in sacrifici
atione & honore: no in passione de
siderij sicut gentes que deu igno
rant. **Prima ad thessalon. iij.**
Inter quatuor uirtutes cardina
les. una e t panna: que est uirtus
moralis. delationes sensuales re
frenas: cuius p pue ptes ac spes
sunt castitas et sobrietas: ita qd
castitas diuete opaiat luxurie.
et sobrietas gula. **Castitas g mtr**
suntur pnt & uirtus scupias uene
reas refrenas ac moderas: & oq
illicitu coitu repmes & deuitans.
Deniq; h castitatis triplex est.
spes: uipote uiginal castitas. vi
dualis. et diugal. **Itaq; ut dno**
in euagelio docuit. castitati debe
tur fructus: ita qd castitati ugia
li debet frs retesim. castitati
uiduali sexagesim: castitati

Singali tricesim⁹. **Iuxta illd luce viii.**
Eme cecidit i terra. et ortu fecit
frum: aliud ceterum aliud sexage
simu: aliud tricesimu. **Eme** qppe
est vbu dei: quod fecit spualitas que
da: q in hoc pferat. **Assit** q homo a
carnali uoluptate se retrahit: et
diuis inheret. **Deniq** ai lex chasti
sit lex totius pfectionis et puritatis: co
stat castitate ad oem xpifidele pre
cipue ptine. **Quia** ai sit dignitas
ac fructuositas castitatis: pordi
pt ex his que sup de uilitate imudi
cia enormitate atq; de tribu luxurie
dm sut. **Na** sicut in luxuria et spibz
seu filiabus suis et maxia turpitud.
atq; bestialitas: ita in castitate est
splendor: pcpud: angelice q; imita
tio puritatis. **Insup** q sup inducta
sunt de remedijs luxurie: ualeat ad
optineda custodienda ac pficienda
castitatis uirtute. **Assignantur** et
castitatis tres grad⁹. **Prim⁹** est
ab omi illicito coitu abstinere:
ea q; vitae q ad coitu puocant: et ex
suo gne extat pta mortalit: ut
sunt amplexus. tactus. osculatioes.
et siles gestus ac motus et affatus
lasciu. **Hec** itqua vitae ~~hinc~~ cu
difficultate et ipugnatioe frequ
n. stimulu et cupiscentijs carnis:
et primus castimonie grad⁹. **Sec⁹**
grad⁹ e cupiscentias hie debilita
tas. ita ut satis faciliu reprimi q
ant: et p uirtuosa castitatis exercitia
ad hoc deuenisse ut homo uiliter et
sine formidine ipugnatioem carnis
prestoletur. recipiat retudat et su
peret. **Tertius** gradus est cupis
centias carnis hie omo edomitas. atq;
faciliter insurgentes abicetotom.
coide omne ipuritatis carnalis

feditate abhorret ac nauisae sup
huiusmodi factor: et ipm puritatis
affectu esse cordialiter transfortu:
sicq; ad nouem carnalit affici: nec
aliqd sensualiter intueri a reco:
I dai. **Insup** i coll. uolunt. cassian⁹
ex ore cheremois abbatis: et ana
chorite. ponit sex gradus castitatis:
quibus ad supmu castimonie ptin
git culme. **Prim⁹** est i uigilia no
supari ipugnatioe carnali. **2⁹**
est cogitatioibz uoluptuarijs no
imorari. **Tertius** est fejeo a uiri
li aspectu ad cupias neq; moueri.
Quartus est nec simplice carnis
motu uigilas sustine. **Quia** est
ex audita leione a meoratione ge
nerationis huane aut uencoz. nul
laten9 libidini assentire: nec plus
inde moueri q; de lapidu aut liq
noz aspectu. **Sextus** est illecebros
fantasmatibus no illudi. **Itaq;** i
castitatis uirtute studeam9 sta
biliter accrescere: et considerado ass
due uniuersa remedia luxurie pre
inducta. p que homo in caritate p
ficiunt: pensando q; et cetera que
supra de enormitate et uilitate. ac
uiciosis luxurie effectibus sut scrip
ta. **Intuendo** demu q; nobilis. ne
cessaria ac diuina sit uirtus casti
tatis: q; fructuosa ac meitoria sit.
Itam et castitati uirginali. qua
quis popt firmiter i uirginate p
maneret: debetur aureola. **Hinc**
ad castitate et tpantia scriptu
nouu testameti copiosissime nos
hortat: put h in pmo libro oste
su est: et nunc aliqd addi pt. **It n.**
apls ad galathas v. **Spū** abu
late. et desideria carnis no pfiae
tis: caro et cupiscit aduersus

107.
spm: spm aut aduersus carne. Hec
enim sibi uisem aduersant: ut non
quicquam ultis illa faciatis. Et ita.
Cui sciat in carne sua: de carne
metet corruptione. Cui aut scia
ueit i spu: de spu metet uita eter
na. 1. Cor. 3. 3. Cui iquit i carne
st: deo place no pnt. Itaq; casti
sim i omibz: casti i cogitudo: pi
gri in appetendo: casti in loqdo:
in aspiciendo. tangendo. oiq; cor
pore motu et actus nec exhibea
m? mebra nra arma iniquitatis
pecc: sed arma iusticie deo. Hic
aut bernardus. Continencia carnis
diluit: qd luxuria inquinat.
Continencia restringit corpus: ne dei
seps p mortiferas defluat volupta
tes. Porro illa continencia no habet
meritum apud deum: q gloria queit hu
mana. Idcirco in continencia soli deo
deseruiam? ac itendam?: et iuxta
saluatoris preceptu sint lubi nri
precincti. In ecclesiastico scriptu est.
No est digna pdeatio continen
cie. Refert ibedum historiam
valde pulchra de mocho capti
uo: in q docet opta sit castimo
nie usus. Ad qd etia ualet his
toria iudith. cui deus dedit iopi
nata uirtute et victoria. de crude
lissio holoferne: eo q castitate
uiduale amauit. Diliter euange
lica anna q xpm infantulu in
templo pntatu et oblatu. agnouit
atq; fessa cimerito sue castitatis
et abstinentie ac deuotionis. ad grus
phetie et xpi corpale pntia est
pducta. ut asserit origenes. xxx.
S De sobrietate. Art. 1.
Obrietatem et prudentia do
cet et iusticia et uirtutem: quibz in

vita utilius nichil e hoibz. Capit.
viii. De icreata sapia dem est
istud: q has quor uirtutes istru
it hoies. Hec aut st quor uirtutes
cardiales. Deo i hac auctoitate
p sobrietate intelligit temperantia:
et p uirtute fortitudo. Interdu aut
accipit sobrietate p uirtute qua
temperate se hz circa cibum et potum et
delectationes gustus refrenat. et
ita erit de ea nunc mentio. et ita
opponit gula. Quandoq; accipit
pro uirtute moderate potus et
delectationis potandi. 1. Cor. 10. 31. 1. Cor. 10. 31. 1. Cor. 10. 31.
Etia vita hoibus
vini in sobrietate potatu: si bibas
illud moderate sobrius eris. Sicq;
tractat thos 1. 2. et quoc exlye. et
cetera dicens. Virtutes q a ge
nerali quada proprietate uirtutis
diter supie noiant: illis discernat
p materia seu obiecto. i quo opti
mu ac difficillimu est tale ser
uare conditione. Enales ut con
ditiones uirtutis st: moderate et
firmiter age. Ideo sicut fortitu
do uisatur circa picula mortis. et
passione audacie ac timoris. atq;
huiusmodi picula moderat: ita
sobrietate passione deupie circa
cibum et potum refrenat. Et in sobri
etate. mesura seu moderantiam
seruas. Difficillimu uero opti
muq; seruare mesura i potu. et
moderatus potus multu utilis e
corpi. salubrisq; aie: et modicus
eius excessus ualde ledit utruq;
etia plusq; excessus cibor. Unde
eccl. 31. 31. habet. Sapientia aut et
corpis sobrius potus. Itaq; ad re
frenandu deupias delectatione et su
pfluitate potus: indiget homo

speciali virtute. p̄ speciale difficulta-
tem & utilitatem. seruandi moderatio-
ne in potu. **S**icut sobrietas est alia
virtus ab abstinentia: p̄ qua mediū
seruat in cibo. **I**n sup̄ dicit thomas.
Sobrietas sicut et cetera virtutes. vno
mō sp̄at p̄t ad passioēs ac vicia que
refrenat. **S**icut sobrietas magis ne-
cessaria exoritur in uicibus ac mulieribus: in
quibus p̄ feruore etatis ac sanguis est
maior scrupula ac debilitas rois. idcirco
p̄ sobrietate facilius cadunt. **H**ic aut va-
letius q̄ apud antiquos romanos. mulieres
vinū nō potabant. **C**uius p̄ potatio sp̄ca-
liter ē periculosa in uicibus: ut experientia
docet. **S**ed sp̄at sobrietas ad finem
suū ad quē ordiatur & dicit: qui est
hētor expediri ac liberū in usu rois
bñ dispositū. **S**icut sobrietas & modera-
tio vini potissime dicitur eis qui alios
hñt edificare & docere ope et sermone: vi-
delicet senibus regibus atq; ep̄is. p̄mo
cunctis iudicibus presidentibus et pla-
tis. **V**n̄ eccl̄astes x. scriptū est. **D**e
tibi t̄ra cuius rex puer ē: & p̄ncipes
mane cōcedit. **D**ñi t̄ra cuius rex no-
bilis ē: & cuius p̄ncipes uestit t̄pe suo
ad reficiendū: & nō ad luxuriā. **H**ic
quorū aut iheronimū q̄ an̄ diluuiū
nō fuit esus carniū nec vini pota-
tio: s̄ p̄ diluuiū usus vini & car-
niū est cretus. **E**ps vō i fine ueniens
se loz. extremitate retraxit ad p̄-
cipiū. docēs a vino et carnibus ab-
stinendū: verūptamē p̄ modū cō-
siliij. non p̄cepti. **P**roterea loquido
de sobrietate mō p̄fatio. uirtus alia
ponit̄ circa moderatā tibi. atq; ad
moderandū appetentiā ac delatio-
ne esariū. que uirtus abstinentia ap-
pellat̄. **D**e q̄ in p̄. sua ep̄la p̄ncip̄
ap̄loz hortat̄. **M**anistrate i sc̄ia

abstinentia: & actū abstinentie exhibe-
te ai discretionē. mediū obseruado.
Sicut & paulus rōnabile inq̄t ob-
sequi uirū. **I**n t̄ra p̄ncip̄ thōs et. a
ly dicit doctores. abstinentia seu so-
brietas q̄ est uirtus sp̄ca: sp̄ca dicit̄
fert ab abstinentia seu sobrietate ac-
quisita. **V**n̄ i prima ē. quōe lex. aut
thomas. **V**irtutes morales & acsipe
et ifuse accipiuntur dupli. **D**uo sc̄d̄
forle rōs: obiecti. **O**biectū ei est cō-
p̄ro d̄stituit mediū: sicut i scrupis
centis tact̄ rō potit mediū p̄pan-
tiā: moderando scrupias. ip̄am que
ē castitatis obiectū. **P**orro modus i
obiectis uirtū moralū a nāli rōe
ip̄ositus ē alterius rois. q̄ modū que
lex diuina d̄stituit. hūc ad mōm i sup̄-
tioē tibi & potus. hūana rō hāc po-
nit mēsurā et modū ut tm̄ suatur
de cibo et potu: q̄tū bona habitu
corp̄is requirit. et ad rois expedit
actū: ut **corp̄is** refectio nō nocat
corp̄is sanitati: nec rois ip̄ediat ac-
tū. **L**ex at̄ diuina d̄stituit modū.
ut t̄ro etiā castigetur p̄ hoc q̄ eius
nōtati aliq̄d subtrahatur: sicut in
seruitute redigat̄. **S**ed d̄nit hęc
virtutes. q̄m ad fines ordinatur
diuersos. **V**irtutes nāq; infuse or-
dinat̄ ad hoc: ut hō p̄ eas fiat cuius
sc̄oz & domesticus dei: uirtutes uero
acquisite morales: ut hō p̄ eas bñ
se habeat i reb; negotijsq; hūanis.
Et hūc doctrine r̄sonat̄ uidetur qd̄
p̄uo politica apt̄ p̄s. **D**uise sūt uir-
tes politica t̄mū: sc̄dm q̄ diuisas po-
litias cōcernūt. **D**e actibus et
gradibus sobrietatis. & de dignitate
A **¶** eiusdem **Articuli** **xxxi.**
A die quo posuisti cor tuū
ad intelligendū. ut affliges te m

Aspiru da tui: exaudita st' vba tua.
Camelus x. Quoadmodu ipse dani
el r tres socij eius a delicatissimis et
regijs cibis ac porul' abstinerunt.
potu aque leguibzq' contenti: hic mig
na' d'etua' sut' g'ram. Et specialiter
danieli data e' reuelatio diuinoz' pre
cognitio futuoz' i' p'mo secretoz':
supta copiosa. r exaudito gratiosa.
Hic itaq' loq'ido de sobrietate i' fusa.
put' totis est ad refrenatioz' concupie
et voluptatis. ac supfluitans ci
boz' a potu: m' actus eius extat
ieiunium. Ip'm quoq' ieiunium habz
tres speciales effectus: ad q's ordiat
et assuitur. **Primus** est reprim'e co
cupias carnis. **Secundus** e' illuatio me
tis. ad dei agnoscenda salubria r
d'emplada diuina. **Tertius** e' satisf
factio p' peccis. Ideo p' ieiunium aliqd
nature subtrahitur: ut p' suis vi
cis affligat'. **Quartus** demu' alij mlti
effctus sobrietatis. **Primo** ei meret
homo exaudiri a deo. et i' omi vir
tute augeri: ymo ut de pessio g'ne
demoioz' restat' saluator: hoc g'ne
i' nullo g'ne pt' exire. nisi i' oroz' et
ieiunio. **Et** p' habitis inotesat. q'
sobrios nos ee oporteat. **Idcirco** ve
cis qui ita se replet atq' i' gurgitat.
q' etiā un' p'ius p'hs hoc horret:
r i'ra nalem lege ac roem se gra
uat: roem offuscant: vita' abbre
uiat: r vias paruit alimeta. **I**
Deruptamē imodeata necessitate
s'bractio p'iculosa e' et vitada: nū
dicat' i' theoni? **Nō** differt an m'gno
vel breui te iterimas tpe. **Et** rurs'
De rapina deo sacrificat: q' nimia
ciboz' egestate. aut sopni penuria.
corpus suū immoderate extenuat.
Insup q' obseruanda st' in cibo et

108.
potu. qualiter mltiplic' or'gat pec
care i' ill'. **Stat** ex d'cis i' p'io libro
de gula et **luxuria** ebrietate. **Spea**
liter q' requirit sobrietas. ut hō non
excedat i' qualitate virtualiū: q'
rendo nimis delicata r p'iosa: nec
i' q'itate illoz' n' in mō. neq' i' re
ligiose r nimis auide ac i' discipli
nate et festinaterunt cū soitu ois
ededo siue bibedo. **Præterea** tres as
signatur g'ns sobrietatis. **Primus**
est. sic sume cibū r potū ut nō fi
at aliquid i' hoc cont' p'ceptū dei. r
noq' ecclie: ut scilicet vitent' crapula
ebrietas. r fractio ieiunij. **Secundus** g'
dus est aliquid subtrahere sibi de
qualitate r q'itate virtualiū.
abstinedo a licitis delicatioribz
nonnull'. etiā qn nō est ieiunium
ecclie: r grossioribz frugalit'. **Ter**
tarius querit' voluptate in ne
cessarijs vite: s' necessitate nature
ad dei obsequiū. **Tertius** gradus
e' sic ee circa sp'ialia excita af
fectatū. ut ex gustu eoz' r ex diu
ne saporis dulcedine. fastidiat hō
omne corporeū alimeta: nisi q'ntū
exigit natura lexq' diuina. sic ad
mētā q'ntū ad to mētū accedere.
Ad primū hor' gradū p'tinet nō
nimietas nec d'istatū quādo nō
adest affluētia aut delicata ali
metoz' p'pato: sed hys q' deus d'ess'
cū grarum actioe esse contentū. **Ad**
2m p'tinet pati esse carere p' deu
delicatis r copiosis q' apponuntur.
Ad tertium vo. concupias gule h'c p'e
sus edomita. **Deniq'** sicut gu
la luxuria excitat ymmo r fouet:
sic sobrietas castitate d'ecuat.
Est n. sobrietati cotrauiū. instituta
ecclie violare ieiunia: a q'bz tamē

excusant qui adhuc in incremento
sunt corporali: et senes ac debiles. laboratores quoque. et peregrinantes qui
peregrinationem minus aut differre
non possunt sine detrimendo corporali salu-
tatis et indigentie exterioris. Pauperes
vero a ieiunij obseruatione non ex-
cusant: si habeant quod ad unam parte[m]
refectionem sufficiat. **A**m-
plius quam necessaria exemplis atque
feliciter virtus sobrietatis existit:
elucescat ex predictis in primo libro.
de utilitate bestialitate enormita-
teque gula. et de pessimis eius effectibus.
Et que ibi sunt assignata per reme-
dium gula. valent ad sobrietatem: ex
quorum consideratione accedit homo ad
sobrietatem et ad moderantiam cibi et
potus. **P**ostremo habet virtutem pres-
cellentem. **M**edat. **A**it enim **iberus**.
Mater salutatis est abstinentia: ma-
trix egritudinis immoderantia et voluptas.
Crisostomus dicit. **N**ichil inquit sic sa-
nitatem. nichil sic sensum parit acui-
mem. nichil sic egritudinem fugat. ut
moderata refectio. **A**terum dicit. **S**i-
plurior victus et mesura mediocritas:
plurimum habet iocunditatis. **C**ontrario
diuitum mens exerebiles extat et hor-
ride atque membrorum **stomachorum** **stomachis**
plene. **D**e effectibus autem sobrietatis
ait **leo papa**. **D**e abstinentia predicti
caste cogitationes: rationabiles uolunta-
tes: salubria consilia. **P**er uoluntari-
as afflictiones caro occupis mortui-
mes virtutibus inouat. **E**t **augustinus**.
Sobrietas temeritate fugit. peccata
detra deuitat: domum familiamque
recte gubernat: superbia detestatur.
Et rursus. **S**obrietas est mentis ac
sensus omniumque membrorum cautela.
castitatis ac pudicitie munimen:

tu et amicitie ac pacis misteria. ho-
nestati spiritus diuitia. pudori proxima:
vicioque omnium profuga. **A**it **isidorus beatus**.
Bonum et salutare ieiunium. quo re-
dimunt eterna supplicia: dum redimunt
tunc hoc modo peccata. **N**on solum est abso-
lutio peccatorum. sed et extirpatio vicio-
rum non solum optinet veniam. sed mercedem
et gratiam: non tamen delet peccata. **A**missa.
sed et repellit futura. **A**it **isidorus beatus**.
Quia sit virtus ualde necessa-
ria et predigna ad omnem christianum.

Petas ad **principue spectans**.
Dominum utilis est: promissionem
hinc uite que nunc est et future. **P**rima
ad **timorem**. **Q**uia unum est
passio sensitui appetitus. **D**icitur
secundum **danisic**. libro secundo et spes tristitie:
utpote dolor quidam interior appetiti-
ue potentie sensitue. de malo et mi-
seria seu aduersitate alterius. **E**t in
non est **passio** virtus: sed **passio**
naturalis. **Q**uia admodum enim omne
animal naturaliter diligit sibi simile:
ita et naturaliter sibi sibi simile passiuum est.
Qui hoc potissime inuenit: quibus
quidam per uicia ad inhumanitatem et
bestialitatem quendam degenerant. et
in passione et crudelitate. **S**ed si
mitur misericordia per uoluntatis quietate.
quod quod aliorum calamitatem tunc proprie
intellectualiter dolet. et succurrit
per uiribus: et sic est virtus quam ali-
qui sic describunt. **Q**uia est virtus
qua animus super aliorum miseria
mouetur. **H**ic **secundum augustinum** libro x. de
ciuitate dei. **Q**uia est aliene mise-
rie in corde nostro passio. virtus tamen
passiua. quia si possumus sobrietatem
conuenit misericordia deo: primo miseri et
perere deo. **P**rope enim magis misericordia pas-
sione includit. que impassibili deo

nō dicit nisi p̄ metaphoras silitu
dinēq; effectus q̄ est s̄buenire egenti
ac misero: sed i quātū miā d̄z virtū
q̄ quis alterius misericordiam pie tollit seu
releuat. suā boītatē ei dicando.
Sicq; maxie atq; plenissie op̄eat d̄z
cuius misericordiones sūt sup̄ tēta opa
eius. Deniq; ad miām excitat nos
deus. **In primis** sūp̄ius exēplo:
qui tā mirabilis & inuicibilis mi
serus ē n̄r̄i & cotidie miseretur: &
igratis ac pessis. **Hic** xp̄us hortat:
Estote misericordes: sicut & p̄r̄ vest̄ ce
lestis misericors est. **Et paul̄.** **Estote** mi
seratores dei. sicut filij h̄m̄i. **Dodo**
ad idē hortat nos xp̄s exēplo i hu
manitate assumpta: i qua tā miōr
dissime se h̄uit in hoc sc̄lo **per**
tatores. iudicando iter eisdem. **Unde**
phariseis ei idignatib; sup̄ hoc dix
it. **Cū**tes discite: qd̄ sit miām vo
lo & nō sacrificiū. **Itēq;** nō est op̄
sanis medicis: s̄ male h̄ntibus. **Tercio**
ad idē nos hortat deus i u
triusq; testamēti scripturis. **Ad idē**
accedere nos deb; lex nature cōsis
cūctas. **Et** rurs; specificat om̄i hōis
silitudo: de q̄ in iob fertur. **Disiū**
sp̄m tuā nō peccab. **Itē** ip̄a in
digētia: q̄ tot picul̄ necessitatib;
atq; ip̄ iopys sum̄ expositi. **De**
niq; magnitudo felicitatis: q̄ miōr
dib; i scripturis pmittit cū dicat
saluator. **Et** i misericordes: qm̄ ipsi
miās n̄sc̄ptur. **S; &** am̄inatio im
miōrdib; itentat: & ḡustia corū
dāpnatio. **Un̄** apl̄s iacob. **Iudi**
cū sine miā fiet ei: q̄ nō fecerit mi
sericordiā. **Et** saluator. **Dua** mē
sura mensi fuerit: remetiet uob.
Immo xp̄s i euāgē. p̄statutur se i
extremo iudicio cū hōib; de opib; miē

109.
potissime deceptaturū: nec aliā assi
gnat rōem dāpnationis ip̄oz: nisi
q̄ opa miē nō fecerūt. **Amplis**
ammonem̄ ad miās irroabiliū
aīaliū exēplis. **Frequēter** q̄pe ex
ptū est: q̄ lupi & lupe infantulos
a m̄ib; expositos ac relictos. de
fendūt ac alūt. **Leones** q; hōies
deuātes reducūt ad viā: & hōib;
corā se p̄stratis. ac aīalib; se i fe
rioribus p̄rit: nisi uehēmētia fa
mis eos ip̄ellat ad hōis opposita.
Deiq; in libro de natūis aīaliū
legitur. q̄ eque mortue pullū a
equa suscipit nutendū: & utē q̄
aues eiusdē sp̄ei nō redit se. **Et**
q̄tū porci sibi iūte doleāt. au
res hōim vix ferre q̄ant. **Insup̄**
ad miās nos excitare maxie d̄z.
q̄ p̄ eā homo maxie assilatur
deo: qui i om̄ipotentia suā p̄e
do maxie declarat. et miserado.
Miserabilib; quoq; p̄sois. videl;
orphanis viduis pupill; p̄gnis
captiuis tēptatis afflictis paupi
bus desolatis ē sp̄ealit̄ doledū
& miserendū. **Igit̄** vnusq; tot
virib; suis: actib; miē tā sp̄iali
bus q̄ corp̄alib; sit intētus. **Mi**
sericordes equidem parentes h̄nt h̄is
euāgēl; q̄ miās n̄sequitur. **Et** qm̄
alienā miserā sibi ex pietate as
sumūt. & xp̄m in suis mēbus a mala
mitate liberāt: ideo i futuro a p̄
is miseris liberi erūt: & i iustitu
dinē a xp̄o recipiet. **Ad** miās am
plius p̄tinet. opa miē exētere du
plicia: s̄z corp̄alia. p̄ q̄ corp̄alib;
p̄ior; defectib; dolet ac s̄buenit:
& sp̄italia p̄ que sp̄italib; p̄ior;
defectib; p̄fecti culpabilib; rōpa
titur atq; succurritur. **De** his demū

qz conu'sta ubiqz inuenit p'ntico.
Et aut opa ista mie ad xpianos
p'cipue spectet: testat' ambro. dices.
S'uma totius religionis xpiane. in
mia & pietate consistit. Ideo vnusqz
qz s'c'm debz hec opa exerce' iuxta
sua facultatis & possibilitatis me-
sura: no' d'ntaxat vnu aut duo seu
pauca eoz aut illi qui solu' porrigit
pane' medicis. no' aut dat' potu'. n'
uestiut' nec visitat' n' hospitiat' nu-
dos egros pegrinos: nec redimunt
captos. Idem qz de sp'italibz mie
opibz est resendu'. Quid q' i diui-
no iudicio fut' dictum: q' tot habet
vestes & tunicas. et tamen pmittit
tam multos nuditate affligi. Sili-
ter qui tot hnt g'ra' ferculoz & ta-
ta' habudantia' potuuz: et tu' vix
siccū tribuunt pane' egenibz. Et
ubi qd' b'issim' iohs baptista p'ce-
pit: q' h' duas tunicas det' no' hnti.
& qui h' escas silitet' faciat. **Pos-**
tremo distigui pnt' tres g'os mie.
Primus e' opa mia exerce' i'p'tu' pre-
cepti requirit' necessitas: de sup'fluis
dado loco & tpe oportuno. & eis q' pos-
tulāt. **Secundus** aut' saluator. Qd' sup'
est date elemosina: & ecce oia' mia-
da fut' uob'. **Secundus** est ultra hoc ex-
gradi caritate & pietate superoga-
re: etia' hys qui no' petunt. sicut tho-
bias hortat'. Si multū tibi fuit: tri-
bue habudatet: si parū & parū li-
bentet' i'p'tu' stude: & noli faciem
tuā nutere ab ullo paupere. Ita
ei fiet: ut a te nec auitat' facies
dñi. **Tertius** g'os e' sibi i'p'i de vi-
libus & p'petibz. p'mo & aliquo mō
necariis i'p'tu' fieri p't' quedā s'bra-
here: & ea paupibz affectu p'mptis-
simo d'icare: p'mo & domesticos pau-

peres i'uestigare ad succ'edu' eis: &
de laboribz quoz p'parū manuū opa
pagere pietatis. sicut testat' paul'.
Michi quoz & hys qui meū fut':
m'istrauerūt. et manū iste. **Hoc** ege-
rūt beatissimi monachi illi i' desertis
egypti olim ac alibi amonati: qui te-
nuissimo pabulo pais & aqua d'eti:
reliquū p'ietū labor' suoz miserūt
p' loca paupibz & captiuos. Tale qd'
egit & pia foroz p'is mei: q' sibi i'p'i
et puero suo frequet' traxit uestes.
camisias calceos & caligas: & dedit
eas toto affectu pauperibus. **De 33?**
De iusticia q' est p'clatissima v'us.
Iustus dñs et iusticias diligit:
equitate' iudic' ultus eius. **In**
psalmo. Cū similitudo sit causa amo-
ris & rō diligendi. qd' mirū si dñs ius-
tos diligit seruos & approbet equi-
tate'. Deus aut' in seipso s'baliter
e' virt' i'p'a & sc'itas: r'itudo fontal'
& omis r'itudo' an'q' iusticie causal'
et ex'plar'is origo. Porro iusticia
sic ab aliq'bz diffinit'. Iusticia est
iustas et p'petua uolūtas: ius suū
vnicuiqz tribuens. **In** qua diffini-
tio'e uolūtas accipit' no' pro p'ate
uolūta: s' pro actu eius et habi-
tu. **Idcirco** euidentius dici potest.
Iusticia est iustas et p'petua habit'
uolūtat'is. seu iustas & p'petua v'us
uolūtat'is: ius seu debitū suū vnicui-
qz tribuens. **Di** aut' iusticia iustas
et p'petua. no' q' iterrūpi a' amut-
ti no' queat: s' q' p'positū iusti e' im-
mobilis adhere' iusticie. **Hic** alij
dicūt: q' iusticia e' virt' vnicuiqz
qd' suū est tribuens. Quā p'hs i' ius-
ticia' omutata' distributiuāqz
diuidit. **Et sup' articulo v. diuisa e'**
i' iusticia' politica' & purgatoria

110
purgatus cū et exēplare. Denique
iusticia pprie est vnus ad alterū.
quous methaphorice dicitur quis hūc
et exercere iusticiā ad seipm: inq̄
tū in hoīe s̄ ps superior atq̄ inferior.
vel idem diuersos induit actus.
Hic tullius i prima aut rethorica. **I**
usticia ē habitus animi: si utilita
te cōseruata. suā vniciusq̄ tribuens
dignitatē. Iusticia multū attendit
coem utilitatē: vñ quāq̄ plus ali
quē punit q̄ meruisse videt: p̄ rei
publice bonū. **Hic tullius loquitur.**
Prīmū iusticie fidamētus ē ne ali
sui noceat: deī ut si ualuerit ser
uiat: aut p̄uideat. **Et rursus p̄ de**
officijs. Iusticie inquit ista est rō:
q̄ p̄ ipam societas hoīm mutua.
ē vite vitas orinet. **Ambrosius** quoq̄
i libro de paradiso. Iusticia iquit in
gis alijs q̄ sibimet p̄dest: utilita
tes p̄as negligit: nā emolimēta
p̄ponēs. **Verūptamē** in hōs q̄ sūt
de necessitate salutis: i p̄mis prou
det suo s̄bro. Porro iusticia d̄ tri
buere vniciusq̄ suā dignitatē: nā
ipendit cuilibet qd̄ dignū est ei i
p̄di. seu qd̄ ei debet. Et debitū istd̄
quāq̄ est ex iure aut federe nāli:
aliquā rōe platiōis siue officij. sicut
obediā debetur platis: quāq̄ autē
ex merito ā demerito. sicut iustis
debetur glā i iustis tormētū. **It**
uōs ancelmū. iusticia ē rōtudo
volūtatis p̄ se seruata. **Idē p̄ si**
doz vero. est ordo et equitas: qua
homo cū vnāq̄q̄ re bñ ordiatur.
Macrobius aut. Iusticie iquit ē
vniciusq̄ qd̄ suū est exhibere et ser
uare. **Qualit** demū intelligēda
sūt p̄inducta. thōs i 2. c. q̄. lxx. in
regulā dicit: qd̄ breuitati stu

des dimitto. **Insup** q̄ iusticia p̄
respicit bonū coe. ad qd̄ ordiat cete
ra bona: ideo om̄ actus virtutum
p̄nt ad iusticiā p̄tine. s̄ q̄ p̄ iust
tiā referūt p̄ticularēs p̄sone et act̄
eoz vniciusq̄ ad bonū cōtatis. Et iux
hūc modū vocat iusticia viciōis
nō vtiq̄ p̄ p̄dicationē quēadmodū
gen̄ dē est ad spēs suas: sed p̄ vti
alē quādā rōtudinē et i fluxu: in
q̄tū impialit̄ monet dispoit et re
fert ad bonū coe. **Ad rō** quādmodū
caitas q̄ p̄o p̄o obiecto respic̄ bo
nū dē diuinū. ē viciōis sp̄ialis q̄ ad
suā essentiā. sed gnālis p̄ iperū:
i fluxu ordinādo ad bonū diuinū
aliamū actus virtutū. **Sic** de ius
ticia ē dicēdū s̄ modū iā tactū.
Verūptamē agnoscedū. q̄ iusti
i scripturis aliquā rōe extēse accipit.
q̄ quelibet viciōis potest dici iusticia:
et quilibet opus viciōis potest dici ius
ticia. Est enī quelibet viciōis qd̄am
iusticia: i q̄tū actus cadit s̄ p̄p̄
to: sicut agit qd̄ debet: et p̄ cā homo
se habet sicut exigit̄ vel oportet. **Sic**
q̄ x̄ps s̄p̄s iusticiā: suo loquēs
baptiste. **Dine** mō: sicut n. dicit nos
ip̄lere om̄ne iusticiā. i. oēs virtutē.
Ed tamē auḡ sp̄ialit̄ expōit de
hūilitate. **Et iterū** dñs ait. **Que**
rite p̄mū regnū dei et iusticiā ei.
Itaq̄ iusticia p̄ respem ad deū cō
sistit in hoc. ut eius obediā p̄
ceptis i om̄ibz rōu reuētia ac di
ligētia debita. et ei p̄ viciōis grati
sim̄ p̄mmo ei nos totos offerant̄
i om̄i s̄biciōe. gnārū actione. lau
de et cultu nob̄ possibili: qd̄admo
dū totū qd̄ habem̄ sum̄ iuuiū
et valem̄ ab ip̄o accepim̄. **Ideo**
ait s̄s hilarius. **Hoc** potissime

deus debem⁹: ut om̄s sensus mei. vi
res. lingua. ac rō eū loquāt⁹ ⁊ vene
rent. Qui autē ad euāgelicā se as
trixit. filia. n̄ qui deo aliqd̄ vovit:
iā tenet ad illa veluti p̄cepta: p̄
mo rōe p̄fessiois a voti: ad illa mix
ime. obligatur. Unusquisq; etiā te
netur deo satisfacere **de** p̄ iuris:
q̄bz eū in hōtānt⁹ peccādo. **Iustit**
est ad p̄cios ⁊ ad seipm̄. Ad p̄cios
ē. eis facere qd̄ q̄s sibi vult fieri rō
nabili volūtate: debita solvere.
satisfacere p̄ offens⁹: alios edificare.
superioribz reuēntiā obia⁹q; exhibē.
inferibz ac subditis sic p̄cesse ut su
prioritatis requir̄ officii ⁊ p̄cedēbz. **p̄ posse**
vite repēdere: atq; vniuers⁹ p̄ loco
et tpe oportu⁹ osilū auxiliūq; v̄
pendere. Ad seipm̄ vō exercere iusti
tiam: ē corp⁹ suū spūi subde. sensu
alitate s̄b rōis gubnaculo om̄ez
corp̄i nētia nō negare: p̄p̄as cul
pas examinare diuiniatē punire.
Deniq; de dignitate iusticie a
it̄ p̄bs v̄. eth̄. q̄ sit p̄clarissima
virtus: ⁊ q̄ nec lucifer nec besper⁹
tā admirabil̄ esse videt. **Tullius**
q̄ libro de officijs. Ex iusticia aut.
viri p̄cipue boni vocāt⁹: ⁊ i ea v̄
tutis splēdor ē maxim⁹. De ea in
libro de ciuitate dei sic asserit **aug⁹**.
Iusticia lucē suā illuīat: ⁊ p̄fun
dit aiām sibi iherētes. **Aiā** autē
a iusticie luce aiāsa: q̄to acutius
quant⁹ qd̄ extra iusticiā agūt v̄dicat:
tūto p̄ius obtrūbat. ⁊ i p̄fida
falsitatū ac vicioz demergit. **Hic**
aut **bernard⁹**. **Iusticia** v̄tus est:
qd̄ suū est cuiq; tribuēs. **Tribue**
ergo quatuor q̄ sua s̄t: s̄c̄ superior.
equali. tibi ip̄i. ⁊ inferiori. **Duplo**
ri redde reuerētiā ⁊ obediā: eāli

osilū ⁊ auxiliū iūe firmitatis ⁊ so
cietatis huāne: i feriori sollicitam
gubnationē: tibi ip̄i custodia ne
pecces: et disciplinā ne qd̄ pecca
sti ip̄unitū reliquias. **Prinet** autē
iusticia p̄fecti ad iudices ⁊ p̄fide
tes: vñ sine p̄sonarū acceptioē
i om̄ibus se habeat iusto. **Et rur**
s⁹ **bnar. aut.** **Rectus ⁊ iuste** est ille:
qui ad trena nō curuat: q̄ ad ce
lestia ac diuina totus erigitur: q̄
diuine volūtati i om̄ibz subicit.

De prudentia ⁊ discretioē.
Stote prudentes sicut **Act⁹ 9. 39.**
serpentes. Math. **In** v̄ntes
cardiales prudentia pōitur p̄t aut
dignior. **Ap̄sa** enī in intellectu v̄stut:
ceterasq; v̄ntes cardiales siue mo
tales. siue i appetitu sensitivo. siue
i volūtate existētes. illustrat. **ser**
uat ac dirigūt: q̄admodū rō vo
lūtate. **Hac** v̄ntē sic diffinit **p̄bs**.
Prudentia est rō agibilia: ef
ficax noticia agēdoz: ⁊ p̄ sequez
vitādoz. **Ideo** **aug⁹**. **Prudentia** iqt
est v̄gnitio rerū appetēdarū ⁊ fu
giēdarū. **Et** nō est itelligēdū de
informi ⁊ nuda v̄gnitioē. **illa** n.
nō est v̄tus. **Et** diffisio itelligēda
est de v̄gnitioē facta ⁊ actuali seu
practica. boni approbatā **p̄** alex
andrū in summa sua. **Hic** **aristot**
dozē in t̄tia p̄te sume siue testat.
Duplex iudiciū rōis. s̄c̄ discreti
uū ⁊ diffinitiuū. **Discretiuū** est
ip̄a discretio rōis: qua iudicat rō
hoc vel illud esse agendū vel nō agē
dū. **Et** tal̄ discretio nō est v̄tus: s̄
aliquomō directiua v̄tutis. ⁊ ad sci
ētiā p̄tinz. **Iudiciū** aut v̄ois diffini
tiuū est: qua rō iubet h̄ v̄ illud
q̄d fieri vel nō fieri: ⁊ hoc ad

virtute prudentie spectat: cuius officium est
omnia ad rationis normam digerere. Precedit
te autem descriptio augustini: sonat
descriptio ciceronis dicitur. Prudentia
est rerum appetendum fugiendumque scire.
Porro in libro de requie mentis sic dis-
fruit. Prudentia est rerum bonarum cum
dilectione earum, et malorum cum earum de-
testatione scire. Dicitur in thoma in 2a
et quod xlvij. ad prudentiam pertinet
disponere de his que sunt ad finem virtu-
tum moralium, et medium invenire in eis.
Denique applicare considerationem ad par-
ticularia et circa agenda. Itaque per
agnoscimus quod sit de moraliter bonum
per prudentiam, que est virtus moralis et car-
dinalis. Itaque prudentia est virtus mor-
alis et cardinalis: per quam practice agnos-
citur quod sit de moraliter bonum ad
exercendum: quod de culpabilitate malum
ad fugiendum: per quam impletur quod per ihe-
miam dominus loquitur. Si sepauis pa-
osum a vultu: quasi os meum eris. Docet
quoque prudentiam, quod melius quod optimi,
quid penus quod pessimum: et qualiter
debeant virtutes ceteras persequi loco
et tempore, et modo, cum intentione et modo con-
pediosiori: ut sit ad unum cuius vir-
tutis finem ac perfectionem, citius atque
salubrius peringam. Ex quo constat,
quod necessaria et salubris, quod lucrosa atque
virtus existat prudentia. Insuper cum
prudentia versetur circa contingencia opa-
bilis, ut potest non actus humanos, in
quibus consideranda sunt multa, atque in quibus
multiplex contingit varietas, quoniam homo per
se solum peragere non sufficit: idcirco ad
prudentiam pertinet memoria preteritorum,
intelligentia presentium, et prudentia futurorum:
docibilitas quoque, quam homo se exhibet
informatibile a senioribus et experientibus.
Immo secundum alexandrum, docibilitas

111
appellatur primum per prudentiam: quia per eam ac-
cedit homo primum et precipue ad susceptio-
nem ac incrementum prudentie salutatis.
Ideo quod non est docilis, sed imbecillus et per-
tinax durus, et peius in oculis suis:
longe omnino distat a vera prudentia, primo
nec in eum habet. Rursus ad pruden-
tiam pertinet circumspectio et cautio expe-
ditusque usus rationis ad consulendum: et sol-
licitudo ac diligentia exequendi bene con-
siliata: ut precipitatio omnis vitetur,
nec ficta et apparentia bona pro veris
bonis accipiantur. Amplius quam ad
prudentiam spectat generalis noticia
agendorum: ad particularia exploranda, et
de his que expediunt siue nocent efficien-
titer iudicare: ideo teste pho in vi-
ciosis hominibus non invenitur prudentia: sed
dumtaxat in virtuosis hominibus, quod omnia
sua privata non querunt: nec propriis
passionibus ac peccatis inficiantur
in iudicando. Ad prefata equidem appli-
cationem et iudicationem idonea: ex-
igitur informatio passionum et extir-
patione vicio. Hic ad rem pertinentem per-
tinet multa attendere: circumspectioque
oculum longe lateque extendere: atque
pensare quid liceat quod de expediat,
et quod ex hoc sequi possit: nichilque
agere precipitater et presumptuose seu
animose: ut sit homo animal vndique in-
terius oculatus. Propter quod in ecclesiastico
scriptum est, fili sine consilio nichil
facias: et post factum non peitebis.
Itaque. An omnem actum consilium sta-
bile precedat te. Aplos quoque. Dime pre-
iudicio, id est sine consilio nichil faci-
as veludino. Ideo salomo dixit.
Cogitationes iustorum iudicia. Et
thobias. Consilium spiritus a sapiente per-
quire. Denique quoniam discretio sit
actus prudentie, attamen scilicet pres-

discretionē frequēter p̄ prudentiā sumūt
Circa abbas morfes i p̄ collatio^m vo
lucē. i p̄ma sua coll. cē finē. **D**eūq̄ i r̄
sua coll. pulchre tractat de discretioē
p̄ prudentiā sūptat̄ dōct̄ q̄ ip̄a luc
na r̄ ocl̄s cordis sit: i om̄i actu meito
rio aiām digēs. **U**n̄ r̄ sc̄ssim̄ p̄r̄ aīho
n̄ fassus ē. q̄ nlla v̄tus r̄a expediat
r̄ ap̄ediose dirigat hoīes p̄ viā regnā
ad verā p̄fectionē. nec ita deuitat
ifidas hostiū et om̄e p̄iculi sicut dis
cretio: quā vocat m̄rēm r̄ fontē om̄
v̄tutū. **U**n̄ r̄ sc̄s bern. sapiētissime sc̄
bit. Quo zelus feruētior: comaiori
op̄ est discretioē. Discretio om̄i v̄tuti
ordinē ponit: modū tribuit: decore
largit̄. Est aut̄ discretio nō ita v̄tus
q̄ moderate r̄ auriga v̄tutū: ordiāt̄
affrūit̄. mox doct̄ r̄ r̄sumatio per
fūdis. **C**olle hāc r̄ v̄tus viciū erit.
Hic verā p̄testat̄. Virtus discreti
ois absq̄ caritatis feruore iacet: et
feruor uehēmēs absq̄ discretiois tē
peramētō p̄cipitat. **I**deo oportet ut
feruor eiq̄ discretioē. r̄ discretio
regat caritatē: v̄mo iusticia si desit
discretio excedit modū. r̄ gignit cru
delitatē r̄ ruinā: pietas p̄cit disso
lutionē. **I**deo discretio vacit̄ etiā
dit̄. ne qd̄ min̄ a plus fiat. **R**urs̄
Unar. **D**e discretiois sp̄u sc̄m̄. q̄
nichil sit illū extinguit quō uolūtas
p̄p̄ari. p̄tinaria subitēs corda hoīm
r̄ hoīs oculos claudēs: q̄ doc̄ natē
nō p̄r̄. nec acquiescere rōi: nō obpa
re. r̄ filio senoz. vel exēplo nō obe
dire plati. **P**ret̄a seneca i libro de
m̄ v̄tutibz p̄ncipalibz sic ait. **S**i
prudēs esse cupis. i futura p̄sp̄m̄
intēde. r̄ octa q̄ p̄nt̄. atq̄. aiō tuo
p̄pone: nichil tibi sit subitū: s̄ tonū
an̄ prospicias. **R**emp̄e q̄ prudēs ē

nō dicit. nō putauit h̄ fieri: q̄ nō du
bitat sed expectat. nō suspicatur sed
trauet. **E**t denno. **P**rudētis ē examiā
re cōsilia. nec facili credulitate cito
decipi: de dubijs q̄ nō diffinire. s̄ sus
p̄sam tene sūas. **R**epe fallē nolle
r̄ falli nō posse: hec v̄tus scribūle ef
ficat hoīm. **H**ic rurs̄ affert seneca.
Di prudentiā amplexais. idē ubiq̄
eris: r̄ p̄r̄ r̄erū t̄p̄is q̄ uarietas ex
igit ita te exhibeb. **P**ost̄ r̄o de disc̄
tione climar̄ diffuse r̄ p̄fudissime
scribit̄ inter ceterā dicit̄. Discretio ē
cognitio certū uolūtat̄ dei. i om̄i
t̄p̄e loco r̄ r̄equā. v̄stat̄ cē in hys
t̄m̄ q̄ mundi sūt corde ore r̄ ope. **H**or
tamē de discretioē p̄f̄a est intelli
gēdū. **N**on̄ r̄ idē climar̄ r̄ s̄ gō
discretiois. **D**iscretio iquies in imp̄
entibz. **I**gnitio ē secūdu seip̄os v̄l su
p̄oz. **I**n medijs v̄o. v̄ p̄ficiētibz. i mel
leūalis sensa. sine offensioē discre
nēs. p̄p̄e bonū ex nāl̄ r̄. v̄ r̄. v̄ ab
idifferēt̄ ac malo. **I**n hys at̄ qui per
f̄i sūt. ē ignitio p̄ illuminationē diu
nā. quā quis suūp̄is lucnā. i illū
tioē sibi d̄ressa. ualet̄ r̄ alijs eluci
dare obscura eoz. at̄ dubia. **D**iscre
tio ē t̄mbraz lucnā. r̄ r̄ r̄ r̄ r̄ r̄ a ma
salubris reductio: r̄ caritate palpātū
illūatio. **D**iscretio ē s̄c̄t̄itatis iuen
tor: r̄ ifirmitatis emūdat̄. **H**ic il.
Hic itaq̄ verā in oibz dist̄m̄ et
obseruem̄ discretioes. a p̄lectam̄
prudentiā r̄ quā h̄yilitate oroē. i cui
nō studeam̄ i p̄t̄re a d̄nō: r̄ i sc̄p̄
tuis r̄ d̄cis sc̄oz iuestigare v̄mo r̄
i legendis eoz. **D**e qua in libris p̄
ubioz suor ait cyrillus. **P**rudētia ē
clāssia ars v̄nēdi cū simplicitate
r̄ inocentia. **U**n̄ op̄ s̄ p̄ addiscere
et i extrēis hoīs fūdū sapiē de s̄de

rabili⁹ indagare. Finis namq; prude
tis sapia est. Deo q̄to effici⁹ ei vi
tiores: tato eā auidi⁹ affectem⁹
t̄ aplectam⁹ q̄ i ea nō p̄ficē: ē ab
ea deficē. **De liberalitate & eius pro**

Uesauitate **in xxxii no.**
vobis thesauros i celo. **Math.**
sexto Liberalitas est v̄tus moralis:
dripiat̄ & aores pecuniarū et exteloz
diuiciarū refrenās ac moderās. Per
quā v̄tute hō bñ utit̄ ip̄is diuitijs
nō auare eas agregādo & resuādo. B̄
rōnabilit̄ expēdendo. tā in p̄ios & sibi
attinētū vsus. q̄ i alioz subuēctionē
& purā dicitioē seu irredōbilē dati
onē. atq; i dei honorē & sui cult⁹ p̄mo
tionē. ac sustentationē m̄stroz ecclē.
Itaq; liberalitas mediū tenet̄ duo
extreā vicia sibi oīria: q̄ s̄t auariā.
De qua sup̄ dem̄ p̄ p̄digalitas que
t̄ diuitias ualde modicā h̄ curā.
& eas inutilit̄ irōnabilit̄q; dissipit̄
effudit̄ & osuit̄: tū tamē bona ex
teiora sint t̄qm̄ bona dei moderate
amāda. s̄seruāda & expēdenda: n̄
p̄ deū amoreq; sp̄ial̄ p̄fionis
totalit̄ dimittat̄ ac oīepnātur.
Porro q̄ manē i statu dicitioēq;
sclari: h̄tē se d̄t sicut ad suā sp̄iat
vocationē. Et p̄ferti qui sobole h̄nt.
nō dnt̄ suas possessioēs p̄digalit̄
aut gulose expēde: ymo si faciāt
hec: p̄cāt̄ moēlit̄ atq; enormit̄.
Deniq; q̄ vitupanda s̄t vicia i
liberalitati opposita: tā imēdāda
atq; p̄lara v̄tus ē ip̄a liberalitas.
Hic p̄ retboice aut p̄h̄. Cui fortes
et iusti s̄t maxie hōrant̄: q̄ recipub.
p̄cipue sūt v̄iles. Nā fortes i p̄cli
o eam tuent̄: & iusti i pace bñ dis
ponūt eandē. Paços liberales potis
sime hōrant̄. Sed & boēti⁹ p̄stantur.

Liberalitas facit hōiem p̄cipue clarū.
Aristotiles q̄ fatetur. Liberales int̄ vir
tuosos p̄cipue amātur. Liberalitas
q̄ppe sua dicitabilitate & b̄nificētia &
reddit hōiem oītis amabile & accep
tū. **Uñ abrosi⁹ p̄ de officijs.** Cuius
iusticia sit liberalitate sublimior:
hec t̄n gratior. Et iter. **P̄fati inq̄t**
liberalitas ē: i q̄ op⁹ ei⁹ silētio regi
tur. & nēcitatib; alioz succurrit. **oculte.**
quā laudat os paupis: nō p̄a lig
ua. Est et liberalitas illa comedū
da: ut p̄imos semis tui nō despici
as. Melius ē ei ut tuus ip̄e sbuei
as: quib; pudor ē ab alieis subp̄di
um postulare. Nō aut̄ ult̄ d̄ns opes
siml̄ effudi: s̄ dispesari: nisi forte
hoc fiat̄ de helizeo legit̄: qui boues
suas occidit. & paupes pauit: ut nil
la tenētur cura domestica. Porro
gregori⁹ dicit. In ip̄a liberalitate ad
hibend⁹ ē modus: rerū videt̄ & p̄
sonarū. Herū: ut nō oīa vni. s̄ sin
gul q̄dā p̄fētetur. Et p̄soāz: ut p̄
iustis sbueiat̄. Nō est & datio ni
mis p̄rastināda. **Uñ nāq; cassio
do⁹.** Melius ē rē negāe q̄ logos
r̄mios dāe: q̄ min⁹ decipit̄: cui ce
lester denegat̄. Res aut̄ ad mltā
distāciā data: care videt̄ empta. Nō
donū est gratius q̄ ē b̄uit̄ an̄ p̄e
ces. **Dostris cyrill⁹ p̄sul** aut̄ i suis
p̄ubis. Paup̄ ē effr̄is q̄ cupiditate
olus sūt. Depauper nāq; auara
uolūtas. He qua bñ v̄tam. h̄ar h̄
bem⁹. Nā censo q̄ fossa ē humi: nō
ē hōia sed telluris. Ideo dū ad usū
bonū opes p̄ficiūt̄: tūc h̄ntur. **Uñ**
aut̄ bon⁹ usq; ad op̄etēne fines est
extēdend⁹. Porro q̄ dat ut recipiat.
p̄dutor ē nō dator: idēro n̄ liberalis.
Diq̄de liberal̄ sua nō imutat̄: s̄ doat̄.

Donac n. e. tm gra virtutis ipende.
Cui qd aliam desiderat dādo: neqj
liberaliter doat: si seruiliter vedit. Sic
vel liberalis post datū abscondit facie:
fugit laude: nullā repetit exteriorē
mcedē. **¶** Obediā ad omne xpi
anū precipue spectet. Acti. xxxiii.
Omnis aīa p̄cibus s̄blimiorib̄
s̄bōita sit. ad rō. xiii. Quātū
oīs xp̄ifidelis suis superiorib̄ debeat
obedire: xp̄s p̄ seipm̄ v̄bo t̄ ope de
mōstrat ac docuit. Ip̄e n. fr̄s est obe
diēs p̄i usq; ad mortē: v̄mo it̄ lusi
ue usq; ad ignomiōsissimā et acerbis
simā mortē crucis. Ip̄e quoq; i eu
angelio cōtestat: Descendi de celo.
nō ut faciā volūtātē meā: sed eius
qui misit me. Et rur̄. Sicut mādā
tū dedit m̄ p̄: sic facio. Itaq; qd dicit
se i xp̄o manere: deb̄ sicut ille abū
lauit: t̄ ip̄e ambulāc. Nā et xp̄s fac
tur. Nemo venit ad p̄m nisi p̄ me.
Itaq; Qui m̄ ministrat: me sequat̄.
Et donuo ioh. xv. Si p̄cepta mea s̄
uaueritis: manebitis i dilcōe meā: sic
t̄ ego p̄ris mei p̄cepta seruauit: t̄ mā
si in dilcōe ei. Deniq; deus vult
iubet t̄ exigit vt nō solū obediāmus
ei imēdiatē: atq; diuīs p̄ceptis: sed t̄
vicariis eius oīs hōi qui iurisdictio
nē aliquā h̄ sup nos. Itaq; v̄nq; qd
obediē suo cui lib̄ superior tenet̄ in
h̄is q̄ cathedrā superioris t̄nūt: seu
ad eius p̄tinet iurisdictiōnē. Dicat̄
hōibus obedire: q̄ v̄nq; p̄positiua fact̄
t̄aōnib̄: ac decretis ecclē. v̄tualiter
t̄tinetur: in diuīs p̄ceptis ē obediē
eisdem. V̄mmo fo: lit̄ et exp̄sse dā
p̄cepit obedire nullib̄ superior: i his
que sue superioritatis mēsurā modū
t̄ t̄mū respiciūt. Hic deo est in
oibus absolute obediendū: de m̄ ro

mano p̄n̄fici q̄ aliqui p̄sident̄ fer
ori. V̄nusq; suo plato ac p̄ncipi
pprio. tenetur i p̄tinetib̄ ad illoz
p̄ncipatū obedire: ita ut milites
obediāt p̄ncipi milicie i p̄tinetib̄
ad bellū: serui t̄ acille dñs dñab̄q;
suis i executione seruilū opm̄ t̄ ob
sequi ad q̄ ducunt̄ t̄ assumunt̄: fi
lii et filie p̄ntib̄ suis: ad educatiōē:
disciplinā et curā domesticā: religi
osi q̄ p̄tib̄ suis i h̄is q̄ in eoz v̄gul
ā statutis t̄tinet̄ p̄ modū p̄cepti:
perrochiani q̄ suis plebanis t̄ eoz
vicariis: i sp̄cialib̄ et eccl̄asticis reb̄.
ad eoz vocatiōnē spectantib̄. Verū
p̄mē nulli horū est obediendū i h̄is
que euidētē t̄tinet̄ p̄ceptis euā
gelicē legis. P̄tēta cur tā ordiātō
p̄p̄tē et caritātē sit oibus sup̄io
rib̄ obediendū: docet apl̄s ad rō. xiii.
p̄allegatis v̄bis adiciēs. Nō est in
quit p̄tās: i auctoritas superioritas si
ue platio: nisi a deo. Que aut̄ a dō
sūt: ordiātā sūt. Itaq; qd resistit p̄tā
ti: hoc ē suo superior: dei ordiātōi
resistit. Et qd mōle sit atq; dāp
nabile: subdit idē apl̄s dices. Qui
aut̄ resistit: ip̄i sibi dāpnatiōnē
acquirūt. At uero p̄m̄p̄tē ruerēt
ac amorose xp̄iani debeat obedire
suis superiorib̄ fidelib̄: p̄serti p̄la
tis t̄ itē p̄ntib̄: sicut ex eo qd fact̄
t̄ssimi apl̄i pet̄ et paul̄ i suis e
pistol̄ tā v̄berti t̄ seriose p̄p̄erūt
fidelib̄: ut t̄ infidelib̄ dñs suis
cū nō oī nōre utiq; filiali l̄ salū
falsē initiali. sūt subiecti atq; ser
uētos fideliter et sincere. P̄tēta
obiectū obediē est subiectū superioris
p̄ceptū exp̄ssū: aut tacitū: dūmō
inotescat. Et i superioris p̄ceptiua
volūtās: q̄ literat̄q; pateat: vim

precepti sortitur. Et tunc obedientia proprie
non perfectior assistit: quod apostolus prae-
nit expressum presidentis preceptum. Hanc
virtute sacra scriptura et sancti patres ue-
hementer laudant. summe extollunt:
atque ad eam copiosissime exhortantur.
Depe in publicis salomō ait. **M**ēs
iusti meditat' obedientia. **M**elior est
obedientia quam virtus. **A**udi fili mi dis-
ciplinae patris tui: quoniam tu custodit' precep-
tum: non excipiet' quod mali. **I**te primo
regum xvi. samuel propheta breuiter
docet quod virtuosum sit obedire: et quod in-
iquum sit inobediēte existere. **M**eli-
or inquit est obedientia quam virtus: et
auscultare magis quam offerre adipe
arietum. **E**t in quasi peccatum auolandi
est repugnare: et quasi idolatrie scelus
est nolle augete. **H**ic dominator vbi
celestis sapienter feruenter et frequen-
ter debet populum instruat' exhortari et
inflamare: quatenus in cunctis iuxta p-
tincta superioribus suis obedienter non ex-
sensili timore a impulsione neque tunc
minuatioe a indignioe: sed prompte
ex dei amore ac zelo iusticie cum
omni fidelitate pacis et humilitate: et
quod sic obedire deo ineffabiliter prementur
apud altissimum et placeat deo: primo
tunc eorum seruus atque subiectio est pur-
gatio eorum. **S**i autem ita non ege-
rit: sed uel rebelles extiterunt. aut
cum minuatioe infidelitate seu in-
reuerentia sibi iniuncta impluerunt: quod
iure peccat' et perierunt. **P**roterea quod
alijs presunt et sibi obedientiam seruunt
uolunt: uigiter present' quod tolle-
bile eis inter iudicium apud summum
iudicem: nisi et ipsi in primis deo et
deum superioribus suis cum debita re-
uerentia cordeque fidei obedienter. **H**ic
asserit augustinus. **N**ihil inquit coram

113
deo est. quod ut quis uelit sibi a suis infe-
rioribus obtinere: et tamen non curet nec
saturatur superioribus suis obedire.
Primo tamen deus omnipotens sit cunctis
superioribus infinite prestantior atque ho-
rabilior: excusabilior dampnabi-
les sunt: qui cupiunt et requirunt sibi ab
hominibus reuerentiam exhiberi. obiamque
impendunt: et tamen negligentes et desides
sunt creatori suo cum timore et reuerentia
desuere: immo tales excruciantur et mi-
seri seipos uidentur deo preferre: et
magis se reputare quam deum. **E**t sunt
hij presus deo ingrati et infideles: de
quibus potest apostolus. **E**rit homines
amantes seipos: cupiditate uoluptati
amatores magis quam dei. **S**
De obseruatione decalogi. et specia-
liter de celebratioe diei dominice et
dierum festorum: et quod opera erant tunc
Acta **xxxvii**. **L**icita.
Interrogate quod sit via bona
et abulate in ea: et inuenietis requiem
animabus uis. **Th**emie vi. **D**upli-
ce uia progredi ad eterna salutem.
docuit nos in euangelio christus. **U**na
est preceptorum. quod omnibus est uis:
et sine qua nulli est salus iuxta quod
ait saluator. **S**i uis intrare ad ui-
tam: serua mandata. **A**lia est uia
consiliorum. ad religiosos specialiter
pertinet. **S**unt enim decem mandata di-
que sunt de naturali dictamine uis:
quod per moysen renouata dominus: et ap-
probata per christum. **D**e quibus explatioe
et obseruatione nunc aliquid scribentur:
nisi in opusculis alijs presertim in libro
de regimine uiciorum. in libello quoque de
laudabili uita uigilum in septi-
sistem. **D**eruptamen de obserua-
tione sabbati. quod opera sunt diebus
septimus licita et quod illicita. nunc

aliqua sunt addenda perferri quam vir re-
ligiosus cum intuitu et amore ista
scribit. instanter rogavit aliquam ple-
nem de hoc introduci. Itaque in decreto
de officio distinctio facta est ex consilio
lugdunensi. Omne diem dominica a
vespera usque ad vesperam: scilicet est feria
domini celebranda. Porro quod in isto con-
silio dicitur. a vespera usque ad ves-
peram: intelligendum est ut infra tange-
tur quantum ad divinum officium. Nam
sabbato licitum est operari et post vespe-
ram. Non tamen post mediam noctem: quod
ab illa incipit sequens dies: quod totus
est celebrus. Deinde in decreto ex
consilio toletano Irreligiosa consue-
tudo est quam vulgus per sanctorum sollempni-
tates facere consuevit: quod dum divina offi-
cia deberent attendere. turpiter sal-
tationibus iugulat: non solum cantica
mala canentes sed et religiosorum de-
votionem seu clericorum officium perturbant.
Aut sanctus gregorius in preallegata
decreti distinctio habetur. Pervenit ad
me quosdam perversi spiritus homines iter-
vos seminare per aliquam fidei sceleratam:
ita ut in die sabbati ali-
quid operari illicitum prohibeant. Quos
quod aliud nisi antichristi predicato-
res dixerit: quod venies die sabbati
dominici. faciet ab omni opere custodi-
re celebrari: quod simulabit se mori
ac resurgere. die dominici celebrari
iubebit: et quod per prophetam iudazae com-
pelleat. ut ex teiore legis ruoret ritum.
et perfidos iudeos sibi subdat: sabbatum
toli precipiet. Aliud quod ad me pla-
tum est: videlicet a perfidis hominibus
vobis predicatum: quod nullus die dominico
debeat lavari. Ad quod ego. Si
quis per luxuriam et voluptate
lavari appetit: hoc reliquo die

quolibet credimus. Si autem per necessi-
tate fiat: hoc nec die dominico prohi-
bemus. Insuper augustinus. Hoc est
iugiter observatio sabbati christiano.
Si desinas ab omnibus secularibus
negociis et operibus: et nichil huiusmodi
geras. sed spiritualibus operibus vaces:
ad eternam venias. In omnibus divinis
prebeas aurem: de celestibus cogites. de fu-
tura spe sollicitudinem geras: ven-
turum iudicium per oculos habeas: nec
respicias ad visibilia atque presentia.
His recordat quod ait sanctus gregorius.
Dominico die a labore cessandum est:
ut quod negligentia per sex dies in-
currit. diebus dominicis. precibus
expiet. Attuero contra eos qui in
festivitatibus vivunt gulosius aut
secundum iheronimum. Valde absurdum est
nimia fatuitate velle mures hora-
re: que secundum deo per ieiunia placu-
isse. Ideo augustinus testatur. Toties dies
sanctorum natalitios celebramus: quod
virtutes eorum recolimus. quibus clarue-
runt in terris: ita ut totum ad illius
gloriam referamus: a quo facti ha-
buerunt quod virtuosum egerunt. Cui
ergo eorum virtutes in festis sanctorum
non recolunt nec sequuntur: eorum festa
non celebrare demonstratur. Breve
ita de ista materia scribit sanctus thomas
in 2. 2. quod ex 2. In observantia
sabbati. id est diei festivi duo considerantur:
quorum unum est finale et principale.
videlicet deo vacare: quod insinuat cum
dominus ait per moysen in exodo. Mem-
oro ut diem sabbati sanctifices: id est
factis et virtuosis operibus expendas.
Alia namque sacrificium domini: quod divino cul-
mi applicatur a deputant. Aliud
est cessatio operum: non quod licet. sed ser-
villium. Nam et preceptum istud leuitici

xiii. quasi exponit. quo habet. **D**omne
opus seruale nō faciens i eo. Opera
seruilia extāt triplicia. q̄m̄ triplex
est seruitus. **P**rima q̄ppe ē seruitus
culpe: q̄ opponit libertati v̄tutis et
gr̄e. **V**nde seruit̄ ista nō est aliud
q̄ conuulsio praua seu actio vitiosa:
qui homo male agendo. ā negligē
ter se h̄ndo seruit̄ pctō. aut subditur
culpe. **H**ic ioh. viii. ait saluator. **E**
facit pctm̄: seruus est peccati. **S**icq̄
om̄ia opa praua sūt opa seruilia.
et potissime extāt illicita festiuis
diebus: quia directe impediūt actus
quibus deo vacatur. **D**eda est ser
uit̄ qua homo homini seruit: que
seruitus est q̄ntū ad corpus nō q̄n
tum ad mentem. **Q**uia ut seneca
loquitur. corpora seruituti obnoxia
sūt: mēs libera manet. **D**icōs opa
corporalia dñi seruilia: quoz que
dā festiuis diebus nō licent. **O**pe
rū nāq̄ hoc mō seruiliū quedam
dueniūt solis seruis: sicut arare
texere et cōiter opa mechanica. **E**t
ista sc̄dm̄ cōem̄ legem prohibentur
in festis. **A**lia vero sūt cōmunia ser
uis ac liberis: utpote sibi de neces
sarijs p̄uidere: d̄pnā et mortis
pericula deuitare: vitā corporale
ptegere. **H**inc quoq̄ in veteri testa
mento licuit sabbatis māducare et
bibere: pecora a p̄sep̄io soluere et
adaquare: etra impugnātes bella
re. sicut machabei fecisse leguntur.
Similit̄ helias nō peccauit fugiē
do a facie iezabel: in qua fuga et
ambulauit sabbato. ultra legis
admissū: sed p̄fata necitas eum
excusauit. **H**inc et x̄ps excusauit di
sapulos suos. de hoc q̄ spicas in
sabbato colligebat: quia ex famis

114
necitate hoc faciebāt. **C**ōformit̄ opus
corpale. ~~est~~ necamū pro corpis sa
natione. ā seruanda sanitate: licet
festiuis diebus. ut i firmis mederi
et filia. **T**ercia est seruitus v̄tutis
v̄latrie qua deo seruit. **E**t seruit̄
ista nō est in festis phibita: s̄ ius
ta et frequētanda. **H**ic et i veteri
testamēto licuit sabbato cr̄uā de ho
mine: et misteria i templo dei exple
re ac r̄ducere archā p̄ circuitū ihe
rito. **I**n nouo q̄ testamēto actus
v̄tutis uerbo aut scriptis est licit̄.
Hinc sn̄aliter thomas rursū ait.
Dies dñica in euāgelica lege suc
cedit sabbato iudeoz: nō ex dei p̄cep
to: sed ex institutioe eccl̄e. et i iue
rudie ppli xp̄iani. **V**icio corporalis
opatio in sabbato seu in festis. nō
est tam distincte phibita i noua
lege sicut in veteri: sed q̄dam nūc
licent que tūc erāt phibita: ut p̄e
p̄atio tibi. ambulatio. et filia facili
domū nūc disp̄satur cū obseruā
tia sabbati q̄ in veteri testamē
to: q̄m̄ obseruātia sabbati non
est iā tam figurat̄ sicut tūc fuit.
Ex p̄inductis cludit̄ q̄ detes
tabilius violat̄ dies festiuis. qui
i eis int̄ti sūt amestatioibz. pota
tioibz. scurrilitatibz. ludis atq̄
iocis phibitis. loq̄tationibus c̄m̄o
sis choreis. et silibus v̄tutibus
aut spectacul̄ vetitis: q̄ si opera
mechanica exerceat. **Q**uod affect
auḡ. **M**elius id est min⁹ malū
esset die sabbati seu festiuis agri
colere q̄ saltare: et nere q̄ chori
zare aut seditioni iistere. **I**gitur
grauiter peccāt qui in festis ocys
et v̄ositatibz. et immoderatis po
tationibz vacāt: p̄sertim q̄ tunc

trixant iurāt aut pugnāt. Item
qui tūc desideio lucri ludūt aut
ludendo fraude cōmittūt: a istru
mēta ludorū tūc vedūt. Illi quoq;
q̄ tūc immoderate se occupāt: cca
delicata & crapulosa iuuuare
pōposum aut curiosū vestitū. cū
ca exteriorē supflui ornatū: et
qui tūc p̄gunt ad loca dedicationū.
nō ex deuotione sed vanitate: ad
exercēdum seu itūendū mitina
noua aut curiosa: et qui emūt tūc
aut vedunt monilia. Hic scūs
bernardus in xpi p̄sona sic loquitur.
Quid tanta ambitione ciborū de
licias parās ī mea natiuitate. Cur
tam imodeate gloriā vestitū queris.

De eadē materia ex dno bona

Utere ut **Ar. xxv. Lucifera.**
Sabbata mea custodiatis.

Dup̄tū sniārū scri
bit doctor egregius ac deuot⁹ dñs
boāuentura. Queritur a quibus
opibus sit cessandū dñicis diebus
et solēpnibz. Deū inter cetera dic.
In mandato sabbati erāt duo cō
siderare. Dñi. cessationē ab opere
seruili: ut homo libere deo intenderet
et vacaret. Aliud erat ibi. Asidēre:
videlicz detinētionē diei & operum
exteriorū a quibz erat cessandū.
Quātū ad p̄mū. mādatū de sab
bato erat morale. Hoc tamē sp̄
deus exegit ab homie: ut hō sibi
cordis p̄paret habitaculū. atq; in
terdū vacaret: & p̄dilectionē adhe
reret eidē. Et quo ad hoc. p̄ceptum
istud nō solū fuit morale. sed et q̄
dānō contulit aīm. ad aliquoz
moralū p̄ceptorū integrā obseruā
tiā. quia dū homo vacat deo: mō
cognoscit quid agendū sit & quid nō.

Idem huius p̄cepto p̄mittitur me
mento: quia in eius mēōratione a
lia quodāmodo cōmemorātur. Et
quātū ad aliud. scz diei etiā desig
nationē ac opis detinētionē: fuit
cerimoniale et figurale. designās
a quo esset cessandū: utpote ab
opere seruili: quid crededū et ex
pectandū: qz significabat quietem
xpi in monumento: et beatorū in
p̄tā. quietem. Idēto istud mādatū
ceteris frequent⁹ in lege reperit: vñ
aliqui notiatū inē moralia. inf̄dū
inter cerimonialia. Et māstū fuit
cerimoniale euacuātū est: in quā
tū morale manet ī noua lege. Hoc
no obseruātū diei dñice et aliarū
festiuitatū. alia de causa est intro
ducta in euāgelica lege: utpo
te in memoriaz bñficij redēptionis
huānez in p̄figuratione future re
surrectionis: atq; in remotionē erro
ris gentiliū. qui diē illū in reue
rētiā solis venebātur. **U** qd̄ or
dinauit ecclia ut in dei honore sit
celebris: q̄tenus p̄pls xpian⁹ sp̄ca
liter tūc vacet cultui dei: illa p̄
termittat negotia. que aīm distra
hūt ne deo intendant. Ideo opa ta
lia ab ecclia nunc sp̄caliter inhiben
tur: & talia dñi opera seruilia. illa
maxime in quibus hō inhiat lu
cris terrenis. & q̄ sūt p̄ter necessaria:
p̄ que homo p̄cipue occupat circa
hec inferiora. **P**er tm̄ hui⁹ modi
opa p̄hibentur: p̄mo magis et
diligenti⁹ opa carnalia. nec nō &
ebrietates ac iurgia. Et hoc est qd̄
dicit augustin⁹ in libro de x. cordis.
Dicitur tibi ut specialiter obsus
sabbatū: nō sicut obseruāt iudei
carnali ocio: vacare eteni volūt

ad nugas & luxurias suas. Melius
appe faceret iudeus i agro suo aliqd
utilerq; in theatris seditioni iſisteret.
Et melius femie eoz i die sabbati
lanā filarent atq; tractaret: q; to
ta die impudite saltaret. **Hoc aut**
dicit aug⁹ nō q; diebus festiuis ces
sandū non sit a negocijs actiuum
exterior: s; quoniā sacerdotes et pre
lati quoz est huiusmodi festa iudice
et determinare. qualiter ab exterior
ope sit cessandū. magis debet pplm
reuocare ab hys que maiorem pre
bent peccādi occasionē. aut magis
culpabilia sūt. **Vnde p vitandū**
ocū et ineptū solatium. aſſerit au
gustin⁹. q; potius exerce se debeat
in opibus pietatis et misericordie:
q; negocijs inordinatis ac lasciujs i
tendere. **Hec bonauentura.** Ex q; bz
elici potest. a quibus opib; sit ces
sandū diebus festiuis: quod tamē
ex cōsequenti articulo patebit dis
trictius. **¶ De eadem materia**
ex summa durandi **Ar⁹ xxxv.**
Auiteris a sabbato pedem
tuū facere uoluntate tuam in
die scō meo. & uocaueris sabbatū deli
catū et glorificaueris eū. dū nō inue
nitur uolūtas tua. ut loquaris ser
monē: tūc delcāberis sup dno. & sustol
lā te super altitudinem terre dicit
dn̄s. **¶ Psal⁹ lxxv.** In hys uerbis edo
cet beatus ysaias. quid sit uē et spi
ritualiter agere diem sabbati. Scri
be ergo et pharisei male itellexe
rūt preceptū de sabbati scificationē
collatū: nā sepe reprehenderūt xps
et eius discipulos. de sabbati uio
lacione sicut & thomas i 2^a 2ª res
tatur. Itaq; in hys uerbis uēa itelli
gēna illi⁹ prepti iſinuat cū dicit.

115
Si auiteris a sabbato pedē tuū: idē
die sabbati uitaues pcessū ad opus
ūquū. **Vñ** sequēter ysaias quasi
exponēdo hec uerba subiūgit hec
uerba. loquēs in dei psona. **Facere**
uolūtatē tuā in die scō meo. hoc ē
si in die sabbati michi sanctificam
& meo cultui deputam. uitaues
agere qd tue p̄ue ac p̄uerse opla
cet uoluntati: et uocaueris sabbatū
delicatū. id est. bñ agendo ad uocue
ris ac desideraueris dignū ac no
bile sabbatū. ita ut dedignēis in eo
perpetrare uilia opera atq; seru
ilia. p̄tia. que ad modū delicata v
go opa turpia dedignatur tāgere.
et glorificaueris eum. id est. deum
debite honoraueris: dum nō inuenit
uolūtas tua. id est. dū non facis uolun
tates tuas. hoc est. p̄ua desideria
uolūtatē p̄ue. ut loquaris ser
monē. hoc est. scdm p̄ua uolūta
tem nichil locut⁹ fueris: tūc de
lectaberis sup dno. id est. spūaliter gau
debis in dno: non i fabulationi
bus seu orosuitibus & choreis uari
tibusq; silibus: et sustollā te sup
altitudinē terre dicit dn̄s. hoc ē in
beatifica regione uiuēti & patria
beatorū te ponā. **Iste ē uer⁹ de scifi**
ficacione sabbati intelligis. **¶ Quo**
stat q; uirtuose expendēdi sunt
die festiui: q; item mltro iniquis
sit nūc uarietatib; lasciujs inſistē:
q; ceteris t̄pibus. **Deniq; de materia**
ista durand⁹ q; fuit de ordine scī fr̄a
asci. scribit i summa sua iter cetera
dicens. **Primo** scidēdū est quid
sit feria. et vñ dicit. **Secūdo** a q; bz
opib; cessandū sit dieb; festiuis.
Tercio p quāta necessitate liceat ope
rari in festis. **Quarto** qn debeat⁹

A Aut op' illo suadet pietas: ut si q's laborat
in agro paupis p' deu. uel cu' q's vadit ad
iudicandū: q' necitas & pietas epparat.

festū incipē & qn' t'minat. **Quinto.**
utrū p' celebrationē diuioz licet
laborare. & qd' de modicis t'pib'. **S'**
an i die dnica possim' balneare.
Septimo. an peccet emētes & vendētes
i festis. **Ad p'mū** r'ndetur. qd'
ferie dn' a foro quasi forie. p' ra
p'mūdu; q' i eis uacandū est illis
ab hys q' fieri solēt in foro. Vel dn' e
ferie quasi festiue. **Un' dies** dicit
feriata qn' est festiua. **Hic s'** apol
loni' ait. **Die dnica** nichil est age
dū: n' deo uacandū. **Nulla opa** in
in die illa scā agunt: s' t'm in v'nis
psalmis & canticis spūalib'. **Die illa**
trāsigit. **De fectioz** dis. 3. **Ieiunia.**
ubi & leo p' testat. **Hec dies** t'as
ē diuānū dispensationū misceris
p'ferata: ut q'qd' a dnō insigne i
terris cōstitutū est: in hac die digne
sit gestū. **In hac mūd'** supsit exor
diū: et i ea p' xpi resurrectionem
mors interitum. & uita supsit in
tū. **Ad 2^m** r'ndet. qd' in absti
nendū sit in eis ab opib' seruilib':
ut spūs possit libere deo uacare.
Opus aut' uocat' triplē. **Primo** ^{seruile.}
a seruitute culpe: et de opib' sic ser
uilib' tūc sūme cessandū est. **2°**
a seruitute fortunē. ut opa meche
nita: qm' talia olim fiebāt a seruis.
ut in politicis ait phis: ab hys tūc
abstinedū est. **Certio** a seruitute
nature: sicut qdlib' op' laboriosū
ut itineratio. **Tale aut'** op' aut
libertate spūs nō impedit. ut mo
dica uineatio: & h' non nocet. qd'
modū in molēdinis. q' mouētur a
quis uel uento. **Seruis ē** in alijs
molēdinis. **Aut mltū** impedit. **A**
Aut q' op' illud suadet necitas: u'
pietas: aut mera uolūtas. **Di ne**

cessitas. tūc nō nocet: ut cū hostes
nos ipugnāt. necesse habem' nos
defedere: uel cū nūcijs se offert qui
recessur' est: p' q's scribē l'ras: uel
qn' quis scibit sermone. qui de max'
debz predicare: ul' cū quis messem i
ducit. a alleca capit p' necitate
aut p' dāpnū uitandū. **Hec nō**
sūt illicita nisi in p'cipuis festis. **It'**
minutores & fabi nō peccāt: si h'
faciūt magis p' necitate q' p' lu
cru'. **Aut opa illud** suadet
mera uolūtas: sic nō est licitū.
Enaliter nota q' quācumq' neci
tas aut pietas aliquid exigit: non
sūt feriandi h' dies. **Extra e.** **Castus.**
Un' et papa indulget diebz dn'icis
piscare & diebz festiuis. p'ter q' in ma
iorib' solempnitatib'. qn' agruū est t'p'
ad capiendā alleca. cū tū q' post
factā capturā agruā faciāt portio
nē ecclesijs cōpositis. atq' paupib'
christianis. **ut extra e.** **licet.** **Ad**
terciū. s'z p' quāta necitate licet
opari in festis: hoc s'p' wilhelmū
potius limitadus est ad arbitrium
boni viri. q' per doctrinā aliquam
gnāle. **Crede etiā** q' iacetib' sege
tib' i agro aut feno in pratis. i
mineat tēpestas a pluuia. q' corru
pat aut deteriozet ea mltū: nō s'z
phibendi dn' rerū illarū ea remo
uere & periculū precaue. **Carnifi**
res uo et p'merme. qui in diebus fes
tis p'parant ea que debet uēdere i
trafino i mercato uel stationib'
suis. & ceteri qui p'parant uictualia
diebz festiuis: si die p'cedēte nō po
terint d'mode p'pare. a p'parata p'fer
uare sine piculo: nō credo q' peccet.
Alii autem qui a dn's suis p'pellū
tur in festis laborare. si iusto metu

116
ducti ad hoc faciunt: videtur per
necessitatem excusari posse. Qui
uero dnt uectura bladoru dnt
suis afferre. afferunt ea dieb; feri
ans. i. festiuis ut reliquis diebus
possint liberius asuens ac ppis la
borib; uacare: no st excusabiles
nisi forte arda nritas eos ad hoc
ipellat. Credo qd qd no liceat sco
laribus multu scribere de quater
no in quaternu in festis. Lectio
nes tame suas. qd sine scriptura
non pnt. amedare meone. qd stilo
uel plubo notauerit. credo qd tunc
pnt scribe: & lectiones libroz quos
tuc audierit corrigere. Locare uero
aut aduce opus suas aut alienas
p corrigendos libros no debet. Ag
grauat ena hoc. i. psonis regula
rii & sacerdotu qui absq; uigete
necitate dieb; dntis quadrigat.
et hui; moi faciunt: qd exeplo suo
alios corrupit. Qui aut in uigi
lys festiuitati mittunt equos ad
asserendu necaria in die festoz
si ea que afferunt st nertia in ipa
die ita qd sine illis no pnt trans
ige die illu nec an poterat sup
hys afferendis sibi provide: excu
sari pnt p necitate: alias no. &
maxie si hoc faciunt ut uehicula
sua et uimeta libere habeant ad
cotidiana opa extendi. Ptalem
necitate credo posse excusari uecto
res mercu. ad nudinas uel ad
loca remota. et uinoz que traspor
tantur ad loca remota. du su gra
ui imodo no pnt in festis uacare
a trasuendo uel quadrigando. De
barbaris aut minorib; & uecto
rib; peregrinoz i uehicul suis et
uimetas & de ferratoib; equoz: credo

q pnt excusari si i festis h; faciunt.
principaliter p necitate eoz qbus
hui; moi opa ipendunt. Si aut pu
cipalit; p questu et cupiditatem
no uideo quod excusent. Qui uero
tuc faciunt radi barbas suas aut
equos ferrari. cu no poterat sibi
puidere sup hys an: credo qd sint
excusabiles. No uidet ueru nisi su
grade piculu differedo. Viatores uo
er cursores no audeo adpnae si hec sic
faciat i festis. maxie cu et i lege li
cetur ~~abulare~~ ire i sabbato. licet no
ultra mille passus. qd & appellabat
ut sabbu. ut patz actui pmo. Item
qn instat necitas opadi: dispesare
pt eps. qn imode pt adiri. Illas cre
do qd sufficiat dispesatio suplus sacer
dotis: ymo fama pt esse necessitas
tam notoria: q auctoitate ppa h;
fieri possit. **¶** Ad qm uidetur qd
licet gnaliter dicat a uespa i ues
pera. extra e omnes: tame inuau
et finis festoz iuxta eoz qlitare et
diuisari. Suetudies debet asiduari:
regionu: & sicut dieu nignundo
exigit celebrari. Sic pus utipe et
tardius debet finiri uca roe uidet:
extra e qm. Porro de hys qui di
ebus festiuis & dntis arant paupz
agros. uel ad ecclie op; laborant qua
drigando uel alio mo: no credo qd lice
at dntis dieb; p pue i maioribus
solepmitatib;. De ceteris at festiuita
tib; & dieb; feiari pasche & pethecos
tes: q ad hoc credo qd liceat sequi co
suetudies lo regionis. qua scit epus
loci nec ipabat. Si aut dubitet udm
epus talia sciat atq; sustineat: re
currere de sacerdos ad epm ut cnsi
cer ab eo. Ad h; aut qd talia licite
sustineat: aut licite fiat opoz: ut

Willhel?

laborantes a tali reuocent labore. ad
iteressendū diuis q̄ tenet audire: r̄ q̄
talia p̄ncipalit̄ fiant p̄ deū: nō ex
affectu carnali. nec spe remuneratio
nis terrene. siue i passu hom̄ labo
ratiū seu aialū: r̄ q̄ necitas pau
p̄tatis cui h̄ fuit: hoc videat̄ exigere.
In p̄cipuis aut festiuitatib⁹ credo q̄
si hoc nō sit p̄hibitū. l̄ consuetudinū lo
ca cōtrariū: aliquid opari cū edificati
onē eccl̄iā. a sacroz̄ locoz̄ siue cō
edificatiōem ad op̄ mistroz̄ eccl̄ie
pauipm. p̄serti illoz̄ qui reddit⁹ nō
h̄nt: ita tñ q̄ labor tal̄ nō p̄ueiat
ad magnā fatigationē r̄ redū aedi
tūritate laborandi. nec labor h̄nt
ēpediat laborates missā audire:
q̄ nō dnt̄ dimittē illō ad q̄ tenent̄
p̄ illō ad q̄ tenentur. ¶ Ad quātū
r̄ndet̄: q̄ illi qui volūt se excusare
de h̄ q̄ laborāt i festis p̄ hoc q̄ audi
erūt diuina. q̄nt̄ excusationē i pec
catis: cū ante r̄ post̄ debeat̄ vacatē a
talib⁹. Nō tamē p̄ modicū op̄ pec
cāt̄ mortalit̄: sicut si q̄ p̄trāsies viē
am suā a agrū. aliqd̄ purget̄ aut
repaet̄: qd̄ p̄ incuriā m̄asit̄ icultū
aut̄ iopletus. s̄ q̄ntū laboris l̄ opis
posset̄ q̄s tūc̄ facē sine p̄cā. nō est
det̄minatū: sed boni viri arbitrio di
mittēdu s̄cōm̄ willhelmu. ¶ Ad sex
tū r̄ndet̄: q̄ balneari pro luxuria a
uoluptate nulla die dedit̄. Dicit̄ p̄
hibent̄ balnea voluptuosa: sen
ad carnalē delationē ordinata.
Vñ etiā p̄hibet̄ viro balneari cū
mulieib⁹. Et si balneari cū muli
ere extranea. p̄mittit̄ dationē ad
nuptias. Si mulier cū viro extrā
neo: p̄dit̄ dotē. ¶ De rupide. l̄. si. Itē
p̄hibetur balneari tūc̄: ne aducat̄
mulieres ad custodiēdas vestes ¶

balneari. Si cōtra fecerit. fit ifa
mis. ¶ De h̄is q̄ notat̄ i fa ad rethas.
Balneari vō p̄ corpis necitate. nullo
die p̄hibet̄: nec die dūico q̄dē. ¶ Ad
septimū r̄ndet̄: q̄ si m̄cant̄ ea q̄ in
festis s̄t̄ necaria. s̄ pullos carnes a
vini. r̄ filia: sic nō p̄cāt̄. Si vero
alia m̄cant̄: l̄ q̄ hoc faciūt ex ne
cessitate. a q̄ h̄ nō p̄t̄ alias. m̄ode
fieri: et sic nō p̄cāt̄. Aut ex cu
piditate lucradi seu auaritia: sic
p̄cāt̄. ¶ It̄ religiosos cū s̄nt̄ i
festis absq̄ necitate: nō audeo ex
cusac̄ a moeli. Sed si h̄ faciūt ex
pietate: sicut dū trāsēūt ad ifirmū
v̄l ad p̄dicandū: a ex necitate: pur
dū in via positi deficiūt i expens̄.
Tūc̄ p̄fici si p̄nt̄ ita q̄ audiāt̄ mis
sas: exceptis p̄cipuis festiuitatib⁹
¶ Hec duranda qui i eodē loco ml
ta d̄scribit̄: q̄ b̄ festis a seis possit̄
fieri aratio aut̄ r̄nūciatio iuris.
¶ De eadē mā ex deis alioz̄ doctoz̄.
¶ Abbat̄ mea custo d̄ra r̄l.
dite. Dup̄tū libz̄ sen. distic.
xxxvii. scribit̄ petrus de tarētha
sua. ¶ Observatiā res fuit et signū.
Inq̄ntū est signū sic accipit̄ in sen
su sp̄iali: sicut fuit triplex causa
sue iftitutionis. Vna allegorica: ad
significandā videlicet̄ regem xpi in
sepulchro. Alia tropologica: ad si
gnificandū aut̄ū regem in deo a vi
tū. Tercia anagogica: ad signū
requē b̄toz̄ in celo. Inq̄ntū est r̄s
accipit̄ in sensu l̄ali. r̄ d̄nt̄ tria:
videlicet̄ significatiōē. i. vacationē
ab ipe d̄metis diuī cultū: modūq̄
significatiōis. utpote vacationē sp̄ea
liter ab opib⁹ seruilib⁹: et die d̄er
m̄ianoz̄. s̄ septie que sabbz̄ appel
lac̄. Dicit̄ h̄nt̄ r̄plite sue ifitu

tionis causa. **Prima** est simpliciter moralis: quia aliqui debent hunc cultum vacante dei. **Secunda** fuit moralis: quia ad eos quibus specialiter datum est: puta iudeos qui erant avari: ut aliquam darent partem seruis suis atque iumentis. **Tercia** fuit moralis simpliciter quia ad eos qui erant ad idolatriam propinqui: ut habeant in memoria sex dies mundum esse creatum a deo: et ita eum solum adorare et colat. **Insuper** thomas de aragotina. hoc magis preceptum tripliciter accipitur. **Primo** generaliter: ut cessent a vicibus. **Secundo** specialiter: ut cessent ab operibus carnalibus: quia impediunt vacationem ad deum. **Tercio** specialiter: quia locum habent in vitiis deplacatis: quia ab omnibus exterioribus et mundanis se retrahant: quantum deo totaliter vacare in eo consistat. **Prima** vacatio est necessaria ad salutem ex lege diuina: secunda est debita ex speciali mandato: tertia est perfecta et supererogatio. **Porro** quod sabbatum dicitur requies siue ad deum vacatio seu dies ad hoc deputatus: sic dies dominica et quilibet dies festiua sabbatum vocari potest: in quibus diebus cessandum est ab omni opere seruilium: id est a peccato: atque ab opere impediente vacationem ad deum. **Opera** autem serualia sunt ab ecclesia determinata: quia sunt opera mechanica: agricultura: filia. **Uillelmo** **Preterea** iohannes de go: sonoran cellam: parisiensis in tractatu suo de preceptis et confessione sic ait. Accipienda est observantia sabbati. dicitur dominici siue festiui. ut in quibusque die illo propter vitam assequatur: discutiat: de peccatis suis culpam veniam petens: et de cetero vitare peccata proponens. **Recognosce** tunc debet peccata christiana multiplicata beneficia sibi a deo collata. **Audi** tunc debet verbum dei: et spiritual

117
doctrina reuerenter atque pacifice absque detractione. **Tunc** et quilibet meditentur mortem terribilem sibi cotidie appropinquante: peccata inferni. gloriam celestis paradisi: et quantum cito de hac vita sublatus sit qui se precesserunt. **Tunc** quod confidetur virtutes et exempla sanctorum: quorum celebratur sollempniter: tunc mendicantibus implorant eorum auxilia. nunc ad unum. nunc ad alium se conuertunt: quosque spirituale elemosina aliqua in sacrum paupertatis sue optineat. **Tunc** demum quilibet pro familia doceat et hortetur sobolem suam et familiam. ad virtutes et ad sanctorum exempla. **Atque** in eodem illo notabili de dicitur preceptis qui incipit audi israel. **De hoc** preceptum docet hominem pro deuotio affertur totaliter in deo quiescere: ita ut quicquid in orationibus et bonis operibus pro tota neglexerit ebdomodas: hoc sancto recuperet die. **Ad hoc** est institutum est illud preceptum ut die dominico ac festiuis occupet et restituet. quod alijs diebus omittendo seu amittendo peccauerit. **Institutum** est quoque ad hoc. ut auaritia restringatur: idcirco non solum ab operibus mechanis sed et a mercationibus die isto cessare debemus. **Quis** institutum est ad magis recordationes diuine potentie quantum sicut deus die septimo requieuit a ceteris effectibus quos in obsequium hominis produxit: sic homo die dominico siue festiuis quiescat ab omni opere exteriorum: ut uacet deo laudes et gratias referendo eadem pro beneficio creationis: ac ceteris que in obsequio suis subsidijsque creauit. **Denique** istud preceptum contingit violari quatuor modis. **Primo** manualiter operando: **secundo** inuentionibus: **tercio** placita secularia frequentando: **quarto** actu iudicialium

excedo: quia ius statuit ut strepitus
iudicialis tunc q̄sant. **C**ame sc̄dm
willhelm. p̄t tūc de pace t̄tū: atq̄
p̄ pace firmāda iuramētū prestū.
Hic stat q̄ quāq̄ sabb̄m violat
peccat mortaliter. **D**erūptamē hō
excusatur a mōtū quatuor modis.
Primo p̄ laboris seu opis modicit̄
tē: ut si labor tā modicus sit q̄ qui
etē mētis in deo īpedire nō ualeat.
Dn̄ sup̄ illō exodi xxx̄: quicūq̄ pol
luerit sabb̄z: aut glosa. turbādo mē
tis quietem: morte moriat̄: morte
videlz aīe et corpis. **Q**uo stat q̄
ille labor q̄ turbat q̄tē aīe. et
sp̄s libertatem: causat pecc̄m mor
tale. **S**ec̄do p̄ opis necessitate: q̄ tāta
esse debz. ut sine piculo n̄ p̄ueniri
p̄t nec differri: sicut on̄git ī mes
sibz p̄ hostiū incursionē. et ī vin
demis p̄ frīḡ: et in captura al
lectū que solus fit t̄pe determinato.
In talibz nāq̄ excusatur necessitas
que ad mod̄ mercatores. uatores.
minutores atq̄ ferratores equorū
excusant̄ dū in festis aliq̄d sui ex
ercēt officij. nō p̄ proprius questū
s̄ aliorū necessitatem: aliter nō excu
sant̄. **T**ercio p̄ pietate opis: dum
paup̄ibz aut religiosis a misera
bilibus p̄sonis p̄ deū tūc seruit̄.
Quarto p̄t publicū utilitate:
sicut dū gratis laborat̄ inuita
dei. p̄ reparāda eccl̄a. a p̄tē. amū.
Ex omibz nūc inductis satis
patere reor. q̄lit̄ oporteat dies ce
lebraē festiuos: et que opa existat
tūc vetata et que licita. **S**ed quia
absolute p̄cipim̄ diē d̄nū ac fe
stiuū seruare atq̄ ī omibz etior
uia ē eligēda. p̄serti tū peccat mōr
talit̄ qui discrimi se amittit: istru

endi et exhortādi s̄ xp̄iani. ut q̄tū
eis possibile ē. oīa opa seruilia
laboriosa et lucratua tūc in
tent̄: nec faciliter sibi psuadeat se
p̄ necessitate aut causas aliam
posse excusari: q̄ ī talibz p̄nt fa
ciliter et mltip̄le falli. **S**ed se
curi oīno cessare a talibus: nisi
vera pietas. sp̄ital̄ dilc̄io aut e
uidēs necessitas aliud exigat.

Que necēriū sit īplere p̄ceptū
correctionis frat̄one: et q̄ pauci
impleant illud. **A**rticulus xli.

Melior est manifesta corre
ptio: q̄ amor abscondit̄.
Prouerbioz xxv̄: **C**orripe deli
quētes est elemosina sp̄ital̄: sa
lubre remediū. culpe curatio. ma
li p̄citi et p̄nās: et p̄seruatio a
p̄cō futuro. **I**deo ē actus p̄cipi
caritatis. **E**st q̄ actus iusticie.
q̄tū ad superiores: q̄ ex officio seu
auctoritate tenent̄ sibi s̄biectos
corripe. **Q**ue ad mod̄ n. d̄s vniū
sis et singulis p̄cipit ut oēm di
ligūt suū p̄ximū: sic d̄tis mā
dauit. ut peccante p̄ximū suū
corripiat̄. **Q**ue correctio sicut a
ceteri actus v̄tutū fieri debet ex
caritate: cū discretioe. loco et t̄pe
oportuno. et ī mētiōe: et ille qui
corripit. ī p̄mis seip̄m castiget.
tūc q̄ exhibeat. ut inueniat̄ ad
alios corrigēdos p̄done. **R**ec̄ d̄s
q̄s ex flā aut ficta humilitate ex
huāno a carli timore. ex p̄i. amo
di afflictione pusillanitate. a sen
suali amore. s̄nāz correctio nē
omitte: q̄ hoc eēt cōtra p̄ceptū
ideoq̄ mortale pecc̄m. **P**reterea
qui corripit debz correctionē cū oī
grāuū actōe. cū caritate et humi

ta te suscipe: nō se stolide excusae
ā indigna ul' uasā. a pter uel
pōdere seu rōdā arguere: q' h' totū es
set fatū ingtū perisū atq' dāpna
bile. Hic eps mathei xviij. ubi d'
p'traueit in te. i. facite te. sū. hoc est
prim' tu': corripe eū int' te r' ipm
solū. Ocultū nāq' p'tm ē occlie
corripiendū. Pretā q' i multis of
fendim' omis. r' hō nō sū bonus in
dex supius. plusq' uideāt oculi
mlti q' un': ualde necariū r' sapi
enter p'uisū. ut hoies scinuie au
tatue corripiāt: et omī sapia des
titutū se pandit: q' corripit ul' corri
gi dedignat. Hic in libris sapiāli
b' correptio ista maxie amedatur:
freqūter monet: districte p'cipit: et
qui eā abiciūt uehemētissime uita
pant. Clam p'ū. xxix. hētur. Uuo
qui corripiente dura tenuite nēp
nit: r' pentin' supueiet interitus.
Et iterū salomō loquit. Qui argu
ūt laudabūt. Itēq' Meliora s' ul'
neā diligētis: q' fraudulēta oscū
odietis. Vulnēra etē diligētis s'
iuste r' aspe correptioēs l' coruōēs.
ab amorofo correptioē correpto i'fluc
te: que unq' salubriōēs s' q' frau
dulēta oscūla odientis: hoc est
q' uana p'conia adulātis. q' peccātē
nō corripit: sed laudat eū in de
sideris atq' opib': ac p' hoc eū o
dire. nō amare dicitur. Quis n.
peccās ad tps q' nō ipaciēter susci
piat correptionē amantis: post
modū tū reuers' ad cor. solet grās
age correptōi. Propt' q' p'ū. xxvij.
asseitur. Qui corripit hoīem: q' nō
postea iueniet ap' eū a. mag' s'
q' ille q' per blādmetā decipit.
Rursus in puerbis sc'ptū est.

118.
illusor ē. non audit cū corripit. Egres
tas et ignomīa ei. qui desit disci
plinā. Qui aut' acquiescit argue
ti. glorificabit'. Intēa corripiens
alterū hoc facē debz cū hūilitate:
r' p' fragilitatē r' sideratiōē. ac q' dā
passione. U' q' loquit' paul'. Sta
tues r' si homo p'occupat' fucit in
aliquo delictor. uos qui spirituales
estis. istruite huiusmodi in spū
lenitatis: r' siderās temetipm. ne r'
tu tēptōis. Etias' q' xij. hētur.
Corripe amicu. ne forte nō intel
lexerit et dicat. nō feci: a si fecit
ne iterū addat facere. Sequenti
demū ibidē caplo d'. Quā bonū
est arguere q' uasā. Et infra i
eod' capulo. Et bonū est corrip
tū manifestare penitētiā. Sic ei
effugiet p'tm. Hinc asserit aug'.
Si in uide p'are neglexeris: peior eo
q' peccauit efficeris. Et urbanus
papa. Ita peccat qui uidet frēm
peccare r' tacet: sicut qui penitē
ti nō indulget. Cassiodor' quoq'.
Iniquitas inquit mortaliū modo
putredis de fenderet: si medicīa
li increpatioē nō restringeretur.
Psidor' quoq' ait. Qui delinquē
tē supbo aut odioso nō corripit:
nō emendat sed peccat. Et q' d' in
dignās a p'teruius p'tulēt anim'
furo: ē oburgatō nō dilcō corri
gentis. Hic aut' et prosper. Lenit
castigatus exhibet reuerentiā cas
tiganti: aspitate nimie increpa
tionis offensus nec increpationē
recipit nec salutē. Hic quoq' s'
augustinū. oburgatiōēs nō nisi
raro r' pro magna neccitate s' exhi
bende. Clam et seneca loquitur. r'
Oburgatiōi sp' aliqd' blādē mis

ce. facilius penetrat verba q̄ mol-
lia s̄t et vadūt q̄ que aspa. Et r̄-
sus. **V**icia inq̄t trāsmittit ad pos-
teros qui p̄ntia p̄ntia nō corrigunt
bois nocet et mal' pat. **I**nsup r̄ b̄
nard' testat. **A**rgue et increpac̄
iudū necē est. **F**erueat ergo in no-
bis amor iusticie: odiū iniquitatis.
Deō s̄vis p̄ntia palpat nec uicia dis-
simulet: neq; dicat. **N**ūquid custos
fratris mei sum? **E**tenī tacē con-
sennare ē: cū possis arguē. **E**t scim' q̄
p̄ filis pena facientes maneat: r̄
p̄sentētes. **I**ust' corripit i mīa ut
curett: p̄cor adulat in ipietate.
ut occultet qd' curādū est. **D**um
aut uicia increpant: r̄ in scādalu
orūt: ipse sibi scādali est causā q̄
meruit ut arguat: nō ille qui
arguit. **P**ostremo **antisiodorē**
i tertia pte sume sue ait. **P** in
crepationē fraterpna sedatur scā-
dalazet: r̄ seruat eccl'astica vnū.
Itemq; **T**ria sūt p̄cipua opa mīe
spiritualia. s̄. dōcē ignorātem. di-
mittere penitenti: et p̄mittē: cor-
ripere. **I**terū aut. **P**receptū de cor-
reptione fratna spectat ad oēs:
etiā ad subditos p̄ loco et tpe:
dū credit quis q̄ sua corruptio
alteri p̄deat. **V**n' **aug.** assumat:
q̄ istud p̄ceptū est om̄i **om̄e**
videlz maior: i minores. parū
in p̄ures: mīorū i maiores ex
caritate. **E**t obia p̄t. **S**i om̄s
tenētur ad istud p̄ceptū: ergo
pene oēs dāpnātur: q̄ paucis
sini hor' obseruāt. **R**ndem' q̄
pene om̄s pereūt: q̄ stultor' ihi-
nūt ē mīs. **D**p̄nales aut r̄ boni
viri corripūt alios. **T**ribz aut
mod' corripit aliquis aliū male:

videlz indiscrete maliaose deorsone.
Debet ergo correptio esse discreta
benigna et seriosa. **H**ec **antisiodorē**.
Idē p̄testat. q̄ totus pene m̄ds pe-
dit. potissime p̄ duoz uiolationē:
p̄p̄roz: quoz unū est de caste vi-
uēdo: alterū de f̄nalit' corripien-
do. **H**ic ammonēdi et iudendi sūt
vnūsi fideles. ut vnūsa correptio
nē caritative ipendat: r̄ gratūter
suscipiat. quā etiā p̄sidentes sub-
ditis suis: p̄rētes soboli sue. ac
p̄familias r̄ m̄ofamilias suis do-
mesticis et familie dnt feruētē
ac fideliter exhibē. **I**nferiores suos
supiores corripere nō debēt nisi cū
reuerētia modestia r̄ sincōd timōe:
nisi erraret in fide uel iudicāret
bono coi. **C**ui aut accusat et cor-
rūpi dedignat: suā ostendūt su-
pbia. **I**deo vnūsa p̄p̄as de-
fectuositates r̄ culpas penset ef-
ficaciter: et cū grātū actōe et
huilitate correptionis āpletetur
medelam. **Q**ualit' sit orādū.
O **P**ortet sp̄ ora. **A**rticls **xliij**
re: et nūq; defice. **L**uce **xviii**.
Et m̄dsinēter frequēter ac fer-
uide. q̄ reuēt nōrate r̄ attēte
debeat oīs xp̄s fidel' deū inuocāe
r̄ exorāe: possit ex mltz p̄p̄dere.
P̄ ex incessabili et maxia idi-
gē: q̄ inq̄t de grā idigem'. **I**
ex uehēmētissia fragilitate ac
p̄nitate cordis nr̄i ad oē p̄ctm̄:
ita q̄ nisi incessant' r̄ seruem
ac roborem a dno: statū ad
p̄ntū dilabim'. **T**ercio ex feroci-
tate ipoz quibz neq; s̄m̄ i desi-
nētū s̄sidiō diuio resistē ualem'.
Quarto ex multitudine la-
queozū inter quos ambulam'.

"et inuābili mltitudine hos-
tium salutis nr̄e. et ut
ex fortitudine experientia
et calliditate ip-
orum r̄.

atq; ex grauitate et diuinitate pui
 loz quib; exposita sum; qz no mor
 ti tpaali sed eterne dāpnatiois pa
 tem dīstingu; in tm q; paua illd
 euadit et sup vires nras est i
 euade. **¶** Quinto ex inctitudine
 status nri qz nescim; an sum;
 in caritate et statu salutis: potis
 sime vo. qz nos latet qualiter in
 ta nras terminabim;. **¶** Sexto ex
 grauitate et multiplicitate debito
 rum vicioz nroz qz i multis et g
 ub; numis offendim; deū. **¶** Sep
 timo ex maiestate et excellētia ius
 ticia sapia miā dei sū em sit ma
 iestatis et excellētie pps imēse: cū
 omni reuerētia ac diligētia est
 adorāndus. **¶** Rursus ai sit ifinite
 iusticie ac iust; ac metuēdy iudex
 cū sincero tōre et metu īgenti est
 iuocādy: pferri cū omnia clāssie
 intueat. **¶** Itē cū sue miē nō est
 finis cū omī fiducia ē implorā
 dus. **¶** Octauo ex magnitudine
 cause nre. **¶** Finis orōnis nri
 est eterna dāpnationē euadere:
 atq; celestem bñitudinē plenā ac
 sempiternā dei fructiōnē beatificā
 optine; pmo cotidie pseruari a
 vicis impleri virtutib;. **¶** De his
 aut qz corā st ptransco: et ea te
 nisse p nūc sufficē reoz. **¶** Ex dif
 fuse et p similitudinez explanādā
 sūt ppo; ut discat et assuescat
 ex causis et psideatōib; iūodur
 tis deū assidue iuocare mētalit
 exoraēno in ecclia tm sed in
 omī tpe loco atq; negotio: cū di
 ligēti attentioe et cordis stabili
 tate. cū tōre et feruore ac spūc
 noē excludēdo a cordib; suis dis
 tractiones curas cogitationes et

occupatiōes extineas: ac dei pñ
 tia ubiq; attendēdo. **¶** *Aug; cli*
 mac; docet exēplo reoz corā
 terreō iudice astācius: discam;
 corā sumo iudice cū metu et hui
 litate omīq; reuerētia stare. **¶**
 Exēploq; eorū qui terreis regib;
 pūcipib; q; loquūt; studeamus
 regē et creatore vniūsoz orādo et
 loquēdo affari cū omī reuerētia
 ac cordis custodia. **¶** *Hic ait bern;*
 Non rē oras si orādo aliqd qras
 pter deū. a nō p deū: qz in deo
 st omnia boā. **¶** Ibi remedia ul
 nerū. **¶** Subsidiā necessitatū: refor
 tiōes defectū. copie pfcūz: et
 qd necūū aut utile extat ho
 mib;. **¶** Proptē hortoz aut sp ad
 manu habeatis orois refugiu
 tutissimū. **¶** Nemo urm pūpen
 dit orōem suā. **¶** Dico at vobis:
 qz ipē ad quē oram; videt; deus
 eā nō pūpendit. **¶** Et vni e du
 obus spare debem;: qz a dāt
 quod petim;: aut qd nouit no
 bis esse utilius: si tamē oram;
 sicut oportet. videlic; pie deuo
 te et pseuerāt. **¶** Deniq; *clm;*
 cū oratio sic definit. **¶** Oro est
 vniō mētis cū deo: collectio grā
 rū. resiliatio dei: mī et filia la
 chymarū. remissio pctoz: pōs tēp
 tationū. fōs vntū: inuisibil; pro
 fcūs. illuatiō atq; vfectio mētis.
¶ *Hic aug;* Oro inqt tua ē locutio
 tua cū deo. **¶** Dū legis et studes di
 uia. deus loquit; tibi: dū vō oras
 loqueris deo. **¶** Tu aut in corde
 tuo ad deū clamas et oras: qn
 aliūde non cogitas. **¶** *Hic aut;*
 Oratio ē oranti p̄sidiū: deo
 sacrificiū. angelo scō solaciū:

dyabolo q̄s supplicatū. Debem⁹ ergo sp̄
p̄ inuicē pro d̄i bono ecclesie. p̄ paren-
tibus p̄p̄iis. d̄missis. & b̄n̄factorib⁹
pro uiuis ac mortuis. p̄ fidelium cō-
uersione p̄ fidelium reformatioē. pro
amicis et inimicis. pro inuisorū salu-
te. toto cordis affcū orare. **Ar. Xlii.**

Qualit̄ sit tēptatioib⁹ resistēdū.

Militia est uita hoīs sup̄ terrā.
Job vii. Vbi iheroi⁹ trāstulu
tēptatio ē uita hoīs: antiqua trāst-
lano habet. militia est uita hoīs. **Ar.**
Dicitur aut̄ uita hoīs militia su-
p̄ terrā: q̄m̄ hō bonus deo placere
desiderās. uirtutib⁹ q̄s insistēs. assidu-
as habet et sustinet ipugnationēs.
ab adūsarijs sue salutis. Per quas
nisi uiriliter itaq̄ fidelis miles al-
tissimi reluctetur: a deo creatore &
rege suo abstrahit⁹. peccat et peri-
re meret⁹. Sūt aut̄ h̄y hostes mali-
gni sp̄s. et acies uicioz: carnalia
desideria. uanitatesq̄ sc̄liet. p̄p̄e
uolūtatis armētis. pronitas ad p̄-
candū: seu demones. m̄ds. caro. et
fomes peccati. Ex quo quatuor ul-
nera iflicta sūt aīe: que sūt igno-
rantia in itellcū. malicia in uolū-
tate: concupia in uāp̄petina. sensi-
tūa. concupiscibili: infirmitas in uas-
cibili: ex quib⁹ multipliciter ipugna-
m̄ ac labim̄. Itaq̄ tēptatio dicit̄ p̄-
oīs motus seu actus uel effcū. ho-
minē ad peccandū inclinās: ut sūt
stimuli carnis. dyabolice sugges-
tiones. adūsitates. p̄secutioēs. seu
ipulsiones. ad illicita & p̄cā. De-
niq̄: quanto quis studiosius in uir-
tutibus crescere ac deo placē conat⁹:
tanto solet ab h̄y fortius ipugnari.
Ar. q̄d teste scripturā. mltē tribula-
tioēs iustorū: et om̄s pie uiuē cu-

piētes p̄secutioib⁹ infestantur. Itaq̄
p̄dicator uerbi celestis diligentis-
sime sup̄ hoc instruat hoīes. am-
fando eos de huiusmodi pugnis et
tēptationibus: et qualit̄ resistere
ac p̄ualere debeat⁹: p̄mo hortetur
et animet eos. ut tanto studiosis
atq̄ uirilib⁹ uirtuosis insudet op̄i-
bus: q̄to se sentiūt acrius ipugna-
ri. **Ar.** Preterea mlti sūt modi re-
sistēdi tēptationib⁹: & diuisa cōtra
eas remedia sūt: et multiplex ar-
matura. Sup̄ius aut̄ in primo tē-
tatu assignata sūt sp̄c̄alia r̄me-
dia. ad resistendū ac p̄ualendū
singul⁹ p̄ctis moīlib⁹. **Ar.** Qualia uō
remedia atq̄ arma ad resistendū
quib⁹cūq̄ p̄ctis sūt hec. **Ar.** Primū
est diligens et attēta cōsideratio
dn̄ice passiois: quā qui frequēt
cordialiterq̄ p̄pendit. nec p̄sp̄cis
nec adūsis. nec blādīs et delecta-
mētis. nec asp̄cis nec afflictiois
deiciet⁹: sed in om̄ibus illis cō-
stans manebit. **Ar.** Sc̄d̄m̄ est fidu-
cialis inuocatio diuini auxiliij
assidua atq̄ indefinēs: seq̄ in
om̄ib⁹ humiliare. atq̄ in sola diu-
na pietate ac ope cōfidē: tū dicit̄
scriptura. Quis sperauit in d̄no?
et cōfusus est? Aut q̄s inuocauit eū?
et desperauit illū? Vñ et ip̄e d̄ns cō-
testatur. Inuoca me in die t̄bulati-
onis: erua te et honorificabis me. **Ar.**
Tercū est sp̄c̄ale refugiu ad glori-
osa uirginē mariam ac ceteros
sc̄os. ad quos maiore quisq̄ habe-
t deuotione fiduciam et amorē. ad
p̄p̄iū quoq̄ angelū et horū s̄c̄i
diu feruēde inuocare. **Ar.** Quartū
p̄uidēs cōsideratio q̄tuor nouissi-
moz: q̄admodū scriptū est. **Ar.** Cora-

an aliquē scādalizasti p̄ turbasti.
ā aliquo mō lesisti. **D**icit̄ de om̄i
p̄ctō d̄missiois & omissiois cordia
liter penite et t̄gemisce: & emēda
tionē p̄pone. nec impunitū relin
q̄s t̄p̄sū: sed corp̄s tuū castiga.
mētē humiliā: atq; p̄m̄e actus
exerce. **A**ttende nō solū q̄ m̄lta
d̄misisti p̄ctā. et quor̄ hōste vici
ose occupasti: s̄ etiā q̄ m̄lta opa
bona interi face potuisti & debuisti:
que omisisti. **P**retēa sicut docēt
doctores. ī actib; hūmānis qui ex
delibētiōe procedūt: nūq̄ aut ra
tissime iueniūt indifferēs: sed ois
hūmāno actus ē moralit̄ bon⁹
ā malus. v̄tuos⁹ aut viciōsus:
meritori⁹ ā demeritori⁹. **I**deo hō
incidit cotidie quasi ī innuābi
les culpa. rogando appetendo lo
quēdo opando. bonū omittendo: nū
si sit coram deo ualde sollicit⁹ t̄o
rat⁹ custoditus ī omib; p̄serti
cum ex seipso tā fragilis īstabil⁹
q̄ d̄sistat: et m̄gnas habeat pec
candi occasiones et t̄ptationes.
Hic iuxta diuine īstructionē sc̄p
ture. deb; om̄is fidel̄ cū metuti
more et tremore suā opari salu
tē: omniq; custodia custodire cor
suū: atq; ī diuine sc̄r̄atis p̄ntia
reuerenter ac t̄ōrate se sp̄ h̄re:
lignā refrenāe. desideria praua
abice. scādala deuicare: et ōnes p̄
viribus suis verbo et ope edifica
re: nec a sp̄iali profectu v̄m̄q;
Et pauci vero s̄nt cessare
veraciter penitentes. **A**rticulus **X**o.

A Crigere cilicio: & penitē lu
tum unguētū tuū: fac tibi
plāctū amarū. **A**ḡm̄e vi. **S**cs
greg⁹ p̄testat. plures iueniūt q̄

in inocentia p̄m̄aserūt: q̄ quū v̄
penituerūt. **H**oc idem allegat̄ &
approbat auctor sume v̄tutū
et viciōz. **E**t si verū est. d̄st̄ pau
cissios veraciter penitere: & de r.
ualde m̄ltis uix unū ī inocētia
p̄manē. **S**ed nūc declarāda est
veritas huius auctoritatis. **D**oc
tores sup̄ q̄. **S**uāru d̄st̄ic. **X**vi.
q̄rūt: an d̄tricio sit m̄xim⁹ d̄o
lor. qui esse possit ī natura. **A**d
qd̄ d̄cordat̄. q̄ v̄mo ita. q̄ is q̄
verā hab; d̄tricioē plus dolet q̄
sup̄iore appetitū a v̄m̄ aīe de h̄
q̄ deū peccādo offendit: q̄ idem t̄
aliquis alius dolere possit de q̄
cūq; malo pure malo penalit̄
est de quocūq; d̄p̄mo t̄p̄ali. ad
uersitate m̄d̄ma p̄secutione
humana. corp̄ali ue lesione: ā
t̄ morte īst̄ate. **E**duēadmod⁹ cū
caitas q̄t̄ilib; p̄ua pl̄ t̄p̄abi
liter diligit deū. q̄ quocūq; cupi
ditis diligit p̄t̄ millia auri et
argēti d̄tariūq; op̄i mundi:
sic v̄cā cōt̄itio quācumq; modica
ā plus dolet de s̄m̄i boni offensio
ne: & amissioē p̄ culpa. q̄ amor
m̄di de quacūq; verū creatarū
t̄raducarū p̄ditioē. **H**ic asserit
aug⁹ q̄ ois dolor ī amore fun
datur. **I**deo sicut amor caritatis
ī q̄ fundat̄ dolor d̄triciois est
m̄xim⁹: ita & dolor d̄triciois h̄
sus cū obiectū doloris sit malū:
de maiori malo. debet ēē maior
dolor. **I**ta sicut mala culpe p̄
serti p̄ctā mortalia s̄t incōpa
biliter peiora malis pene: ita
īspabiliter maior ē dolor de pec
cato q̄ de quocūq; malo p̄cāli.
Hic **thomas** sup̄ q̄. **S**uāru p̄c

alligata. In contritione est duplex
 dolor. **Unus** in uoluntate: qui contra
 liter est ipsa contritio. **Est** displicentia
 peccati propter et talis dolor
 in contritione excipit ceteros dolores: quia
 quo amplius placet aliquid, tanto
 plus ei contrarium displicet. **Finis**
 autem super omnia placet: cum propter ipsum
 cetera omnia reprobantur. **Ideo** propter
 quod ab ultimo sumo et optio sine. **Sed**
 deo autem: super omnia displicere
 oportet. **Alius** dolor contritionis
 est in parte sensitiva: qui ex praefato cau-
 sat. **Dolor** sine ex necessitate nascitur:
 secundum quod vires inferiores sequuntur
 motum superioris partis seu potestate
 aequa vel ex electione. **Quia** homo pe-
 nitentes excitat se ad doledum: etiam
 secundum sensitivam partem aequa sensibili a
 da dolore. **Loquedo** autem de isto do-
 lore, non oportet quod dolor contritionis
 sit maximus: quoniam vires inferiores
 uehementius sepe mouentur a pro-
 priis obiectis: quam ex superiorum redun-
 dancia uirtutum. **Affectus** quoque pro-
 prius sensitivus non semper obediunt ad nu-
 tum appetitum superiorum: sicut tam-
 mentes dolor nascitur in sensitivo
 appetitu: sicut uultus ratio aut uolu-
 tas. **Hec** thomas. **In** super duran-
 dus scribit in summa sua. **Dicit**
 in corporibus dicitur attrita quae aliquo
 modo amittit se: attrita uero que in par-
 tes minimas sunt redacta: sicut in spiri-
 talibus attritio dicitur displicentiam in
 peccatis. **Sed** non perfecta: contritio autem
 perfectam de peccatis displicentiam
 designat. **Sicut** cor hominis
 de sterco: quoniam peccati affectus: om-
 ne partem suam in eo totaliter et om-
 nino destruit. **Ad** penitentiam igitur ue-
 ra exigitur: ut plus displiceat

homini peccatum peccatum et plus illud ab-
 horreat: quam quodcumque tormentum aut
 dampnum solum penale. **Ex** quo eli-
 ci potest: quod pauci uel peccent. **Quid**
 idcirco est: quod non apponunt tantam
 diligentiam et conatum ad uitandam
 dampna temporalia corporaliaque tormen-
 ta: seu quocumque aduersa. **Ideo** quod mo-
 dico tempore elapso a confessione, mox
 tam faciliter ad peccata redeunt
 uicia: ostendunt se non esse confessos
 ex uera contritione. **Siliter** quod
 amore dei non uitant peccata: sed ex
 timore temporalis dampni: aut corpora-
 lis: modum deuiant. **Hic** autem gre-
 gorius. **Penitentia** est propter peccata
 deflexio: et deflexio non rursus com-
 mittere. **Id est** firmum habere propositum non
 peccandi de cetero. **De** ueritate autem ad
 uera penitentiam et contritionem non ex-
 igitur necessario lachryatio corpora-
 lis. **Duo** circa pensandum quod autem
 in summa sua durandus. **Penitentes**
 debent habere lachrymas mentis de ne-
 cessitate: et lachrymas corporis de
 agritudine. **Sunt** etiam aliqui
 qui nec pro temporalibus nec pro spiritalibus
 plangere dampnis possunt. **Pro**
 nimiam capitis sui siccitatem. **Hos**
 autem non oportet multum ti-
 me aut despicere pro lachrymarum
 carentiam. **Alii** pro utrisque penitentiam
 facilius: quod non multum operis pro la-
 chrymas presumunt aut sperant. **Alii**
 pro temporalibus bene penitentiam flere: non pro
 spiritalibus malis. **Hi** dicit multum
 time: quoniam signum est quod contritionem
 uera non habeant: uel quod habe-
 ant ipsam. **Alii** pro spiritalibus
 bene penitentiam flere non pro temporalibus uel
 debent multum humiliter gaudere: quoniam
 signum est perfecte contritionis.

Postremo prehabitis resonat quod
wilhelm⁹ parisiens^{is} in exordio sui
tractat⁹ de p^{ri}ma sic loquit⁹. **D**ni⁹
s^{ic} quasi tenio pene de amissa i
nocentia. Penitens n^{on} p^{ro} amissa
inocentia pena h^{ab}et tenet⁹ d^{um} in
nocentia uoluntate et p^{ro}posito te
net⁹ d^{um} toto desiderio eam u^{er}sequi
tur. toto dolore reuocat⁹ toto stu
dio totiq^{ue} uiribus ea recupare
conat⁹. **E**cce n^{un}c stat ad ad
vera p^{ri}ma exigat⁹. Instrued⁹
est p^{ro} ut ad eam se aptet ac p^{ro}
paret. ut ad tm dolore de suis
p^{ro} se excuet⁹ ut cu tanta sol
licitudine ea deuter⁹ q^{ui} dolor su
uere d^{ir}itiois nome r^oem op
tineat. **S**ec^{un}do non superficialiter
aut ex sola consuetudine. sed ex di
ligentissima discussione ac inti
ma p^{ro}uocatione est facienda. **C**onfessio
de p^{ro} p^{ri}ncipaliter istitu^{er}it⁹ sut
offensua istonora^{er}at⁹ de^o istu^{er}it⁹
separata ab ipso. deinde istitu^{er}it⁹
sunt nocua atq^{ue} lesua p^{ro}u^{er}it⁹.

Un p^{ro} tenetur. **C**onfiteri ti
tus quo p^{ro} q^{ui} d^{ir}it⁹ est sibi de
mortali p^{ro}. **Articulu⁹ xlvi.**

Demini dedit deus spaciū
penitendi. **Cr^{ist}ian⁹ xv.**
Questione hac mouet doctores
sup q^{ui}tu s^uuara atq^{ue} istu^{er}it⁹
suis: quā r^o wilh. p^{ro} istu^{er}it⁹
istu^{er}it⁹ sacramentali. **P**rimo q^{ui} ar
guit q^{ui} d^{ir}it⁹ n^{on} sit differenda:
sed habita oportunitate sacerdo
tis mox facienda sit. dicens. q^{ui}
net ad momētū liceat differre
d^{ir}it⁹ p^{ro} m^ulta pericula.
Primo ne propter negligentia
faciendi d^{ir}it⁹ d^{um} quis p^{ro}
iusto dei iudicio ei infligatur.

ut nō possit eū uelut. **S**ic enī sol⁹
iustissim⁹ deus negligentias no
stras punire. **S**ec^{un}do ne ex dilati
one d^{ir}it⁹ d^{ir}it⁹ d^{ir}it⁹ obliuio
pluimoz p^{ro}. **T**ercio p^{ro} p^{ro}
more: q^{ui} nō mediocriter grauāt
p^{ro}. **Q**uarto p^{ro} p^{ro} r^o
in aliud: q^{ui} p^{ro} q^{ui} p^{ro} p^{ro}
nō deletur: mox suo pondē tra
hit ad aliud. **Q**uinto q^{ui} p^{ro} est
debitū atq^{ue} iuria deo istroga
ta: ideo q^{ui} emendatio r^o p^{ro} solutio
satisfactionis p^{ro} differri nō d^{ir}.
nisi de d^{ir}it⁹ r^o uolūtate dei:
s^{ed} statim satisfaciendū p^{ro} eo. **S**ic^o
qm homo statim mūdāt calca
mēta asp^{er}sa puluēib⁹: et uesti
mētū diffusū f^{er}uorē resartiri:
istu^{er}it⁹ lesa facit protin⁹ p^{ro}
posse curari. **C**ū ergo p^{ro} sint
aie istu^{er}it⁹ d^{ir}it⁹ ac ul
neria: ideo statim adhibedū est
ei lauac^{er} d^{ir}it⁹ atq^{ue} remedi
um d^{ir}it⁹: m^ulto diligentius
celeriusq^{ue} q^{ui} ill⁹. **S**extimo q^{ui} n^{on}
vnusquisq^{ue} mox serpentes eiat
de gremio suoz et latrones de ha
bitaculo suo. **M**ulto ergo pl⁹ deb^{et}
demonēs qui sunt uenenosissi
serpentes et inuisibiles latrones.
p^{ro} d^{ir}it⁹ ex se eiere tū uenēis
suis. **O**ctauo q^{ui} uicys istu^{er}it⁹
tur et oburit⁹ aia. **S**i itaq^{ue} do
mū istu^{er}it⁹ sine dilatione coā
m^u extigūe: cur nō ampl⁹ aia
male istu^{er}it⁹ de uicior⁹ ist
tendio p^{ro} d^{ir}it⁹ debem⁹ eripē.
Insup durād⁹ aut istu^{er}it⁹ su
a. **C**onfessio debet eē festiua. tū
scriptū sit. **N**on tardes uerti
ad d^{ir}it⁹. **E**t p^{ro} istu^{er}it⁹ mor
tis. **I**tem p^{ro} culpārum accumulā

tionē: cū apoc. ultio. habeatur.
 Qui i sordibus est: sordescet ad
 huc. Iterū p̄ uitādam maiore
 a deo elongationē: et difficiliore
 uersionē. Quia enī hodie nō est
patus: cras min⁹ patus erit. Et rur
 sus p̄ periculū et incertitudinē
 finalis uersionis. At uero i sumā
uicioz et uirtutū habetur. fatuū
 est confessionē differre: qz confessionē
 differentes uolūt se deo absconde.
 et magis amāt sctulares suos q̄
 cordie tergūt q̄ se: nec uolūt deo
 aperire ianua cordis sui: priuāt
 q̄ se multiplici bono: quod ex fre
 quēt̄ et accelerata confessione acq̄
 ritur. Ad p̄fata quōnē thōas
sup quartū s̄uarū distit. xviij.
videt dicit. ad confessionē actua
lem facienda aliquis obligatur
dupl̄. Unomō p̄ accidēs scilicet
q̄ tenet ad aliqd qd nō potest
face nisi confessus: ut ē eucharis
tia sumē. Alio mō p̄ se. Et ita
cum p̄ceptū confitendi sit affir
matiuū. obligat semp. sed nō
ad sp̄: ideo ad confessionē tenet
q̄ ex articulo t̄pis nccitas confes
sionis iducatur. Sicut regularit̄
loquendo. sc̄lares ad confessionē
nō obligatur: nisi t̄pe ab eccl̄a
instituto: s̄ ante pascha q̄ sūt
amūcaturū. Hinc opinioi vi
detur durādus i sumā sua confes
tionē: et addit. q̄ in aliquibz casi
bus tenetur quis sepius confiteri.
¶ Prīm⁹ est roē sacramētū: ut
si sit celebraturus. amūcatur⁹.
aut sacra ordinē susceperit. ¶
roē piculi: ut si sit i mortali pctō.
uel in periculo mortis. Tercio ē
q̄ sc̄ia dicitur sibi necariū ee

ut confiteat. Quarto q̄n putat se
infra anū non habiturū copiam
sacerdotū. Quinto q̄n p̄ assup
tā religionē aliq̄s confiteri tenet
et ordinis sui statuta. Hic r̄ch
ardus de media uilla affirmat:
q̄ pctōr nō tenet mox confiteri: n̄
q̄ acceptū est aliqd sacramē
tū eccl̄ie: aut si moninet sibi
piculū mortis: ut si sit itur⁹ ad
bellū. aut nauigatur⁹ p̄ mare.
¶ Porro wilhelm⁹ i suo sacra
mentali. dedit q̄ nō tenet hō
ptin⁹ confiteri: imo i aliq̄bz casi
bus p̄t eā uirtuose aliquis dif
ferre. Prīmō ut iteri pctā sua
melius recogitet ad et remeōra
dū. Secūdo ut eā meli⁹ examinet
ad exaggerādū et accusandū.
Tercio ut eā certius inuestiget ad
ustruēdū meli⁹ confessorē. Etō ad
acq̄rendū et iquirēdū confessorē
magis idoneū. Quinto p̄ reuē
tiā sacramētū: sicut excoicari
dnt absolutionē a suo excoicatio
re optine: anq̄ ad sacramētū
istud accedat. Sexto q̄ten⁹ in
terim p̄ orōm l̄cionē. et alia
exercitia pia disponat se ad cō
fitendū magis deuote. Itaq̄ si dila
tiō confessionis nullū h̄mōi fecim
h̄: uidet nobis q̄ nō solū sit u
tilis. sed etiā p̄uiciosa. H̄ wilhel
¶ Verumpt̄n̄ sequior atq̄ salub
or est opinio eoz. qui dicūt confes
sionē nō esse differendā. ut p̄fa
ta satis demonstrat: q̄ tamē nō
probat plenarie q̄ differri nō
queat sine pctō: qz pctā delent
nō solū in confessione: sed et i con
tritione. cui anxū est confitēdi
propositū. Sed toto anō eā differe

usq; ad pascha uel cariter. uideat
ualde incertum et periculosum: p
crusas ptractas. Deniq; pceptu
gnal' osily uult & ubi. ut ad mi
nus semel i anno fiat confessio:
alioquin uiues hoc negliges.
e ab ecclie ingressu arcedus: mor
tuus uo sepulta eccliaistica p
uadus. Est ergo frequer i ec
clesia publicandu. de frequer
confessione: ne qis p ignoratia
peccet aut excusare se uelit.
Postreo instruendy est ppls di
ligenter. qualiter satisfactio
facta i pccato mortali no ualeat: s
in caritate fieri debet. sicut dor
tores sup hoc plenu' describunt.
**De duplici amore. quoru
vnu est ois boni alter ois mali**
Articulus xlvii. Corupto.
Hut hoies amales se
ippos. **Ad thomeu iij.** Innua
bilis pene sut documeta scp
turaru. & catholicor' doctor'.
oia in breui continent copendio
& i isto vniuersaliter includuntur:
q' qui amat seipm i deo. uni
uersa implet pcepta et documeta
in q' necessaria sut salut'. Por
ro amare se i deo. e sibiipi uelle
appete atq; exquire. oia que si
utilia et necessaria st: ad impla
rendu adhibend. pfruedq; deo.
Ad qd' primo exigit. deum p se
s. dm sup omnia dilige & deinde
seipm & oia sua ad dei amore
honore ueraq; beatitudinem
ordinae: et quid agendu est. li
benter age p deum. q' quid
q' paciend' occurrat: equanimi
tolerare p deum. Deniq; q' adu
sa & aspera. afflictio corporis et

osilia st' ho' multipliciter ofenti
a ad pfectu gr'e & salutis: io
omnia ista gratatiter amplectit'
qui uo se amat i deo. **H**er
cudu q' idē est amor: quo ho
uel diligit deū: et quo diligit
seipm ac alia ex caritate et
p deū amada. **H**ic asserit
aug' q' amor dei. i. spiritual' di
lectio. qua ho diligit deū p seip
su. sese q' in deo propt' deū: est
ois boni vniuersiq; actus origo.
Amor in qua dei: cresces usq; ad
dceptu sui. Amor uo sui. quo scs
homo diligit seipm i se & p se:
cresces usq; ad contemptu dei. o
origo est omis mali. **R**empe a
mare se in se. e ea sibi uelle appe
tere & exquire: q' st' ppe nature
& inclinationi in se & p se appeti
bilis delcabilia aut utilia seu
honestas: et im ex isto amore o
vniuersa gula luxuria auaricia su
pbiaricia ipacia accidia & cetera
vicia vniuersa. **P**rius autē in deo
se amat. i aduicantibus gloriatur:
in omi virtutu exercitio delcatur.
Verū qui amat se i se: u' et in
felicitate odit. **S**iquidē qui dili
git iniquitatem: odit aia su
am. **I**deo anti siodoren. ait. q'
pccator non h' maiore inimicu
q' seipm. **I**taq; quanto qis pccator
est ad vicia: tanto pl' h' in se
de amore suo: h' est de amore
pccato improbo et ad se re
flexo: cuius minoratio n' est
pfectus: plena autē eius emul
sio est nra pfectio. **I**nstruend'
est ergo populu hoc ppendiosu
ssimo ac saluberrimo documeta
to. ut scs uniuersiq; discat et as

suescit se in deo dilige. et pugna
 ex corde suo amore repellere. p
 cuius documenti impletionem. uniuersa
 sa documenta moralia et precepta po
 teit adimple. et cito profice. atq
 ad perfectionem attingere. **De quibus**
da questionibus. quarum plena
rim solutio alijs in loca seruat.

Sepaueris **Articulus xvii.**
 prius a vili: nisi os me
 um eris. **Themic xv.** **Quia** in lo
 co isto plura dubia introduci:
 quorum exquisita solutio superius
 suorum locum sortitur: ideo ne
 nisi cuius foris sit tangenda. **Ita**
 quod queri potest: an conscientia errans ob
 liget ita quod peccet qui eam habet
 nec sequitur. **Videtur** quod non: alias enim
 obligaretur ad multa diuina pre
 ceptis et ratio. **Ad ista scilicet thomas se**
condem. d. xxix. respondet: sicut vir ve
 ar spiritualiter illuminatur a deo. **Post**
quam n. de quod hac duas retinuit
 opinionones: ostendit quod conscientia etiam er
 rans ligat et obligat: ita quod ea
 stante. non possit sine peccato fieri
 contra eam. **Conscientiam** enim. e quodda
 uois dictamen: **secundum** quod uoluntas
 mouetur. **Ideo** si alicui dicitur con
 scientia sua. quod nisi fuerit. diuinum
 transgreditur preceptum. nec tamen
 fuerit: et peccat dei preceptum et deum:
 que ad modum alius scilicet factus fuerit
 tu esse prohibitu et tamen fuerit. **Quia**
hic communiter dicitur: quod quod quid sit
 dicta conscientiam. edificat ad gehem
 nam. **Et** istud euidenter affirmatur
 ex uerbis apostoli ad rom. xiiii. ductis.
Et hoc et confido in domino ihesu. quod nichil
 diuine preceptum: nisi ei qui existi
 mat quod cor esse. illi commune est.
Et hoc per conscientiam suam licet erro

neam: **expositio** **beruip** tamen
 errans conscientia. non obligat absolute
 et simpliciter sicut dicitur: sed per accidens
 et secundum quid. **Et** ex his sequitur quod
 alius sit absolute plexus: qui
 potest et debet conscientiam errantem depo
 ne. **Porro** bona uentura super
 aliter sentie videtur: dicitur conscientia
 errantem obligare hominem.
 ut ea deponat: non ut fiat secundum
 eam: nec quod peccet qui eam non
 facit. **Quia** quod fateor quod omne
 preceptum corpus quo illicitum. ad se
 deponendum. obligat simpliciter:
 ita quod conscientia errans non obliget
 absolute. **Quia** dicitur de se
 pontiano super 2. dicitur. quod conscientia
 errans liget non obliget: sed hoc in
 quod nonis stare videtur. **In** super
 dicit thomas. quod conscientia obligat non
 sua uirtute: sed uirtute diuini pre
 cepti. **Sicut** conscientia errans ligat per
 accidens diuini uirtute precepti: inquit
 dicitur hoc agendum aut fugiendum.
 inquit a deo preceptum sine prohibi
 tum. **Ex** hoc thomas eludit. quod dicitur
 tamen conscientie plus obligat quod pre
 ceptum prelati: quam modum diuinum
 preceptum plus obligat quam humanum.
Et hoc oppositum videtur sentie
 bona uentura. **Quia** si sit. subditur
 possit se aut ualde frequenter
 sua inobediam excusare: dicitur.
 non audeo in hoc uel illo obedire
 plato per conscientiam. **Idcirco** talis
 debet iudicium superioris sui prefer
 re pro iudicio. saltem in dubijs
 et dissentibus: et hoc uerum reor.
Est hoc opinio magis sonu dicitur
 scilicet preceptum. precepti religiosorum: scilicet
 benedicti bernardi. cassiani. climaci
 et silium. **Ua** et platus diuini

na puidētia p̄ceſt ac p̄cipit aut
toitate obligatio ſui p̄cepti. **V**
betius et euidētius fundat̄ in
iure et p̄cepto diuino: q̄ obligatio
ſciēr̄e erronee ut videt̄. **Q**uem
queri p̄t. an ignorātia excuſat
et qualiter. **A**d q̄d̄ i dēcto i reg
lit̄ r̄ūdet̄. **B**reuī aut̄ i agēdo.
dicedū q̄ ignorātia iuris nō ex
cuſat. ut cōter̄ d̄: q̄d̄ itelligē
dū eſt de ignorātia iuris q̄d̄ q̄s
ſciēre tenet̄. **D**eb̄ n. quilibz ſciē
ca que ad ſui ſtatū p̄tinēt ſeu
ad ſua uocationē ſue p̄feſſioē:
et que d̄s requirit ab eo. Ignorā
tia aut̄ ſci d̄ excuſat̄. Ignorā
tia q̄ alieni facti nō p̄p̄t̄: et h̄
adhibita diligētia bona ſicut
durādo i ſigna ſua declarat̄.
Eſt̄ et ignorātia inuincibilis q̄
excūſat̄: ſed nō ſp̄. **A**mplius
queri p̄t. an actus exterior a
liquid bonitatis a malicie ad
dat̄ ſup̄ actū interiorē: an et
actus interior ſeu p̄uina uolū
tas et actus exterior ſint u^m
et idem p̄ctm̄: et rursū. an in
actibus huānis deliberatis. i
diuidualiter cōſideratis ac ſu
p̄tis. poſſit dari indēns. **A**d q̄d̄
breuiſſime v̄ndet̄ur. q̄ actus
exterior i q̄tū cadit ſb̄ p̄cepto.
et habz labore aduētū alioſq̄
edificat̄. et i q̄tū cōſtat̄is vir
tutū veſtit̄: ſic aliquid bonitatis
addit actū interiori. et ſpecialē
p̄miū ſalutē accidētale ſortitur.
Sicut actus exterior uicioſū i q̄
tū prohibitus et ſcandalizans. ac
multipliciter i q̄tū loco et t̄p̄
aliſq̄ circūſtantis. et male de
clarans ſue dilanians. grauit̄ q̄

nocuū alyis: aliq̄d addit mali
cie ſup̄ interioris p̄uina act̄ mali
cia: ut ſpecialit̄ pat̄ in homi
no adultio furto et in actibz ve
neris. uolūtas ſola nō p̄t eſſe
interſa ſine actu: ſicut i actu
nec ſola uolūtas iter ſicēdo ad
ulterādi a furādu p̄t p̄ximis
eſſe nocua ſine actu: ſicut cū
actu. **I**nſup̄ uolūtas ſine actu
interior et actus exterior ex illo
p̄cedēs ac ei cōtinuat̄ atq̄ iūct̄
tus: ſt̄ itē p̄ctm̄. **D**e hijs et ſilibz
mō p̄tranſeo: maxie q̄ iſtud
opusculū in mole excreuit ma
lorem. q̄ exiſtiabam. **I**taq̄ di
ligent̄ inſtruendū eſt p̄p̄s et
p̄taeta: ne ſciam̄ habeant
erroneam. aut ignorātia iu
ris. puta p̄cepto et ſtatutorū
ſeu ordinationū. ad cuius ſtatū a
uocationē ſpectatū: atq̄ ut di
ligēs ſit cetera talia audieda in
quirenda et addiſcenda: ut etiā
uiter opa mala. q̄ tam multi
pliciter ſūt nocua. **N**ec p̄ter
ſibi ſuffic̄. ſola uolūtas in
teriorē in bonis. aut bonū p̄po
ſitū ſeu uiam uentionē: dum
mō adest opandi facultas.
Nec ſufficit bona uentio: niſi
et media bona ſint. et ſimila u
dibili p̄portionata. **P**oſt r̄o
ad 3^m mēbz t̄rtie q̄ſtionis. r̄n
dēdu. q̄ in actibz huānis deli
beratis diuidualiter ſup̄tis.
nō inueniunt̄ indifferēs ſ^m p̄
babiliorē opionem: q̄pius q̄
dā conēt̄ dare iſtātia. **S**i n.
actus iſfertur ad i q̄tū fine.
Qualit̄ et p̄hibet̄ **U**bon^o e.
poſſit **S**iderat̄ cōſiderēs qualit̄
Agēdo

siue iſtruedi & iſterogandi. Artic.

Diligenter agnosce calus xlix.
 ultm pecorus tu: tuos qz
 greges asidea. Provi. 12. 10. Ca
 ex ofessione qz i ofessioe mſtru
 endi st hoies: qten? debeat sua
 pctu intima attetione cordiali
 dititione utuoso pudore ac fir
 mo emedationis pposito. & item
 cu debitis crüstantys et dgruis
 specificatioibz ofiteri. Idem
 m poru h9 opis tñtatu posue
 st diuse spes et modi ac dre
 moelmu vicioz. Ideoz iuxta il
 las iforndi st hoies. ut ofitea
 tur distictè: qualiter excesserunt
 i illis. Verbi gra. Qualiter pctu
 uerunt p supbia: cogitudo ap
 petedo et pompose p supptuose:
 aut iactatè loq do sine carã
 do. Sicut iſterogandi st: qualiter
 pctauerunt p gula: i edendo
 bibedo iux oem dñsitate ac
 modu ptactũ: qbus poss ho
 p gula pctare. Insup qualiter p
 luxuria excesserunt: an scz cu
 virgine. cu maritata. cu publi
 ca. cu piqua. cu affine. cu spi
 rituali psona: et quoloco et
 tpe: an etiã mō aliq in nãli
 aut bestiali: qñus ad hoc nõ
 sit icante descendend. p vna
 piculu. Conformit debet of
 fessor ee peritus de rliqz mor
talibz mōlibz vicijs: eoz qz spe
 ciebus filiabz offrtibz: cuius
 et de vicijs ouis. Iuxta her oia
 debet ofiteres iſterogare & in
 foire: qliter & pcepta dei et ecclie
 huauerit: sacramentis debitã re
 uennã exhibuerit: sensu interi
 ores exterioresqz custodierit: qlit

tyo sui exposuerit: an alios sca
 dalizauerit: ad vicia ptraxe
 rint: an eis dñauerit in vicijs
 iuxta aliquẽ nouẽ modoz sup
 articulo lxxxviii. pmi tñtatu po
 sito. Ampli iſtruedi st: qualiter
 ho pctet triplr: scz ex ifinitate
 i. ex uehementia passiois: ex ig
 noratiã. et ex delibeatiõ sen p
 posito. Iux qd iſterogandi sunt:
 quo hoz modoz pctauerint:
 atqz an ignoratiã eoz excusa
 bilis sit: an d excuset se in toto
 siue in pte. Dein si alijs notu
 erit: an debita pſoluerit: bona
 quoqz iuste ablata ac posses
 sa restituerit: et utru pñas
 sibi inuictas. ipluerit i caritate
 & gra: put p̄babiliter de p̄be
 dere potuerint. De qbusdã
documentis gnãlibz: in omni
fmoe p̄muscendis. Articulus 1.

Quod fili mi scito dñm p̄is tu:
 et serui ei corde p̄fõ: et
 aõ volũtario. Primo palapa
xxix. Lex euãgelica utiqz est
 lex plenarie caritatis auz to
 tius pietatis: lex maxime spi
 ritualis: & maxie p̄fõis. Idem
 co que caritatis sunt & pietatis.
 & q̄ ofequit ad eas: ad omne
 p̄cipue p̄met xpianũ: uicia
 quoqz carnalia & omia pctu:
 maxime extãt ei illicita. Idem
 co ad dei amore feruetẽ ad mu
 tuã caritatẽ pacẽ. concordia. & opa
 mie sp̄nalia & corpalia: ad vi
 tam custodiã ac timõatã: ad
 dñsationẽ castã & sobriã. mutu
 a exẽplaritatẽ. ad ifupabi
 lem paciã. m̄suetudinẽ. hui
 litatẽ. ad verã iusticiã: et ad v

tuosū profectū s̄t̄ assidue exhor-
tādi instruendi & accēdēdi. Et
aut̄ p̄dicator ubi celestis vale
at̄ eis hoc plenius psuade at̄
p̄pone: debz̄ mēdūe s̄ue tenacit̄
imp̄me auctoritates s̄c̄pturē ad
hec docēda magis ydoneas:
easq; mlt̄orēs in sermōibz̄ al-
legare: & audientū cordibz̄ in-
culcare. Deniq; qd̄ hoc p̄cipu-
e ualet qd̄ auctoritates et ex-
ortatiōes s̄c̄i pauli apli: q̄s et
ip̄e in epl̄is suis frequēter amiscuit:
q̄uis itērdū sit aliquat̄ variati-
o ī ordine ac for̄ v̄boz̄. Quārim
nūc quedā sūt tāgende: q̄uis for-
sitan s̄c̄ptate s̄t̄. Itaq; int̄ has
est illa ad epl̄e. iiii. Obsec̄ vos
ī d̄no ut̄ digne abuletis voca-
tione qua vocati estis: cū omi-
huilante & mansuetudinē. cū paciā
supportātes inuicē in caritate:
soll̄citi seruare unitatē sp̄s in
vinculo pacis. Et iterū. Renoua-
mī sp̄m mēt̄is vestre: & iduite
nouū hoīem q̄ s̄c̄ deū creatus ē.
Item. Om̄is s̄mo mal⁹ ex ore &
v̄ro nō procedat. Et alio loco. Et
tote m̄do des̄iūcē benignū dona-
tes inuicē. sicut & d̄s ī xp̄o donauit
uobis. Illud q̄ ad epl̄e. v. Estote
imitatores dei. sicut filij charissimi:
& abulate ī dilectiōe sicut & xp̄s di-
lexit nos: & d̄didit semetip̄m pro
nobis hostiā & oblatione deo. Prete-
rea ad idē valet illd̄ ad phil. iiii.
Si qua solatio in xp̄o. si qd̄ so-
latiū caritatis: si qua s̄c̄ritas
sp̄s. si q̄ visc̄ra m̄e: implete gau-
diū meū. ut̄ idē sapiatis vniū-
mes cōip̄m sentientes. Nichil aga-
tis p̄ attentionē. neq; p̄ uanē gl̄iā:

Et p̄ huilitate superiores sibi arbi-
trantes: nō que sua s̄t̄ singli
considerātes: sed q̄ alior̄. Ad istd̄
ptinet illd̄ ad ro. xii. Nolite p̄u-
dentes eē ap̄d uosmetip̄os: nulli
malū pro malo reddētes: p̄uide-
tes bona nō tm̄ corā deo: sed &
corā omibz̄ hoībz̄. Et rursū. Si
fieri p̄t̄ q̄ ex uobis ē: cū omibz̄
hoībz̄ pacē h̄ntes. It̄ ad colō. iii.
Induite uos sicut electi iusticia
m̄e: benignitate huilitatē mo-
destiā paciā: supportātes inu-
icē & donātes uobismetip̄is. si-
quis ad usq; aliq̄e h̄t̄ q̄relā: sic
& xp̄s donauit nob̄. Sup̄ oīa at̄
caritate habete: qd̄ est vinculu
p̄f̄ionis. Pax xp̄i exulet̄ sp̄
in cordibz̄ uestris: docētes & co-
monētes uosm̄: ip̄os ī ymnis &
psalmis. Et uen̄. Om̄e qd̄ cūq;
facitis ī v̄bo a ope: oīa in noīe
d̄ni nr̄i ihu xp̄i agatis. gr̄as age-
tes deo p̄ p̄m. Illud q̄ ī ad th̄
thessalōm. v. Videte ne q̄s ma-
lū pro malo reddat: s̄ semp̄ qd̄
bonū est sectamī. in inuicē et ī
om̄is. Sp̄ gaudeatē ī d̄no. sine in-
t̄missione orate: ī omibz̄ gr̄as
agite: ab om̄i spe mali abstinē-
te uos. Dicit̄ ad galathas. Sp̄
abulate: & desideria carnis non
p̄ficiat̄. si sp̄m uiuim⁹: sp̄m & a-
bulēm⁹. Nō efficiam̄ manus gl̄e
cupidi: inuicē puocātes inuicē
inuidētes. Cōsilia mlt̄a h̄t̄ sibi p̄-
dicator ex epl̄is pauli: & ex deis
s̄c̄oz̄ colligē aptiora: ad iter mis-
tendū in oī sermōe. ut̄ e illd̄ p̄
petri ii. It̄m̄ obsecro uos t̄m̄
aduenas & peregrinos. abstinē uos
a carnalibz̄ desiderijs: q̄ mili-

tat ad aq̄ aiam. **I**nsup i omni sermoe admonedi sut fideles. ad adfiratione nouissioꝝ suoꝝ. ad frequentem ac cordiale r̄coꝝ datione dñice passiois bñficio r̄uq̄ dei: ad vitã dñi om̄e mortale pct̄m. ad fructuosa r̄pis sui deductione. ad cotidianã sue dñice exarnatione: et ut vnusquisq̄ faciat alteri qd̄ sibi vlt̄ roabiliter fieri: atq̄ ut m̄giter penset. se sp̄ in dñice maiestatis p̄ntia ac sp̄m̄ cogitare loqui et age: omne qd̄ cogitat loq̄tur ã exerceat. **Qualit̄ diuersi sunt diuisimode istruendi et exhortandi. Articulus li.**

Don omib; oia expedit. **Etã.** Ingratu e sp̄u sc̄o. qd̄ quid ei obtuleit h̄o: eo ad qd̄ tenetur neglecto. **D**ico vnusq̄sq̄ sp̄aliter obligatur ad ea que sui statu d̄cernit: et de hys est sp̄aliter m̄foãndus. **H**inc pastores p̄dicatores et curati vnt̄ istruere diuigatos: q̄liter ad iurã se debeat h̄e in exigedo et rededo debito carnis: i mutua dilatione. i pacifica diuisione: et q̄liter copula illa carnis possit ee sine pct̄o. q̄lit̄ int̄dũ sit ueniale. p̄mo nõnũq̄ pct̄m moile: quale e vir sit caput mulicis: et que sit illa q̄ maritus tenet uxori: et ite que uxor tenet marito. Veruã istruccio illa de copula carnali in priuato aptius fieri potest: sed publice exhortãdi sut viri. ne uxorib; suis sint duri. irõnabiliterq̄ austeri. **I**nsup p̄dicãdũ e qualit̄ p̄ntes h̄e se debeant ad filios suos et filias: i istruere

do. i corripiedo educãdo et p̄uidedo ac teteis: et ite q̄ grauiter peccent: qui sobole sua nõ instruit: corripuit nec castigat. **I**tem istruendi st̄ filij et filie: q̄liter se debeat h̄e ad p̄ntes suos. **I**tem p̄familias et eius d̄thoralis: q̄lit̄ se h̄e debeat ad sua familiam. mistros ac opatores suos. **C**ofoꝝ miter istruendi sut ulgares: q̄liter h̄e se debeat ad suos superiores. tã sp̄uales q̄ sc̄lares: et ut oblationes ac decimas p̄mp̄te ac libenter psoluat. **D**ip̄ioꝝ quoq̄ i iure ciuili. videt̄ officari stulteti sc̄abini iudices ac p̄ncipes. istruedi sut et exhortãdi. ad ea q̄ ip̄oꝝ d̄rmit̄ officia: et q̄liter ad deu et subditos se h̄e debeat. **S**ilit̄ m̄foãde sut vidue de p̄ntibus ad se. **D**e hys aut̄ docum̄tis i sp̄ali nõ p̄sequãtia i alyis locis p̄sertim in t̄m̄tu de regim̄e curatoꝝ. i libello de laudabili vita d̄nḡtoꝝ de hys omib; q̄nti deus d̄mit̄ sc̄p̄si. **E**ie itaq̄ exhortãdi et edocedi sut vnuerſi et singuli i generalit̄ et sp̄ali: ut omnes pariter cõsequãtur salutem. **A**d laudem honorem et gloriã om̄ipotẽtis: qui est sup om̄ia deus sublimis et benedictus in sc̄la. **A**met.

Explicit liber liber dyomisij archusienſis de vicij et virtutibus. Deo gratias.

Tabula tituloꝝ libri p̄scripti.

Quid sit gr̄a. & an sit realiter
 idē q̄ virtus. **Articulus p̄m.**
 Cuius sit virtus. **Articulus sc̄d̄s.**
 De amedatione dignitate & amabi-
 litate eius. **Ar. iiii.** De multiplici
 virtutis effectu & p̄clarissis actib⁹ ei⁹.
 De multiplici distinctione. **Ar. v.**
 ac diuisione virtutū. **Ar. vi.** De virtutib⁹
 theologis. **Ar. vii.** De fide & rōe cre-
 dendoz. & q̄liter istruend⁹ sit p̄ls i
 fide. **Ar. viii.** De spe & ei⁹ p̄petate dig-
 nitate ac ope. **Articulus p̄t̄m.**
 Quid sit caritas & de excellētia ei⁹. **Ar. ix.**
 De rebus diligēdis ex caritate. & de
 dilcōe finai ac ordie caritatis. **Ar. x.**
 Quid nō solū vniuersa s̄ cūcta q̄ eu-
 āgelica xp̄i s̄ilia finalit̄ ordinēt
 ad p̄fām iplētionē p̄cepti charitat̄
 d̄ne. **Ar. xi.** De ḡib⁹ caritatis. **Ar. xii.**
 De causis ac rōib⁹ amādi deū.
 Quale i dei amōe possim. **Ar. xiii.**
 ac debeam⁹ p̄ficē. **Ar. xiiii.** De diu-
 si diuisimode diligat̄ deū. & de cha-
 ritate ex deis sc̄oz p̄m. **Ar. xv.**
 De timore dei et diuisione rōis:
 & q̄lit̄ quidā sit bon⁹ q̄dā mal⁹.
 Quid nēcari⁹ salubris ac amē-
 dabil sit timor dei. & de causis atq̄ effec-
 tib⁹ eius. **Ar. xvi.** Quid sit huilitas. &
 de causis et actib⁹ eius. **Ar. xvii.**
 De dignitate & laude huilitat̄ ac p̄cla-
 rissimis eius effectib⁹. **Ar. xviii.** De ḡib⁹
 huilitat̄. & sc̄oz p̄m doctrinā. **Ar. xix.**
 De huilit̄ hoīs ad deū & ad p̄cios.
 & de sp̄eb⁹ ei⁹. **Ar. xx.** De huilitate ex v̄-
 sc̄oz p̄m. **Ar. xxi.** De paciā & q̄d sit.
 et q̄ salubris ac nēcariā sit hoī
 v̄tus ista. **Ar. xxii.** De multiplici cā et
 rōibus paciē. **Ar. xxiii.** De effectib⁹ ei⁹
 & q̄lit̄ ip̄a sit radix custoz v̄tutū. **Ar. xxiiii.**
 Comēdatio paciē & de ḡib⁹ ei⁹. **Ar. xxv.**

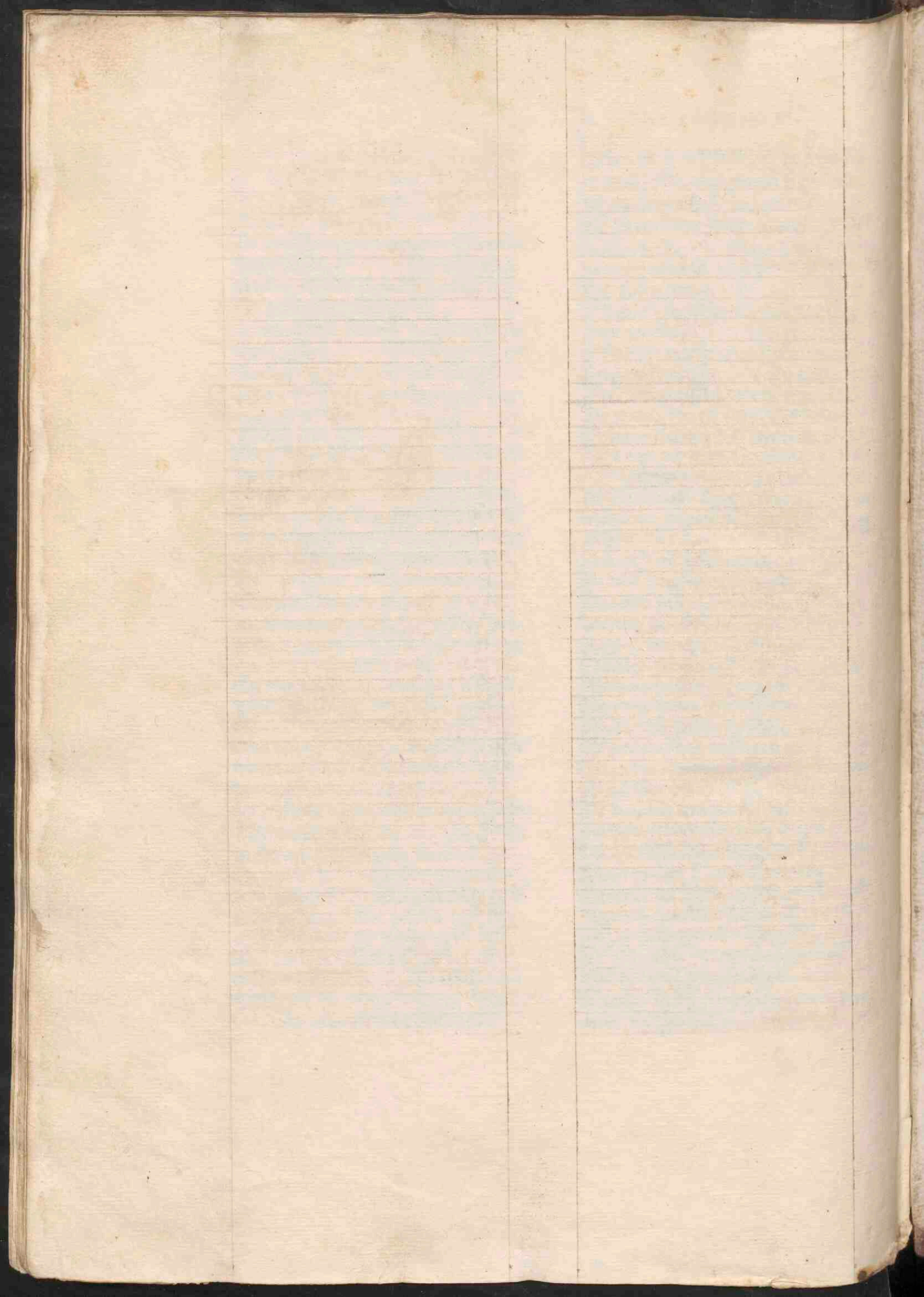
Ap̄ceptū

Adde x. usq̄ ad xl̄ta.

Exhortatio ad paciā ex septuaḡ
 et deis sc̄oz. & q̄ paciā sit v̄tus
 ad xp̄ianos sp̄cialit̄ p̄t̄nes. **Ar. i.**
 Quid p̄clara ac desideabilis v̄tus sit
 māfuetudo. **Ar. ii.** Quā p̄clā nēcari-
 ria ac fr̄uosa v̄tus sit cūctis. **Ar. iii.**
 De sobrietate. **Ar. iiii.** De acti-
 b⁹ gradib⁹ sobrietatis. & de dig-
 nitate eiusde. **Ar. v.** Quā sit
 v̄t̄ualde nēcariā. ad d̄nē xp̄iā.
 p̄cipue spectās. **Ar. vi.** De iusticiā
 q̄ est p̄clarissimā v̄tus. **Ar. vii.**
 De prudētia et discretiōe. **Ar. viii.**
 De liberalitate & ei⁹ p̄romio. **Ar. ix.**
 Quid obia ad oēm spectet xp̄ianū.
 De obseruatia decalo. **Ar. x.**
 ḡia sp̄cialit̄ de celebratiōe diei do-
 m̄icē. et d̄icrū festoz. & que opa
 extit̄ tūc licitā. **Ar. xi.** De eadē
 mā ex d̄nō b̄uētū. **Ar. xii.**
 De eadē mā ex sumā durād̄. **Ar. xiii.**
 De eadē mā ex d̄is aliis. **Ar. xiiii.**
 doctor. **Ar. xv.** Quid nēcariū sit iplē-
 p̄ceptū correptiōis fr̄nerē. **Ar. xvi.**
 Quale sit orand⁹. **Ar. xvii.** Quale sit
 tēptationib⁹ resistendū. **Ar. xviii.**
 De cotidiana discussiōe p̄p̄e
 d̄fict̄ & v̄a p̄nā & cōfessione. **Ar. xix.**
 Quid pauci sint v̄aciter p̄tēntes. **Ar. xx.**
 In p̄ccoz teneant̄ cōfiteri. citis quo
 v̄t̄ q̄ sibi d̄fict̄ est de mort̄ p̄ccoz.
 De duplin amōe. q̄ v̄t̄. **Ar. xxi.**
 oīs boni alter oīs mali origo. **Ar. xxii.**
 De q̄busdā q̄stioib⁹ quarū plēnā
 solutio alijs i locis seruanit̄. **Ar. xxiii.**
 Quale ex p̄h̄t̄ possit cōfessor cō-
 siderare. quale d̄fict̄es instruent̄
 sūt et exhortand̄. interrogand̄. **Ar. xxiiii.**
 De quib⁹dā documētis q̄nalib⁹ i
 om̄i sermōe p̄m̄iscendis. **Ar. xxv.**
 Quale diuisi sit diuisimode i stru-
 endi & exhortand̄. **Articulus ultim⁹.**

187

187

613

